

100. TIISTAINA 30. MARRASKUUTA 1999

kello 14

Päiväjärjestys**Ilmoituksia****Ainoa käsittely**

1)	Hallituksen esitys vuoden 1999 toiseksi lisätalousarvioksi.....	3300
	Hallituksen esitys HE 112/1999 vp	
	Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 22/1999 vp	
	Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp	

Kolmas käsittely

2)	Hallituksen esitys laiksi asianajajista annetun lain muuttamisesta.	3346
	Hallituksen esitys HE 110/1999 vp	
	Lakivaliokunnan mietintö LaVM 7/1999 vp	
3)	Hallituksen esitys laiksi haastemieslain muuttamisesta	3347
	Hallituksen esitys HE 111/1999 vp	
	Lakivaliokunnan mietintö LaVM 8/1999 vp	
4)	Hallituksen esitys laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta	3347
	Hallituksen esitys HE 14/1999 vp	
	Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 4/1999 vp	
5)	Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta.....	3347
	Hallituksen esitys HE 60/1999 vp	
	Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/1999 vp	
6)	Hallituksen esitys laiksi siemenkauppalain 3 ja 4 §:n muuttamisesta	3348
	Hallituksen esitys HE 106/1999 vp	
	Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 10/1999 vp	

- 7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan
työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivära-
hoissa 3348
Hallituksen esitys HE 66/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 17/1999 vp
- 8) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostuslaitoksen muuttamisesta
osaosakeyhtiöksi ja laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämisestä an-
netun lain muuttamisesta 3348
Hallituksen esitys HE 58/1999 vp
Maa- ja metsätaloustieteiden valtiokunnan mietintö MmVM 11/1999 vp
- 9) Hallituksen esitys laiksi Energiatieteen tutkimuslaitoksesta 3348
Hallituksen esitys HE 43/1999 vp
Talousvaltiokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp

Ensimmäinen käsittely

- 10) Hallituksen esitys laiksi nimikirjalain 4 ja 9 §:n muuttamisesta 3348
Hallituksen esitys HE 113/1999 vp
Hallintovaltiokunnan mietintö HaVM 7/1999 vp
- 11) Hallituksen esitys laiksi maataloustieteilijöiden luopumistuesta anne-
tun lain muuttamisesta 3349
Hallituksen esitys HE 131/1999 vp
Maa- ja metsätaloustieteiden valtiokunnan mietintö MmVM 12/1999 vp
Lakialoite LA 149/1999 vp
- 12) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelus-
ta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta 3376
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 18/1999 vp
- 13) Hallituksen esitys laiksi lähetetyistä työntekijöistä sekä eräiksi sii-
hen liittyviksi laeiksi 3382
Hallituksen esitys HE 138/1999 vp
Työasiainvaltiokunnan mietintö TyVM 7/1999 vp

Lähetekeskustelu

- 14) Hallituksen esitys mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lautto-
jen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä
koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä
laiksi rikoslain 34 luvun muuttamisesta 3382
Hallituksen esitys HE 152/1999 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asioinnista hallinnossa 3382
Hallituksen esitys HE 153/1999 vp

16) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 37 luvun 12 §:n muuttamisesta.
Hallituksen esitys HE 154/1999 vp	3382
17) Hallituksen esitys laiksi lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 155/1999 vp	3382
18) Hallituksen esitys laiksi Suomen Punaisesta Rististä
Hallituksen esitys HE 156/1999 vp	3383
19) Hallituksen esitys laiksi kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 157/1999 vp	3383
20) Hallituksen esitys pääomatulojen ja yhteisön tuloveroprosentin ko-
rottamisesta sekä siitä aiheutuviksi muutoksiksi tuloverolainsää-
däntöön
Hallituksen esitys HE 158/1999 vp	3383
21) Hallituksen esitys laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys HE 159/1999 vp	3390
22) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja ta-
kaustoinnista annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ..
Hallituksen esitys HE 160/1999 vp	3390
23) Hallituksen esitys laiksi tilintarkastuslain 6 §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 161/1999 vp	3391
24) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta anne-
tun lain 20 §:n muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 162/1999 vp	3391
25) Hallituksen esitys laeiksi kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja eräi-
den muiden lakien muuttamisesta.....
Hallituksen esitys HE 163/1999 vp	3392
26) Hallituksen esitys tapaturmavakuutuslain muuttamisesta
Hallituksen esitys HE 164/1999 vp	3392
27) Hallituksen esitys yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräi-
den siihen liittyvien lakien muuttamisesta.....
Hallituksen esitys HE 165/1999 vp	3392
28) Laki sotilasvammalain 17 §:n muuttamisesta.....
Lakialoite LA 171/1999 vp (Jukka Vihriälä /kesk ym.)	3393

Mietintöjen pöydällepano

- 29) Hallituksen esitys esiovetusta koskevaksi lainsäädännöksi..... 3393
 Hallituksen esitys HE 91/1999 vp
 Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp
 Lakialoite LA 59, 121/1999 vp
 Toivomusaloite TA 330/1999 vp
- 30) Hallituksen esitys eräiden perustuslakeihin viittaavien säännösten tarkistamisesta..... 3393
 Hallituksen esitys HE 148/1999 vp
 Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 7/1999 vp
- 31) Hallituksen esitys laeiksi julkisen arvonannon osoituksista ja tasavallan presidentin kansliasta annetun lain muuttamisesta 3393
 Hallituksen esitys HE 146/1999 vp
 Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 8/1999 vp
- 32) Hallituksen esitys Kroatian kanssa tehdyn sijoitusten vastavuoroista edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä..... 3393
 Hallituksen esitys HE 147/1999 vp
 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 8/1999 vp
- 33) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta..... 3393
 Hallituksen esitys HE 143/1999 vp
 Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 20/1999 vp
- 34) Hallituksen esitys kiinnitysluottopankkilaiksi ja laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 97 c §:n muuttamisesta 3393
 Hallituksen esitys HE 141/1999 vp
 Talousvaliokunnan mietintö TaVM 13/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Liisa Jaakonsaari /sd

Erkki Kanerva /sd

Ilkka Kanerva /kok

Saara Karhu /sd

Tarja Kautto /sd

Kimmo Kiljunen /sd

Juha Korkeaoja /kesk

Seppo Lahtela /kesk

Suvi Lindén /kok

Paavo Lipponen /sd

Rauha-Maria Mertjärvi /vihr

Lauri Oinonen /kesk

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Sulo Aittoniemi /alk

Tuija Brax /vihr

Tarja Halonen /sd

Olli-Pekka Heinonen /kok

Heli Paasio /sd
 Riitta Prusti /sd
 Erkki Pulliainen /vihr
 Petri Salo /kok
 Kimmo Sasi /kok
 Jouko Skinnari /sd
 Katja Syvärinen /vas
 Säte Tahvanainen /sd
 Marja Tiura /kok
 Irja Tulonen /kok
 Jari Vilén /kok
 Raimo Vistbacka /ps
 Harry Wallin /sd
 Jaana Ylä-Mononen /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Tarja Kautto /sd
 Säte Tahvanainen /sd
 Irja Tulonen /kok
 Seppo Lahtela /kesk
 Lauri Oinonen /kesk
 Erkki Pulliainen /vihr

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

30.11. edustajat
 Olli-Pekka Heinonen /kok
 Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
 Riitta Prusti /sd
 Petri Salo /kok
 30.11. ja 1. 12. edustajat
 Tuija Brax /vihr
 Tarja Halonen /sd
 30.11.—2.12. edustajat
 Paavo Lipponen /sd
 Jouko Skinnari /sd
 Jari Vilén /kok
 30.11.—3.12. edustajat
 Kimmo Kiljunen /sd

Juha Korkea-aho /kesk
 Katja Syvärinen /vas
 Marja Tiura /kok
 Raimo Vistbacka /ps
 30.11.—4.12. edustaja
 Suvi Lindén /kok

Merkitään.

Sairauspoissaolot

Puhemies: Ilmoitetaan, että sairauden vuoksi eduskuntatyöstä ovat poissa

30.11. edustaja
 Sari Sarkomaa /kok
 30.11. ja 1.12. edustajat
 Saara Karhu /sd
 Jaana Ylä-Mononen /kesk

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

30.11. edustajat
 Sulo Aittoniemi /alk
 Tuula Haatainen /sd
 Seppo Lahtela /kesk
 Erkki Pulliainen /vihr
 Säte Tahvanainen /sd
 Harry Wallin /sd

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1998

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtiontilintarkastajien kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle annettu Valtiontilintarkastajain kertomus

vuodelta 1998 (K 11/1999 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys vuoden 1999 toiseksi lisätalousarvioksi

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys HE 112/1999 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 22/1999 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 21—34/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen ryhdytään lisätalousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain. Mikäli pääluokan tai pääluokan jonkin luvun kohdalla ei ole tehty muutosehdotuksia, pääluokka tai luku katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Tulojen osastot käsitellään vastaavalla tavalla.

Tämän jälkeen esitellään mietinnössä oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma sekä lopuksi mietinnön ponsissa tehdyt, lisätalousarvioaloitteita sekä lisätalousarvion julkaisemista ja soveltamista koskevat ehdotukset.

Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

¹ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on laatinut tällä kertaa yksimielisen mietinnön tämän vuoden toisesta lisätalousarviosta. Sen keskeisintä sisältöä ovat valtionyhtiöiden yksityistämisen lisävaltuudet sekä Sonera-yhtiön osakkeiden myynnistä tänä syksynä saatujen tulojen käyttö.

Lisäbudjetissahan hallitus esitti yksityistämisen valtuuksien myöntämistä kolmen valtionyhtiön osalta. Pienimmät tapaukset ovat ensinnäkin valtion omistuksen pudottaminen yhteen kolmasosaan painotalo Editassa ja toiseksi kahden kolmasosan määräänemmistöä luopuminen puolustusteollisuuden yhtiö Patriassa. Suurin jatkovaltuus koskee tietenkin Sonera-yhtiötä, jossa hallitus esitti mahdollisuutta pudottaa valtion omistuksen 34 prosenttiin. Toiseenkin suuntaan menevä tapaus lisäbudjettiin sisältyy. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa esitetään uuden valtionyhtiön eli Kasvinjalostuslaitoksen perustamista.

Kaikki nämä esitykset valtiovarainvaliokunta esittää hyväksyttäväksi muutamien huomautusten kera.

Patrian osalta valiokunta korostaa, että valtion omistuksen tulee säilyä yli 50 prosentissa. Esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyökumppanin hakeminen suomalaiselle puolustusvälineiteollisuudelle on perusteltua, jotta alan osaamista ja tietotaitoa Suomessa saadaan kehitettyä. Kotimaisen puolustusteollisuuden kannattavuus on viime vuosina ollut heikko siksikin, että valtio ei ole tehnyt tilauksia siinä mittakaavassa kuin puolustuspoliittisessa selonteossa oletettiin. Tähän lisäbudjettiin sisältyy pieni 20 miljoonan lisätilausvaltuus.

Painotalo Editan osalta myös haetaan valtuuksia toimialajärjestelyihin. Tässä yhteydessä valiokunta muistuttaa, että valtiovallan tehtävä on sopimuksin tai muutoin turvata viranomaisasiakirjojen saatavuus kaikissa olosuhteissa.

Sonera-yhtiön valtionomistuksen alentamisen osalta valiokunnalla ei ollut tällä kertaa mitään huomautettavaa. Valtion tehtävänä on luonnollisesti huolehtia alan sääntelystä ja teletoiminnan ehdoista niin, että koko maata palvellaan tasapuolisesti.

Sonera-yhtiön osalta valiokunnan kiinnostus kohdistuu enemmänkin yksityistämisestä saatavien rahojen käyttöön. Tämä ei ole yllättävää, sillä Sonera-yhtiöstä saatu 18,5 miljardia on summaltaan samaa luokkaa kuin vuosina 1994—1998 on kaikista muista valtion omaisuuden myynneistä yhteensä valtiolle tuloutettu. Omaisuuden myynnistä saadut rahat on tähän mennessä vuosina 1994—1998 käytetty pääosin valtionvelan hoitoon, minkä lisäksi on sijoitettu Teollisuussijoitus Oy:n osakepääomaan sekä tutkimuksen ja kehityksen lisärahoitusohjelmaan.

Nyt Soneran myynnistä saatavat 18,5 miljardia siirretään valtaosaltaan valtionvelan lyhentämiseen, lukuun ottamatta 250:tä miljoonaa, joka käytetään Teollisuussijoituksen tarpeisiin. Valiokunta puoltaa tätä järjestelyä. Suhdanneilanteen ja budjettipolitiikan kannalta on valiokunnan mielestä perusteltua käyttää tuloja nyt pääasiallisesti valtionvelan lyhentämiseen. Valiokunta ei ryhtynyt arvioimaan tässä yhteydessä sitä, paljonko velan lyhennys mahdollisesti alentaa velanhoitokuluja. Jatkoa ajatellen valiokunta kuitenkin mietinnössään muistuttaa, että tärkeää on myös monipuoliseen osaamiseen perustuvan elinkeinorakenteen vahvistaminen ja laajentaminen. Tutkimuksen ja kehityksen lisärahoitusohjelmasta saatujen hyvien tulosten perusteella valiokunta pitää tärkeänä julkisen rahoituksen kasvun jatkamista sekä uuden yrittäjyyden vahvistamista erityisesti tietointensiivisen talouden kasvualoilla. Valiokunta siis tässä viittaa siihen, että yksinomaan yksityisen tutkimusrahoituksen kasvu ei tuota kansantalouden kannalta parasta mahdollista tulosta, vaan myös julkisen rahoituksen tulee kulkea mukana, eikä siinä tulisi olla väli-vuosia. Tähänhän on muun muassa pääjohtaja Jorma Ollila kiinnittänyt huomiota.

Tässä kohdassa on myös pantava merkille se, että ministeri Tuomiojahan viime keskiviikkona täällä käydyssä koulutuspoliittisessa keskustelussa esitti varsin paljon valiokunnan mietintöäkin myötäilevän näkemyksen siitä, että Suomen panostusta tutkimus- ja kehitystoimintaan ei saa nyt talouden hyvissä oloissa päästää laskemaan, kun siihen talouden vaikeinkin vuosina kyettiin panostamaan. Näissä osaamisasioissa valiokunta ottaa myös esille pääkaupunkiseudun ulkopuolisen Suomen osaamisen vahvistamisen, koulutuksen sekä tuotteistamisen ja kansainvälistämisen tarpeet.

Liikenneministeriön pääluokan kohdalla valiokunta muistuttaa vielä liikenneinfrastruktuurin rahoituksen vajeista. Tilannehan tulee arvioidavaksi tietysti myös ensi vuoden varsinaisen talousarvioesityksen yhteydessä. Toivottavasti näistä näkemyksistä on evästystä hallitukselle, kun se ensi vuoden alussa laatii niin sanottua tulevaisuusohjelmaansa sekä jatkossa miettii valtionyhtiöiden yksityistämistulojen käyttöä.

Vielä valtiovarainvaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen on syytä hahmotella entistä jännevämmin noudatettavan yksityistämisen ja sijoituspolitiikan suuntaviivat ja toteutustavat. Tä-

män arvion taustana on se, että valtionyhtiöiden yksityistämisen toteutus on nyt hajautunut eri hallinnonaloille. Valiokunta esittää tutkittavaksi myös rahastomallin käyttökelpoisuutta yksityistämismenettelyissä ja tuottojen hallinnoinnissa. Tässä on valiokunnalla ollut mielessä lähinnä Norjassa noudatettu käytäntö, jossa erityinen rahasto on toteuttajana valtionyhtiöiden yksityistämisessä. Valiokunta katsoo, että tällöin olisi mahdollista nykyistä paremmin harkita yksityistämistulojen käyttöä kokonaisuudessaan ja erityisesti suhteessa noudatettavaan velanhoitopolitiikkaan.

Valtionyhtiöiden myyntitulojen mahdollisimman kustannustehokas käyttö valtionvelan hoitoon, olivat ne sitten takaisinmaksuja tai konvertoiteja kulloisenkin tilanteen mukaisesti, edellyttää sekin suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Valiokunnan mielestä kokonaisvaltaisemmassa tarkastelussa on myös mahdollista harkita nykyistä paremmin myyntiin tulevien valtion omaisuuserien suuruus. Tähän astihan valtio on myynyt omistuksiaan varsin suurissa erissä, mihin tietysti aina sisältyy riskejä hinnan oikeasta määrittämisestä.

Arvoisa puhemies! Lisäbudjetissa on myös eräitä lisämäärärahaesityksiä yleiseen asumistukseen, oppisopimuskoulutukseen, satovahinkojen korvaamiseen, rauhanturvaoperaatioihin, pakolaismenoihin, maatalouden lomituspalveluihin sekä EU-rakennerahastojen kotimaisiin osuuksiin. Niihin ei valiokunnalla ollut suurempia huomauttamisia. Toivon mukaan EU-rakennerahastojen lisäämisellä saadaan aikaan se, että ohjelmakauden lopulla EU:sta saatavilla olevat määrärahat pystytään täysimääräisesti hyödyntämään. Tämä on tarpeen, koska viime vuoden osalta Suomi jäi pahasti miinukselle eli nettomaksajaksi EU-rahaliikenteen osalta.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan jo syksyiseksi perinteeksi on tullut se, että aina lisäbudjetissa on tietyille momenteille lisäyksiä. Ne ovat maatalouden lomitukset, pakolaismenot ja yleinen asumistuki. Valtiovarainministeriön on syytä kiinnittää huomiota näiden momenttien asianmukaiseen budjetointiin jo varsinaisessa talousarviossa. Nyt valiokunta alleviivaa erityisesti asumistukimäärärahaa. Se tulisi arvioida tulevaisuudessa tarkemmin ottaen huomioon muun muassa työttömyyden rakenteesta nähtävillä oleva kehitys. Määräraha kasvaa, koska pitkäaikaistyöttömien määrä ei ole alentunut ennakoidussa tahdissa.

Määrärahopaineet myös osoittavat sen, että talouskasvu ei yksin auta työttömyyden vähentämiseen, vaan niin sanotun rakenteellisen työttömyyden alentamiseen on tarpeen löytää myös nykyistä tehokkaampia keinoja.

Arvoisa puhemies! Valiokunta esittää lisäbudjettia hyväksyttäväksi sekä aloitteita hylättäviksi.

² **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Suomessa menee tällä hetkellä hyvin ainakin keskimääräisesti ottaen. Kasvu on nopeata, ja sen ennustetaan edelleen nopeutuvan. Tosin eilen tuli myös tietoja siitä, että Tilastokeskus on laskenut viime vuoden tiedot väärin, joten saattaa olla, että me joudumme arvioita vetämään noin puolisen prosenttia alaspäin. Tämähän oli Tilastokeskuksen oma tieto. Inflaatio pysyy edelleen alhaisena, vaikka jonkinlaista eriytymistä koko maan tasolla on tapahtumassa, koska kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen hinnat ovat riistäytyneet ja sitä kautta myöskin vuokrataso on entisestään noussut, joten ehkä ensimmäisen kerran Suomen historiassa ainakin pitkään aikaan inflaatio on hyvin paikallista. Se näkyy toisilla paikkakunnilla, toisilla taas ei.

Puhemies! Ehkä kaikkein ilahduttavinta Suomen talouden kannalta on se, että uusia työpaikkoja syntyy tässä korkeasuhteenteossa hyvää vauhtia. 85 000 uutta työpaikkaa on syntynyt, niin kuin lisätalousarvion perusteluissakin todetaan, viimeksi kuluneen vuoden aikana.

Puhemies! Olen aikaisemminkin kiinnittänyt huomiota siihen, että kaikki tämä hyvä yhdessä Soneran osakeannin kanssa antaa meille mahdollisuuden ensimmäisen kerran pitkästä ajasta lyhentää todella valtion velkaa. Tässä ehkä haluan vain toistaa sen, että minusta pitäisi kohtuus säilyttää velanmaksun intoilussakin, koska me saavutamme hyvinkin hallitusohjelman tavoitteet. Taidamme saavuttaa ne jo ensi vuonna eli pääsemme alle 50 prosentin bruttokansantuotteen osuuteen valtion velassa.

Puhemies! Minä ymmärrän hyvin valtiovarainministeriön ja valtiovarainministerin näkökannan siitä, että velanmaksulla me pääsemme alhaisempaan korkotasoon. Tästä myös on keskustelua käyty, ja oikeastaan onkin hyvä, että valtiovarainministeri Niinistö on täällä paikalla. Kun nyt ymmärrän, että valtiovarainministeriössä edustetaan sitä näkemystä, että 20 miljardin valtion velan lyhentäminen ei sinänsä tuo tilaa korkojen osalta, koska korot ovat yleisesti nou-

sussa, minusta, puhemies, tämä on kyllä väärä tulkinta, koska joka tapauksessa, jos lyhennämme 20 miljardilla markalla velkaa, totta kai sen verran vähemmän on ensi vuonna korkomenoja, olkoon korkotaso maailmassa mikä tahansa.

Puhemies! Korothan vaihtelevat. Eilisiltana ilmoitettiin Amerikassa, että pitkät korot ovat voimakkaasti nousussa. Se näkyy tämän päivän pörssikursseissa. Pörssikurssit ovat laskeneet monta prosenttia, koska nyt pelätään korkotason nousevan. Tämän aamun tietojen mukaan, ainakin ennusteiden mukaan, amerikkalaiset tulevat ilmeisesti alkuvuodesta nostamaan korkoa, mikä taas merkitsee yleistä koron nousua. Mutta, puhemies, nämähän ovat vaihtelevia ilmiöitä. Korjoja nostetaan ja korkoja lasketaan yhä kiihtyvässä tahdissa, eikä mielestäni tämän pohjalta voi myöskään Suomen valtion budjettia arvioida. Todellista on se, että 20 miljardilla markalla velkaa lyhennetään ja se alentaa korkomenojamme siitä, mitä se olisi ollut normaalissa tapauksessa ilman velan lyhennystä.

Puhemies! Mitä tulee siihen, että taloudessa menee keskimäärin hyvin, niin meillä, kuten totesin, on alueellista eriytymistä, alueellisia eroja valitettavasti yhä enemmän. Kun tähän asti vaikeimmat työttömyysalueemme ovat olleet Itä- ja Pohjois-Suomi, niin haluan tässä todeta, että myös vanhat teolliset alueet eteläisessä ja erityisesti Länsi-Suomessa ovat vaikeuksissa. Kuten pari viikkoa sitten aika voimakkaasti työttömyystilastoja julkistettaessa tuli esille, Satakunnassa ainoana maakuntana Suomessa työttömyys nousi. Se perustui Porin ja Rauman erittäin vaikeaan työllisyystilanteeseen. Porissa viimeinen työttömyyslukema oli 20,7 prosenttia ja Raumalla 19,5. Se osoittaa sen, että vanhat teollisuuspaikkakunnat ovat todella suurissa vaikeuksissa.

Mielestäni julkisella sektorilla ei ole kovin paljon mahdollisuuksia vaikuttaa akuuttiin työttömyystilanteeseen. Haluaisin kuitenkin mainita kaksi. Toinen on panostaminen entistä enemmän koulutukseen, jolloin työvoiman osaaminen ja työvoiman tarve kohtaavat paremmin toisensa.

Erityisesti, puhemies, haluaisin korostaa pitkäaikaistyöttömyyden erittäin suurta merkitystä. Toivoisin, että tältä osin ryhdyttäisiin mahdollisimman nopeasti hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteisiin. Hallitusohjelmassahan luvataan katkaista pitkäaikaistyöttömyys siten, että aikuisten, yli 25-vuotiaiden, osalta yli 12 kuukaut-

ta työttöminä olleille järjestetään työtä, koulutusta tai harjoittelua ja alle 25-vuotiaille 6 kuukauden työttömyyden jälkeen.

Voin kertoa kotikaupungistani Porista, jossa on noin 7 500 työtöntä, että 4 000 ihmistä on pudonnut työmarkkinatuella, mikä tarkoittaa sitä, että he saavat korkeintaan 121 markkaa päivässä. Jokainen voi ymmärtää, että esimerkiksi Porin alueen työttömyyden paraneminen on erittäin voimakkaasti syy-yhteydessä siihen, että kysyntä on heikkoa, koska ostovoima on heikko, kun työttömiä on paljon ja erityisesti työmarkkinatuella olevia on paljon.

Puhemies! Jos olen oikein ymmärtänyt, niin koko maankin tasolla noin puolet työttömistä on tällä hetkellä henkilöitä, jotka ovat työmarkkinatuella — yli puolet. Tämä on mielestäni todella suuri ongelma, ja hallitus ja eduskunta pitäisi saada miettimään, olemmeko tehneet oikeita toimenpiteitä, kun olemme kiristäneet ansiosidonnaisen päivärahan ehtoja. Nimittäin lähes järjestään työmarkkinatuki johtaa myös syrjäytymiseen ja köyhtymiseen. Olen saanut viime viikolla tilastoja Porista. Esimerkiksi ruokapankin käyttö tänä vuonna Porissa on lisääntynyt jatkuvasti, ja kun katselen tilastoja, niin valtavasti yli-voimaisin osa käyttäjistä oli nimenomaan työmarkkinatuella olevia.

Puhemies! Toivon, että ongelmaan todella kiinnitetään huomiota. Ei ole minkään suomalaisen puolueen edun mukaista, että köyhyys maassa lisääntyy, vaan meidän pitää pyrkiä tässä taloudellisessa tilanteessa löytämään toimenpiteitä, joilla voimme auttaa myös niitä, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa, samalla kun tässä maassa kuitenkin suurella enemmistöllä menee valtavaan hyvin.

Puhemies! Toteaisin, että Suomen menestys hyvin pitkälle, niin kuin kaikki hyvin tiedämme, on riippuvainen sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kasvusta. Kuten eilen kuulumme, Nokia oli eilen Euroopan suurin yhtiö markkina-arvoltaan. Ehkä tämän päivän kurssipudotus on tuonut Nokian toiselle tai kolmannelle sijalle, koska erot eivät olleet kovin suuret, mutta se on mahtava saavutus suomalaiselta yritykseltä. Me kaikki tietysti toivomme myös Suomen kansantalouden näkökulmasta, että Nokia jatkaa menestystään. Mutta me jokainen myös ymmärrämme, minkä vaaran se tähän yhteiskuntaan luo.

Puhemies! Tämän lisätalousarvion eräs keskeinen yritys on Sonera, jolla on myös valtava

menestys. Kun 13.10. tänä vuonna osakeannin hinta määrättiin, siksi määrättiin 23,75 euroa. Eilispäivänä se oli noussut yli 17 euroa siitä kurssista eli lähes kaksinkertaistunut. Tänä taas on kurssi tullut jonkin verran alaspäin, mutta joka tapauksessa, puhemies, tämä osoittaa, että Sonera on myös ollut todellinen menestystarina suomalaisessa historiassa. Esimerkiksi tällä kertaa kukaan ei voi varmasti syyttää siitä, että hallitus olisi jotenkin väärin hinnoitellut Soneran, vaan markkinat ovat arvioineet Soneran paljon arvokkaammaksi kuin se arvioitiin lokakuun puolenvälin aikana. Varmasti, kuten aikaisemmin totesin, Soneralla on omia ansioitaan. Esimerkiksi Soneran voimakkaalla kansainvälistymisellä, menemisellä Amerikan markkinoille, Amerikan Nasdaq-indeksiin, on ollut oma vaikutuksensa siinä, että Sonera on tehty tunnetuksi maailmalla, ja se on Soneran omaa ansiota.

Puhemies! Tulemme ilmeisesti aika voimakkaasti keskustelemaan myös siitä, että hallitus esittää valtuuksien antamista siihen, että Sonerasta jätetään valtiolle vain 34 prosenttia. Mielestäni tästä voidaan keskustella. Se on tietysti signaali markkinoille, että valtio on edelleen valmis vähentämään osuuttaan. Mielestäni, puhemies, Suomessa pitäisi enemmänkin keskustella siitä, mikä osuus tänä päivänä enää valtionyhtiöillä on markkinatalousjärjestelmässä. Oma käsitykseni on, että esimerkiksi aluepolitiikkaan valtionyhtiöt eivät enää sovellu. Se aika on ohitse. Kukaan meistä kansanedustajista ei voi sanoa, että haluamme valtionyhtiöiden työpaikkojen säilyvän, koska ne ovat lähes kaikki tällä hetkellä pörssi-yhtiöitä ja itse asiassa, jos katsoo valtionyhtiöitä Soneraa lukuun ottamatta, niiden pörssikurssit polkevat paikallaan. Finnair on ehkä kaikkein pahin esimerkki. Toukokuussa 98 Finnairin kurssi oli 58 markkaa, ja tänä päivänä se on 23—24 markkaa, eli Finnairin osalla on tilanne aika erikoinen. Samaten monien muiden valtionyhtiöiden kurssit ovat pysyneet paikallaan monesta eri syystä johtuen, mutta myös siitä, että valtiota epäillään siitä, että valtio omalla vaikutusvallallaan vääristää markkinoita. Mutta tästä varmasti kannattaa keskustella. Oma käsitykseni on, että Soneran osalta olisi voitu odottaa vaikka ensi vuoteen siinä, että ilmoitetaan markkinoille, että vähennetään valtion osuutta. Itse en kuitenkaan tätä vastusta. Minun mielestäni ei tästä mitään haittaakaan valtiolle ole. Mutta tiedän varmasti, että täällä on erilaisiakin näkemyksiä.

Puhemies! Ehkä ihan lopuksi vielä vähän yleisempi asia. Kun nyt seuraa ihan viime päivien ja tämän päivän tapahtumia, niin eurohan on ainakin monen mielestä vaarallisen alhaalla tällä hetkellä. Ehkä meidän suomalaisten näkökulmasta se ei ole niin kovin vaarallista, koska suomalaisten kannalta vienti tietysti vetää sitä paremmin, mitä halvempi euro on. Mutta uskoisin, että esimerkiksi Saksassa kannetaan kyllä huolta siitä, että euron arvo on laskenut näin alas. Tämä on merkillistä kyllä, kun ajattelee markkinoiden reaktioita. Japanissa, jonka talous on edelleen saaneeraamatta, jeni vain jatkuvasti vahvistuu, ja japanilaiset ovat huolissaan siitä. Euro taas jatkaa heikentymistään, vaikka kuitenkin näyttää siltä, että Euroopassa talouden ennusmerkit olisivat selvästi ylöspäin.

Puhemies! Ehkä kaikkein mielenkiintoisin on se näkökohta, että kun me viime vuonna keskustelimme Emusta täällä, niin monet varoittelivat siitä, että jos jäädään ulkopuolelle, miten sitten valuutan käy. On mielenkiintoista todeta, että Ruotsin kruunu on samanaikaisesti vahvistunut, kun euro on heikentynyt.

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

³ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Haluan kiittää valtiovarainvaliokuntaa minusta erittäin hyvin ja vastuullisesti tehdystä työstä. Se seikka, että Suomen eduskunta kykenee käyttämään Sonera-kaupasta, yksityistämisestä saadut myyntitulot velan lyhennykseen, on todella merkittävä saavutus. Se on kyllä kiinnittänyt huomiota esimerkiksi minun kollegojeni piirissä, jotka eivät juurikaan omissa maissaan pidä vastaavaa mahdollisena.

Minulla ei ole kovin paljoa huomautettavaa tai kommentoitavaa valtiovarainvaliokunnan arvoisan puheenjohtajan puheenvuoron johdosta. Kun puhutaan yksityistämisestä ja myynnin suunnittelusta, joka myös heijastuu velanhoidon suunnitteluun, me joudumme kuitenkin koko ajan pitämään mielessä sen, että ne lainalaisuudet, joissa yksityistämistä pörssien kautta tai muutoin joudutaan harrastamaan, toimivat kyllä sillä tavoin, että niitä on vaikea pistää virastoissa etukäteen suunnitelmiin. (Ed. Pekkarinen: Se on tot-

ta!) Joudutaan hyvin tarkoin seuraamaan kulloistakin vallitsevaa tilannetta ja reagoimaan sen mukaan.

Mitä tulee yksityistämiseriin, niin siinäkin joudutaan harkitsemaan monelta kannalta asiaa. Kovin pienet erät ovat ongelmallisia sen vuoksi, että niiden oletetaan sisältävän jonkinlaista signaaliarvoa myös myöhemmästä käyttäytymisestä, että oltaisiinkin pidättyväisempiä, ja se puolestaan voi taas kostautua hinnan muodossa. Täytyy myöntää, että ne lainalaisuudet, joilla hinnat määrittyvät, ovat kyllä ainakin minulta jääneet vähän hämärän peittoon. Ainoa lohtu siinä on se, että en ole kyllä tavannut ketään, jolle ne olisivat varsin selkeät. Kerta toisensa jälkeen näköjään markkinat kykenevät yllättämään itsensäkin omilla reaktioillaan.

Haluaisin kiinnittää ed. Elon puheenvuoroon jo tässä yhteydessä huomiota. Minusta on erinomainen asia, että täällä kyetään välttämään sen tyyppinen populismi, johon tietysti laskukoneen käyttö esimerkiksi Soneran tämänhetkisen tilanteen osalta antaisi oivan mahdollisuuden, ja jotkut siihen ovat sortuneetkin. Juuri nyt täytyy mieltää se, että noissa lainalaisuuksissa toimii niin monta eri seikkaa, että enpä usko, että juuri koskaan saadaan huippuarvoa. Huippuarvoa taidettiin saada Fortumin yksityistämisessä, siis sen kurssi ei lähtenyt nousemaan, mutta valitettavasti se tarkoittaa sitä, että valtion jäljelle jäänyt osuus ei sekään kyllä ole ollut kuin ehkä alamäessä.

Ehkä valtiovarainvaliokunnalle sopii esittää sellainen toivomus tässä yhteydessä kuitenkin, että kun hallitusryhmät ovat nyt sitoutuneet siihen, että automaattisäästöjä ei tällaisessa suhdanetilanteessa käytetä menolajien tai menotasojen lisäämiseen, niin olisi tietysti erinomaisen rakentavaa, jos esimerkiksi valtiovarainvaliokunta voisi tällaista asiaa myös kohdaltaan pohtia ja ehkä päätyä samaan lopputulokseen. Miksei aivan yhtä hyvin oppositioryhmittäkin voisi tällaista viisasta kannanottoa tässä vaiheessa rohjeta toivoa, koska jo sinänsä valtiovarainvaliokunnan yksimielinen mietintö on hyvin rohkaiseva.

Haluaisin tässä ed. Elolle toistaa sen, että minun nähdäkseni hallitusohjelman selkeä, keskeisin tavoite budjettipolitiikan puolella on menojen jäädyttäminen vuoden 99 tasoon. Velkatavoite, alle 50 bkt:ssa, on ilmaistu vähän väljästi. Sen osalta haluan huomauttaa vain, että 30:kin on alle 50. Ei sillä ole tavoiteltu 49:ää tai muutakaan ni-

pin napin rajan ylittävää. Se on kyllä väljä, mutta se ei olekaan vastaavalla tavalla konkreettinen tavoite kuin on tuo menojen jäädyttäminen. Mutta erityisesti minusta on hyvä, että keskustellaan täällä talouden laajemmista näköaloista. Erityisesti nyt euroaikana me emme koskaan voi unohtaa sitä, mitä Euroopassa tapahtuu.

Ed. Elon kommentteihin euron heikkenemisestä minun on viran puolesta vähän vaikea ottaa kantaa. Toteaisin kuitenkin, että käsitelimme tätä asiaa eilen valtiovarainministereiden Euro 11 -kokouksessa ja totesimme, niin kuin olemme kyllä aikaisemminkin todenneet, että eurolla on kaikki edellytykset vahvistua. Talousnäkyvät, joista myös saimme komission käsityksen, ovat Euroopassa kerrassaan valoisat, mutta ehkä sitä suuremmalla syyllä päädyimme juuri miettimään samaa asiaa kuin tekin: mistä sitten johtuu euron arvon heikkeneminen juuri nyt, kun Euroopan talousnäkymien pitäisi olla ehkä parhaassa asennossa sitten melkein sen jälkeen, kun eurosta ylipäätään on vakavalla mielellä keskusteltu.

Tässä tulee mieleen, onko nyt eurooppalaisessa toiminnassa, taloudessa tai politiikassa jotain sellaista, joka kuitenkin asettaa kysymysmerkkejä. Minä olen pohtinut kovasti sitä ja toivon, ettei tätä oteta nyt kovin yksipuolisena poliittisena kantana. Euroopassahan vaaleissa kävi pitkälti niin, että oppositiot voittivat sen jälkeen, kun hallitukset ovat joutuneet harjoittamaan muun muassa Emu-kriteerien saavuttamiseksi, ei Suomessa niinkään mutta muualla, tiukkaa talouspolitiikkaa ja tunnustamaan sen seikan, että velkaantumisen tie on päättynyt. Luulen, että näin olisi käynyt, olisipa sitten mikä koalitiota tahansa ollut kulloinkin hallituksessa ja oppositiossa. Annettiin esimerkiksi sellaista kuvaa, että on jokin toinenkin talouspolitiikan ote, jota voitaisiin noudattaa. Sillä sitten kerättiin runsaasti ääniä, mutta tehtiin aikamoinen mahalasku, kun ryhdyttiin hakemaan sitä toista talouspolitiikan otetta, josta minusta, tässä se sanottakoon, Saksan politiikka oli esimerkkinä.

Kun alkoikin valjeta, että tällaista toista talouspoliittista otetta ei ole, niin olen huolestuneena seurannut, että eräänlaiset kylläkin pienenpuoleiset mutta selkeästi kansalliset painotukset ovat alkaneet lisääntyä Euroopan unionin politiikan teossa. Me saimme siitä esimerkin kieliriidan yhteydessä. Mitä muuta sillä oikeastaan haluttiin kuin ehkä kertoa saksalaisille, että teidän puoltanne pidetään nyt tavallaan muita vastaan.

Euroopan unionihan ei voi koskaan perustaa toimintaansa tällaiselle. Se on huono signaali. Eri-tyisen hyviä eivät ole myöskään nämä fuusioitten tai lihamarkkinoitten lihavat riidat. Kaikissa niissä näkyy äänenpainoja, joissa jäsenmaissa jollakin tavalla ikään kuin sorrutaan hyvin voimakkaisiin kansallisiin painotuksiin.

Minä en tiedä, miten markkinat osaavat poliittisia ilmiöitä miettiä, mutta jotenkin luulen, että tämän tyyppinen toiminta, että aletaan antaa kuvaa, että Euroopan unionin sisällä tällainen sinänsä pienimuotoinen, jonkun mielestä ehkä vaaratonkin kansallinen painottaminen alkaa lisääntyä, herättäisi minussa myöskin epäluuloja siihen suuntaan, kuinkahan sen talouden mahtaa käydä, kun sitä piti yhteismarkkinoilla ja yhteisen valuutan aikana vähän niin kuin yhdessä hoitaa. Sen vuoksi on, kun Suomi nyt puheenjohtajamaana toimii, minusta erittäin hyvä, että me kykenemme tällaisena pienenä jäsenenä aika objektiivisesti lähestymään eurooppalaisia kysymyksiä, toivon mukaan ehkä vielä enemmän painottamaan tätä eurooppalaisuutta, joka ei ole todella meille ollut millään tavalla vahingoksi.

Mitä tulee Emu-keskusteluun kaiken kaikkiaan, luulen, että me olemme kovin tyytyväisiä ed. Elon kanssa siitä, että sitä keskustelua nyt ei olekaan Suomessa sitten käyty. Yleensä kai ne, jotka ovat vastaan, arvostelisivat, jos arvostelemisen sijaa olisi jäänyt. Nyt on ollut huomattava hiljaisuus, ja se on minusta erinomainen asia sekin, että voimme todeta, että talouspolitiikka tälläkin kohdaltaan on täsmälleen oikein viritetty.

4 Marja-Liisa Tykkyläinen /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elon puheenvuoron johdosta haluan esittää vastauspuheenvuoron liittyen työmarkkinatukeen. Tällä hetkellä yli puolet työttömistä käyttää työmarkkinatukea, ja tuki on 120 markkaa päivä riippuen aviopuolison tuloista; se voi olla vähemmän tai enemmän. Toteaisin tässä yhteydessä, että työmarkkinatuki olisi saatava korjatuksi, koska se ei vastaa minunkaan mielestäni tämän päivän ihmisten elämisen tasoa. Toivoisin, että tässä hallitus pikaisesti voisi ryhtyä toimenpiteisiin.

Toisena kysymyksenä hän otti esille jälleen kerran koulutuksen ja työvoimapolitiikan kohtaamisen. Arvoisa puhemies! Olen useamman kerran eri yhteyksissä, sekä lisäbudjetin että varsinaisen budjetin yhteydessä ottanut nämä asiat esille, ja tällä kertaa on todettu, kun varsinaista

budjettia käsitellään valtiovarainvaliokunnan, sisä- ja tiedejaostossa, että on olemassa oppilaitoksia, jotka toteuttavat tällä kertaa jo Saksan ja Hollannin mallia, joka on tehty Suomeen sopivaksi. Toivon vain, että näille voitaisiin nyt kohdentaa lisärahoituksia, niin että tosiaankaan ihmisiä ei kouluteta työttömiksi vaan että yritykset ottavat suoraan nämä työttömät työpaikkoihin.

5 Markku Laukkanen /kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ministeri Niinistö varmasti aiheestakin kiittelee eduskuntaa, kun nyt sitouduttiin käyttämään Soneran myyntitulot valtionvelan maksuun, toivon kuitenkin, että ministeri ja hallitus lukevat ja ottavat vakavasti myöskin tämän valtiovarainvaliokunnan toiveen siitä, että nyt on aika hahmotella entistä järeämpää yksityistämistä- ja sijoittamispolitiikkaa, sen suuntaviivoja. Ei ole eduskunnan budjettivallan kannalta oikein, että te taas ensi vuonna toisittekin yhtäkkiä jonkin vastaavan suuruisen summan tänne, joka olisi ikään kuin ylimääräistä jaettavaa. Tämähän on, ministeri Niinistö, juuri sellaista toimintaa, jolla te itse ruokitte sitä jakointoa. Kysehän on ollut siitä, että tämä summa, 20 miljardia, on kymmenkunta prosenttia valtion tulo- ja menoarvion loppusummasta. Se on 15 prosenttia menoista eli se on aika suuri summa. Sen vuoksi on minusta tärkeätä, että voitaisiin edetä niin, että hallitus tuo johdonmukaisen, pitkäjänteisen suunnitelman, ja vielä niin, että jatkossa se myöskin vakavasti arvioi, voidaanko näistä myyntituloista, jotka ovat budjetin ulkopuolisia tuloja kuitenkin alkuun, käyttää velan lyhentämisen ohella myöskin sellaisiin investointeihin, joilla me tämän tietointensiivisen kasvualan kehitystä edelleenkin voimistamme Suomessa.

Asia on juuri niin kuin ed. Elo aikaisemmin totesi, että tämä on vain valitettavasti johtanut siihen, että kasvukeskukset etenevät voimakkaasti ja meillä on suuri osa Suomesta ulkona tämän tietointensiivisen kasvualan vedosta. Sille alueelle meidän täytyisi saada edelleenkin voimavaroja. Tutkimus- ja kehitysmäärärahojen panokset ovat olleet aivan oikein. Haluan tässä vain muistuttaa, että sillä sektorilla ei voi olla välivuolia, ja tähän haluamme varsinaisen budjetin yhteydessä vakavasti keskustan osalta palata ja lähteä siitä, että voidaan tutkimus- ja kehitysmäärärahojen järkevää kehittämistä myös ensi vuonna jatkaa.

6 Mauri Salo /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pörssiviisaat sanovat, että silloin pitää myydä, kun joku haluaa ostaa. Soneran kohdalla on tietenkin niin, että valtion on viisasta myydä silloin, kun markkinat haluavat ostaa.

Valtiovarainministeri Niinistö totesi, että toiset ministerit ovat kateellisia siitä, kun voidaan 18,5—20 miljardia markkaa käyttää velan maksuun. Kysyn ministeri Niinistöltä, kun julkisuudessa on ollut tietoja, että Suomen valtionvelka on tällä hetkellä 450 miljardia markkaa: Onko tämä valtiovarainministeriöstä peräisin oleva luku uutisanka vai onko tähän päivitetty kurssimuutokset?

7 Kari Uotila /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö kehui valtiovarainvaliokuntaa ja sen jämäkkyyttä velan hoidossa ja Soneran myynnissä. Täytyy tietenkin tunnustaa, että mietintö on yksimielinen ja tältä osin periaate, että velkaa näillä myyntituloilla lyhennetään, on oikea. Mutta tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että kritiikkiä edelleen on olemassa niin myyntitulojen käytöstä kuin myös valtion omistamien yritysten myynnistä yleensäkin.

Kun ministeri Niinistö heitti toivomuksen, että toivottavasti varsinaisen budjetin yhteydessä valtiovarainvaliokunta yhtä vastuullisesti toimisi, niin haluan todeta, että se tulee toimimaan vastuullisesti, ja toivon, että ministeri myös varsinaisen budjetin osalta kunnioittaa valtiovarainvaliokunnan vastuullista ja asiantuntevaa otetta budjetin teossa.

Mitä tulee ministerin linjauksiin koskien talouspoliittista keskustelua Euroopassa, niin kyllä siinä oli vähän varoituksen makua ja vähän kuin edellytettäisiin yhden ainoan politiikan toteuttamista jämäkämmin EU-tasollakin. Henkilökohtaisesti näkisin, että vaihtoehtoista keskustelua aina tarvitaan. Kyllä lähinaapurissakin on esimerkki siitä, että toisenlaisillakin talouspoliittisilla linjauksilla on tuloksia saatu; tarkoitan Ruotsin esimerkkiä. Ei sen paremmin EU-puheenjohtajamaan valtiovarainministerin kuin muidenkaan pidä pyrkiä hillitsemään ja tilkitsemään talouspoliittista keskustelua eri kanteiltaan EU:ssa ja ajamaan sitä yhteen muottiin, niin kuin meillä on aika paljon viime vuosina totuttu.

⁸ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ministeri Niinistön analyysi Euroopasta oli erinomaisen hyvä nimenomaan siltä kohdin, kun hän puhui siitä, miksi euro ei ole vahvempi siitä huolimatta, että eurooppalaisilla talouksilla menee niin hyvin. Sitten se selitysosa, jossa käsiteltiin niin kieltä kuin lihaakin, se on minusta aika hyvä vastaus sille pienelle epävarmuudelle, joka on ollut omiaan estämään euron vahvenemista siihen mittaan kuin olisi ihan objektiivisilla kriteereillä mahdollista.

Arvoisa rouva puhemies! Kiinnitän huomiota valtiovarainvaliokunnan mietinnössä myös siihen seikkaan, että se on yksimielinen. Vallankin kun siellä niinkin merkittävää roolia näyttelevät kaksi kansallisen turvallisuuden kannalta niin isoa instanssia kuin Sonera ja Patria, on tärkeätä, että eduskunnasta löytyy yhteinen tahto.

Jos rouva puhemies vielä sallii, ed. Laukkaselle haluaisin sanoa, että minä en näe kauhean suurena murheena sitä, että on rahaa, jota jaetaan. Vallankin jos se raha, joka tulee jaettavaksi, tulee aika taitavan toiminnan seurauksena, niin kuin nyt ilmiselvästi on esimerkiksi Soneran kohdalla, niin ajattelenpa vain, mitä ed. Laukkanen ja me monet muutkin täällä sanoisimme, jos olisi käynyt päinvastoin Soneran kohdalla. Minusta linjanveto tässäkin suhteessa on ollut hyvin oikeansuuntainen: on varauduttu pahempaan kuin on tapahtunut, ja kun on tapahtunut se mikä on tapahtunut, se on käytetty tässä tilanteessa ilmeisesti parhaalla mahdollisella tavalla eli velan lyhentämiseen.

⁹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvio on yksimielinen. Sen suurimmaksi puutteeksi mielestäni jää satovahinkoasia. Olisi pitänyt päästä yleiskorvausmenettelyyn tässä tilanteessa, jossa toinen peräkkäinen katovuosi kohtaa tiettyjä alueita.

Voin yhtyä siihen, mistä ed. Laukkanenkin puhui, että nyt tarvittaisiin pitemmän ajan linjauksia talouspolitiikan eri lohkoilla, ensinnäkin veropolitiikassa. Ministeri Niinistö oli hyvä piirikunnallisella tasolla keihäänheittäjänä, mutta nyt tulee kyllä ensimmäinen Suomen ennätys nimenne ensi vuonna, kun kokonaisveroaste nousee Suomen itsenäisyyden historian korkeimpaan lukemaan, kun 2 miljardia veronkiristyksiä on sisällä, 294 kuntaa korottaa kiinteistöveroja ja

82 kuntaa tuloveroprosenttiaan. (Ed. Kekkonen: Kenellä on kunnissa päätösvalta?) Se on suoriutus. Nyt hallituksen pitäisi välttämättä mahdollisesti sisäisistä erimielisyyksistään huolimatta päästä veropolitiikassaan linjauksiin. En tarkoita, että nyt pitäisi yleisiä verokevennyksiä syksyllä tehdä, mutta eräitä rakenteellisia asioita voitaisiin tehdä, esimerkiksi pienituloisten ja työmatkavähennysten osalta jnp.

Mutta myös, arvoisa puhemies, valtion sijoituspolitiikan ja valtion velanhoidtopolitiikan osalta pidemmän ajan linjaukset olisivat paikallaan. Ehkä eduskunnan olisi hyvä siinä kehyskeskustelussa, jos se aikaansaadaan, yhdessä miettiä hallituksen kanssa näitä linjauksia. Kyllä talouspolitiikka tässä tilanteessa on vähän liian lyhytjänteistä, kun katsomme Suomen tilannetta ja Euroopan tilannetta.

Euron heikkoutta pitää tietysti katsoa myös suhteessa muihin valuuttoihin. Sekin, että dollarilla menee niin hyvin, saattaa heikentää hieman euroa. Lopulliset johtopäätökset Emun onnistumisen osalta voidaan tehdä hieman pitemmällä perspektiivillä kuin tässä vaiheessa on käytettävissä.

¹⁰ **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euron heikkouteen tai vahvuuteen luonnollisesti vaikuttaa se, minkälaiset ovat työmarkkinarakenteet, talouden rakenteet EU:n suurimmissa jäsenmaissa, kuten vaikkapa Saksassa. Varmasti Suomenkin kannalta olisi erittäin tärkeätä, että sielläkin pääsisi valalle enemmän sen sortinen taloudellinen ajattelu kuin meillä Suomessa on päässyt.

Yhdyn ministerin siihen arvioon, että jos halutaan, että euro on vakaa, ei se kestä kovin monenlaisia, erilaisia talouspoliittisia ideologioita makrotalouden hoidon osalta. Suomi on varmasti tässä suhteessa Euroopassa vähän erikoinen maa, että täällä kaikki keskeiset puolueet ovat hyväksyneet varsin tiukan taloudenhoidon ja valtiontalouden tasapainon tavoittelun. Hallituspuolueitten keskenään sopima kannanotto siitä, että työttömyysmenojen alenemista ja korkomenojen alenemista ei käytetä automaattiseen menotason kasvattamiseen, peruslinjoiltaan on varmasti aivan oikein. Tietysti täytyy sitten huomioida tutkimuksen, kehityksen, koulutuksen ja myöskin liikenneinfrastruktuurin menot, joissa on kyllä paljon ongelmia.

Jäin miettimään, mitenkä tähän kannanottoon suhteutetaan veroalennustarpeet. Nähdäkseni jos talouskehitys on parempi kuin ennakoitaan, silloin pitäisi myös miettiä, olisiko mahdollista korottaa veroalennusvaraa taikka -mahdollisuutta, joka budjetissa oli sisällä. Totta kai se voi olla suhdannepoliittikan kannalta ongelma, mutta jos menot saadaan pidettyä aisoissa, niin silloinhan myöskin verotuksen keventäminen olisi mahdollista, koska kuitenkin työllisyyden ja pitkäaikaisyöttömyydenkin kannalta olisi hyvin tärkeää saada erityisesti pienipalkkaisen työn verotusta kevennettyä sekä tuloverotuksen puolelta että myöskin työnantajamaksujen puolelta.

¹¹ **Veijo Puhjo /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö mainitsi puheenvuorossaan, että nyt on alkanut EU:n piirissä olla kansallisia irtiottoja, ja ymmärsin, että hän piti asiaa negatiivisena. Itse kuitenkin en tätä niin katsoisi. Voi olla, että keskitetyssä EU:ssa valtioilla on tarpeita ajaa omia etujaan. Ne saatavat näyttää itsekkään kansallisilta vedoilta, mutta asiaan liittyy toinen puoli. Tällä tavalla voidaan myöskin eri valtioiden taholta tuoda itse käytännön ongelmien ratkaisuun aikalaisia ja hakea uusia mahdollisuuksia.

Kun ministeri mainitsi esimerkkinä muun muassa lihamarkkinat, niin minun mielestäni, jos otetaan Ranskan veto tässä esiin, juuri tämä asia kaipaa lisäselvityksiä, ja voi olla, että Ranskan välistä veto käy vielä siunaukseksi. Nimittäin hullun lehmän tauti on niin kauan olemassa kuin tähän tautiin liittyviä prioneja on nautaeläimissä, ja niin kauan kuin tällaisia eläimiä on olemassa, ongelmaa ei ole ratkaistu. Siinä mielessä minun mielestäni ei kannattaisi kovinkaan negatiivisesti katsoa näitä kansallisia irtiottoja.

¹² **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Aula vastauspuheenvuorossaan totesi, että talouden rakenteilla saattaisi olla jotain merkitystä euron arvolle. Ed. Aula aika usein puhuu tästä. Nykyään ei käytetä enää sanaa työreformi, mutta ymmärrän, että se on täällä kuitenkin pohjalla. Jos ajatellaan esimerkiksi Ruotsia, jossa kruunu vahvistuu euroon nähden, niin en usko kuitenkaan, että tällä selityksellä me pääsemme kovin pitkälle.

Minusta ministeri Niinistö pohti tätä asiaa varsin monipuolisesti. Siinä on varmasti monia tekijöitä markkinoiden mielessä. Yksi on tietysti se,

että Yhdysvaltojen kasvu on 4,2 prosenttia, EU:n kasvu on 2,1 prosenttia, mutta siihen kuvaan ei sovellu kyllä, että vaikka Japanin kasvu on prosentin, jos sitäkään tänä vuonna, jeni vahvistuu samanaikaisesti. (Ed. Kekkonen: Suomen 4,2!) — Ed. Kekkonen, Suomen 5 miljoonan kansantalouden ei niin kamalan paljon kuitenkaan euron kehitykseen vaikuta. Jos Eurooppa noudattaisi näin tiukkaa talouspolitiikkaa kuin me, niin minä uskon, että euro olisi korkeammalla kuin se oli vuoden alussa.

Mutta on totta, että Euroopan unionin sisällä on erilaisia poliittisia paineita, ja ilmeisesti, tosin ministeri Niinistö ei siihen viitannut, esimerkiksi valtion puuttumisella Saksassa rakennusyhtiö Holzmännin, Vodafonin, Mannesmannin kaupoihin jne. saattaa markkinoiden mielestä olla kielteinen vaikutus. Eilen eräästä uutislähetyksestä kuulin, että Saksan ja Ranskan välit ovat selvästi jännittyneemmät kuin ovat olleet pitkään aikaan. Markkinoiden tiedossa on varmasti tämä, ja tämä saattaa vaikuttaa myöskin euron arvoon.

¹³ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Ed. M. Salo, minun silmiini nyt ei ole sattunut tätä 450 miljardin markan velkaerää, mutta kaikki luvut 400:n ja 500:n välillä kylläkin. Tässä saattaa nyt olla kysymys siitä, että huippu-arvoon, noin 500 miljardiin, päädytään, jos kapitalisoidaan ulkona olevat nykykorkotasoltaan ylittävät paperit, mikä on tavallaan reaalielämän määrä. Tosin se on nyt tullut tietysti alaspäin, kun korkotaso on jossain määrin nousut, niin hassunkuriselta kuin se kuulostaakin. Todennäköisesti kysymys on jostain tällaisesta arviosta.

Edustajille Uotila ja Puhjo: En minä ole ollenkaan sitä mieltä, että keskustelua esimerkiksi talouspolitiikasta pitäisi tyrehtyttää. En minä niin sanonut, päinvastoin. Voi olla monia vaihtoehtoja. Se on vain onneksi ja hyväksi. On tällainen "opi best practices", jota käytetään Euroopan unionissa, että otetaan mallia parhaasta. Sehän on varsin suositeltavaa. Mutta se, mitä minä hiivenen kyllä katson, sanoisinko, epäillen, on poliittinen toiminta, jossa pyritään hankkimaan poliittisia kannuksia kotimaassa kansallisilla painotuksilla, niin kuin esimerkiksi kielikysymyksissä. Se on varsin tyypillinen oire siitä. Silloin ollaan minusta kovin helpon politiikan tiellä. En halua missään tapauksessa — ja toivon, että tämä

nyt menee perille — tehdä mitään vertailuja esimerkiksi joihinkin eurooppalaisiin vaalien lopputuloksiin, Itävallassa muun muassa, saati sitten pidemmälle historiaan. Kuitenkin kaikesta huolimatta esimerkiksi Suomesta sen tapainen keskustelu kyllä puuttuu, että ratsastettaisiin naapurin harteilla, jotta kotimaassa omaa kannatusta ymmärrettäisiin paremmin. Se on ilmiö, joka hyvin nopeasti alkaa syödä maata jalkojen alta.

Ed. Elo otti fuusioesimerkkejä muun muassa tässä. Ollaan sitten mitä mieltä tahansa siitä, pitäisikö niitä estää vai ei, äänenpainot esimerkiksi julkisuudessa ovat helposti vähän sellaisia, että siinä on jonkinasteisen maaottelun makua. Voi olla, ettei se ole millään tavalla vaarallista, mutta jos, sanoisinko, taipumus leviää voimakkaasti, niin kyllä minun on aika vaikea silloin nähdä, että sama poliittinen liike, joka voimakkaasti viljeli kotimaassa tällaisia kansallisia painotuksia muiden kustannuksella, olisi kykenevä tekemään EU:n tasolla kompromisseja, jotka ovat välttämättömiä kylläkin, jos erilaisia mielipiteitä halutaan kunnioittaa.

Aivan lyhyesti suunnitelmallisuudesta yksityistämisen kohdalla. Minä muistan sellaisenkin puheenvuoron tässä salissa aikanaan — tästä on paljon aikaa — että on väärin, että hallitus menee tekemään devalvaatioita noin vain yhtäkkiä. Niistä pitäisi eduskunnalle tehdä ensin esitys ja täällä perinpohjin asia käsitellä ja keskustella, ennen kuin niihin päädytään. Jos nyt lähtisimme suunnittelemaan, että yksityistetäänpä Soneraa tai mitä tahansa sinä ja sinä päivänä tulevaisuudessa, sillä ja sillä määrällä, niin siitäpä syntyisi-kin hassunkurinen tilanne, sen takaan.

¹⁴ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistölle voisi ensiksi todeta, että ei tietysti kannata edustajatovereita pitää aivan tajuttomina, jos heittää tällaisia vertailuja, että devalvaatiosta pitäisi täällä ensin käydä keskustelua ja sen jälkeen ryhtyä pohtimaan, millä prosentilla devalvoidaan. En usko, että näinä aikoina ja näinä vuosina tämän salin miltään nurkalta sen tyyppisiä vaatimuksia on enää esitetty. En usko. Siitä olen ministeri Niinistön kanssa samaa mieltä, että ei valtio voi laatia mitään sellaista selkeää myyntiohjelmaa valtionomaisuuden myyntipolitiikaksi, jossa siinäkin olisi mitään tarkkoja päivämääriä. Kyllä markkinat aika paljolti määräävät sen, milloin kannattaa ja minkälaisilla erillä olla liikkeellä, ilman muuta näin.

Toinen kommenttini liittyy keskusteluun eurosta, valuutastamme, sen kurssista. Pelkistään ed. Elon avaamaan keskusteluun minun nähdäkseni voi kyllä aika paljolti sanoa niin, että ylipäänsä valuuttamme euron kurssi ei tällä hetkellä vastaa Suomen talouden fundamentteja, perustekijöitä. Se on selvästi heikompi kuin Suomen talouden perustekijät edellyttäisivät sen olevan. Sen kurssi määräytyy tietystikin koko Euroopan unionin, myös Emu-aluetta laajemmin, mutta ennen kaikkea tietysti euroalueen talouden fundamenteista, valitettavasti, ja siinä mielestäni on aikamoinen riski tulevaisuutta silmälläpitäen. Euro on aivan liian heikko tällä hetkellä. Ne riskit tulevat vastaan tilanteessa, jossa talouden kehitys, se aika hyvä kasvu, joka Euroopassa on, ja kova kasvu, joka Suomessa on, jossakin vaiheessa jonkin verran kuitenkin hiipuvat. Siinä vaiheessa vasta punnitaan se, kuinka siunauskellinen Suomen kannalta lopultakin Emuun meneminen tällä aikataululla kuin se tehtiin, pohjimiltaan tuli olleeksi. Näiltä osin lopullinen tilinpäätös tämän asian kanssa odottaa vielä tekemistään, kenties muutaman vuoden päästä, kenties aika monenkin vuoden päästä tästä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Lisäbudjetin ylivoimaisesti tärkein yksittäinen asia on Soneran myynti, siitä saatavat tulot ja niiden kirjaaminen lisäbudjetin kautta valtionvelan lyhennykseksi. Ministeri Niinistön toimesta on kiitely eduskuntaa siitä, että eduskunta kykeni tämän asian yksimielisesti käsittelemään. Tietysti kiitoksia voi sanoa kiitoksista. On ihan hyvä, että kiitellään, mutta mitä muuta vaihtoehtoa olisi ylipäänsä voinut tässä asiassa ollakaan? On kysymys lisäbudjetista, eletään vielä muutama päivä. Ei tämän vuoden osalta Soneran myynnin osalta voinut tehdä mitään muuta tietystikään kuin kirjata nuo tulot velan lyhennyksiksi.

Kokonaan toinen asia mielestäni on sitten, miten jatkossa menetellään, miten sekä näiden nyt tässä kirjattavien Sonera-tuottojen että myöhempien valtion omaisuuden myynnistä saatavien tuottojen kanssa meneteltäisiin. Tässä tarvitaan kyllä mielestäni nyt hallitukselta mahdollisimman nopeasti selkeitä toimenpiteitä. Yhtä lailla kuin mielestäni on selvää, että ei voi etukäteen tarkkaa ohjelmaa olla siitä, milloin myydään mitään, yhtä lailla selvää on puolestaan, että siitä mitä näillä varoilla tehdään, mihin myyntituottoja käytettäisiin, vastaavasti pitäisi olla selkeä ohjelma, jossa määritellään perusteet, joilla myyn-

tituloja käytetään ja myös hahmotellaan ne kokonaisuuksia ja linjat, mihin myyntituottoja käytettäisiin. Nyt tällainen ohjelma puuttuu.

Valtio on myynyt ennen Soneraa 20 miljardilla markalla kansallisvarallisuutta muutaman vuoden aikaan. Nyt myydään toisella 20 miljardilla markalla. Näistä 40 miljardista on pieni osa toki tuloutettu valtion budjetin kautta erinäisiin tarkoituksiin. Lähinnä ne tarkoitukset ovat olleet kyllä tutkimus- ja kehittämistoimintaa, teknologiapoliittikkaa, sinänsä aivan oikeita kohteita. Muutaman sadan miljoonan, kenties jonkin miljardin markan verran on näitä kohteita voitu rahoittaa valtionyhtiöiden myyntituloilla menneiden vuosien aikana. Mutta siitä, miten tästä eteenpäin, puuttuu selkeä ohjelma, ja hallituksen tällainen ohjelma olisi pikimmiten eduskunnan käsiteltäväksi tuotava ja saatava.

Täällä käydään pitkiä keskusteluja, selvitys-, selonteko- ja tiedonantokeskusteluja, paljon pienemmistä asioista, paljon pienemmistä linjakysymyksistä kuin on nyt puheena oleva asia. Kun näin on, eduskunnan pitäisi saada tämä asia periaatteelliseen keskusteluun. Mielestäni tästä asiasta tässä salissa on käyty, vaikka hallituksen mitään ohjelmajulistusta tai linjausta ei ollut keskustelun pohjana, monta hyvää keskustelua. Erityisesti mieleeni ovat jääneet sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan ed. Antti Kalliomäen puheenvuorot ennen tätä hallituksen lisäbudjettia. Kalliomäkin oli voimakkaasti, näin ymmärsin, vaatimassa sitä, että yksityistämistuloja käytetään Suomen teollisen perustan, osaamistason perustan ja myös eri, mikä tärkeätä, alueiden kehitysedellytysten kohentamiseen. Tunnistin myös tällaisen elementin ed. Kalliomäen puheenvuoron pohjalta. Minusta kaikissa näissä elementeissä on vankka viisaus ja vankka realismin taju.

Olisikin, vielä kolmanteen kertaan sanottuna, nyt suotavaa, että hallitus mahdollisimman nopeasti tällaisen ohjelman toisi ja että jo ensi vuoden budjetissa, jos suinkin mahdollista, tällainen, sanoisinko, linjaus näkyy ohjelman sisällöstä. Arvaan, että ennen joulua ei eduskunta sellaista ohjelmaa pysty käsittelemään. Eduskunta voi kumminkin varsinaisen budjetin yhteydessä jo kirjata osaltaan halutessaan joitakin linjoja. Hallitus voi siihen vastata omalla ohjelmallaan, jota eduskunta sitten talvikauden aikaan pääsisi käsittelemään ja siitä asiasta keskustelemaan.

Mitä muun muassa tällaisessa ohjelmassa pitäisi painottaa? Otan esille oikeastaan yhden ainoan osa-alueen, asia-alueen, joka mielestäni on tavattoman tärkeä. Se on se sama, johon jo tähän mennessä on paljon pantu ja jonkin verran pantu: teknologian kehittäminen, tutkimus, ylipäänsä osaamisen, taitamisen ja teknologian perustan vahvistaminen koko Suomessa ja myöskin eri puolilla Suomea. Kun tähän saakka on näitä varoja käytetty noihin tarkoituksiin, joita äsken luettelin, panostukset ovat kohdentuneet lähinnä muutamaan suurimpaan keskukseen. Nyt pitäisi kehittää myös sellaisia toimintamalleja, joilla uuden ajan menestyksen hunajaa voitaisiin kohdentaa entistä tasapuolisemmin eri puolille Suomea koko maan taitamisperustan, teknologiaperustan ja osaamistason kohentamiseen. Toivon, että näillä asioilla on tuossa ohjelmassa, jonka toivon mukaan hallitus eduskunnan purtavaksi antaa, mahdollisimman vankka sija, kun sellaista ohjelmaa — vielä kertaalleen sanottuna — toivon mukaan rakennetaan.

Toinen asia, josta haluan sanoa tavallaan terveisiä jo valtion ensi vuoden varsinaisen budjetin osalta ja sitten ensi vuoden budjetin osalta, sanoisiko sen elämän osalta, joka silloin tulee vastaan, kun eletään ensi vuoden budjettitaloutta. Toinen teema, johon tässä haluan kajota, liittyy kuntien tilanteeseen ja kuntatalouden vaikeuksiin. Lisäbudjetissa nyt siihen ei ole mahdollisuutta kajota. Lisäbudjetissa saadaan myyntituloja Sonerasta. Se antaa tietyllä tavalla liikkumavaraa valtionalouteen, sellaista liikkumatilaa, jota valtion pitäisi miettiä, sen käyttöä, vielä, kun ensi vuoden, vuoden 2000 budjettiesitystä loppuun hiotaan. Tällä tarkoitan erityisesti sitä problematiikkaa, joka on tullut kuntatalouksissa vastaan. Suomen kuntien talouden erot ovat räjähtämässä mittasuhteisiin, joissa nuo erot eivät ilmeisesti ole olleet koskaan Suomen historian aikana. Niin suuret ovat erot, jos tarkastellaan 40 parhaimman ja 40 huonoimman kunnan välisiä eroja tai 10 heikomman ja 10 parhaimman suomalaisen kunnan taloudellisia eroja. Käytännössä näin suuret erot näkyvät yksittäisten kansalaisten palveluiden eriarvoistumisena. Kun tätä tapahtuu, joutuu kysymään, milloin tulevat vastaan perustuslainkin vaateet kansalaisten tasapuolisesta kohtelusta. Mielestäni se vaarantuu jo nyt ensi vuonna, tuo tasavertainen kohtelu. Minun toiveeni tässä lisäbudjettikeskustelussa on se, että vielä ensi vuodelle hallitusryhmät ja myös koko halli-

tus arvioisivat tätä mahdollisuutta, mahdollisuutta paikata valtion varoja käyttäen ja kuntien välistä tasausta käyttäen näitä rajuja eroja, joita kuntien ja viime kädessä kuntalaisten osalta on syntymässä.

Arvoisa puhemies! Viimeinen asia, joka liittyy myös välillisesti budjettiin, on veroasia, mutta sellainen veroasia, johon toivon, että hallitus reagoi vielä ennen varsinaisen budjetin kirjojen ja kansien lukkoon lyömistä. Hallitus, totta kai, vetää isot linjat, veropoliittiset linjatkin, yhtäältä budjetin yhteydessä ja tässä tapauksessa myös näköjään nyt sitten tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä. Ymmärrän näin, että hallitus ei aio reagoida polttonesteiden hintojen kovaan korotukseen enää tässä vaiheessa, kun budjettilait ovat eduskunnassa varsin pitkällä. Minun toiveeni hallituksen suuntaan kuitenkin olisi, että jos ei enää ennen joulua niin viimeistään joulun jälkeen, jos muitakin verolakeja eduskuntaan tuodaan, hallitus arvioisi, olisiko tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista ja tarpeen alentaa ennen kaikkea liikenteen polttonesteiden veroa. Raakaöljyn maailmanmarkkinoiden hinnannousu on johtanut siihen, että liikenteen polttonesteiden hintataso on ilmeisesti korkeammalla kuin se koskaan vielä on ollut.

Toisekseen raakaöljyn hinnannousu on johtanut siihen, että arvonlisäverojärjestelmästä johtuen järjestelmän sisällä on tällainen automatiikka, joka tuo monta sataa miljoonaa, lähes miljardi markkaa nimenomaan arvonlisäverotuottoja lisää valtiolle sen seurauksena, että se pohja, josta arvonlisävero lasketaan, elikkä raakaöljyn maailmanmarkkinahinta viime kädessä, on nousut niin nopeasti ja niin kovaa kuin se on noussut.

Arvoisa puhemies! Minun toiveeni siis on, että jo inflaation paineiden hillitsemiseksi yhtäältä, toisaalta kansalaisten työmatkoista ja muusta kulkemisesta aiheutuvien kustannusten nousun hillitsemiseksi ja hallitsemiseksi hallitus mahdollisimman nopeasti arvioi, jos mahdollista vielä ensi vuoden varsinaisten verolakien yhteydessä, tai jos ei silloin, viimeistään kun tupon yhteydessä verotusta arvioidaan, viimeistään tässä yhteydessä arvioisi mahdollisuudet laskea liikenteen polttonesteiden verotusta äsken kertomistani syistä.

¹⁵ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siitä huolimatta, että ed. Kalliomäki nyt tuli paikalle ja vastaa tie-

tysti omasta puolestaan, ajattelin vahvistaa sen mielikuvan, joka ed. Pekkarisella oli siitä, mitä ed. Kalliomäki näistä linjauksista on puhunut. Minä olen tulkinut ed. Kalliomäen puheenvuorot hyvin saman suuntaisesti kuin ed. Pekkarinen.

Kun ed. Pekkarinen puhui 20 + 20 miljardista eli 40 miljardista markasta, summahan on suuri, ja se on menossa valtionvelan lyhentämiseen. Mutta kun tähän sisältyi implisiittisesti se, että sitä ei ole pistetty tärkeämpiin paikkoihin, niin kyllähän viime hallitus ja tämä hallitus ymmärtääkseni ovat enemmän teknologisen osaamisen pohjan vahvistamiseen sijoittaneet kuin mitkään hallitukset milloinkaan aikaisemmin. Kun aikoi- naan täällä puhuttiin, silloin kun Veikko Vennamo oli voimissaan, korvamerkitystä rahasta, tässä on ollut ihan selvästi korvamerkityn rahan meininki kaiken aikaa sen suhteen, että sillä, mitä myyntituloista on tullut, on vahvistettu teknologiahankkeita, teknologista osaamista, ylipäätän- sä sellaisten menestystekijöiden pohjaa, jotka ovat ehdoton edellytys, että euromailmassa tullaan pärjäämään. Varmaankin ed. Kalliomäki omalta puoleltaan vastaa tähän täsmällisemmin. Kyllähän sellainen suunnitelmatalous, jota ed. Pekkarinen edellytti, että tehdään ohjelma siitä, mihin myyntituloja laitetaan, niin kyllä minä ymmärrän, että se sopii sosialidemokraateille erinomaisten hyvin.

¹⁶ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihmettelen aivan kauheasti sitä, että keskusta hyväksyy Soneran yksityistämisen jatkamisen. Näin siksi, että kysymys on mitä suurimmassa määrin aluepoliittisista kysymyksistä. Te esiinnytte aluepolitiikan puolueena, mutta nyt te hyväksytte sen, että valtio menettää määräysvallan Sonerassa, jos tämä valtuutus annetaan. Mitä siitä seuraa? Jatkossa ei ole sel- laista välinettä, jolla hoidetaan tietoverkon ylläpitoa ja kehittämistä koko maassa, jos valtio Sonerasta määräysvaltansa pois antaa. Ei ole välinettä. Tietoverkko tulee olemaan ja on jo nyt tietoyhteiskunnan perusta. Kehittämisen osalta tulee olemaan suuri erilaisuus maan puitteissa, jos valtionyhtiö ei siitä huolta enää jatkossa kann- a. Te puhutte aluepolitiikasta. Pitää puhua aivan perimmäisistäkin asioista, ja tämä on nyt sellainen. Jos ei ole välinettä hoitaa tietoverkkoa, maa hajo- aa väistämättä hyvin erilaisiin osiin, niihin, joissa verkkoa kehitetään ja joissa myös tuotannolli-

nen toiminta ja koulutusmahdollisuudet kehittyvät jne., ja tulee toinen osa maata, jossa tietoverkko rapautuu ja joka jää peruuttamattomasti jälkeen. Tämä on Sonera-keskustelun perimmäinen asia, ja tämän te sivuutatte ja näköjään myös hyväksytte sen, että Sonerakin pannaan vain rahoksi ja aluepolitiikka jääköön.

¹⁷ **Antti Kalliomäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ei tässä minun puoleltani varmaan tarvita kuin vahvistus, vaikka en kuullut kaikkea, mitä ed. Pekkarinen sanoi. Todella on niin, että hallituksen puolella ollaan aikataulussa valmistelemassa, oikeastaan käynnistämässä valmistelua tulevaisuuspäätöksiksi ennen kaikkea koulutuksen ja tutkimuksen alueilla, siis oikeastaan sen projektin jatkoa, joka jo viime hallituskaudella alkoi.

Pitää tietenkin muistaa, että elämme suhdannetilanteessa ja -näkyssä, jossa tarvitaan niin sanotusti tiukkaa finanssipolitiikkaa ja samaan aikaan valtion velkataakkaa on syytä suhteellisen ripeästi pyrkiä vähentämään, koska hyvät ajat eivät ikuisuuksiin jatku ja tarvitsemme puskuria. Mutta sitä suuremmalla syyllä on hyvä huomioda, että hallitus tässäkin näkyssä on kuitenkin valmis painopisteitä tietysti tarkkaan harkiten valmistelemaan tulevaisuutemme kannalta ja tulevien työpaikkojen kannalta erityisen tärkeissä kohteissa lisäpanostusta huolimatta suhdannetilanteesta. Taustalla on nimenomaan Soneran osakkeiden myynti ja sen tuoma lisäarvo. Oikeastaan minusta on samantekevää, millä menetelmillä uutta pelivaraa syntyy, kun sitä syntyy ja kun se voidaan tarkoin harkiten suhdannetilanteeseen myös sovittaa.

¹⁸ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sanoisin ed. Tennilälle, että tämä on teidän tukemanne hallitus, teidän hallituksenne esitys, joka esittää Sonera-ratkaisua. Näinhän tämä on. Ilmeisesti te nyt sitten äänestätte vastaan, mutta tämä on teidän hallituksenne esitys. Me tuemme näiltä osin hallituksen esitystä.

Mutta kritiikkimme liittyy nimenomaan siihen — olin hieman yllätynyt, kun kuulin ed. Kalliomäen puheenvuoron. Ensinnäkin täytyy todeta, että teknologiaan, osaamiseen, kehittämiseen on panostettu paljon silloinkin, kun ei vielä myyty valtion laitoksia. Ahon hallituksen aikana ei vielä juuri paljoakaan yksityistetty, mutta siitä

huolimatta ne rahat, jotka lisättiin, ne olivat niitä harvoja rahoja, joilla nimenomaan teknologiaan, osaamiseen panostettiin. Myös Lipposen ykkösen teki tällä tavalla, kakkonen näyttää jatkavan.

Oleellinen punktti on nyt se, että kun nimenomaan kansallisvarallisuuden myynnistä rahoja aika lailla saadaan, niin todellakaan eduskunnassa ei pitäisi tehdä mitään suunnitelmatalouden suunnitelmaa, vaan eduskunnan pitäisi voida määrittää ne linjaukset, mikä osa — minun mielestäni ylivoimainen pääosa — menee velan lyhentämiseen. Mutta miten sen jälkeen teknologian, taitamisen, osaamisen, kenties infran tarpeisiin eduskunnan tahto oikein määritetään? Eduskunnan tahto pitäisi saada myös siihen, miten alueellisesti tasapainoisemmin voimavaroja voitaisiin kohdentaa.

Nyt, ed. Kalliomäki, samoin kuin teidän toimeksenne ministerinä, tämä hallitus näköjään kohdentaa rahat tavattoman keskittävällä tavalla, samaan aikaan kuin varsinaisesta periferiasta, alueilta, niiden kannalta keskeiset kehittämisrahat vähenevät erittäin nopeaa vauhtia. Tässä on ongelma, jota pitäisi päästä purkamaan.

¹⁹ **Antti Kalliomäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Sitä ongelmaanahan puretaan. Tietysti on hyvä muistaa se, että kolme viimeistä hallitusta ovat pyrkineet panostamaan ennen kaikkea tutkimusalueelle. Tosin Ahon hallituksen aikana panostukset olivat vähäisiä. Bkt-suhteessa tapahtui tietysti merkittävää parannusta sen tähden, että bkt putosi kahdessa vuodessa yli 10 prosenttiyksikköä alaspäin ja se auttoi silloin, mutta volyymit eivät erityisesti kasvaneet, toisin kuin viime hallituksen aikana, jolloin volyymit kasvivat erittäin voimakkaasti. Mutta hyvä, että kaikki ovat pyrkineet saman tyyppiseen päämäärään.

Kuten sanoin, tutkimus oli se, ennen kaikkea soveltava tutkimus- ja kehitystoiminta, joka viime hallituksen aikana oli painopisteenä. Nyt varmasti tarvitaan vielä tarkemmin perattavaksi koulutuksen kenttää, osin tutkimuksenkin, perustutkimuksen puolella, ja minusta on tässä vaiheessa syytä katsoa myös alueiden kehitystä. Osaamiskeskusverkko sai lisäpanostuksia. Ehkä siellä kuitenkin on arviointimahdollisuuksia. Yksi alueellinen esimerkki on Satakunta, jossa tarvittaisiin varmasti tämän tyyppisiä panostuksia, että se voisi päästä loukusta, jota työttömyysnumerot hyvin ongelmallisella tavalla maakunnan osalta osoittavat. Se on kuitenkin vain yksi

esimerkki. Olen ymmärtänyt, että keskustakin — ainakin eduskunnassa — on osaamisperusteisen aluepolitiikan kannattaja, joten siitä voidaan ehkä löytääkin yhteinen sävel.

²⁰ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheen-vuoro): Rouva puhemies! Ed. Pekkariselle vielä se, että minä nyt näen, että te puhutte aluepolitiikasta mutta annatte pois sellaista välinettä, valtion määräysvallassa olevaa Soneraa pois, joka on aluepolitiikan aivan keskeinen väline erityisesti tulevaisuutta ajatellen. Te luovutatte sen nyt pörssi-pelureiden käsiin, ja sitten pitää heittää hyvästit sille, että koko maata kehitetään tietoverkon osalta tasapuolisesti. Eivät käy yksiin nämä kaksi puheen puolta, että pitää kehittää ja edistää, mutta annetaan väline pois. Minusta tämä keskustelu Soneran ympärillä teidän osaltanne kuulostaa aika paljon siltä samalta keskustelulta, mitä on käyty Postin osalta. Siitä on pitänyt keskustella. Sitä on edistetty. Sitä on kehitetty. Mutta kun se ensin liikelaitostettiin ja sitten se yhtiöitettiin eli siitä tehtiin pelkkä bisneslaitos, lopputulos on se, jonka kaikki tietävät. Lapissa nähtävästi ensi vuoden alussa on viisi postikonttoria enää Postin kokonaan hoitamina jäljellä. Se on kaikki sitä edistämistä, kehittämistä, laajaa ja monipuolista keskustelua, ja näin sitten käy jatkossa Soneran osaltakin, mitä Suomen kehittämiseen tulee. Amerikasta ne ovat kiinnostuneita.

²¹ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Puuttumatta nyt juuri Soneraan, kyllähän 90-luvun kehitys, aivan niin kuin ed. Tennilä viittasi, on koko ajan ollut sitä, että valtionyhtiöiden aluepoliittinen merkitys on kapenemistaan kaventunut. Se on melko lailla häipynytkin. Tämä on ollut tämän vuosisadan viimeisen vuosikymmenen yleinen piirre, joka voidaan osoittaa tilastoilla ja oikeastaan kaikilla mahdollisilla barometreillä, joita kyseisen asian osalta voidaan käyttää. Mutta ei valtionyhtiöiden sijoituspolitiikalla sinänsä ja alueellisella kehityksellä välttämättä suoraa yhteyttä tietysti olekaan.

Ed. Kalliomäki mainitsi äsken Satakunnan. Minulla oli tilaisuus, aivan niin kuin eduskunnan rouva puhemiehelläkin, vierailla viime sunnuntaina Keski-Suomessa. Uskoakseni puhemies näki sen saman kuin minäkin, että siellä on valtavia kehitysaskaita otettu. Siellä menee ilmeisen hyvin ilman, että siellä on suoria satsauksia

valtionyhtiöiden kautta. Mutta heti perään on sanottava, että yliopiston merkitys siellä on myös aivan ratkaisevassa asemassa, mikä on tukemassa juuri sitä isoa linjaa, josta ed. Kalliomäki entisenä ministerinä on puhunut ja me muut vähän siinä siivellä.

²² **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Todella nimenomaan Jyväskylän osalta on käynyt tämän suuntaisesti kuin ed. Kekkonen tässä sanoi. Siellä keskeiset maakunnan kehittämisvoimavarat 90-luvun alusta lähtien on laitettu nimenomaan osaamiseen, teknologian kohentamiseen. Perustettiin teknologiakeskukset, osaamiskeskukset. En viitsi sanoa, mihin aikaan, mutta perustettiin jo monta vuotta sitten, niin kuin ed. Kekkonen varmasti hyvin tietää.

Mitä tulee Soneraan ja valtion yrittämiseen ylipäänsä, ed. Tennilä, se on nyt vain niin, että esimerkiksi sen toimialan, jota Sonera edustaa, kannalta, Suomen kannalta, jos katsellaan sitä toimialaa Suomessa, on sittenkin parempi, että valtio ykköshäärääjän asemasta väistyy, ja kun valtio väistyy siitä, se saa ison kasan miljardeja markkoja, kymmeniä miljardeja markkoja siitä väistymisestäään, ja kun se saa, sen on käytettävä näitä varoja. Siinä, ed. Tennilä, olette aivan oikeassa. Valtion on käytettävä näitä voimavaroja niiden alueiden, Lapin, Itä-Suomen, syrjäisten alueiden elinolosuhteiden kohentamiseen, osaamisen perustan, taitamisen, teknologian perustan kohentamiseen ja myös niiden alueiden infran kohentamiseen. Tässä teidän tukemanne hallitus on menetellyt väärin, kun se muilla toimilla on päinvastoin tyhjentänyt näitä alueita. Näitä voimavaroja pitäisi käyttää täsmälleen niihin tarkoituksiin, jotka jo kertaalleen sanoin ja joihin myös ymmärsin ed. Tennilän tähdänneen puheenvuorossaan.

²³ **Pentti Tiusanen /vas**: Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on oikeastaan linjannut koko ajan sitä, mitä valtiovarainvaliokunta yksimielisesti on todennut Soneran myyntitulojen suhteen. Aika loppuu sen suhteen, että niitä ei todella voi nyt suunnata muuhun kuin velan lyhentämiseen tänä vuonna 99. Mutta on aivan selvää, että valiokunta on oikeassa siinä, että se painottaa tällaisen ohjelman laatimista, jolla näiden myyntitulojen suuntaus etukäteen mietittäisiin. Niin vasemmistoliitto kuin monet muutkin poliit-

tiset suunnat ovat olleet yksimielisiä siitä, että kehittäminen, tutkimus ovat juuri näitä alueita.

Ed. Kekkonen puhui Keski-Suomesta ja sen menestyksestä, mutta nimenomaan Kaakkois-Suomen kohdalla ei ole tämän tyyppistä menestystä ollut. Meillä ei ole tietenkään yliopistoa. Meillä on Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, joka kuitenkin ei ole pystynyt luomaan saman tyyppistä osaamiskeskusmenestystarinaa, joka on syntynyt muiden korkeakoulujen, näiden yliopistojen ympärillä. Nyt, kun osaamiskeskukset ovat kehittyneet, Kaakkois-Suomi on saanut omansa, on tietysti lupa odottaa, että tällaista tapahtuisi myös siellä.

Joka tapauksessa myyntituloja tietysti olisi pitänyt käyttää muuhunkin kuin velan lyhentämiseen. Tämä tietysti on tällainen konditionaali-muoto, ja sillä tavalla sen merkitys on lähinnä menneisyydessä. Mutta toivon todella omaltakin puoleltani, että valtioneuvosto, hallitus ottaa tuon asian tosissaan, jota valtiovarainvaliokunta nyt linjaa.

Tämän vuoden viimeisen lisätalousarvion kohdalla on tietysti todettava, että muutama asia on Kaakkois-Suomen näkökulmasta loksautanut kohdalleen. Esimerkiksi saaristoliikenteen ongelmia Kotkan—Pyhtään suunnalla on pystytty auttamaan. Myös Ratahallintokeskus on saanut rahoitusta, ja sitä käytetään Kouvolan—Imatrankosken ratapihujen kunnostamiseen ja laajentamiseen. Tämän lisäksi ympäristöministeriön hallinnonalalla on Virolahden—Haminan siirtoviemäriyhdyksiesiötohanke edennyt. Myös se on hyvä Kaakkois-Suomen ja nimenomaan kaakonkulman kannalta positiivinen asia. Näitä pieniä hyviä eteenpäinmenoasioita on, mutta tuo suuri linja Soneran kohdalla on tietysti edelleenkin kriittikin kohteena siinä mielessä, mitä täällä on hyvin laajasti tullut esiin.

Näiden lisätalousarvioaloitteiden suhteen omalta osaltani totean ainoastaan pääkaupunkiseudulta Venäjän rajalle suuntautuvasta uudesta rantaratayhteydestä ja nimenomaan sen suunnitelmäärärahasta, jota täällä 6 miljoonaa markkaa esitetään, että kysymyksessä on kaakkoisen Suomen tulevaisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeä hanke. Toivomme Kaakkois-Suomen kansanedustajat — muun muassa ed. Vähänäkki on tässä asiassa ollut aktiivinen — että tämä asia todella liikkuisi eteenpäin.

²⁴ **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva lisätalousarvio pitää sisällään paljonkin asiaa liittyen ennen kaikkea valtionyritysten järjestelyihin. Lisätalousarvion lähetekeskustelussa otin esiin Editan yhtenä kohtana, mikä Editan tulevaisuus tulee olemaan. Ehdotushan lähtee siitä, että Editan kohdalla toteutetaan omistusjärjestelyitä, mikä tarkoittaa suomeksi sanoen, että Edita myydään pois. Millään tapaa ei ole varmuutta siitä, mikä on Editan työntekijöiden tulevaisuus sen jälkeen, kun omistusjärjestelyt on toteutettu. Toivoisinkin, että hallitus kiinnittää huomiota siihen, että ne työpaikat, jotka Editassa ovat myyntijärjestelyjen alla, säilyvät jatkossakin, sillä vaara piilee, että jokin iso painotalo tulee ja tarjoaa rahaa, joka kelpaa valtiolle suuruudeltaan, ja viis veisataan työntekijöistä ja työntekijöiden työpaikoista.

Samaan kategoriaan voi luokitella Patria Industries Oyj:n, josta on jonkin verran käytettykin puheenvuoroja ja puututtu omistusjärjestelyihin. Olen ollut yhteydessä Patria Industriesin henkilöstöön, ja henkilöstö on varsin huolestunut siitä, että minkäänlaista informaatiota mahdollisten omistusjärjestelyjen suunnasta ei ole annettu henkilöstölle, ja tätä pidän varsin huonona asiana, sillä se jos mikä on ensiarvoisen tärkeää, että henkilöstö tietää, mihin suuntaan ollaan menossa. Onhan olemassa vaitiolovelvollisuudet ja salassapitovelvollisuudet, joita voidaan käyttää niitten asioiden kohdalla, kun puhutaan omistusjärjestelystä. Edellytänkin sitä, että henkilöstö saa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tietoa siitä, mihin nämä omistusjärjestelyt osaltaan suuntautuvat.

Valiokunta on ollut yksimielinen tältä osin, että nämä omistusjärjestelyt ovat hyväksyttävissä. Voisi kyllä olla erikin mieltä siitä, onko tämä oikea suunta, että lähdetään antamaan avointa valtakirjaa hallitukselle siitä, mikä tulee olemaan Patria Industriesin tuleva kokoonpano. Onko se tällainen pohjoismainen asetehdas vai Nato-sidonnainen asetehdas vai mikä se sitten onkaan?

Arvoisa puhemies! Suurin kysymys liittyen lisätalousarvioon koskee Soneraa, josta on jo keskusteltukin aika tiukkaankin sävyyn. Toisaalta tuntuu mielenkiintoiselta se, että keskustapuolue puolustaa kovastikin tätä hallituksen esitystä Soneran myynnin osalta. Omalta kohdaltani, niin kuin Editan ja Patria Industriesinkin kohdalla, olin varsin kriittinen lähetekeskustelussa ja olen

edelleenkin kriittinen, sillä tämä lisäbudjetissa esitetty valtuuksien antaminen Soneran yksityistämisen jatkamiseen ei tyydytä minua. Hallitus saisi näin ollen valtuudet alentaa valtionosuutta Soneran osakepääomassa 34 prosenttiin. Soneraa on jo yksityistetty mittavilla osakemyynneillä, kuten tiedetään. Uusimman osakemyynnin jälkeen valtion osuus on noin 60 prosenttia.

Nykyiset eduskunnan päätökset edellyttävät, että valtiolla säilyy osake-enemmistö Sonerassa. Kun Soneran yksityistäminen viime vuonna aloitettiin, sijoittajat ja keinottelijat saivat merkittäviä voittoja, koska osakkeet oli selvästi alihinnoiteltu. Ne myytiin 45 markan hinnalla, mutta pian osakemyynnin jälkeen Soneran kurssi kaksinkertaistui. Nyt Soneran osakkeen kurssi on jo yli viisinkertainen ensimmäisen osakemyynnin hintaan verrattuna, noin 240 markkaa. Sijoittajalla, joka pani Soneran osakkeisiin vaikkapa miljoona markkaa, on nyt salkussaan yli 5 miljoonan markan arvoiset osakkeet tai vaihtoehtoisesti yli 4 miljoonaa markkaa myyntivoittoa. Tarkemmin sanottuna osakekurssi on 5,4-kertaistunut.

Myös uusimman osakemyynnin jälkeen Soneran osakkeen kurssi on noussut jyrkästi. Myös tämä osakemyynti on antanut mahdollisuuden mukaisiin pikavoittoihin. Osakkeet myytiin 141 markan hintaan kappale, mutta tämän viikon maanantaina eli siis eilen kurssi oli jo 244 markkaa. Kurssi on siten jo yli 70 prosenttia korkeampi kuin myyntihinta lokakuussa. (Välihuuto) — Totta on. — Muistettakoon tässä yhteydessä myös ne erityisjärjestelyt, joilla Pekka Vennamolle ja muille Soneran johtajille annettiin etuoikeuksia Soneran osakkeiden merkitsemiseen syksyllä 1998.

Telealan yksityistämisisä osakkeiden alenusmyynti on yleensäkin ollut lähes sääntö. Mallia näytti jo Thatcher, kun Ison-Britannian valtiollista teleyhtiötä British Telecomia ryhdyttiin yksityistämään 1980-luvun alussa. Yksityistämisen kautta tietoliikennealan nykyiset huimat kasvunäkymät muutetaan yksityisiksi kultakaivoksiksi.

Valtionyhtiöiden yksityistämistä on toisinaan perusteltu sanomalla, että näin valtionyhtiöt saavat helpommin lisäpääomaa toiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen. Soneran osakemyynneissä Sonera itse ei ole kuitenkaan saanut peniäkään lisää pääomaa. Soneran omistajat ovat rikastuneet, niin valtio kuin muutkin omistajat, mutta Soneran toimintamahdollisuuksiin sinän-

sä osakemyynneillä ei ole ollut suoraa vaikutusta. Pörssi-imago ei itsestään pane liikkeelle yhtään investointia eikä työllistä yhtään ihmistä. Valtio on kylläkin saanut Soneran osakemyynneissä mittavia myyntituloja, pelkästään uusimassa osakemyynneissä yli 20 miljardia markkaa, mutta näitä tuloja ei käytetä julkisten palvelujen tai sosiaaliturvan parantamiseen vaan lähes yksinomaan valtionvelan lyhentämiseen. Vain pieni osa aiotaan käyttää teollisuuden edellytyksiä vahvistaviin tarkoituksiin ja tutkimustoimintaan. Samalla valtio on luopumassa tuottavasta ja turvallisesta pysyvistä tulolähteestä.

Tavallisen kansalaisen näkökulmasta asetelma on lievästi sanoen ristiriitainen. Valtio luo osakemyynneillä yksityisille omistajille ja sijoittajille merkittävät, lähes päätähuimaavat rikastumis- ja keinottelumahdollisuudet. Myös valtion omaan kassaan kilahtavat kymmenien miljardien markkojen myyntitulot. Samalla kuitenkin pienituloisten sosiaaliturvan jokaisesta markasta joudutaan käymään ankara kädenvääntö.

Vasemmistolla on tietenkin perinteisesti myönteinen suhtautuminen valtion yritystoimintaan ja epäilevä suhtautuminen yksityistämiseen. Valtionyhtiöiden avulla yhteiskunta voi toteuttaa sellaisia tavoitteita ja päämääriä, jotka yksityisen voitontavoittelun pohjalta voivat jäädä saavuttamatta. Valtionyhtiöt ovat laajemman julkisen valvonnan ja tarkkailun kohteina kuin yksityiset yhtiöt. Käytäntö osoittaa, että yhtiöittäminen ja yksityistäminen ovat hyvin usein merkinneet työntekijöiden aseman heikentämistä ja työvoiman vähentämistä samalla, kun johtavissa asemassa olevien edut ovat parantuneet. Näiden yleisten lähtökohtien ohella on tietenkin mietittävä, mitä erityisiä syitä valtion omistukseen eri aloilla ja eri yhtiöissä on.

Mielestäni teleliikenne kuuluu niihin aloihin, joilla valtion vahva omistus ja asema on erittäin tarpeellinen. Televerkot ovat yhteiskunnan perusrakennetta, jonka toimivuus ja johon perustuvien palvelujen tasapuolinen saatavuus on turvattava maan kaikissa osissa. Tietoyhteiskunnan kehittäminen vaatii, että kiinteät, hyvin toimivat puhelinverkot kattavat koko maan. Kännykät eivät riitä atk- ja Internet-yhteyksiin. Kun Sonera keskittyy yhä enemmän matkapuhelinbisnekseen ja myös kansainväliseen toimintaan, pelättävissä on, että tietoliikenteen kotimainen perusrakenne rapistuu. Sonera sijoitti äskettäin useita miljardeja markkoja Yhdysvaltoihin, mutta kiin-

teiden verkkojen ylläpidossa Suomessa pihdetaan jo etenkin syrjäseudulla.

Tietoliikenteessä suuret kansainväliset yrityskaupat ja toimialajärjestöt ovat arkipäivää. On hyvin mahdollista, että yksityistämisen seurauksena myös Sonera joutuu ulkomaiseen määräysvaltaan, jos nyt annetaan valtuudet valtion omistossuuden pienentämiseen Sonerassa.

Eduskunnalla ei olisi enää mahdollisuuksia estää ulkomaisen isännän tuloa. Joka tapauksessa Soneran yksityistäminen heikentäisi valtiovalan mahdollisuuksia huolehtia yhteiskunnan perusrakenteiden toimivuudesta sellaisella tavalla, joka on tasapuolinen kaikille kansalaisryhmille ja alueille.

Kokemus osoittaa, että yksityistämiseen annettut valtuudet ennen pitkää otetaan käyttöön. Myyntivaltuuksilla ennakoidaan tulevia osakemyyntejä. Tämän syksyinen Sonera-osakemyynti perustui vuonna 1997 lisäbudjetin yhteydessä annettuun osakkeiden myyntivaltuuteen. Nythän valtio menetti määräenemmistöasemansa Sonerassa. Nyt eduskunta voi päättää siitä, yksityistääkö Soneraa edelleen. Sen jälkeen, kun myyntivaltuudet on annettu, asian miettiminen on eduskunnassa myöhempiä.

Arvoisa rouva puhemies! Näistä syistä eduskunnan ei mielestäni tulisi antaa enää valtuuksia valtion omistussuuden pienentämiseen Sonerassa. Tulen lisätalousarvion yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään näiden valtuuksien epäämistä.

Ed. Tahvanainen merkitään läsnä olevaksi.

²⁵ **Markku Laukkanen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Syy, miksi olemme pitäneet tutkimus- ja kehitysmäärärahakysymyksiä vahvasti esillä lisäbudjettikeskustelussa, perustuu tietysti siihen, että niillä on suora ja välitön yhteys myös kasvukeskuspolitiikkaan ja sen myötä maamme muuttoliikkeeseen. Näin eilen tilaston, jossa oli verrattu juuri tutkimus-kehitysmäärärahoja ja eri maakuntien muuttoliikettä. Erittäin mielenkiintoista oli se, että neljän merkittävimmän tutkimus-kehitysmääräraha-alueen osalta kolme aluetta, Uusimaa, Pirkanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa, olivat ainoat maakunnat Suomessa, joissa

tällä hetkellä on positiivinen muuttovirta; kaikissa muissa on negatiivinen muuttovirta. Tämä selvästi osoittaa, minkälaisia tuloksia tutkimus-kehitysmäärärahatsauksella on saatu.

Mutta nyt suuri kysymys onkin se, että näin olemme luoneet muutaman vahvan kasvukeskuksen tähän maahan, mikä ei riitä maan tasavertaiseen alueelliseen kehittämiseen. Sen rinnalle tarvitaan myös kattava osaamiskeskusverkosto. Tätä varten me tarvitsemme edelleenkin määrätietoista tutkimus-kehitysmäärärahojen satsauksia myös tulevalle vuodelle. Ja niin kuin pääjohtaja Jorma Ollila on näkyvästi jokin aika sitten todennut, tutkimuksessa ei voi olla välivuosia. Mutta tähän asiaan yksityiskohtaisesti on syytä vielä varmasti palata varsinaisen budjetin palautekeskustelussa.

Me tarvitsemme yliopistojen, tiedekorkeakoulujen ympärille tietointensiivisiä kasvualojen yrityksiä, mutta samalla on huolehdittava siitä, että ammattikorkeakoulujen ja myös toisen asteen oppilaitosten ympärille voi tämän kaltaisia osaamiskeskuksia Suomessa syntyä. Muuten ero niiden paikkakuntien, joilla on tiedekorkeakoulu, ja niiden paikkakuntien, joissa sitä ei ole, kesken tulee kasvamaan ehdottomasti liian suureksi.

Kyse on myös siitä, kun me tarkastelemme Suomen menestystä tällä hetkellä, että menestys perustuu nopeasti kasvavaan niin sanotun uuden talouden menestykseen. Yli puolet, enemmän kuin joka toinen uusista syntyvistä työpaikoista syntyy tällä hetkellä niin sanotun tietoteollisuustoimialan piiriin. Siis alueille, joilla ollaan jollakin tavalla tekemisissä tiedon hankinnan, sen jäsentämisen, sen siirtämisen tai sitä palvelevan teknologian, ohjelmistoteollisuuden tai teknologiatuotannon alalla. Tässä on tavallaan Suomen suuri menestyksen salaisuus, mutta samalla siinä on myös Suomen suuri haavoittuvuuden uhka. Kysymys kuuluu, mitkä ovat ne keinot, joilla me pystymme tietointensiiteettiä lisäämään myös muilla aloilla ja sen myötä vahvistamaan Suomen tulevan talouden kasvun perusteita.

Tässä on myös, rouva puhemies, syy siihen, miksi Soneran myyntituloja edelleenkin olisi ollut syytä jossakin määrin kohdentaa tämän tyyppisiin hankkeisiin. On ihan selvää, että kun pystymme vahvistamaan ja luomaan uutta yrittäjyyttä tälle alueelle, niin sitä kautta syntyy myös jatkossa entistä parempia mahdollisuuksia lyhentää valtion velkaa. Se on sama kun pannaan siemen-

perunoita maahan, niin miljardista siellä poikki kymmenen aikanaan takaisin.

Toinen kysymys, joka tähän liittyy, on harvaanasuttujen alueiden yritysten kilpailukyky. Tämähän on tavallaan suoraan hallitusohjelmasta, koska hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu siihen, että tutkimus- ja kehityshankkeiden rahoituspäätöksissä otetaan huomioon teknologian merkitys myös harvaan asuttujen alueiden yritysten kilpailukyvyille. Haluaisin itse tähän rinnalle nostaa myös pikkukaupungit. Meillä sellaiset kaupungit kuin Mikkeli, Savonlinna, Imatra, Loviisa, Kotka, Hamina, Kuusankoski, Anjalankoski ja Kouvola ovat kaikki muuttotappiokaupunkeja tänä päivänä. Meiltä puuttuu pikkukaupunkipolitiikka, ja sitä tarvitaan, jotta näidenkin kaupunkien mahdollisuutta tulla kasvualueelle muukaan voidaan vahvistaa.

Kyse ei ole siitä, mistä keskustaa on moitittu, että haluamme vain syyttää tehottomasti rahaa maakuntiin. Kyse on siitä, että halutaan vahvistaa siellä olevien yritysten kykyä käyttää tarjolla olevaa Tekesin rahoitusta, tarjolla olevia erinomaisia Finnveran ja Teollisuussijoituksen myöntämisvaltuuksia, ja sen myötä hakeutua niille kasvualueille, joilla selvästi on myös erittäin suuri työllistävä merkitys. Tämä on se syy, miksi myös Tekesin maakunnissa olevia voimavaroja, henkilövoimavaroja, tulee vahvistaa, jotta ne maakunnat pääsevät myös tähän kasvuun nykyistä paremmin mukaan.

Rouva puhemies! Tässä yhteydessä en malta olla vielä korostamatta sitä — tähän palataan varmasti vielä monessakin keskustelussa tänä syksynä — että me tarvitsemme entistä tiiviimpää yhteistyötä myös eri rahoituslaitosten, siis Tekesin, Finnveran, Suomen Teollisuussijoituksen Tesin, Finpron ja Sitran kesken, jotta näiden yhteinen panostus alueella tulisi nykyistä paremmin käyttöön. Tänä päivänä tämä yhteistyö ei toimi siltä edellytetyllä tavalla. Tässä suhteessa odotan hyvin paljon myös siltä hallintomallilta, joka tulee aikanaan myös vielä tähän saliin ja koskee nimenomaan rakennerahastojen hallintomallia.

Rouva puhemies! Lyhyesti vielä Soneran myyntikysymykseen. Ed. Turtiaiselle — hän on nyt lähtenyt pois salista — olisin vain sanonut, että teidän tukemanne hallitus on nämä ratkaisut tehnyt ja hakee lisää. (Ed. Tennilän välihuuto) — Me emme ole hallituksessa mukana, niin kuin ed. Tennilä. Kyse on siitä, että minä uskon siihen,

että vahva Sonera on yhteiskunnan ja asiakkaan kannalta parempi kuin heikko Sonera. Ajatellaanpa aikaa, jolloin Sonera oli kokonaan valtionyhtiö. Se oli Suomen PT, se oli Tele, sen arvo oli olennaisesti pienempi kuin tänä päivänä niin tavallisen kansalaisen kuin omistajankin kannalta. Hoitiko se silloin paremmin omistajapolitiikan kautta syrjäalueet kuin nyt? (Ed. Tennilä: Hoiti!) — No niin, nyt meillä on mahdollisuus eduskunnassa tehdä omistajapolitiikkaa, ja teillä on vielä parempi mahdollisuus tehdä omistajapolitiikkaa hallituksessa.

Tässähän kyse onkin siitä, millä tavoin omistaja myös tästä saatuja tuloja käyttää. Minulle sopii oikein hyvin, että Soneralle ja Postille luodaan samanlainen julkisen palvelun velvoite kuin esimerkiksi Yleisradiolla on. Niidenkin täytyy voida toteuttaa sitä, ja se toteutuu vain aktiivisen, hyvän omistajapolitiikan kautta. (Ed. Tennilä: Oletteko Yleisradionkin myymisen kannalla?) — Ei, mutta Yleisradion jakeluverkko on yhtiöitetty ja ensimmäinen osa sitä siivua myyty. Tulen voimakkaasti työskentelemään sen puolesta, että sitä myydään edelleenkin, jotta Yleisradio pääsee keskittymään siihen varsinaiseen osaamiseensa, joka on sisällöntuotantoa, se ei ole verkkobisnestä. Tässä on myös kysymys samasta.

Kyse ei ole siitä, niin kuin ed. Turtiainen sanoi, että keinottelijat käärivät voitot taskuun. Soneran myynti on tällaista kansallissosialismia. On kymmeniätuhansia ellei enemmän suomalaisia, jotka ovat hankkineet Soneraa ja sen kautta tulleet myös osakesäästämisen piiriin ja ovat myös keskeinen osa sitä omistajuutta, joka näin on tavallaan tullut uuteen vaiheeseen. Kyse on ennen muuta siitä, haluavatko hallitus ja eduskunta käyttää omistajavaltaansa. Valtiolla on erinomainen mahdollisuus käyttää sitä huolimatta siitä, että se omistaisi vain 34 prosenttia, siis määrävähemmistön, jatkossa Sonerasta. (Ed. Tennilä: Ei sillä päätetä enää mitään!) — Joo, mutta kyse on ennen muuta siitä, että Soneran menestystarinaa ei kirjoitettu silloin, kun valtio omisti sen kokonaisuudessaan.

Tänä päivänä Soneralla kirjoitetaan maailman laajuisia menestystarinaa nimenomaan uuden talouden piirissä, ja se on tuomassa sellaisia palveluja markkinoille, joilla on myös ratkaisevalla tavalla vientimenestyksiä. Sopii vain kysyä, mikä mahtaa olla syy siihen, että Hollanti ja Saksa ovat myös osittain yksityistämässä posteja. Vastaus

on siinä, että ... (Ed. Tennilä: Uusliberalismi!) — Ei, vaan kyse on puhtaasti liiketoiminnasta. Postien täytyy saada myös sellaisia uusia voimavaroja, joilla ne kehittävät omia sähköisiä palvelujaan ja tulevat myös aktiivisesti mukaan uusien liiketoimintojen piiriin, saavat sen kautta voimavaroja ja vahvuutta hoitaa myös syrjäseutujen palveluja ja kaikkien kansalaisten palveluja nykyistä paremmin.

Rouva puhemies! Lopuksi kiinnitän vielä huomiota siihen, että telealan, perinteisen yleisradio-toiminnan ja atk-alan lähentyminen, siis konvergenssi, tarkoittaa sitä, että meidän tämänhetkinen asiaa koskeva lainsäädäntö on selvästi jäänyt jälkeen. Mielenkiintoista on se, että tämän vuoden alussa astui voimaan uusi laki radio- ja tv-toiminnasta, joka ei tuntenut käsitettä Internet lainkaan. Se osoittaa sen, että tuokin laki oli vanha jo syntyessään. Siksi haluan kannustaa hallitusta hyvin nopeasti ryhtymään tämän uuden tilanteen mukaiseen lainsäädäntöuudistukseen ja laatimaan maalle sellaista viestintämarkkinaalake, joka paremmin vastaa niihin tarpeisiin, joita tämä todellinen kehitys markkinoilla tänä päivänä merkitsee.

²⁶ **Veijo Puhjo /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laukkanen mainitsi, että vahva Sonera on parempi kuin heikko Sonera. (Ed. Laukkanen: Kyllä!) Ymmärsin hänen sanomansa niin, että kun hän hyväksyy Soneran myyntivaltuudet, niin siitä tulee vahva Sonera, ja ymmärsin niin, että jos ei niitä myönnettäisi, niin ed. Laukkanen mukaan Sonerasta tulisi valtion omistamana heikko. Minun mielestäni tällaista kehitystä ei ole näköpiirissä.

Itse asiassa hänen puheenvuorossaan oli selvää ristiriitaa, kun hän mainitsi, että jo tällä hetkellä Sonera on ulkomailla tehnyt menestystarinaa. No, Sonera on nyt valtion omistama suurelta osin, niin että se, että valtio on omistajana, ei tarkoita ollenkaan sitä, että Sonera on heikko. Tämä toimiala on juuri sellainen, että Soneran kaltainen yritys valtionkin omistamana säilyy jatkossakin vahvana. Se on kokonaan toinen asia, kuka pääsee käärimään hyödyt tästä toiminnasta.

²⁷ **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan lyhyesti vain: Tietysti tämä vertailu koski tilannetta, jolloin Sonera oli kokonaisuudessaan sataprosenttisesti valtionyhtiö ja, kuten viittasin, oli osana Suomen

PT:tä, oli teleosakeyhtiönä. Tuolloin Sonera oli heikko. Tuolloin Soneralla ei olisi ollut sellaisia menestymisen mahdollisuuksia markkinoilla kuin sillä nyt on. Siksi pidin erittäin viisaana sitä, että vuosi sitten Soneran yksityistäminen aloitettiin. Pidin viisaana, että nyt sitä jatkettiin. Samaa linjaa tulee hallituksen, teidän tukemanne hallituksen mukaisella tavalla myös jatkaa.

²⁸ **Ola Rosendahl /r:** Värderade fru talman! Årets andra tilläggsbudget är i huvudsak en låneamorteringsbudget. Principiellt är avbetalningen av lånen nödvändig i ett långvarigt högkonjunkturläge som vi nu är inne i. Totalt kommer nettoamorteringen under 1999 att stiga till 19,7 miljarder mark. Den relativt sett stora amorteringen är möjlig tack vare försäljningsvinster om 18,5 miljarder mark från aktier i Sonerakoncernen. Ända sedan Sonera börsintroducerades i fjol har kursen på företag i elektronikbranschen stigit kraftigt.

Soneraaktiens börskurs har på årsbasis stigit lika mycket som Nokias, eller cirka 235 procent. Det är trots allt omöjligt att förutspå hurudan kursutvecklingen i Sonera hade varit om staten hade följt en försiktigare utförsäljningstaktik, men troligen hade den även då gått hand i hand med elektronikindustrins kurser. Förtroendet för elektronikindustrin tycks vara grundmurat just nu.

Soneraaktiernas värde i statens portfölj är nu lika stort som före den senaste utförsäljningen, tack vare kursutvecklingen. Avkastningen på aktierna står inte i något som helst rimligt förhållande till kursen. Men eftersom kursen fördubblats på mycket kort tid och försäljningsintäkterna därmed har ökat genom en senareläggning av utförsäljningen, har statsutskottet skrivit in i betänkandet att regeringen har skäl att se över sin privatiserings- och placeringspolitik samt dess genomförande. Man anser även att en annan modell för aktiehanteringen bättre än för närvarande skulle ge möjlighet att överväga försäljningens omfattning och utförande.

Arvoisa rouva puhemies! On huolestuttavaa, että korkeasuhdanteen luomia kevennyksiä paremman työllisyyden ja korkeampien verotulojen muodossa ei vielä suuremmassa määrin voida käyttää lainan lyhentämiseen. Tosin lisälainaa ei enää tarvita. Ensi vuoden talousarvion liikumavaraa saattaa kuitenkin hävitä työmarkki-

naratkaisujen yhteydessä. Nykyisen suunnatoman velan takia valtiolla ja kunnilla ei ole varaa maksaa sellaisia palkankorotuksia, joihin yksityisellä sektorilla on varaa. Dollariin verrattuna heikentyvä euron kurssi johtaa korkeampaan korkotasoon, mikä saattaa aiheuttaa valtion lainan korkomenojen nousun. Ennätyskorkea veroasteemme ei myöskään anna lisätulaa lainan lyhentämiseen. Koska suhdannetilanne sitä paitsi vaatii tiukkaa rahapolitiikkaa inflaation hillitsemiseksi, kalliit sosiaalipoliittiset uudistukset tuskin tulevat kysymykseen lähiaikoina, vaikka monella suunnalla on huutava tarve ja myös halu.

Valtiovarainvaliokunta on aivan oikein katsonut, että osa yksityistämisestä saaduista varoista voitaisiin käyttää pääomasijoituksena muun muassa Suomen Teollisuussijoitus Oyj:hin. Tarkoituksena on ohjata pääomaa osaamiseen perustuvan yritysraakenteen vahvistamiseen. Tämän tulisi mieluiten tapahtua niin, että sijoitukset vahvistavat alueellisia yritysraakenteita.

Koulutuksen, Tekesin, te-keskusten, alueellisten pääomasijoitusyhtiöiden ym:n painottaminen viittaa alueellisten kehittämisrahojen tarpeeseen. Alueellista tuotekehitystä ja kansainvälistymistä pitäisi edistää eri tekijöiden yhteistyöllä. Mietinnössä mainitaan tällaisina tekijöinä esimerkiksi Sitra, Tekes, Finnvera, Suomen Akatemia, Keksintösäätiö ym.

Värderade fru talman! Utskottet påminner om att riksdagen i olika sammahang har ansett att statens försäljningsintäkter till en del borde inrikas på finansiering av trafikens infrastruktur. Om vägunderhållet även i framtiden släpar efter medför detta mycket kännbara kostnader för samhället och näringslivet. Den ökade trafiken och strukturförändringarna förutsätter att nya trafikprojekt kan startas och att nivån för trafikens infrastruktur bör prövas i anslutning till nästa års budget. Enligt utredningar uppskattas det årliga tillägsbehovet i trafikanslagen till cirka 200 miljoner mark utöver den nuvarande rambudgeten.

Tillägsbudgeten upptar bl.a. 400 miljoner mark i ökade anslag för bostadsstödet som tycks vara starkt underbudgeterat i den ordinarie statsbudgeten. Anslagsbehovet har inte minskat i takt med det förbättrade sysselsättningsläget. Vidare upptas 150 miljoner mark för att mildra de ekonomiska verkningarna av de omfattande skörde-

skadorna som landets södra delar drabbats av under den torra växtperioden.

Fru talman! Jag föreslår att statsutskottets enhälliga betänkande godkänns.

²⁹ **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Toisen lisäbudjetin keskeinen sanoma, kuten on hyvin monta kertaa kuultu, on Sonera-yhtymän osakkeiden myynnistä saatavien tulojen käyttö. Valtaosa myyntituloista käytetään valtionvelan nettokuoletuksiin. Tälle valtiovarainvaliokunnan yksimieliselle näkemykselle löytyy perusteita ensinnäkin vahvasta talouspolitiikasta, jos toki on monia tärkeitä kohteita, joihin myös Sonerasta saatavia tuloja olisi voitu käyttää, onhan kyseessä yhteisen omaisuuden myynti. Pitää alleviivata, että valtiovarainvaliokunta on mietinnössään tässäkin suhteessa ollut yksimielinen. Siinä mielessä on mielenkiintoista, että hallituspuolueiden taholta on ilmoitettu yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehtävistä muutosesityksistä.

Eduskunta on useita kertoja todennut, että valtion omaisuuden myyntituloja on suunnattava myös liikenneinfrastruktuurin rahoitukseen. Tielaitos on useaan kertaan esittänyt, että nykyisellä rahoituksella voidaan turvata vain päätieverkon kunto, mutta alempiasteinen tiestö rappeutuu. Jatkossa teiden kuntoon saattaminen tulee aiheuttamaan yhteiskunnalle erittäin suuria kustannuksia. Teiden heikko kunto heikentää myös elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, on usealta taholta myös valiokunnalle ja eduskunnalle viestitetty.

Valitettavasti käsittelyssä olevaan lisäbudjettiin ei sisällynyt esimerkiksi Tielaitoksen tekemiä ehdotuksia perustienpidon rahoituksen lisäämisestä 80 miljoonalla markalla, liikenneturvallisuushankkeiden toteuttamisesta tai kevyen liikenteen lisärakentamisesta. Tielaitos uskoo tänä vuonna jäävänsä jälkeen ministeriön asettamista liikenneturvallisuutta koskevista tavoitteista ja selvästi jälkeen kevyen liikenteen väyliä koskevista tavoitteista. Tielaitos on pitänyt tärkeänä yksityisteiden valtionavun lisäämistä ja katsonut, että tarpeellinen rahoitustaso olisi 100 miljoonaa markkaa, kun se nyt on vain 36 miljoonaa. Lisäbudjetti ei tuo parannusta perustienpiitoon eikä yksityisteihin.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa satovahinkojen korvaaminen on keskeinen määrärahan lisäys. Kuluneen syk-

syn kato on kohdannut noin 12 000:ta tilaa lähinnä Etelä-Suomessa ja satovahinkojen pinta-ala on noin 350 000 hehtaaria. Kun otamme huomioon maataloustuotannon vuosittain alenevan kannattavuuskehityksen, alentuneet tuet, vaihtelevat tuottajahinnat ja nousevat kustannukset, heikentävät toistuvat kadot viljelijäväestön taloudellista asemaa erittäin merkittävästi näillä alueilla.

Lisätalousarviossa osoitetaan 150 miljoonaa markkaa satovahinkojen korvaamiseen. Tällä pystytään korvaamaan vain osa katon aiheuttamista taloudellisista menetyksistä viljelijöille. Tämä johtuu satovahinkolain määräyksestä, jonka mukaan vahingot korvataan vain 30 prosenttia ylittävältä osalta, sekä siitä, että kato aiheuttaa maataloudelle lisämenetyksiä esimerkiksi eläinten kasvavien rehukustannusten kautta. Kadon aiheuttamat välittömät tappiot ovat satovahinkoneuvottelukunnan arvion mukaan noin 280 miljoonaa markkaa, josta 30 prosentin omavastuusuuden ylittävä menetys on 190—200 miljoonaa markkaa. Budjettirahoitusta kokonaisuudessaan on käytettävissä nyt katovahinkoihin 179 miljoonaa markkaa.

Nykyisen satovahinkolain sisältämä 30 prosentin omavastuu onkin liian korkea, jolloin suuri osa vahingoista jää täysin vaille korvausta. Kun vielä korvaukset tehdään vain 90-prosenttisesti, nostaa se samalla viljelijöiden omavastuuta. Tämä näkyy selvästi maataloustulon laskuna ja heikentyneenä tuotannon kannattavuutena.

Arvoisa rouva puhemies! Ehkä tässä lisäbudjetin palautekeskustelussa on myös syytä todeta se, että 141-ratkaisu on edelleen auki eikä Agendakaan täytäntöönpanoa ole saatu vielä valmiiksi. On syytä muistaa, että eletään jo näin pitkällä, marraskuun viimeistä päivää, ja ratkaisu on edelleen auki. Hyvin paljon julkisuudessa valmistaudutaan tänä päivänä vuosituhannen vaihteeseen ja suuriin millennium-juhliin — ja varmasti juhlatkin ovat hyviä ja näin pitää tapahtua — mutta kun ajattelee yksityistä viljelijää, jolla koko tulevaisuus on hämärän peitossa, koska ratkaisut ovat pahasti auki, niin sopiikin kysyä, mitä aiotaan tehdä. Kun tämän hetken tietojen mukaan ratkaisu komissioltä 141:n osalta tulisi joulukuun 23 päivänä, niin tiedämme, että tilanne ei ole viljelijäväestön kannalta hyvä.

Toinen asia, joka tänä päivänä huolettaa myös viljelijöitä, niin kuin muitakin kansalaisia, on polttoaineiden hintojen kohoaminen, jota esi-

merkiksi polttoöljyn suhteen on tapahtunut. On arvioitu, että korotukset, joita viime aikoina — kesän aikana — on tapahtunut polttoöljyn kohdalla, tietävät maataloudessa noin 200 miljoonan markan lisälaskua. Kun siihen vielä otetaan päälle bensiinin ja dieselöljyn hinnannousut, joita myös viljelijäväestö ja kaikki kansalaiset, jotka liikenneajoneuvoja käyttävät, joutuvat maksamaan, nämä kustannukset ovat todella merkittävästi nousseet. Myös Kuorma-autoliitto on selvästi vaatinut hyvin ymmärrettävästi esimerkiksi dieselöljyn polttoaineveron alentamista, ja olisi-kin perusteltua, että tässä suhteessa nyt jotain saataisiin eduskunnassa aikaan vielä, kun varsinainen talousarvioita käsitellään, nimenomaan siinä mielessä, että hintoja voitaisiin alentaa tai ainakin nousua korvata.

Arvoisa rouva puhemies! Ehkä lopuksi haluaisin nostaa esille Evan äskettäin julkaiseman raportin Suomen maaseudun kehittymisestä ennen kaikkea, kun siinä katsotaan tulevaisuuteen. Selvitysraportissa Suomen uusjako esitetään keskustelua alueellisista veroeduista. Mielestäni asia sopii nyt taas, kun käsitellään lisäbudjettia, nostaa esille. Eva toteaa, että maaseudun kunnissa ikääntyvien osuus lisääntyy huolestuttavasti, ja hoivapalveluja tarvitaan enemmän kuin verotuloja kertyy. Evan raportissa kehoitetaan avoimeen keskusteluun tuloverohelpotusten alueellisesta jaosta eli niin sanotusta Norjan mallista, Norjan pohjoisosissa käytössä olevasta mallista. Siellähän siitä on saatu hyviä kokemuksia, miten yksittäisen ihmisen saamat verohelpotukset tuovat nuoria koulutettuja ihmisiä myös syrjäseuduille. Hyviä ideoita ja hankkeita löytyy kyllä eri puolilta Suomea ja myös syrjäisiltä alueilta, mutta niiden toteuttaminen vie todella oman aikansa ja ne tarvitsisivat porkkanoita. Tuloveroalennukset voisivat auttaa tällaista siirtymävaihetta.

Evan raportti osoittaa, että suomalaiset muuttavat asuinkuntaa mielekkään työn perässä. Työpaikkojen tarjonta ratkaisee siten pitkälti aluekehityksen suunnan. Jos koulutusta vastaavaa työtä löytyy, ihmiset ovat halukkaita asumaan myös harvemmin asutuilla seuduilla. Raportissa todetaan myös, että pitkäjänteisyys on aluekehityksen keskeinen perusta. Ja ehkä tässä voisi todeta aluepolitiikan puolelta sen, että eihän Oulu-kaan noussut vain yhdessä vuodessa merkittäväksi keskuksesi tässä maassa, vaan nyt 40 vuotta yliopiston perustamisen jälkeen voidaan todeta, että Oulu on merkittävä keskus. Ja millä

se aikaansaatiin? Se aikaansaatiin poliittisilla päätöksillä. Myös näitä poliittisia päätöksiä tarvittaisiin tänä päivänä nimenomaan koko maan tasapuoliseksi kehittämiseksi. Ennen kaikkea uskon näin, että nämä Norjan mallin mukaiset verohelpotukset olisivat yksi asia ja toinen on tietenkin työmatkakulujen verovähennysoikeuden laajentaminen. Se koskisi kaikkia niitä kansalaisia, jotka joutuvat päivittäin autoja käyttämään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

³⁰ **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On todella totta, kuten edustaja totesi, että eduskunta on yksimielisesti edellyttänyt muun muassa valtion omaisuuden myyntitulojen suuntaamista Suomen kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen nimenomaan infrastruktuurin ja liikenteen puolella. Nykyisellä tilanteella ei todella voida jatkaa. Tämä alkaa vaarantaa niin Suomen kansantalouden perustaa kuin aluetalouksien perustaa. Päätieverkon kunto pystytään suunnilleen nyt säilyttämään ennallaan, mutta 150 miljoonan markan verran tarvittaisiin lisäpanostusta ylläpitoon ja korvausinvestointeihin alemmanasteisen tieverkon kunnan säilyttämiseksi. Tässä on myös liikenneturvallisuuteen liittyviä selkeitä ongelmia. Meillä on eritasoristeykset päätieverkolla hoitamatta. Siellä roikkuu 40 kiireellistä liikenneturvallisuushanketta, ja monta muuta ongelmaa tästä on seurannut.

Toisaalta on myös niin, että mikäli ei rahoitustasoa lähdetä nostamaan, on poliittisesti myös vastattava siitä, mitä valintoja tehdään. On esitettävä selkeitä poliittisia valintoja ja niitä on myös parlamentaarisesti eduskunnan aseman pohjalta pitemmälle linjattava, eikä niin, että täällä vaan odotetaan hallituksen tämmöisiä lisäbudjettisäikeitä. Tältä osin valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto uskoakseni kyllä pystyy nyt eduskunnalle oman, selkeän linjauksensa budjetin yhteydessä tuomaan. Tarvitaan myös laajempaa parlamentaarista pohdintaa senkin takia, että liikennesektorin ulkopuolella tehdään myös keskeisiä liikennepoliittikkaan vaikuttavia ratkaisuja, jotka ovat nimenomaan elinkeinoelämän kehittämisen

edellytyksiin ja toimintakykyyn liittyviä. Viitataan nyt polttoaineiden verotuskysymyksiin muun muassa. Ne ovat keskeisesti tämän kaltaisessa pitkien etäisyyksien, kalliiden kuljetusten maassa avainkysymyksiä.

³¹ **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Herra puhemies! Ed. Laukkanen käytti puheenvuorossaan yksityistämistä esimerkkinä Hollantia ja totesi, että siellä yksityistetään jo postejakin. Sitten hän esitti hyvin retorisesti kysymyksen, miksi näin. Minä vastaan ed. Laukkaselle. Kyse on uusliberalismin ideologian käytäntöön viemisestä. Uusliberalismihan pyrkii ohentamaan, kutistamaan valtion ja kuntienkin roolia mahdollisimman pitkälle. Se pyrkii tähän sen vuoksi, että näin tehdään tilaa yksityisille bisnestoiminnoille. Palvelut tuotetaan bisnespohjalla, ja niitä käyttävät ne, joilla on rahaa. Tämä on uusliberalismin ideologian perimmäinen ajatus ja toimintalinja.

Uusliberalismihan lähti liikkeelle USA:sta Reaganin kaudella. Sieltä se tuli Englantiin Thatcherin aikana, ja siellä mentiin muun muassa siihen, että rautatielaitos yksityistettiin. Nyt tiedämme myös käytännön kautta, että se ei ollut viisasta politiikkaa. Englannin rautatielaitos ei toimi erityisen hyvin. Päinvastoin ongelmat ovat suuret. Kaikki sen tiedostavat. Nyt jo Englannisakin lyödään jarrua uusille yksityistämistoimille muun muassa rautatieturvallisuuden vuoksi.

Meillä ollaan nyt suuntautumassa uuteen vaiheeseen, kun Soneran osalta pyydetään lisävaltuuksia yksityistämiseen. Nythän ollaan menossa yksityistämässä eteenpäin sellaisen firman osalta, jonka tehtävänä on tuottaa perusinfra, infrastruktuuria, tähän maahan eli puhelinverkkoa. Nykypäivänä pitää sanoa tietoverkkoa. Tämä on uudenlainen kehitysvaihe. Ensin PT-hallitus, Posti ja Tele, sitten Telecom-Finland ja sitten Sonera ovat käytännössä hoitaneet koko maan puhelinverkkoa. Se on katsottu tämän saman yhtiön, valtion omistaman yhtiön tehtäväksi eri vaiheissa. On ikään kuin pidetty selvänä, että näin on, että se hoitaa koko maan. Tulokset ovat olleet varsin hyvät. Näin on sanottava, joskin viime aikoina on tapahtunut selvää jälkeenjääneisyttä kiinteän verkon investoinneissa. Tämä Soneran yksityistäminen on tähän mennessä näkynyt siinä, että on ruvettu pihtaamaan laajakaistaverkon kehittämisessä. Olemme saaneet eri tahoilta erilaista tietoa vähän, mutta sadoista miljoonista markoista puhutaan nyt jo, kun

jälkeenjääneisyydestä investointien osalta on ollut puhe.

Jos Sonera annetaan kokonaan yksityisille, mikä tässä on selvästi linjana, tapahtuu ilman muuta se, ettei ole tässä maassa sellaista välinettä, jolla koko maan puhelinverkko — tänä päivänä pitää puhua tietoverkosta — pidetään hyvänä niin, että sitä kehitetään koko maassa tasapainoisesti. Tämä on suuren luokan kysymys, sillä me olemme siirtymässä ja siirrymme tietoyhteiskuntaan, jossa tietoverkon rooli kasvaa koko ajan eikä suinkaan supistu. Jos tälle tielle lähdetään, jolle nyt ollaan menossa, että mennään business-pohjaiseen toimintaan, niin ilman muutahan tulee jatkossa eroja tietoverkon kunnossa maan eri alueilla. Sinne satsataan, missä kysyntää on eniten, missä väestöä on eniten, missä firmoja on eniten, ja sinne ei satsata, missä sitä väestöä on vähemmän ja näin ollen kysyntää vähemmän.

Tämä tuo sitten peruuttamattoman eriarvoisuuden tämän maan sisälle, ja se saattaa tapahtua hyvin dramaattisesti ei vain pohjoisessa Suomessa ja itäisessä Suomessa, vaan ihan täällä rintamaillakin siten, että esimerkiksi Helsingissä ja sen ihan lähialueilla kehitetään verkkoa, mutta sitten jo Uudenmaan alueeltakin löytyy varmasti alueita, joilla se ei ole erityisen kannattavaa. Se saattaa mennä hyvin dramaattisesti tämä homma, jos tämä pääsee valtion käsistä irti, niin kuin se on nyt pääsemässä. Sitten kiinnostuneita ollaan ennen muuta vain ulkomaisista toimijoista, koska tämä pörssikurssin arvon nostatus on nyt päällimmäisenä ja silloin tietysti varmasti lyhyellä tähtäimellä löytyy tällaisia tekijöitä, jotka puhuvat ulkomaille lähdön sijasta laajastikin. Ja mitä vähemmälle Suomi jätetään, sitähän käytännössä enemmän se kurssi saattaa nousta. Tämöinen paradoksi sisältyy myös tähän yksityistämisenfilosofiaan.

Minä pidän hyvin huonosti harkittuna tätä yksityistämisuuntausta erityisesti tällaisen firman kuin Soneran osalta, jonka tehtävänä on huolehtia koko maasta, kertaan sitä vielä, ja siitä, että koko maa kehittyy tämän perimmäisen kysymyksensä kanssa eli tietoverkon osalta hyvin. Ja nyt se on vaarantumassa. Jatkossa on tietysti vain yksi mahdollisuus koettaa hoitaa koko maata, jos tälle tielle mennään, jota en kannata, ja se on se, että telelaki tehdään hyvin kireäksi. Sinne kirjoitetaan hyvinovat vaatimukset siitä, että pitää hoitaa koko maata.

Mitä sellainen telelain muutos, josta tiedän, että vastaus tulee jossain vaiheessa olemaan tämä, että nämä firmat myydään nyt yksityisille mutta sitten kirjoitellaan näitä telelakeja ja postilakeja postin puolella, mitä se käytännössä tarkoittaisi? Se velvoittaisi vain samaa Soneraa, että sen pitää jatkossa hoitaa koko maata, mutta sitten Soneralle pitäisi maksaa siitä, että se hoitaa koko maata. Näinhän se käytännössä menisi. Tässä päädytään aivan erikoiseen tilanteeseen. Nyt Sonera tuottaa valtiolle rahaa, budjettirahaa, noin 2 miljardia markkaa vuodessa. Jos tälle yksityistämisen tielle mennään — siinähan vasta valtuutta ollaan pyytämässä — sitten pitää maksaa samoista tehtävistä, jotka Sonera tekee nyt voitollisesti valtiolle. Siis samalle firmalle pitää ruveta maksamaan siitä, että se tekee sitä samaa hommaa. Ei tässä ole järkeä myöskään tältä näkökannalta ihan budjettilähtökohdasta käsin.

Minä pidän tätä suuntaa nyt huonona. Tässä haetaan valtuutta, ja senkin pitäisi varoituskelloja kumisuttaa, sillä nyt ei olla välittömästi myymässä Soneraa. Ehkä tätä valtuutta tuleva porvarihallitus joittenkin ajatuksissa hakee, halutaan varmistaa, että sittenkin, kun täällä on vasemmistolla selkeä näkemys siitä, miten koko maata pitää kehittää, on valtuus olemassa eikä tarvitse enää eduskuntaan tulla. Minusta on viisainta olla antamatta tuleville ajoille valtuuksia.

Soneraa on voitu myydä, mitä on myyty. Rahat menivät niin kuin menivät. Niitten perään taitaa olla turha huudella. Me yritimme kyllä, minä sen tiedän, että me koetimme painaa, että nyt jo pitäisi tietoverkon, puhelinverkon kehittämiseen laittaa enemmän rahaa, mutta näin ei käynyt. Ne menivät pääsääntöisesti Niinistön tahdon mukaisesti velan lyhentämiseen. Pikkuisen tuli teollisuussijoitukseen, mutta aivan murusia. Miljarit, kymmenet miljardit, menivät suoraa päätä Niinistön tahdon mukaisesti velan lyhentämiseen. Tässä ei ole järkevää syytä tälle valtuudelle muuta kuin se, että joku haluaa ne varmuuden vuoksi itselleen. Minä pidän koko tätä yksityistämislinjau tällaisen firman osalta erityisesti aivan vääränä, koska tässä on koko maan aluerakenteen, siis tämmöisen nykyaikaisen tietoverkkorakenteen säilyttämisestä ja kehittämisestä kysymys. Tässä vaarannetaan nyt sitä, eikä se ole vain Lapin kysymys. Saattaa olla, että meille tunturikeskuksiin vetelee vielä ainakin kännykkäverkkoa jokin firma ainakin sinne, missä vauraat väet käyvät mutkamäkeä laskemassa, mutta miten sen

muun maan käy? Sitä huolta minäkin tässä kannan, mutta ehkä sitä huolta ei vielä tiedosteta.

Palaan vielä siihen tunteeseen, joka minulla on tämän koko keskustelun osalta. Tämä on semmoista varjonyrkkeilyä nyt. Samanlaista täytyisi saada ja pitäisi olla -keskustelua käytiin silloin, kun Postia liikelaitostettiin ja kun se sitten yhtiöitettiin. Keskustelua on käyty keskustelun jälkeen, mutta kun on annettu tälle markkina-ajattelulle valtaa, Postin osalta on käynyt niin kuin on käynyt. Luin eilen lehdestä aika järkyttynyenä itsekin tiedon, että Lapissa on vuodenvaihteen jälkeen viisi postikonttoria jäljellä, kun on sadoista lähdeetty liikkeelle. Tämä on kaiken sen keskustelun ja kehittämisen ja edistämisen kanssa tapahtunutta kehitystä vajaan kymmenen vuoden sisällä. Minä luulen, että me palaamme Sonera-keskusteluun jossain vaiheessa ihan samanlaisen ällistyksen tunteen vallassa kuin me puhumme Postista nyt. Nyt Postin osalta aletaan puhua siitä, että pitää mennäkin takaisinpäin, pitää liikelaitostaa se. Minä voisin kannattaa sitä, kannattankin varmasti, mutta en oikein ymmärrä, miten sitten käytännössä tapahtuu, kun ensin on koko homma romautettu ja sitten ruvetaan ottamaan takapakkia.

³² **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En malta olla puuttumatta tähän yksityistämisenfilosofiseen keskusteluun johtuen siitä, että ed. Tennilä otti tämän rautatieesimerkin. Totta kai siitä voidaan myöskin lähteä.

Haluaisin tuoda kuitenkin tähän keskusteluun sen näkökulman, miksi Suomi on puhelin teknologisesti ja alan kehityksen kärjessä globaalisti. Mielestäni se johtuu paljolti siitä, että meillä on ollut kaksi valtakunnallista teleoperaattoria, operaattoreita, jotka ovat omalta osaltaan toimineet kilpailun ilmapiirissä, jotka ovat sitä kautta rakentaneet sen teknologisen osaamisen, jota on hyödynnetty muun muassa näiden Nokian ja muiden menestystarinoissa monelta osin. Tässä mielessä näen, että kilpailu on ollut aivan terveellinen. Se on mahdollistanut todellakin sen osaamisen, jota on tarvittu. Kun verrataan sitten missä tahansa Euroopassa näitä tilanteita, mennään Espanjaan, mennään minne vain, kyllä voidaan katsoa, että meidän osaamisemme on huipputasoa. Se johtuu paljolti siitä, että täällä on selkeästi vapautettu kilpailu hyvissä ajoin ja päästy siitä kautta rakentamaan osaaminen, rakenta-

maan menestys, hyvä koulutustaso ja sitä kautta viety kehitystä eteenpäin.

³³ **Tapio Karjalainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan ed. Tennilän näkemyksen siitä, mitä valtion omistajapolitiikassa on tapahtunut, ja jaan myös ne huolet ja uhat, joita on näköpiirissä. Sen sijaan kun sanoitte, ed. Tennilä, että Soneran osalta vaarantuu kyky huolehtia tästä vastuusta, katson, että siinä te olette myöhässä. Se on mennyt. Minun osaltani Sonera on siinä vaiheessa, jolloin valtio ei sitä kautta pysty enää yhteiskunnallista tahtoaan tuomaan julkii. Se on muuttunut yhdeksi omistajaksi, joka suhtautuu Soneraan niin kuin sijoittajat yleensä suhtautuvat ilman tätä ohjausmahdollisuutta. Palaan kyllä teidän linjoillenne silloin, kun puhutaan Postista. Ilmeisesti moni meistä nyt katsoo, että Posti karkasi käsistä. Se kehitys, joka silloin tuli, lähti muodin mukaan liikkeelle, mutta konkretia on jotakin sellaista, mihin eivät luultavasti ainakaan kaikki tähdänneet.

Kun Tielaitoksen kohtalosta päätetään aivan lähiaikoina, silloin ollaan vedenjakajalla. Silloin on kyse siitä, miten me näissä asioissa yhteiskunnan vaikutusvallan säilyttämme.

³⁴ **Pauli Saapunki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin, kun Posti- ja telelaitos erosivat toisistaan, jätettiin Posti sataprosenttisesti Suomen kansan omistukseen. Sonera lähti omille teilleen kehittymään maailmanlaajuisesti. Silloinen Sonera oli noin 7 miljardin markan arvoinen. Nyt se on veronmaksajille eli valtiolle tuottanut 28 miljardia, ja edelleen valtiolla on omistusta siellä 100 miljardia. Jos esimerkiksi nyt ei annettaisi tätä 34 prosentin valtuutta, mennä osakemyynissä siihen saakka, olen aivan varma, että satoja miljoonia Suomen kansa häviäisi osakekurssin alaspäin menona. Tämä Sonerasta, joka menee tällä kertaa hyvin. Sama huoli on minulla kuin ed. Tennilälläkin, että kun valtio on saanut sieltä näin valtavan määrän rahaa, niin on pieni velvoite, että valtio ostaisi kannattamattomia puhelinlinjapalveluita ympäri Suomea, aivan samalla tavalla kuin kannattamatonta joukkoliikennettä, jolloin tämä asia hoidettaisiin, ja meidän varallisuutemme Sonerassa nousisi. Posti sen sijaan sataprosenttisesti valtionyhtiönä ei muuta kuin rupesi pudottamaan palvelujaan alaspäin. Postiautot menivät pois, posti pitää hakea tänä päivänä monen kilo-

metrin päästä, korjaamot menivät pois jne. Miksi Postin puolella ei lähdetty monipuolistamaan toimintaa ja hakemaan uusia palvelumahdollisuuksia ja sitä kautta vaatimaan, että laki täytyy muuttaa, jotta saadaan asiamiesposteja, postiin lisää palveluita, jolloin se olisi toiminut kentillä hyvin? Tässä on tapahtunut suuri virhe.

³⁵ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheen-vuoro): Herra puhemies! Miksi Suomi on kehittyneet teletekniikassa niin hyvin? Tämä on iso ja tärkeä kysymys. Se on meidän suuri saavutus. Kyllä minä sen näen, että meillä on viisaasti kehitetty esimerkiksi telelain säädäntöä asteittain, mutta täytyy kuitenkin nähdä se tausta, mistä on tultu ja missä vielä ollaan. Eli meillä on ollut kaksi toimijaa, joista toinen on ollut selkeästi valtionyhtiöt ja toinen osuuskuntafirmat, jotka ovat hoitaneet taajamia. Tässä on tiettyjä erityispiirteitä, jotka eivät väistämättä toistu missään muualla. Se on meidän onnemmekin ollut. Mutta kyllä valtionyhtiön rooli on ollut tavattoman iso. Siis koko ajan PT, Telecom Finland, Sonera. Kyllä se on hoitanut koko maata ihan koko ajan systemaattisesti. On itse asiassa pidetty ihan selvänä, että näin on. Samaan aikaan, kun näin on ollut, on tuotettu vielä rahaa valtiolle.

Minusta se on jo yksistään erikoinen kysymys, että pitää myydä hyvin tuottavaa yhtiötä kovalla kiireellä, minä en sitäkään ymmärrä, puhumattakaan siitä, että jos mennään ed. Saapungin malliin, että määrätään esimerkiksi Sonera hoitamaan kannattamattomia toimintoja, niin sille pitää ruveta maksamaan. Se on budjetissa iso summa, kuka sen siihen sitten kirjoittaa? (Ed. Saapunki: Se on pieni summa verrattuna siihen, mitä on saatu!) — Niin on, mutta se on käytännössä kuitenkin satoja miljoonia, ja kuka budjettiin kirjoittaa semmoisen summan, joka on satoja miljoonia, kun ei sieltä meinaa muutamaa miljoonaa saada esimerkiksi kuljetustukea, vaikka kuinka on kovana oltu. Saatiin sentään, onneksi.

Ed. Karjalaisen mielikuva Sonerasta on minusta hieman liian pessimistinen, ettei siihen voida vieläkään vaikuttaa. Jos todella halutaan, voidaan vaikuttaa. Siinä on kuitenkin valtiolla määränemistös, yli 50 prosenttia edelleen myös valtuuksien puitteissa, on hallintoneuvostot, hallitukset. Kyllä liikenneministeriöllä valtaa on, jos käyttäjiä vain löytyy, näin minä asian ajattelen.

Teidän vertauksenne Tielaitoksesta ja Sonerasta on erinomaisen hyvä. Minä näen ne aivan

analogisina firmoina. Tielaitos hoitaa sitä, että Suomessa on hyvä maantieverkko, kautta maan ja kattavasti, ja Telen hommana on hoitaa, että Suomessa on tietoverkko kautta maan ja kattavasti.

³⁶ **Pauli Saapunki /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Olen ollut viime aikoina Soneran hallituksen työskentelyssä mukana ja tästä asiasta olen siellä keskustellut lähes jokaisessa kokouksessa. Minulle on vakuutettu, että me pystymme hoitamaan tässä maassa verkko-toiminnan ja palvelut kentällä, vaikka olisikin nykytilanne. Tätä vakuutetaan, ja minä luotan, että Sonera hoitaa sen myös jatkossa. Postia pelkään paljon enemmän.

³⁷ **Ulla Juurola /sd**: Arvoisa puhemies! Mielenkiintoisin ja tärkein asia lisätalousarviossa on ilman muuta kohta Valtionvelan kuoletukset. Lisätalousarviossahan valtion omistamien osakkeiden myyntituloihin on merkitty 18,5 miljardin markan lisäys Sonera-yhtymän osakkeiden myynnistä tulevia tuloja. Soneran myyntitulot, niin kuin täällä on keskustelussa hyvin käynyt esille, laitetaan siis lähes kokonaisuudessaan velan maksuun. Täällä salissa on usein vaadittu suunnitelmallisuutta sekä yksityistämispolitiikkaan että yksityistämisestä saatavien tulojen käyttämispolitiikkaan. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössähän myös viimeksi mainittuun, tai ehkä tämä voidaan katsoa kokonaisuudeksi, vaaditaan hallitukselta, että sen on syytä hahmotella entistä järkevämmän noudatettavan yksityistämisen- ja sijoituspolitiikan suuntaviivat ja toteuttamistavat. Näin varmasti me kaikkikin haluamme.

Haluaisin kuitenkin itse tässä yhteydessä hiukan problematisoida nimenomaan liian yksioikoista velanhoidtopolitiikkaa. Tunnustan ehdottomasti, että on hyvä asia, että velan lyhentämiseen valtiontaloudessa on päästy ja että velkaa lyhennetään. Valtiovarainministeriön ja -ministerin vahva kanta näyttää olevan, että kaikki myyntitulot tulee kohdistaa velan maksuun. Tästä valtiovarainvaliokunta tänään jo sai esimerkiksi ministeriltä kiitosta. Ymmärrän ja hyväksyn täysin, että pitkäaikaisia korkeakorkoisia lainoja maksetaan pois tai konvertoidaan. Sen sijaan voidaan kyseenalaistaa maksurytmi silloin, mikäli ruvetaan maksamaan etuajassa esimerkiksi paljon matalakorkoisempia lainoja.

Velan hoidosta tulisikin sen vuoksi saada suunnitelmallista tai tulisi tehdä suunnitelma, miten ylipäänsä lainakantaa järkevästi pystyttäisiin lyhentämään. Minä luotan sinänsä täysin valtiovarainministeriön virkamiesten taitoon hoitaa lainanlyhennyspolitiikkaa käytännössä, mutta jos heille annetaan erittäin tiukat poliittiset määräykset, että tällä summalla ja näin paljon lainaa pitää lyhentää, niin siinä välttämättä ei toteudukaan se, mikä olisi pitkällä tähtäimellä rahatalouden kannalta järkevää.

On selvää, että meille kaikille kansanedustajille on tullut paineita pitkien leikkausvuosien jälkeen tehdä joitakin hyviä päätöksiä, tehdä niitä kansalaisten kannalta, mutta myös tehdä aluepoliittisia ratkaisuja. On selvää, että kaikki alueet Suomessa eivät ole päässeet yhtä vahvaan nousuun. Itse tulen Päijät-Hämeestä, joka on sukeltanut varsin syvälle. Itse asiassa työttömyys putosi pahimmillaan 28 prosenttiin. Nyt olemme päässeet vuoden 92 tasolle ja niukasti alle 18:aan eli tilanne on edelleenkin erittäin vaikea työttömyyden suhteen.

Pääministeri Paavo Lipponen totesi sosialidemokraattien valtuuston kokouksessa, että Suomessa on kolme aluetta, jotka vaativat vielä erityistoimenpiteitä päästäkseen paremmin taloudelliseen nousuun kiinni. Nämä alueet ovat Satakunta, Kymi ja Päijät-Häme. Kaikki nämä kolme aluetta ovat hyvin samanlaisia siinä, että ne ovat olleet hyvin raskaan perusteollisuuden alueita, mutta myöskin samanlaisia siinä, että näillä alueilla ei ole ollut omaa yliopistoa eikä korkeakoulua.

Nyt olemme esimerkiksi Päijät-Hämeeseen saaneet sekä ammattikorkeakoulun että osaamiskeskuksen, ja näitä asioita tietysti pyrimme kaikilla mahdollisilla tavoilla vahvistamaan, koska osaamistason, koulutustason nostaminen on meillä kyllä aivan ykkösasia.

Tässä yhteydessä, ja siksi oikeastaan tästä puhun, viittaen viime aikaisiin keskusteluihin, joita on käyty esimerkiksi eläinlääketieteellisen tiedekunnan siirtämisestä Helsingistä Kuopioon, johon asiaan en muuten tässä puutu, mutta totean, että jos sekin tiedekunta Kuopioon siirtyisi, niin kokonaanhan tämän tiedekunnan maksaa siellä niin kuin Helsingissäkin valtio. Mutta kun nämä alueet ovat pyrkineet rakentamaan tiede- ja korkeakouluverkostoansa siten, että esimerkiksi Päijät-Hämeessä on verkostoiduttu Helsingin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun ja Lap-

peenrannan teknillisen korkeakoulun kanssa, niin kaikki professorit, joita alueelle on saatu, maksaa kunta itse, Lahti itse. Olen vähitellen päätyvässä siihen, että tässä ei ole mitään järkeä, vaan että myöskin tämän tyyppiset kustannukset täytyisi saada valtion maksettaviksi, jotta tieteen ja korkeakoulutuksen siunaus levittäytyisi mahdollisimman laajalle alueelle, muun muassa Päijät-Hämeeseen.

Tietysti meillä on myöskin infraan liittyviä isojaikin toiveita, koska katson, että yhtä vahvaa sijoittamista tulevaisuuteen kuin sijoittaminen tutkimukseen ja kehittämiseen ovat infraan liittyvät hankkeet, ja Savon rata eli oikoratahanke on Lahdelle erinomaisen tärkeä.

Ed. Tulonen merkitään läsnä olevaksi.

³⁸ **Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin kollegoihin, jotka ovat täällä nostaneet esille sen, että on tärkeää kantaa vastuuta huomispäivän hyvinvoinnista, ja siihen aivan erityisesti liittyy myöskin lisätalousarvion käsitteily, joka valtiovarainministeri Niinistöltä sai kiitosta sen peruslinjauksen johdosta, joka liittyy Soneran osakkeiden myyntiin ja siitä tuloutettaviin varoihin, joiden tarkoituksena on sitten toisaalta lyhentää valtionvelkaa ja myöskin velanhoitokuluja jatkossa.

Mielestäni tämä linjaus on aivan äärimmäisen tärkeä, ja sen tärkeyttä korostaa oikeastaan kaksi keskeistä asiaa. Yksi on se, että Suomen velkataso suhteessa kansantuotteeseen on todella edelleenkin korkea. Vaikka se on kääntynytkin hyvän talouskehityksen myötä suhteellisesti oikeaan suuntaan, edelleenkin se on runsas määrä per kansalainen. Jos ajatellaan, minkälaista pottia me olemme jälkipolville jättämässä, niin todetaan, että syyskuun tilanne oli meillä se, että valtionvelkaa oli 410 miljardia, josta ulkomaisen velan osuus oli 138 miljardia. Velanhoitokulut esimerkiksi ensi vuoden budjetissa ovat niin, että korkomenoihin on varattu hiukan vajaat 28 miljardia ja lyhennyksiin noin 6 miljardia. Edelleen jos todetaan, että ulkomaisen velan keskikorko on noin 7 prosenttia ja kotimaisen 5,5, niin me tiedämme tarkalleen sen, että vaikuttamalla pelkästään jo korkomenelementtiin voimme selkeästi

vaikuttaa siihen, että saamme budjettiin sitä paljon kaivattua liikkumavaraa.

Se liittyy myöskin aivan oleellisesti siihen, että Oecd:n tilaston mukaan meillä Suomessa verotuksen taso on Oecd-maista kolmanneksi ankarin. Aivan erityisen ankara verotus meillä on nimenomaan, mitä tulee työn verotukseen, ja tähän asiaan liittyy paineita, joissa tutkijat meitä ovat monesti neuvoneet ja joita nyt sitten pyritään tulevien vuosien aikana selkeästi operoimaan niin, että voisimme alentaa työn ja työn tekemiseen liittyvän verotuksen tasoa.

Kun toisaalta tiedetään vielä myöskin se, että hyvinvoinnin jatkuvuus edellyttää talouden hyvää kasvukehitystä, jotta työllisyys voisi kohentua, niin kyllä meillä on todellakin isot haasteet, jotta voimme varmistaa tulevan hyvinvoinnin. On aivan selvä, että jatkuva kasvu, jota olemme saaneet nyt viedä eteenpäin runsaat kuusi vuotta, ei ole myöskään ikuinen, vaan siltä osin varmasti myöskin notkelmia tulee.

Näin ollen kun elämme kuitenkin noususuhdannetta edelleen, niin mielestäni meidän tulisi mieluummin kiristää finanssi- ja talouspolitiikkaa kuin lähteä kovin runsaasti antamaan löysiä tässä asiassa. Siinä mielessä, kun hallitus ohjelmassaan on kirjannut, että velkatavoitteen tulisi olla alle 50 prosenttia bkt:stä, niin ehkä lähtökohta tulisi hieman tarkentaa niin, että rimaa kiristettäisiin esimerkiksi tuonne 40 prosentin tasoon.

Tässä yhteydessä on keskeisesti toki kannettu huolta velanhoitopolitiikasta ja siitä, millä tavalla toiminnan jatkuvuudesta ja hyvästä menestyksestä voidaan kantaa vastuuta. Lisäbudjetissa toki on panostuksia, jotka tulevat Teollisuussijoituksen hyväksi jne. Tämä on oikeastaan tärkeä asia, koska Suomi on pärjännyt aivan erinomaisen hyvin siinä suhteessa, että me olemme nostaaneet meidän investointimme tuotekehitykseen ja tutkimukseen niin, että olemme teollisuusmaista aivan kärkikaartia. Me olemme panostamassa noin 3 prosenttia kansantuotteesta tähän asiaan ja sitä kautta varmistamassa tulevaa osaamista, tulevaa hyvinvointia. Se on aivan äärimmäisen tärkeää. Kun tähän sitten liitetään ne painotukset, joita nyt valiokunta on mietinnössään nostonut esiin, että meidän tulee varmistaa informaatio- ja viestintäteknologian käytön leviäminen ja sitä kautta uusiutumiskyky, jotta pärjäämme markkinoilla, niin tätäkin linjausta on pidettävä mielestäni erinomaisen tärkeänä.

Se, mihin haluaisin erityisesti tässä suhteessa ottaa kantaa, on se, että Suomi menestyy, niin kuin sanottu, siinä, että panostamme myös koulutukseen. Suhteessa kansantuotteeseen me olemme kai Norjan kanssa aivan kärkipäässä noin 6,5 prosentin kansantuoteosuudella. On tärkeä ja hyvin arvokas asia, että voimme pienellä populaationa varmistaa osaamisen kautta tulevan hyvinvoinnin. Mutta asia, joka liittyy aivan olennaisesti siihen, että kun olemme reilusti panostamassa tutkimus- ja koulutusasiaan, niin mielestäni sellaista painotusta odottaisin hallituksen tulevassa budjetissa, jotta voisimme myös miettiä, miten varmistamme tuotteiden kaupallistamisen. Mikään hyväkään tutkittu tuote ei mene ihan automaattisesti markkinoille, jos ei sitä osata myydä kansainvälisillä kentillä. Tässä mielessä, kun tiedämme, että tällä vuosikymmenellä on meidän vienninedistämismäärärahoitamme puristettu jo lähes puolet pois, niin tähän haluaisin aivan erityisesti kiinnittää huomiota, koska tiedetään, että myös osaavat pk-yritykset tarvitsevat viennin käynnistymisessä tukea. Toivon todella sitä, että varsinaisen budjetin yhteydessä voisimme löytää painotuksia niin, että varmistetaan tuotteiden kaupallistaminen ja tuotteistaminen sekä viennin edistäminen.

³⁹ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Lisätalousarvio vuodelle 99 on saanut sisältöä nimenomaan Sonerasta, Soneran myynnistä ja siitä keskustelusta, onko myyntiaika ollut oikea, onko myyty riittävä määrä ja mitä nyt jatkossa pitää tehdä. Jos halutaan rauhoittaa markkinatilannetta ja keskustelua Sonerasta ja Soneran kehittämisestä yleensä, sille pitää valita poliittinen johtaja, jolloin taatusti tiedetään, että se ei etene nykymallin mukaisesti. Markkinat odottavat edelleen sitä, että Soneran valtionomistusosuus alenee ja sitä kautta myös Soneran kehittämistähti uskoakseni edelleen kiihtyy.

Soneran myyntituloista saaduista rahoista päätettäneen niin, että ne lähes lyhentämättöminä menevät valtionvelan maksuun. Mietinnössä todetaan, että nettomääräisen velan maksuun. Mikä summa tänä päivänä kokonaisvelkamäärä on, siitä valtiovarainministeri Niinistön kanssa jo taannoin kävimme debattia. Kun katsotaan valtionvelan rakennetta, meillä on reilut 150 miljardia muuta kuin euromääräistä lainaa. Kun dollarin ja samoin jenin kurssit ovat voimakkaasti vahvistu-

neet, on tästä seurauksena tietenkin voimakas euromääräinen ja markkamääräinen velan kasvu.

Valtiontaloudessa olisikin ollut perusteltua jo pitemmän aikaa seurata sitä salkkua, jossa valtion vastuut ovat. Olemme menettäneet useampia kymmeniä miljardeja markkoja nimenomaan kurssitappioina. Nyt, jos koskaan, on viimeinen mahdollisuus ryhtyä miettimään, kuinka todella optimoimme velkapaperit. Niitä on varmaan muutettava tarpeen vaatiessa sillä tavalla, että sinä päivänä, kun ne erääntyvät, ne ovat edullisimmin pois hoidettavissa.

Euron vaikutus suomalaiseseen teollisuuteen, nimenomaan vientiteollisuuteen unionin rajojen ulkopuolelle, on ollut vauhdittava tekijä. Toisaalta investoinnit, joita sitten taas Suomessa tehdään, ja raaka-ainehankinnat, jotka tulevat unionin ulkopuolelta, ovat tietenkin olleet kustannuksia nostava tekijä. Bruttokansantuotteen kasvu on ollut erittäin hyvä tälle vuodelle. Ensi vuonna oletetaan kasvun jatkuvan nykyisellään tai hieman paremminkin.

Lisätalousarviossa olisi voinut odottaa kiinnitetävän kuitenkin jonkin verran huomiota aluepolitiikkaan ja työllisyyteen. Yksi työttömyysprosentti maksaa valtiolle 2 miljardia markkaa ja kansantaloudelle kokonaisuutena 4 miljardia markkaa. Meillä on korkean teknologian osalla näkyvissä jo selkeästi työvoimapula, mutta meillä on aloja, joilla on olemassa potentiaalia, työntekijöitä. Toisaalta meillä on ollut myös markkinat, mutta tässä tietynlaisessa uuden ajan hurmassa on unohdettu vähän markkinoiden hoito. Myöskään yhteiskunnan panostus ei ole näille sektoreille ollut riittävä, joten siellä ei ole syntynyt tavanomaista kehitystä, jota pitäisi olla. Yhtenä syynä on tietenkin maassamme harjoitettu aluepolitiikka, jonka seurauksena keskittymä on tullut muutamaan kasvukeskukseen.

Lisätalousarviossa ei reagoitu myöskään kuntien ennalta arvaamattomasti heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen. Siinä olisi ollut perusteltua osoittaa nykyisten kuntien harkinnanvaraisten rahojen lisäksi muutama kymmenen, ehkä sata miljoonaa markkaa lisää, jotta kunnat eivät lopullisesti surkastu. Nimittäin kunnat, jotka menettävät palvelukykynsä, aiheuttavat edelleen lisää muuttoliikettä. Muuttoliike kuitenkin yhteiskunnalle maksaa aika paljon.

Satovahingoista täällä on käyty jonkin verran keskustelua. Varsinais-Suomen kannalta on erittäin tärkeää, että satovahinkomäärärahoihin lisät-

tiin 150 miljoonaa markkaa. Mutta tässä yhteydessä olisi tietenkin koko satovahinkolaki pitänyt myös uudistaa niin, että nämä rahat voidaan myös kokonaisuutena käyttää.

Postin toimintaedellytyksistä on käyty keskustelua. Postillahan on tänä päivänä aika pitkälti poliittinen hallinto. Sen tehtävä on linjata, mitä Postissa halutaan jatkossa tehdä. Posti tuottaa valtiolle voittoa tänä päivänä kolmisensataa miljoonaa markkaa. Jos poliittinen tahto on, että se 300 miljoonaa markkaa voidaan käyttää Postin palveluiden ylläpitämiseen saatteella, että valtio luopuu halustaan rahastaa Postia, kyetään näillä ehdoilla varmaan Postin palveluita myös Suomen maahan tuottamaan.

Keskusta, joka oli hallituksessa ja hallitusvastuussa silloin, kun Posti-Tele yhtiöitettiin, havaitsi jo muutaman vuoden päästä virhearvion Postin yhtiöittämisestä. Myös sitä asiaa eduskunnassa on kysytty edelliseltä Lipposen hallitukselta, mitä hallitus aikoo tehdä tai aikooko hallitus tehdä jotain Postin yhtiöittämisen purkamiseksi. Siitä syntyi yhden illan ja aamun häly, mutta se jäi siihen. Olisi kenties ollut viisasta siinä vaiheessa tarttua asiaan, ja meillä Posti-asia olisi huomattavasti paremmassa järjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Lisätalousarvio on tilanteessa, jossa meillä on vakaa taloudellinen kasvu ja eteenpäinmeno. Ainoa rasite, joka meillä on, on valtionvelka. Valtion velka edellyttää myös valtion velkasalkun oikeaoppista hoitamista.

⁴⁰ **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Lisäbudjetissa ollaan antamassa kolmen valtion yrityksen osakkeista myyntivaltuuksia, että valtio voi yksityistää näitä yrityksiä. Yritykset ovat Sonera-yhtymä Oyj, Patria Industries Oyj ja Oy Edita Ab. Tämä merkitsee sitä, että valtion sananvalta yrityksissä pienenee tai häviää käytännössä kokonaan. Mielestäni peruslähtökohta ei ole oikea. Valtion tulee säilyttää yritystoiminnassa sananvalta niissä yrityksissä, joita se vielä omistaa.

Täällä on puhuttu valtion yritysten merkityksen vähentymisestä. Se tietenkin pitää paikkansa, koska valtio on myynyt merkittävästi huomattavia yrityksiä. Totta kai silloin valtion yritysten merkitys yhteiskunnalle on vähentynyt. Tässä tulee ensimmäisenä mieleen Enso, joka fuusioitiin Stora Ensoksi erityisen suurena yrityksenä.

Kun on kuunnellut tätä keskustelua, on sanottu, että vaikka Soneran yksityistämistä jatketaan,

annetaan lisävaltuudet, niin valtio voi sitten tavallaan edellyttää edelleenkin, että Sonera hoitaa koko maan laajakaistaverkon jne. Mutta kuka sen maksaa sitten? Lainaan liikenneministeriön pääluokassa olevia perusteluja Soneran myynnille. Ne kuuluvat näin: "Tämän mahdollisuuden tukemiseksi valtiolla tulee olla joustava mahdollisuus arvioida omistuksensa tason asteittaista laskemista. Kotimaisilla vapautetuilla telemarkkinoilla valtiolla ei ole enää tarvetta palvelujen turvaamiseen yhden operaattorin omistuksen kautta ja kiinteän verkon viranomaistoiminnot ovat turvattavissa erillisjärjestelyin." On selvää, että jos yksityiseltä yritykseltä edellytetään erillisjärjestelyjä, niistä täytyy myöskin maksaa. Ihmettelen, minkä tähden pitää Soneran osakkeiden lisävaltuuksia antaa Soneran osakkeiden myyntiin, jos kumminkin nähdään jo budjetin perusteluissakin, että me tarvitsemme näitä palveluja. Mielestäni tämä aika selvästi sanoo, että erillisjärjestelyistä täytyy valtion myöskin sitten maksaa Soneralle. En pidä missään tapauksessa oikeana sitä, että Soneran kohdalta lisävaltuudet osakkeiden myymiseen annetaan.

Täällä on puhuttu myöskin Postista. Postihan on olennaisesti aikanaan liittynyt myöskin Soneraan, kun oli Posti-Tele. Nyt on muistettava se, että tässä jokin aika sitten annettiin ilmoitus Leonian fuusioimisesta Sampo-yhtiöön. Silloin täällä näytti olevan varsin laajasti sitä taputusta, että tulihan hyvä kauppa, mutta siinä ei huomattuakaan, mitä se merkitsee Postille. Nyt ollaan heräämässä siihen, että jos Leonia yksityistetään, sitä kautta myöskin Postin toimintaedellytyksiä merkittävästi heikennetään koko maassa. Täällä on vakuutettu, että Postin palvelut paranevat. Kyllä ne varmasti määrättyllä tavalla paranevatkin, mutta on jätetty kertomatta se, kuinka kaukana ne Postin palvelut sitten ovat. Esimerkiksi Pirkanmaalla on ollut jo näkyvissä ja tiedossa jonkin verran niitä postikonttoreita, jotka tullaan lopettamaan. On selvää, että Tampereen pääposti säilyy, mutta posti on silloin 50 kilometrin päässä, kun se ennen oli 10 kilometrin päässä. Varmaan Tampereen pääpostissa palvelut säilyvät, mutta matka tulee todella pitkäksi.

Näin ollen olisi myös tässä yhteydessä huomioitava se, että lisävaltuuksia ei tulisi antaa vaan että Sonera säilyisi valtioenemmistöisenä yhtiönä tulevaisuudessakin, jolloin valtio voisi omistajana myös antaa sille velvoituksia hoitaa tietoliikenneverkkoja. Yleensäkin näyttää siltä, että

tänä päivänä ollaan valmiita myymään kaikki, mistä vain maksetaan. Mielestäni tämä on erittäin huono periaate.

Tämän johdosta, arvoisa puhemies, tässä tapauksessa tulee käsittelyn pohjaksi ottaa lisätalousarvioaloite n:o 25, jossa esitetään, että Soneran myyntivaltuudet poistetaan.

41 Jorma Vokkolainen /vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen toisen lisätalousarvion suurin sisältö on, niin kuin on jo hyvin voimakkaasti tullut esille, Soneran noin 20 miljardin markan myyntitulot, jotka menevät pääosin valtionvelan lyhentämiseen, joka myös on hallitusohjelmassa hyvin pitkälti kirjattu, sekä tunteita herättävä Soneran myyntivaltuuksien lisääminen.

Kun puhutaan valtionyhtiöiden myynnin lisäämisestä tai yleensä valtionyhtiöiden myynnistä, pitää muistaa, että tällä on erittäin pitkä historiallinen tausta. Ahon porvarihallitushan aloitti voimakkaan valtionyhtiöiden yksityistämisen. Mukana on Valmetia, joka on nykyään Metso, on Enso, nykyinen Stora Enso, Neste, joka on Fortum, ja Posti-Tele, joka nyt on Sonera ja Posti. Nimet ovat muuttuneet ilmeisesti paljon markkinaystävällisemmiksi, mutta periaatteellisia päätöksiä on tehty jo kauan sitten.

Itse mietin sitä, kun on kysymys avoimista pörssi-yhtiöistä, miten valtio omistajana, kun se omistaa 51 prosenttia tai sen alle, voi määrätä avoimessa pörssi-yhtiössä omistajapolitiikkaansa niin, että se olisi yhtä omistajaa suosiva. En usko siihen, että valtio voisi Sonerassa 51 prosentin enemmistöllä päättää esimerkiksi jonkin verkon rakentamisesta yhtiön varoilla johonkin päin maata. Se ei tule onnistumaan. Se on nyt aiheuttanut erittäin paljon keskustelua. Vasemmistoliiton kanta valtionyhtiöiden myyntiin on ollut koko ajan nihkeä, mutta sitä, mihin tilanteeseen valtioneuvosto päättyy yksimielisesti, me tietenkin ryhmänä tuemme.

Myös valtiovarainvaliokunta on mietinnössään käsitellyt ja arvostellutkin hallituksen yksisilmäistä linjaa ohjata yhteistä kansallisvarallisuutta ja siitä saatuja tuloja pelkästään velan lyhentämiseen. Siitä on tänään keskusteltu arvokkaasti, ja mielestäni, vaikka keskustelu varmasti putkahtaa uudelleen esille, kun tulee virallinen valtion budjetti, se kuitenkin osoittaa sen, että kansanedustajat ovat kiinnostuneita siitä, mihin valtionyhtiöiden myyntituloja tulee käyttää. Itse olen samaa mieltä, että ei voi olla pelkästään val-

tiovarainministeriön ohjailun pakomielle, että myyntitulot käytetään yksiselitteisesti velan lyhentämiseen, vaan sillä pitää pystyä hoitamaan myös muita asioita johtuen siitä, että varallisuutta on luotu ympäri maata. Silloin on tärkeää myös, että teollisuuspolitiikkaan pystytään kiinnittämään enemmän huomiota. Lisätalousarviosahan on myös panostusta sille osalle, oikeastaan suurin Soneran myyntitulojen osalta on Teollisuussijoitukseen osoitettu 250 miljoonaa markkaa. Samassa yhteydessä valtioneuvostossa on sovittu, että se tulee neljän vuoden välein eli miljardi markkaa Teollisuussijoitukselle, joka hallitusohjelmassakin on sovittu. Se on erittäin hyvä asia sen takia, että Teollisuussijoitus on yksi elementti, jolla pystytään myös elinkeino- ja teollisuuspolitiikkaa harrastamaan, toivon mukaan tasapuolisesti koko maan osalta.

Samoin on Teollisuussijoituksen lainsäädännön uudistaminen menossa valiokunnan käsitellyssä samoin kuin hallituksen esitys yritystoiminnan tukemiseksi, jossa nimenomaan kauppa- ja teollisuusministeriölle annetaan mahdollisuus suoranaiseen sijoitukseen alueellisiin pääomasijoitusrahastoihin. Tämähän meinaa sitä, että silloin Teollisuussijoituksen ja yleensä pääomasijoitusten määrä alueella paranee, jos sitä osataan aluepoliittisesti oikein käyttää, niin kuin myös hallitusohjelmassa on sovittu.

Ihan lyhyesti, arvoisa puhemies, tutkimus- ja tuotekehityksärahoista, jotka tunnetusti ovat edellisen ja tämän hallituskauden kohdalla bkt:llä mitattuina maailman korkeimpia. Siinä mielessä voi kiittää, että hallitus tämän kokoonpanon aikana on panostanut tutkimukseen ja tuotekehitykseen, ja tätä linjaa tietenkin pitää jatkaa. Mutta pitää muistaa, että varat pitää suunnata niin, että koko maa on myös tasavertaisessa asemassa.

Hallituksen on myös jatkossa turvattava yhteiskunnan merkittävä panos tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta, sillä voimakkaan yksityisrahoituksen varaan perustuva panostus vaarantaa muun kuin sähköteknisen teollisuuden kehittymisen. Tämä on myös sellainen asia, johon varmaan tulemmme palaamaan varsinaisen talousarvion yhteydessä. Kauppa- ja teollisuusjaosto tästä asiasta on jo tällä hetkellä hyvin voimakkaasti keskustellut.

⁴² **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta on yksimielinen kuluvan vuoden toisen lisätalousarvion suh-

teen eli on ollut valmis hyväksymään hallituksen esityksen. Mutta edustajien on hyvä noteerata keskustelun kuluessa tulleet tiedot siitä, että ainakin yhden edustajan aloitteen pohjalta tulee äänestys, ennen kuin lisäbudjetti on läpi viety. Niin kuin tässä juuri kuulumme, Sonera-yhtymä Oyj:n osakkeiden myyntiä koskevan valtuutuksen hylkäämistä koskeva asia taitaapi tulla äänestyksen kohteeksi. Ed. Laitinen, sitä ei yleiskeskustelussa tarvitse esittää eikä kannattaa, vaan se tulee yksityiskohtaisessa keskustelussa aikanaan, mutta näin on käymässä. Näyttää siltä, että todellakin esitys tulee hallituspuolueitten sisältä. Se on mielenkiintoista. Kun nyt on voimakkaasti kehitetty hallituksen linjaa, vielä vasemmalta löytyy niitäkin, jotka valtionyhtiöitten yksityistämistä hieman haluavat hillitä. Mutta tietysti tässä vaiheessa tähän toimenpiteeseen lähteminen eli näiden valtuuksien hylkäämiseen lähteminen on josakin määrin myöhäisherännäisyyttä, ja siksi se ehkä jää vain pieneksi mielenilmaisuksi täällä salissa, kun siitä äänestetään.

Tämä lisäbudjetti on siis lähinnä Sonera Oyj:n myyntitulojen käyttöä koskeva, ja siltä osin tietysti on todettava, että on ihan hyvä, että eduskunta on lipkipitkien yksimielinen siitä, että näillä myyntituloilla lyhennetään valtionvelkaa mittavasti. Pääosin käytetään juuri tähän tarkoitukseen nämä myyntitulot. Omaisuutta valtiokaan ei voi myydä kuin kerran. Jos kerran omaisuutensa myy ja sen hultvottomasti käyttää niin sanotusti syömiseen ja juomiseen, pian on tilanne entistä kurjempi. Ei ole mitä myydä, on vain krapula. Siinä mielessä on paikallaan, että näin edetään kuin hallitus on esittänyt ja valiokunta myös toiminut.

Muutamia huomioita lisäbudjetista kuitenkin on syytä nostaa esille. Ensinnäkin totean, että valtiovarainvaliokunta ei ole kiinnittänyt mieleniänsä huomiota ollenkaan siihen, että hallitus esittää noin 73 miljoonan markan kehitysluottojen anteeksiantoa Mosambikille ja Ugandalle. Tämä on miellyttävä uutinen mielestäni kehitysyhteistyön ja maailman köyhimpien maiden kannalta, että Suomi nyt toimii näin. Sanon, että kirkollisessa vuodessa alkoi viime sunnuntaina uusi vuosi ja se on riemuvuosi ja tuo riemuvuosi sisältää juuri toiveen siitä, että köyhimpien maiden luottoja, velkoja annettaisiin anteeksi. Näin on nyt tältä osin tapahtumassa kahden köyhän kehityksensä osalta. On siis todella ilo todeta, että näin tapahtuu.

Mutta se, mitä olisin valtiovarainvaliokunnalta tässä yhteydessä toivonut, on se, että valtiovarainvaliokunta olisi voinut mietintöönsä kirjata sellaisen toiveen, pyynnön, että hallitus olisi julistanut suunnitelmansa riemuvuosiprojektin eteenpäinviemisen osalta eli siitä, onko tulossa muitakin tähän liittyviä esityksiä vai onko tämä ainoa. Ensi vuoden varsinaisessa talousarvioesityksessä ei ole tällaista sisällä yhtään. Olisi tietysti paikallaan, että tällaisista erityisesti tällaisessa juhluvuositilanteessa olisi varsinaisessa budjetissa maininta eikä näitä vietäisi lisäbudjetin kautta, niin kuin nyt on tapahtumassa. Peräänkuulutan ja kaipaen hallitukselta linjausta riemuvuosi 2000:n kunniaksi siitä, miten köyhien kehitysmaiden velkojen anteeksiannossa Suomen osalta edetään.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyen toivon myös, että hallitus vielä kerran ainakin palaisi kotimaan ylivelkaantuneiden kohteluun. Kehityksille tässä annetaan pieni kädenojennus. Olisi paikallaan, että myös samassa tilanteessa oleville Suomen kansalaisille annettaisiin tilaisuus päästä uudelleen elämän alkuun. Tällaista riemuvuotta hallitus ei tarjoa Suomen kaikkein köyhimmille ihmisille, joilta on perustuslain hengen mukainen tasa-arvoinen elämän mahdollisuus tässä maassa mennyt oman tai yhteiskunnan tai pankkijärjestelmän tai jonkin muun syyn takia. He ovat niin kurjassa asemassa, että heitä todella pitäisi auttaa ja nostaa normaaliin elämään. Tästä kaipaaisi myös hallitukselta ja eduskunnalta kantaa ja toimenpiteitä. Asiasta on paljon keskusteltu, mutta keskustelu ei riitä. Tarvitaan esityksiä, niin kuin tässä on näitten kehitysmaiden osalta.

Arvoisa puhemies! Kun nyt on puhuttu jonkin verran Sonera Oyj:n omistuspohjan laajentamisesta, lisäbudjettiin liittyy pari muuta valtionyhtiötä. Lähetekeskustelussa peräänkuulutin perusteluja Patria Industries Oyj:n osalta siitä, että sen omistusräjästyksessä edetään. Nyt perusteluja on hieman tullut ja on katsottu, että kilpailukyky ja yleensä puolustusvälineiteollisuuden toimintaedellytykset vaativat sitä, että tällaista pohjoismaista järjestelyä ja laajempaa pohjaa etsitään ja rakennetaan. Ehkä on niin, että näin nyt on sitten viisasta menetellä, kun valiokuntakin on siihen yksimielisesti yhtynyt, toivottavasti on asian selvittänyt kuitenkin perin pohjin. Nimittäin katsoisin, että energiapolitiikassa, elintarvikopolitiikassa ja puolustusvälinepolitiikassa pitäisi olla

perin juurin huolellinen valmistelu, kun annetaan yhteiskunnan ja kansalliselta tasolta päätösvaltaa ja omistuspohjaa pois. Tässä on nyt yksi näistä kolmesta alasta kysymyksessä, ja siinä suhteessa tulee olla huolellinen. Toivon tietysti, että ne työpaikat säilyvät, joita esimerkiksi oman vaalipiirini alueella tässä suhteessa vielä on, joten ehkä nyt hyväksyn tämän sillä rajauksella, jonka valiokunta on pannut, eli yli puolet jää kuitenkin valtion omistukseen, jolloin on yksiselitteinen yksinkertainen enemmistö päätösvallassa valtion käsissä jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Tässä on puhuttu aika paljon Postista. En siihen sen laajemmin puutu, kun keskustelu on tulossa siitä erityisesti viikon lopulla, mutta totean sen, että olen huolestunut siitä, että Postin toimintaedellytykset ovat suonsilmäkkeessä eli hyvin hataralla, höllyvällä pohjalla. Me emme tiedä tänä päivänä, mikä Postin kohtalo on erityisesti maaseudulla, haja-asutusalueilla. Sen tietysti tiedämme, että suurissa taajamissa yksityinenkin toimija pystyy jopa rikastumaan postitoiminnalla, jos lupia annetaan, mutta kuka vastaa siitä, että kaikki kansalaiset ovat samassa asemassa ja elinkeinoelämällä ja ihmisillä säilyvät palvelut myös haja-asutusalueilla, etäämmällä suurista keskuksista? Se ei tule toteutumaan muuta kuin valtion omistaman ja ylläpitämän postitoiminnan kautta. Vetoaisin erityisesti hallituspuolueisiin, että ei pidä antaa periksi näille kiiluville silmille, jotka hamuavat pikavoittoja esimerkiksi taajamien postinjakelulla. Palvelu on säilytettävä ja nimenomaan palveluperiaate on pidettävä postitoiminnassa lähtökohdana, ei voiton maksimointi, joka nyt on ollut liiaksi näissä kaikissa toiminnoissa päällimmäisenä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että tutkimus-, tuotekehitys- ja koulutusmäärärahoihin, joista täällä paljon puhutaan, olisin ollut valmis runsaammin vieläkin panemaan varoja, muun muassa Soneran myyntivaroja. Erityisesti meillä on nähtävissä tutkimuksen ja koulutuksen puolella pullonkauloja, jotka pitäisi purkaa ja poistaa. Sillä tavalla poistetaan työttömyyttä ja toisaalta parannetaan tuottavuutta ja varmistetaan toimintojen sujuva, jatkuva eteneminen tärkeillä elinkeinoaloilla ja myös niin sanotusti vähemmän tärkeillä aloilla ja niihin liittyvissä toiminnoissa. Samalla voitaisiin näillä varoilla alueellista kehitystä tasata, ja jos se tehdään huolella ja suunnitelmallisesti, voidaan saada todella paljon

hyvää aikaan työllisyyden ja tasaisen alueellisen kehityksen osalta jne. Tässä suhteessa toivoisin ja vaatisin, että muun muassa Tekesin määrärahojen jaossa otettaisiin alueellinen tekijä huomioon eli määrärahat porrastettaisiin selkeästi aluepoliittisesti, niin että nekin tehoaisivat enemmän siellä, missä tarve on kaikkein suurin. On myös syrjäisillä kehitysalueilla yrityksiä, joiden on teknologiaansa kehitettävä, ja siellä siihen panostaminen vaatii aina enemmän kuin täällä, missä palveluja ja vastaavia operaattoreita on runsaammin. On siis perusteltua, että teknologia-määrärahat ja avustukset jaetaan myös vyöhykkeittäin porrastetusti eikä niin kuin nyt paljolti tapahtuu, että ne ohjautuvat pääosin markkamääräisesti tänne ihan pääkaupunkiseudulle ja sitten vain muutamiin keskuksiin. Tässä tarvitaan muutos, aluepoliittinen ja työllisyyspoliittinen näkökulma mukaan.

Vielä ihan lopuksi, herra puhemies! Olen hämmästynyt siitä, että ministeri Niinistö ei puhunut sanallakaan verotuksesta tässä yhteydessä. Tiedämme, että kuukauden kuluttua vaihtuu vuosi, ja näillä näkymin siitä tulee vuosi, jolloin Suomen kokonaisveroaste on historian kaikkein korkein. Kunnat ovat jo päätöksensä tehneet, ovat tuloveroprosenttinsa tason määränneet, ja lukuisat kunnat ovat korottaneet sitä. Kiinteistövero on osin eduskunnan hallituksen pakkopäätöksillä nostettu, osin vapaaehtoisesti, monissa kunnissa. Tämä merkitsee sitä, että jakoverona määräytyvä kunnallisvero ja toisaalta kiinteä kiinteistövero rasittavat pienituloisia, rasittavat muun muassa asumiskustannusten kasvuna heikoimmassa asemassa oleviakin ensi vuonna merkittävästi. Tämän rinnalle tarvitaan välttämättä ja väistämättä pieni- ja keskituloisia eniten ja ehkä nimenomaan vain heitä hyödyttävä tuloverokevennys. Se on oikeudenmukaista toteuttaa niin, että pieni- ja keskituloiset siitä hyötyvät. Toisaalta se myös näin toteutettuna, pieni- ja keskituloisille annettuna, parantaa työllisyyttä ja oikeudenmukaisuutta koko yhteiskunnassa. Tätä olisi kaivannut, mutta tähän nyt ei tässäkään keskustelussa vastausta saada. Nämä kysymykset ovat kaikki jääneet tulopoliittisten neuvottelujen varaan, ja nyt, kun käydään liittokohtaiset neuvottelut, ei sieltä löydy sellaista pohjaa, joka olisi vastuullinen ja oikeudenmukainen. Silloin on vaara, että asia jää liiaksi valtiovarainministeriön ja -ministerin käsiin. Silloin suuri vaara on, että linja tulee olemaan se, mikä se oli viime vaa-

likaudella, eli hyvätuloiset ovat hyötäneet valtavasti ja pienituloiset ovat entistä enemmän joutuneet räsistysten kohteiksi, niin kuin nyt tapahtuu tämän kunnallisen verorasituksen kasvun myötä.

43 Reijo Laitinen /sd: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen toinen lisätalousarvio pitää sisällään pääasiassa valtion omaisuuden myyntitulojen kirjaamisen ja niiden siirtämisen valtion velan lyhennyksiin sekä yhtiöiden myymisen lisävaltuuksien hakemisen. Hyvää sinänsä on tietysti se, että valtiovarainvaliokunnan mietintö on täysin yksimielinen. Se ei tietenkään tarkoita sitä, etteivät valiokunta ja sen jaostot ole asioihin paneutuneet.

Mielestäni hallituksen linja valtion omistuksen realisoinnissa on liian luja. Vähän hitaammallakin vauhdilla kyllä kerkiäisi ihan hyvin. Kuulisin, ja uskon, että varsin moni muukin kollega mielellään kuulis, ne perusteellisemmat syyt, jotka ovat johtaneet Soneran varsin massiiviseen myyntiin juuri nyt. Valiokunnassa tämän kysymyksen osalta ei riittävästi selvitystä saatu. Mielestäni omaisuuden perään katsovat tahot eivät ole ajatelleet asioita loppuun. Nyt tehtyä myyntiä ja lisävaltuutusta voidaan hyvin arvostella muun muassa sillä, että nyt myydään omaisuutta jossain määrin alihintaan. Saattaa olla, että muutaman vuoden päästä nyt myydyin osakepotin arvo voisi olla noin 25—30 miljardia markkaa eli huomattavasti enemmän kuin nyt.

Tällaiseen johtopäätökseen tulee, kun hieman tarkemmin tutkii yhtiötä ja sen toimialaa. Toimialan kasvunäkymät ovat varsin laajat. Sonera on näillä markkinoilla yksi maailman johtavista ja parhaista yhtiöistä.

Julkisuudessa ei ole juurikaan esitetty muuta kuin kansainvälisten sijoittajien mielipide perustaksi kovavauhtiselle yksityistämiseksi. Kansainvälisten sijoittajien mielipide, lähtökohta, on jokaiselle itsestäänselvyys: mahdollisimman paljon mahdollisimman halvalla halutun yhtiön osakkeita. Tämä ei varmastikaan meille kenellekään ole yllätys. Edessä olevan arvonnousun halutaan valuvan mieluummin yksityisten sijoittajien taskuun kuin valtion kassaan.

Suomalaisista lähtökohdista tulisi asiaa kuitenkin pohtia hivenen laajemmin, vaikka yhtiön toiminnasta, tuloksesta, yhä suurempi osa muodostuu muualta kuin Suomesta. Nyt myös valtion tulisi entistä enemmän ajatella omaisuuden arvoa sekä siitä saatavaa hyötyä. Sen mukaan oli-

si myös toimet mitoitettava. Oikeastaan tämän vuoksi valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on valiokunta lausunut käsityksensä, että hallituksen on syytä hahmotella entistä järkevämmin noudatettavan yksityistämisen- ja sijoituspolitiikan suuntaviivat ja toteuttamistavat. Tässä yhteydessä on syytä selkiyttää yksityistämistulojen hallinnointia ja tutkia esimerkiksi erityisen rahastointimallin käyttökelpoisuus ja tarkoituksenmukaisuus kansainvälisen mallin mukaisesti.

Soneran ohella nyt myönnetään valtuuksia omistussuuden laskemiseksi Patria Oy:ssä ja Oy Edita Ab:ssä. Erityisen ongelmalliseksi muodostuu Patrian määräenemmistöstä luopuminen. Yritys- ja toimiala on valtion ja sen turvallisuuden kannalta niin keskeinen, että vaikka valtion määräysvalta yhtiössä säilyykin uusien valtuuksien myötä, niin kovin lähellä mielestäni ollaan tilannetta, jossa valtion ote yhtiöstä saattaa kirvota. Kerran menetettyä on vaikea saada takaisin, ja uuden yhtiön kasaaminen tai perustaminen voi osoittautua tavattoman vaikeaksi. Pelkästään ammattitaitoisen työvoiman saaminen voi osoittautua ylivoimaiseksi, kun koulutettu väki haetaan turvallisemmille aloille.

Valiokunta, erityisesti tietysti kauppaja- teollisuusjaosto, kuunteli tämän asian osalta asiantuntijaa, ja valiokunnan mietinnössä on valiokunnan kanta, jossa on tehty selvä raja, että jatkossakin tulee huolehtia siitä, että vähintään 50,1 prosenttia Patriasta säilyy valtion omistuksessa. Tämä on tärkeä raja. Tietysti edellyttämme, että hallitus omalta osaltaan myös tulevaisuudessa huolehtii siitä, että tämä rajaus pitää.

Lisäbudjetissa on varattu vain 20 miljoonaa markkaa kotimaisia puolustustarvikehankintoja varten alan työllisyyden ylläpitämiseksi ja toimintaedellytysten turvaamiseksi. Varattu määräraha on ehdottomasti liian pieni, ja tämä on selvästi uusi askel siihen suuntaan, jolla vääjäämättä murennetaan maan turvallisuuden kannalta ehdottoman tärkeän toimialan toimintaedellytyksiä. Välitön lisämäärärahan tarve on tällä hetkellä noin 200—300 miljoonaa markkaa.

Hallituksessa ollaan tältäkin osin lipeämässä Niinistön johdolla hallitusohjelmasta, jossa on sitouduttu kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseen riittävillä kotimaisilla tilauksilla, tuotekehityshankkeilla. Kotimaisten hankintojen puolesta puhui myös jokin aika sitten työnsä valmiiksi saanut puolustusministeriön työryhmä, joka läh-

ti siitä, että puolet puolustusvoimien hankinnoista tehtäisiin kotimaasta, niin kuin eduskunta on täällä aiemmin päättänyt. Tältäkin osin käytännön toimet ovat valitettavasti aivan muuta kuin eduskunta on tahtonut. Meidän turvallisuuspolitiikkamme kulmakivi on uskottava ja itsenäinen puolustus. Tämä edellyttää, että Suomella on valtion omistuksessa ja ohjauksessa oikein mitoitettu puolustustarviketeollisuus. Nythän näin ei valitettavasti ole.

Arvoisa puhemies! Osa Soneran myyntituloista kanavoidaan Suomen Teollisuussijoituksen omana pääomaehtoisena sijoituksena, ja siihen käytetään 250 miljoonaa markkaa. Hallitusohjelman mukaan Teollisuussijoituksen toimintaedellytyksiä vahvistetaan suuntaamalla yhtiön vaalikauden aikana miljardi markkaa. Tietysti tämä saadaan kokoon neljän vuoden aikana, mutta toimivuuden ja yhtiön tulosten ja suhdannepolitiikan kannalta olisi varmasti ollut parasta, että päätetty satsaus olisi tehty mahdollisimman etupainotteisesti. Tunnen tätä asiaa jonkin verran, kun olen Suomen Teollisuussijoitus Oy:n sijoitusneuvoston jäsen, ja kun sekä pääministeri että valtiovarainministeri ovat jossain yhteydessä todennut sen julkisesti, että Teollisuussijoituksella on kyllä varoja sijoitustoimintaan eikä se ole pysynyt kaikkia niitä käyttämään, niin tämä on kyllä hivenen virheellinen tieto. Sijoituskohteita löytyy. Järjestelmä vain on sen kaltainen kuin on. Etupainotteisuus, vaikka se olisi toteutettu, olisi vain mahdollistanut sen, että olisi voitu paremmin vastata niihin haasteisiin, joita markkinoilla on.

Puhemies! Ihan lopuksi liikenneministeriön hallinnonalasta muutama sana. Lipposen ykköshallituksen asetti niin sanotun infratyöryhmän, ministerityöryhmän, joka teki hyvää työtä ja teki myöskin ehdotuksia, miten muun muassa tienpidon määrärahoja tulisi lisätä. Muistaakseni esitys lähti siitä, että määrärahoja lisättäisiin vuositasolla vajaa 500 miljoonaa markkaa, mistä ohjattaisiin reilut 200 miljoonaa markkaa vuositain perustienpidon rahoitukseen ja totta kai erityisesti alemman tason tiestön kunnostamiseen. Nimittäin alemman tason tiestö on pahasti rappeutumassa.

Tässä on joutunut itseltään kysymään ja vähän miettimään, ovatko nyt näiden työryhmien, vaikka ne olisivat ministerityöryhmiä, esitykset johtaneet mihinkään käytännön toimenpiteisiin. Tässäkin yhteydessä on todettava, että ei aina-

kaan vielä se näy. Toivoisi, että kun nyt sama koalitio jatkaa hallituksessa, niin infraministeriöryhmän ehdotukset toteutuisivat myös konkreettisina ehdotuksina, muun muassa tienpidon määrärahojen nostamisena.

Valiokuntahan kannanotossaan toteaa sen, että valtion omaisuuden myyntituloja on suunnattava myös liikenneinfran rahoitukseen, ja tämä kannanotto on hyvä ja linjakas. Toivotaan vain, että se vie käytännön toteutukseen. Käsittääkseni tässä on kysymys aika pitkälle myös siitä, kenelle kuuluu tässä valtakunnassa budjettivalta, onko budjettivalta hallituksella, valtiovarainministeriöllä, valtiovarainministerillä vai eduskunnalla. Eiköhän pikkuhiljaa, hyvät työtö- verit, meidän olisi tämä budjettivalta itsellemme otettava?

44 Matti Saarinen /sd: Arvoisa herra puhemies! Jatkaen ed. Laitisen jämerän puheenvuoron siivittämänä pohdintaa eduskunnan budjettivallasta totean, että olemme todella sen äärellä, ja todisteeksi siihen suuntaan, että eduskunta todella kantaa vastuuta valtiontalouden tilasta, käy erinomaisen hyvänä näyttönä eduskunnan suhtautuminen tähän toiseen lisätalousarvioehdotukseen, eli hoidamme sitä velkataakkaa, joka on todella rankka, mutta joka on kevenemään päin.

Eduskuntaa on silloin tällöin jopa arvosteltu, että se on budjettikannanotoissaan jotenkin linjaton ja että sen pitäisi olla linjakkaampi. Jos suorittaa sellaista vertailua, että vertailee, missä määrin eduskunta on ylipäänsä hallituksen budjettiesityksiä muuttanut, niin ne ovat marginaalisia muutoksia. Etenkin se marginaalisuus tulee esiin silloin, kun katsoo hallituksen budjettiesitystä ja vertaa aikanaan hallituksen budjettiesityksen toteutumaa asianomaisen vuoden tilinpäätökseen, miten hyvin hallituksen oma virkakoneistolla pitkin vuotta tehty talousarvio kestää suhteessa tilinpäätökseen. Tuolloin poikkeamat ovat aika suuria.

Ihan esimerkinomaisesti luen muutaman rivin tästä paksusta valtiontilintarkastajain kertomuksesta, joka koskee vuotta 98. Siellä sivulla 21 on ihan mielenkiintoista tietoa, joka koskee valtion talousarvion toteutumalaskelmaa vuodelta 98. Tuolloin tulot olivat tilinpäätöksen mukaan 199,7 miljardia ja ne ylittivät talousarvioiden tulot 197 miljardia 2,7 miljardilla markalla. Talousarviokauden menot olivat vuoden 98 tilinpäätöksessä 194,3 miljardia ja ne alittivat talous-

arvioiden menot 197 miljardia 2,7 miljardilla markalla. Vuoden 98 toteutuneeksi talousarvion ylijäämäksi muodostuu siten 5,4 miljardia markkaa ja kumulatiiviseksi ylijäämäksi 10,6 miljardia markkaa.

Hyvät kollegani, me tarvitsemme varmasti jonkinlaista tukiopetusta suuruusluokka-ajattelun ja pienuusluokka-ajattelun suhteen, kun me täällä pitkin syksyä käsittelemme hallituksen talousarvioehdotusta ja käsittelemme todella lillukanvarsien suuruus- tai pikemminkin pienuusluokkaa olevia asioita ja kun nekin tahtovat mennä hakaukseen. Äsken lukemastani saa jonkinlaisen käsityksen suuruusluokista. Ne ovat miljardeja, kun arvioidaan ja arvataan, eikä kukaan niistä ole moittinut eikä pidä moittiakaan, ne ovat suuria juttuja ja niitä on vaikea arvata täsmällisesti.

Edelleen, yhtyen ed. Laitisen puheenvuoroon, pitääkäämme kiinni eduskunnan budjettivallasta. On aika erikoista, että siitä joutuu tältä paikalta ylipäänsä puhumaan ja että sen äärellä on viime vuosina tapahtunut sellaista liikkumista, jossa valta on liikkunut tahoille, joille se ei kerta kaikkiaan edes lakien mukaan kuulu.

Arvoisa puhemies! Valtion velanhoidosta on puhuttu paljon. Yhdyn myös niihin mielipiteisiin, että meillä tulisi eduskunnassakin olla käsitys siitä, miten hallitus aikoo ylipäänsä velkataakkaa lyhentää, jonkinlainen ohjelman tyypinen, jokin pitemmälle aikavälille ulottuva näkemys, eikä niin, että silloin tällöin tulee yhtäkkiä vähän kuin sivusta suuria juttuja ja ne kirjataan suurin piirtein sataprosenttisesti velan lyhennykseen. Olisi reilumpaa ja varmaan järkevämpääkin toimia niin, että tietäisimme suunnan ja linjan.

Kokonaisveroaste on Suomessa kovin korkea. Veroalelle ei näissä olosuhteissa ole näkemykseni mukaan suurta pelivaraa, mutta jonkinlaista varaa on kuitenkin tällä hetkellä paremmin kuin on aikoihin ollut.

Arvoisa herra puhemies! Vielä valtion velkaisuusasteesta, jota voidaan mitailla erilaisilla tunnusluvuilla. Kiinnitän huomiota velan määrään suhteessa bruttokansantuotteeseen. Se lähestyy 50 prosentin tasoa. Se on melko hyvässä mallissa, siis suuret asiat ovat hyvässä asennossa. Kokonaisveroasteemme kilpailijamaihimme ja eurooppalaisiin maihin verrattuna on korkea. Mutta velkaisuusasteemme kilpailijamaihimme ja eurooppalaisiin valtioihin verrattuna suhteessa

bkt:hen ja suhteessa lähestulkoon mihin tahansa on keventynyt. Tässä mielessä talouspolitiikka on hyvässä asennossa. Kun näin on, olisi aika ryhtyä nopeasti vaikuttaviin toimenpiteisiin, muun muassa leipäjonon lyhentämiseen.

⁴⁵ **Jussi Ranta /sd:** Arvoisa puhemies! Tämän eduskuntakauden keskeisiä tavoitteita ovat työllisyyden edelleen parantaminen, kansantalouden ja valtiontalouden vahvistaminen sekä edellytysten luominen yhteiskunnallisen uudistustoiminnan toteuttamiselle edelleen. Tällöin korostuvat erityisesti aluepolitiikan vahvistaminen, elinkeinopolitiikan monipuolistaminen sekä palveluissa perusturvan takaaminen sekä koulutuksen lisääminen.

Käsiteltävänä oleva lisäbudjetti osoittaa selvästi, että talous on edelleen vahvistunut, verotulokertymä on kasvanut noin miljardilla, ja Sone-ryhtymän osakkeiden arvojen nousu on eräs indikaattori, joka osoittaa myös talouden vahvistuvan. Mutta myös muut tekijät osoittavat selvää ja vahvaa taloudellista kasvua. Bruttokansantuote kasvaa 4—5 prosenttia, teollisuustuotanto kasvaa 6 prosenttia, mikä osoittaa kehityksen reaali- talouden pohjan. Koneita ja laitteita hankitaan lisää 8 prosenttia, mikä merkitsee tuotannon lisäämistä sekä tuotannon uudistamista. Asuntorakentaminen kasvaa sekin 8 prosentin tasolla, mikä myös osoittaa asuntokannan keskikoon lisäämistä sekä toisaalta myös aluerakenteen muuttumista elinkeinorakenteen muuttumisen pohjalta. Mutta myös yksityiset ihmiset tulevat hyvinvoinnin piiriin entistä suuremmassa määrin. Yksityinen kulutus kasvaa yli 3 prosentin tahtia tänä vuonna ja ensi vuonna myös ehkä noin 4 prosentin luokkaa. Kehityksen perustekijät ovat kunnossa, reaalitalous kasvaa ja kansainvälistä luottamusta osoittavat ulkomaisten investointien entistä suurempi suuntautuminen Suomeen sekä pitkät korot, jotka nekin ovat pysyneet varsin alhaisella tasolla.

Taloudellinen kasvu ei ole tietenkään mikään itsetarkoitus. Eräs keskeinen tavoite on nujertaa työttömyyttä. Työllisyystilanne onkin selvästi edelleen paranemassa. Kausitasoitettu työttömyys on laskenut nyt selvästi alle 10 prosentin, mikä on hyvä saavutus. Ikärakenteesta johtuva poistuma ammatissa toimivasta väestöstä merkitsee sitä, että alueellisesti ja eräillä toimialoilla tulevina vuosina tulee olemaan työvoimapulaa.

Alueellisesti työllisyystilanteen muutokset ovat hyvinkin erilaisia. Kaakkois-Suomessa, jossa on hyvin varhain teollistunut alue ja jossa työpaikkamenetykset olivat tavattoman suuria 80-luvun lopulta 90-luvun puoliväliin, elpyminen on ollut hidasta, mutta se on selvästi nyt saamassa nopeampaa vauhtia. Kaakkois-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskusten alueella havaittiin, että työttömyys oli parantunut vuoden aikana yli 4 prosentilla. Se on selvää uudenlaista työllisyystilanteen kohenemista. Työttömien ammattirakenne oli myös hyvin pitkälti saman kaltainen kuin aikaisemmin. Terveystieteiden ja sosiaalityön puolella työttömyys ei laskenut kovinkaan paljon johtuen ilmeisesti kuntien edelleen jatkuvista taloudellisista vaikeuksista, mutta johtuen rakennustoiminnan elpymisestä rakennustyössä työllisyys parani nopeasti. Myös yksityisen koulutuksen kasvu paransi kaupan alalla työllisyystilannetta.

Perusteellisuus on viime vuosina Kaakkois-Suomessa investoinut erittäin paljon. Pelkästään Etelä-Karjalassa kahden viime vuoden ja tulevan kolmen vuoden aikana perusteellisuus, metsäteollisuus, on investoinut ja tulee jatkamaan investointejaan siten, että investointitaso tulee olemaan noin 10 miljardia markkaa. Se ei kuitenkaan merkitse uusia suoranaisia lisätyöpaikkoja tehtaalla. Sen sijaan kaikessa huoltotoiminnassa, logistiikassa, uusia työpaikkoja syntyy. Mutta koska uutta työvoimaa ei ole vuosikausiin otettu ja ikäjakaumasta johtuen eläkkeelle siirtymisiä tulee tapahtumaan, muun muassa Kaukopään Stora Enson tehdas tulee palkkaamaan lähivuosien aikana lähes tuhat uutta työntekijää. Sama on tilanne muiden suurten yritysten kohdalla, eli tilanne tulee olennaisesti lähivuosina paranemaan.

Talouden vahvistaminen on myös merkinnyt sitä, että on voitu osoittaa lisäbudjetissakin uusia resursseja yhteiskunnalliseen uudistustyöhön. Asumistukea on voitu lisätä. Oppisopimuskoulutukseen osoitetaan lisää määrärahoja. Eräitä liikennehankkeita rahoitetaan lisää. EU:n rakennerahastokohteisiin osoitetaan lisää määrärahoja. Suomen Teollisuussijoitus tulee saamaan oma-pääomaehtoisen lisärahoituksen. Ne kaikki merkitsevät kehityksen jatkumista. Tämä toimintalinja onkin oikea. On jatkettava talouden vahvistamista. On jatkettava elinkeinoelämän rakenteen uudistamista. Taloudellinen kasvu, tasainen kasvu merkitsee ratkaisumahdollisuuksia myös yhteiskunnallisella palvelusektorilla.

Valtiovarainvaliokunnan kauppa- ja teollisuusjaosto toteaa valmistelemissaan mietinnöissä, että tulevaisuudessa tulee kehitystä edelleen tukea koulutuksen avulla sekä vahvistamalla erilaisten alueellisten toimijoiden, kuten työvoimakeskusten, alueellisten pääomasijoitusyhtiöiden, osaamiskeskusohjelman, Tekesin, Sitran ja Finpron toimintaedellytyksiä. Valiokunta pitää saavutettujen hyvien tulosten perusteella tärkeänä julkisen rahoituksen kasvun jatkumista näille sektoreille sekä uuden yrittäjyyden vahvistamista erityisesti tietointensiivisen talouden kasvu-aloilla. Tämä onkin tavattoman tärkeää. Kasvurakenteita on vahvistettava kasvukeskuksissa, mutta ennen kaikkea myös erilaisissa verkoissa, jotta kasvu ja kehitys voi tapahtua koko maassa. Tässä suhteessa esimerkiksi tietomaakuntahankkeet ovat avainasemassa. Kun niihin kehitetään lisää yrityspalveluita, yhteiskunnallisia palveluita sekä ulotetaan niihin mukaan haja-asutusalueiden ohjelmat, rakenneuudistus laajenee ja etenee.

Liikennejaosto puolestaan toteaa omassa osuudessaan verkkojen rappeutumisen jatkuvan erityisesti tieläisessä. Se heikentää myös elinkeinoelämän toimintakykyä. Edelleen jaosto toteaa, että valtakunnallinen rakennekehitys ja liikennemäärien kasvu edellyttäisivät myös uusien kehittämishankkeiden käynnistämistä, jotka itse asiassa tällä hetkellä ovat lähes kokonaan pysähtyneissä. Liikenneinvestoinnit vaikuttavatkin aivan olennaisella tavalla valtakunnan rakenteen toimintakykyyn, sen tehokkuuteen, kustannuksiin ja toisaalta muokkaavat myös valtakunnan talousmaantieteellistä asemaa kansainvälisissä yhteyksissä sekä myös valtakunnan sisäistä rakennetta. Tässä suhteessa tarvittaisiin huomattavasti lisää investointeja. Ensinnäkin Etelä-Suomen suurtaalousalueen muodostamisen toteuttamiseksi tarvitaan runsaasti varoja. E18-tie, Kera-va—Lahti-ratakapasiteetin lisäys, Vantaan lentoaseman edelleen kehittäminen, Vuosaaren sataman rakentaminen ja telematiikan lisäkäyttöönotto merkitsevät kaikki lähes 20 miljardin markan investointeja. Mutta vain niillä investoinneilla voidaan edistää valtakunnan tärkeän eteläisimmän osan kansainvälistä toimintakykyä ja talouden generointia.

Pääkaupunkiseudun osalta tarvitaan aluerakenteen laajentamista, jolloin korostuvat hyvin voimakkaasti julkisen liikenteen yhteydet, rataverkkoon liittyvät ratkaisut, Marja-rata, Leppävaaran radan loppuun saattaminen, pääradan ka-

pasiteetin edelleen lisääminen, Bussi-Jokeri-yhteyden liityntäjärjestelmien toteuttaminen sekä seutulippujärjestelmän nopeampi kehittäminen, jolloin saadaan laajempi alue toimimaan kokonaisuutena ja samalla hillittyä myös asumiskustannusten voimakasta nousua.

Eteläisimmän Suomen ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella tarvitaan talousmaakuntien voimakkaampaa kehittämistä myös liikenneinvestointien osalta. On pystyttävä investoimaan myös siellä tieverkkoon sekä julkisen liikenteen järjestelmien kehittämiseen.

Liikenneinvestoinnit merkitsevät koko valtakunnan kilpailukyvyyn lisäämistä sekä suomalaisen yhteiskunnan toimintakyvyn parantamista. Luvalla sanoen lisäbudjetin esitykset ovat tässä suhteessa erittäin vaatimattomia. Tarvitaan siis uusia investointeja varsinaisessa budjetissa sekä uusia rahoitusmuotoja. Jälkirahoitusmalli on osoittautunut erittäin hyväksi. Sitä pitäisi pystyä edelleen jatkamaan. Euroopan unionin rakennerahaston varoja pitäisi pystyä käyttämään entistä enemmän ja budjetissa osoittaa siihen kansallinen rahoitusosuus aivan eri tasolta kuin tällä hetkellä osoitetaan. Myös ennakoluulottomasti olisi haettava uusia yhteistyömuotoja elinkeinoelämän sekä kuntien kanssa. Vain sillä tavalla voidaan näitä tärkeitä investointeja viedä eteenpäin.

Euroopan unionin rakennerahaston varoja on voitu käyttää moneen hyvään tarkoitukseen. Niitä on erityisesti Itä-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa voitu käyttää monella tavalla hyväksi: elinkeinopohjan vahvistamiseen, koulutuksen monipuolistamiseen, tietoverkkojen kehittämiseen, infrastruktuurin rakentamiseen, monien ympäristöhankkeiden toteuttamiseen, maaseudun elinkeinojen monipuolistamiseen sekä maa-seudun palveluverkkojen ja kulttuurin edellytysten parantamiseen. Näiden käyttöä tulisi ennakoluulottomasti lisätä. Ne tuovat aivan uudenlaista aktiviteettia talousmaakuntiin, ja niillä voidaan toteuttaa konkreettisia hyviä hankkeita valtakunnan kehityksen päälinjan mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Suomi on hyvässä asemassa, vahvistuvassa asemassa eurooppalaisessa ympäristössä. Talouden vahvistuminen, myös valtion budjettitalouden vahvistaminen merkitsee sitä, että saamme aivan uudenlaisia lisäedellytyksiä ja mahdollisuuksia omalle kehityksellemme. Voimavaroja on edelleen käytettävä pitkän tähtäimen hankkeitten hyväksi, niitten hankkeitten hyväksi, jotka luovat tulevaisuutta koulu-

tukseen, tutkimukseen, kehitykseen ja voimakkaaseen struktuurin kehittämiseen. Se parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme. Kun tulevaisuuden näköala paranee, saa konkreettista sisältöä investointien avulla, se merkitsee myös parempaa pärjäämistä tänä päivänä ja yhteiskunnallisten uudistusten toteuttamismahdollisuutta.

46 Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on ollut yksimielinen mietinnössään, ja sehän on ihan hyvä saavutus lisätaloussarvion käsittelyssä.

Aikaisemmissa puheenvuoroissa on keskusteltu eduskunnan budjettivallasta. Se on erittäin mielenkiintoinen aihe. Ed. Saarinen tarkkana miehenä oli löytänyt tilintarkastajien kertomuksesta eräitä olennaisia kohtia ja nimenomaan sen, mitä itsekkin olen aiemmin epäillyt, eli tulot mitoitetaan liian alhaisiksi ja menot liian isoiksi. En tiedä, tapahtuuko se oikeastaan normaalissa budjetoinnissa, jota tehdään ministeriöissä, vai tapahtuuko se viime vaiheessa aina ennen budjettiriihtä, jolloin valtiovarainministeriö yleensä tarkistaa talousennusteitaan ja huomaa jostain ihmeen kumman syystä, että budjettiin pitää löytää muutaman miljardin säästöt. Sehän on jokavuotinen toimenpide, joka näyttää toistuvan vuosittain heinäkuussa. Sitten kissojen ja koirien kanssa pitäisi yhtäkkiä säästöjä ruveta ministeriöitten sisäältä löytymään ja, kas kummaa, näyttää siltä, että valtiovarainministeriöllä yleensä on vielä esityksiäkin valmiina, mistä säästöjen pitäisi ministeriöiden sisäältä löytyä. Tämähän on ollut hyvin tyypillistä toimintaa. Se on tietysti valtiovarainministeriölle yksi tapa puuttua siihen, mistä he haluaisivat säästää, ja substanssiministeriöille ei jää niinkään paljon sananvaltaa, vaikka raami-budjetoinnissa meidän pitäisikin olla. On tietenkin niin, että kun on näin isosta budjetista kysymys, se ei koskaan voi osuaakaan tarkalleen. Olisi aikamoinen ihme, jos osuisi. Pelkäänpä, että siellä voi olla myös tarkoitushakuisuutta, ainakin tiettyissä tilanteissa.

Asia, joka on noussut keskustelussa tärkeimmäksi, on valtionyhtiöiden yksityistämiskysymys. Perinteisesti vasemmistoliitossa olemme olleet sitä mieltä, että valtionyhtiöillä on oma tietty tärkeä roolinsa yhteiskunnassa ja erityisesti silloin, kun niitä on perustettu, ne ovat olleet erityisen tärkeitä. Monta kertaa niillä on ollut myös aluepoliittisesti tärkeä merkitys. Eri asia on, kun tarkastellaan sitä vaihetta, kun valtionyh-

tiöitä ruvetaan osittain tai kokonaan yksityistämään, minkälainen niiden merkitys yhteiskuntapolitiittisesti on.

Sonerasta olemme ryhmässä käyneet kovaa-kin keskustelua jo ainakin kolmen vuoden ajan ja varmasti pitempäänkin, kun yksityistämistä on käyty läpi. Ei tämä meille mikään helppo päätös ole, jokainen sen tietää. Mutta päätökset pitäisi ehkä silloin punnita hyvin tarkasti, kun yksityistämismenettelyä lähdetään. Kun kysymys on puhtaasti valtionyhtiöstä, valtiolla on siellä todellinen sananvalta, mutta kun mennään sinne 50 prosentin hujakoille, niin silloin voi olla, että siellä toimitaan niin kuin yksityisessä yrityksessä; ainakin meille täällä isossa salissa väitetään, että niin on myös osakeyhtiölain mukaan pakko toimia.

Toinen kysymys on, mihinkä näitä yksityistämisen kautta tulleita tuloja käytetään. Kokoomuksella nyt näyttää olevan se kova linja, että nämä käytetään pääsääntöisesti velan lyhentämiseen. Velan lyhentäminen ei tietenkään ole mikään huono asia, koska sillä saadaan aina budjetivaraa huonoja vuosia varten. Toivotaan, että niitä nyt ei ole tulossa, mutta aina niihinkin on hyvä varautua. Kuitenkin osa näistä varoista tulisi ainakin tulevaisuudessa irrottaa certaintoiteihin, myös infrahankkeisiin, jotka tukevat elinkeinoelämää ja myös tavallista elämää. Mielestäni ei olisi ollenkaan huono asia, vaikka varojen käyttöön otettaisiin myös näitä näkemyksiä, jotka ovat olleet mukana myös aikaisempina vuosikymmeninä valtionyhtiöitä perustettaessa, eli alueellisen kehityksen näkökulma.

Tässä yhteydessä Teollisuussijoitus saa jonkin verran lisää rahaa. En tunne Teollisuussijoituksen toimintaa tarkemmin, mutta edellisistä puheenvuoroista jo kävi ilmi, että kansanedustajatkin siellä ovat mukana. Täytyy tämä asia tarkemmin vielä sieltä selvittää. Mielestäni on kuitenkin ihan hyvä, että yritysten riskirahoitukseen on saatu lisää rahoitusta.

Edellinen puhuja puhui siitä, että on hyvä, että on asumistukeen saatu lisää rahaa. Se on ihan hyvä asia, mutta itse asumistuen määrään ei nouse tästä, sillä vain paikataan väärää arviointia, joka osittain johtuu siitä, että vaikka työttömyys on alentunut, niin työttömyyden rakenne on kuitenkin muuttunut koko ajan niin, että työmarkkinatuella on yhä enemmän ja enemmän ihmisiä, ja heille syntyy näin oikeus asumistukeen. Työttömyysturvalta putoaa väkeä työmarkkina-

tuelle. Toinen syy nähdäkseni on se, että osa työttömistä työllistyy niin pienipalkkaisiin töihin, että sen lisäksi vielä jää maksettavaksi asumistukea.

Asumistukeahan korotettiin viime kaudella juuri sen vuoksi, että ihmisten ei tarvitsisi usealta luukulta näitä tukia hakea. Ehkä siinä on ollut vaikea arvioida sitä, kuinka paljon tukeen tarvitaan, mutta varmasti vuosien kuluessa sekin taantuu.

Tietenkin toivomme, että työttömyys tästä vielä alenee ja eri toimenpiteillä pystyttäisiin vaikuttamaan siihen, että myös ne ihmiset, jotka ovat olleet pitkään työttöminä, pääsisivät omalle työllisyyspolulleen ja sitä kautta vakituisempaan työsuhteeseen kuin tämän päivän pötkätyöt ovat.

Ed. S. Lahtela merkitään läsnä olevaksi.

⁴⁷ **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Kun lisätalousarviota käsitellään, päätetään myös Sonera-rahojen käytöstä. Sonera on tuonut miljardeja Suomen kansantalouteen, ja se on hyvä asia. Ne miljardit ovat pitkälti tulleet, sanoisiko, ulkomaisista kohteista. Kun valtionyhtiöitä myydään, rahoja tulisi käyttää siten, että myös tämän maan, sanoisiko, huono-osaiset, työttömät, eläkeläiset ja köyhät, joita on tullut tänä vuonna 40 000 lisää, voisivat todeta, että hekin saisivat helpotusta elämäänsä, ja maistaa sitä täällä jo mainittua hunajaa. Tähän pitäisi pyrkiä. Vaikka suomalaisessa kansantaloudessa menee hyvin, niin kuin täällä on sanottu, ja se on hyvä asia, työttömyys on laskenut, pitää muistaa, että edelleen on suuri joukko, satoja tuhansia, voisi sanoa, huono-osaisiakin.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää tässä huomiota, on, että Sonera-rahoja tulisi käyttää myös täällä mainittuihin elinkeinoelämän tietotaito-ohjelmiin ja niiden rahoittamiseen. Siihenhän on saatu 250 miljoonaa markkaa, mutta vielä pitäisi saada lisää ja sieltä kautta hakea kansantalouteen lisää puhtia. Se olisi aitoa kansantalouden nousua. Tätä kautta saataisiin työpaikkoja lisää ja samoin voitaisiin kehittää maatamme tasapuolisesti, kun tuen antaminen vielä kohdentuisi eri puolille maata.

Toki hyvänä aikana tulee valtion velkaa maksaa, mutta tässä maassa on, niin kuin totesin, satojatuhansia ihmisiä, joille ei ole tämä kuuden seitsemän vuoden ennätyksellinen talousnousu tuonut kuin lisää köyhyyttä. Nämä ihmiset ovat todella tyytymättömiä.

Sonera-rahoja ja Leonia-rahoja voitaisiin käyttää myös tiestön parantamiseen. Täällä on todettu, että muualla kuin Etelä-Suomessa tieverkosto rapautuu. Siellä olevat yritykset ja muukin elinkeinoelämä eivät ole tasavertaisessa asemassa tässä maassa.

Patrian osalta sanoisin, että valtion määräysvalta yhtiössä pitäisi säilyttää. Muutoin yhtiö menetetään ja koko alan olemassaolo vaarantuu. Suuri joukko työpaikkoja on silloin menossa. Yhtyisin tähän, mitä ed. Laitinen esitti yhtiön suhteen.

Olen tehnyt lisätalousarvioon seuraavanlaisia aloitteita:

Lisätalousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi Valtatie 4:n parantamiseen välillä Jyväskylä—Tikkakoski. Valtatiestön kunto Keski-Suomen alueella on osin vaarallisen huono. Valtatie 4, joka halkaisee maakunnan pohjois—eteläsuunnassa, kaipaa tietyin osin kiireellisesti peruskunnostusta. Tiejakson liikennemäärät ovat 14 000—15 000 autoa vuorokaudessa, ja 2010 arvioidaan liikennemäärien olevan 21 200 ajoneuvoa. Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 10 miljoonaa markkaa Valtatie 4:n parannustöihin ongelmajakson Jyväskylä—Tikkakoski ensimmäiselle jaksolle Etu-Palokasta Kirriin.

Toinen lisätalousarvioaloite on määrärahan osoittaminen Jyväskylän—Vaasan-valtatieen rakennushankkeeseen välille Multia—Ähtäri. Tämä on valtateistä ainoa, jolla on tällaisia tieosuuksia, jotka eivät täytä valtatieverkon tasoa. Edellä olevan perusteella ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 15 miljoonaa markkaa Multian ja Ähtärin välisen valtatieen rakennushankkeen toteuttamiseen.

Kolmas lisätalousarvioaloitteeni koskee määrärahan osoittamista tieosuuden Orivesi—Muurame parannustyöhön. Ehdotan, että eduskunta ottaa valtion vuoden 1999 toiseen lisätalousarvioon 20 miljoonaa markkaa Oriveden ja Muuramen välisen tiejakson parannustöiden aloittamiseen.

⁴⁸ **Pirkko Peltomo /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kangas toi esille, että Soneran myyntitulot käytetään velan lyhentämiseen. Näin on, mutta vastaavasti, kun lyhennetään velkaa lähes 20 miljardilla markalla, se tuo liikkumavaraa vuoden 2000 budjettiin. Velanhoidotkut vähenevät noin miljardilla markalla. Tätä mielestäni pitäisi tulevaisuudessa suunnata nimenomaan osaamiseen, koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen ja myös rakennus- ja liikenneinfraan. Tässä on pitkälti kysymys siitä, pitääkö eduskunta itsellään sille kuuluvan budjettivallan ja toteuttaa edustajien tahtoa suunnata tulevaisuushjelmiin.

⁴⁹ **Leena Luhtanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onneksi ei sentään ihan kaikkia Soneran myyntituloja käytetä valtionvelan lyhentämiseen; toisin esiin sen täälläkin useaan otteeseen esille tulleen asian Suomen Teollisuus-sijoitus Oyj -nimisestä valtionyhtiöstä, johon kanavoidaan tämän lisäbudjetin kautta 250 miljoonaa markkaa. Tässä yhteydessä tietysti voisi todeta sen, että kun täällä on yleensä viitattu siihen, että tutkimukseen, kehitystyöhön ja koulutukseen tulisi käyttää näitä valtionyhtiöiden myyntituloja runsaammin, siihen voi yhtyä. Tietysti ihmettyttää se, että vaikka hyvin useat, kohta tuntuu, että ainakin paikalla olevista enemmistö, ovat käyttäneet puheenvuoroja siitä, että näitä myyntituloja pitäisi käyttää tutkimukseen ja tuotekehitystoimintaan, niin mikä ihme siinä sitten on, etteivät viestit mene silloin perille, kun valiokunnassa näitä asioita käsittelemme.

Mutta halusin vain todeta sen, että Teollisuus-sijoitus saa nyt edes tästä tämän 250 miljoonaa markkaa, mikä on erinomainen asia. Tavoitteenahan on, että se vaalikaudella saisi miljardin.

⁵⁰ **Esa Lahtela /sd**: Arvoisa herra puhemies! Siitä voimme olla hyvillämme, jotta aikaisemmat sukupolvet ovat säästäneet jotain ja rakentaneet sen verran hyviä systeemejä myös valtion omistukseen, jotta tänä päivänä tämä sukupolvi voi ne hävittää. Joku viisas on sanonut, että tämä suku ei säästä, ja tässä se näköjään pitää paikkansa.

Nämä rakennelmat on tehty siksi, jotta niillä on tasavertaistettu, yhdenvertaistettu suomalaisia, ovatpa he köyhiä tai rikkaita tai asuvatpa missä hyvänsä, ja nyt me olemme tuhoamassa noin laajasti ottaen monia niitä hyviä asioita,

onpa kyse Sonerasta tai Postista tai Leonista. Tänä päivänä haikaillaan sen perään, pitäisiköhän kuitenkin valtion käydä tekemään linjoja haja-asutusalueille ja sitten sen jälkeen yksityistää, lahjoittaa jollekulle, joka sitä toimintaa harastaa, niin kuin tässä on käynyt, tai pitäisikö entinen Postipankki vähän uuteen malliin pistää, jotta postien yhteyteen tulisi rahanvälitys. Sehän oikeastaan Leonian ja Postin alkuperäinen idea oli, johon tulitisiin takaisin, kehä umpeutuisi. Mutta siihen paluu on näköjään mahdottomuus.

Voi kysyä myös, tapetaanko näissä monissa yhteyksissä lypsävä lehmä. Itse olen maaseudulta kotoisin. Sehän tarkoittaa, että maitokien loppuu, tiedän sen ihan käytännössä. Joutuu ostomaidon varaan, ja tässä tapauksessa joutuu osakkeenomistajien ja yksityisten varaan, jotta siellä ei enää välttämättä niitä edullisia palveluja olekaan eikä säästöjä olemassa, vaan yksittäiset ihmiset, kaikki pulittavat siitä, että voidaan jakaa näitä voittoja. Kysymys minusta Soneran osalta on siitä, miten jatkossa turvataan syrjäisimmillä alueilla se tasa-arvo, jotta lankaverkot ylettyvät. Kännykät todennäköisesti toimivat sielläkin, kun mastoja ja linkkejä isketään lisää, mutta se vaan maksaa enemmän. Välttämättä kaikki yhteydet eivät toimi, tietokone ei välttämättä ainakaan tällä teknikalla, joka tänä päivänä on, toimi. Internet ei toimi kännykän kautta sillä tavalla kuin kuvitellaan sen toimivan. Sen takia tässä lisäbudjetissa jossakin mielessä ollaan aika isojen ja perimmäisten arvojen pohdinnan äärellä.

Lisäksi toinen näkulma. On puhuttu siitä, käytetäänkö ja onko oikein käyttää valtionyhtiöistä saatavia varoja lähes pelkästään velan maksuun. Edelliset vastauspuheenvuoron käyttäjät totesivat, että ei käytetä täydellisesti, ja se on totta. Miten huomioidaan ne ihmiset, jotka 90-luvun alussa putosivat velkaloukkuihin, tai ne, jotka turva-verkkojen harvetessa, silmien viruessa, tipahtivat johonkin litskuun ja loukkuihin ja ovat tänä päivänä pitkäaikaistyöttömiä tai johonkin muuhun litskuun, vaikkapa ne harjoittelurahalla olevat henkilöt, joille on sattunut työtäpaturma? Heidät on vakuutettu Pohjolassa, ja kun heitä ei ole täyteen vakuutettu, he saavat 53 markkaa päivässä. Eikö meidän pitäisi osin paikata turva-verkkoa nyt näillä varoilla, kun meille tätä liikkumavaraa tulee? Yhdessä yhteiskuntaa on rakennettu. Köyhätkin ihmiset ovat olleet rakentamassa savottametsästä asti suomalaista yhteiskuntaa, ja hiellä ja tiukalla työllä tämä on tehty.

Eikö myös Soneran myyntipolitiikka pitäisi osata ohjata oikealla tavalla myös niiden ihmisten hyvinvointiin, jotka ovat olleet suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa? Tosin pitkässä pelissä, niin kuin tällä jotkut totesivat, jos katsoo tulevaisuutta, kun velkoja maksetaan, teoriassa meiltähän budjettivallan puitteissa jää käytettäväksi enemmän varoja tässä eduskuntasalissa. Käsitin ryhmänjohtajien sillä tavalla pohtineen ja jopa sopineen, jotta lisämenoja ei kehitellä. Eli se tarkoittaa sitä, jotta turvaverkkoja ei paikata. Siihen minä uskon, että eduskunta joka joulun alla joutuu budjetin yhteydessä sanomaan, että tuota silmää vähän vedetään tiukemmalle. Aina lohkaistaan, niin kuin tämänkin joulun alla. Tämän budjetin yhteydessä voi todeta, että sellaista hyvää tahtoa on löytymässä, eli tiukat linjat eivät ainakaan nyt ole pitäneet. Ja sehän riippuu meistä kansanedustajista, jotka olemme täällä päätöksissä tekemässä.

Keskeisin kysymys, joka liittyy Soneran myyntitulojen käyttöön ja lähinnä jatkoon, on se, että jos myyntivaltuus annetaan niin pitkälle kuin 34 prosenttiin, niin silloin meiltä karkaa se mahdollisuus, joka vielä tänä päivänä on olemassa. Sen jälkeen meiltä ei oikeastaan enää kysytäkään, että mitäs te aiotte tai mitä haluatte, vaan sitten otetaan ohjekset käsistä. Toinen mahdollisuus, jos ihan ra'asti ajatellaan, kun Sonera on kovassa kurssissa, on se, että myydään koko putiikki pois ja rakennetaan niillä rahoilla uudet verkot. Mutta kun tiedän, että sellaista poliittista tahtoa ei tästä valtakunnasta löydy, niin suhtaudun hyvin kriittisesti ja epäillen tämän tyyppiin hankkeeseen, että annetaan valtuuksia pois. Eli meidän käsistämme annetaan niitä nyörejä, joilla voidaan ohjata ja hallita sitä, että tasapuolinen verkosto ympäri maata, myös Itä- ja Pohjois-Suomessa, toimisi ja edulliset palvelut säilyisivät. Tämä on minusta se juu, joka on oleellinen kysymys tässä koko hommassa. Näillä saatesanoilla omalta osaltani lopetan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

on valtionvelan lyhentäminen. Velan lyhentäminen toteutetaan hallituksen esityksessä myymällä Sonera-yhtymän osakkeita noin 18,5 miljardilla markalla. On hyvä asia, että valtionvelkaa voidaan lyhentää. Jos velkaa kuitenkin lyhennetään vain valtion omaisuutta myymällä, niin tällainen politiikka on mielestäni lyhytnäköistä.

Yksityistäminen on muotiasia tämän päivän Suomessa. Hallitus on osakkeiden myynnin lisäksi vaatimassa lisävaltuuksia Soneran yksityistämiseksi siten, että valtiolla ei ole enää määräysvaltaa Sonerassa. Yksityistämisen seurauksena yhtiö voi olla pian ulkomaalaisessa omistuksessa. Tällainen vastuuton sinivalkoisen pääoman myynti ei ole oikein. Toisaalta olen huomannut, että kun valtion ote yhtiöissään heikentyy, niin seurauksena on täysin villi tilanne yhtiöiden johtajien palkka- ja henkilöstöpolitiikassa. Esimerkiksi riittänee Stora Enso. Homma karkaa, niin kuin ed. E. Lahtela äskettäin totesi. Osa Soneran myynnistä saatavista tuloista pitäisi mielestäni käyttää enemmän tutkimus-, kehittämis- ja koulutushankkeisiin, niin kuin on moneen kertaan todettu.

Yhteiskunnan kokonaistila vaatii mielestäni myös varojen kohdentamista uusien työpaikkojen luomiseen erityisesti kasvukeskusten ulkopuolelle. Pelkkä markkinavoimiin luottaminen johtaa ennen pitkää vaikeisiin yhteiskunnallisiin ristiriitoihin. Tämä on varmasti käytännössä monesti todettu. Valtionyhtiöiden yksityistämisessä, jonka oppositiokin näyttää hyväksyvän, vallitsee nyt vauhtisokeus, jonka vallassa asiaa tarkastellaan vain markkinoiden kannalta. Aluepolitiikkaa ei huomioida lainkaan, ja keskustakin huomioi sen täällä vain puheissaan. Jos näin saa jatkaa, niin vaikeudet kärjistyvät kasvukeskuksissa hallitsemattoman muuttoliikkeen seurauksena. Samoin väestöä menettävät alueet joutuvat ylitsepääsemättömiin ongelmiin. Jos samankaltaisesti ongelmien kärjistyessä valtion omaisuus on myyty, yhteiskunnan on vaikea korjata syntynyttä tilannetta.

Arvoisa puhemies! Toinen asia. Valtio saa tällä hetkellä huomattavia lisätuloja, mikä johtuu polttoaineiden maailmanmarkkinahintojen noususta. Tulot tulevat arvonnäköveron tuoton nousuna. Nyt, jos koskaan, pitäisi harkita liikenteen polttoaineverotuksen alentamista, sillä polttoaineiden hinnat ovat nousseet ennennäkemättömän korkealle ja erityisesti ne vaikuttavat Poh-

⁵¹ **Unto Valpas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Esitetyn lisätalousarvion yksiselitteinen sanoma

jois- ja Itä-Suomessa, koska siellä joudutaan liik-
kumaan huomattavasti pitempiä matkoja.

Ed. Oinonen merkitään läsnä olevaksi.

⁵² **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän vuoden toisen lisätalousarvion pääasia on lyhentää valtionvelkaa ja velanhoitokuluja. Tämä onnistuu pääasiassa käyttämällä tarpeeseen Soneran noin 20 miljardin markan myyntituloja. Valtion omaisuuden myyntitulot käytetään hallituksen linjauksen mukaisesti ensi sijassa valtionvelan lyhennyksiin. Hallitusohjelmassa mainitut ainoat poikkeukset tästä periaatteesta ovat olleet 250 miljoonan markan panostus Suomen Teollisuussijoitus Oy:n osakepääomaan sekä hallituksen vuonna 1996 päättämän t&k-lisäysohjelman rahoitus. Kokonaisuudessaan yksityistämistuloja on käytetty tämän t&k:n rahoitukseen 3 520 miljoonaa markkaa.

Valtionvelka on vielä 410 miljardia markkaa. Nyt velanhoitokuluista korkomenot ovat 28 miljardia ja velan lyhennyskulut 6 miljardia markkaa. Me olemme hyvinä aikoina tehneet sellaista lainsäädäntöä, jota ei voitu huonoina aikoina eli laman aikana kustantaa, ja piti ottaa velkaa.

Nyt voi todeta, että jos meillä ei olisi valtionvelkaa eikä olisi korkomenoja, tätä 28 miljardia markkaa, niin meillä olisi varaa käyttää tämänkin summa muuhun tarkoitukseen, ja rahanreikiä kyllä Suomenmaassa on. Jo 1 miljardi on iso raha. Sillä tehtäisiin paljon asioita. Kehitettäisiin monia toimintoja. Mutta velkamääränä 410 miljardin markan suuruutta on vaikea käsittää, ainakin tavallisen kansalaisen. Mutta kun kertoo, että jos velkaa lyhennetään 1 miljardi markkaa vuodessa, vie koko velan lyhentäminen 410 vuotta, niin voi tulla uutta ajateltavaa.

Nyt on tärkeää lyhentää valtionvelkaa, koska seitsemää lihavaa vuotta tahtoo seurata seitsemän laihaa vuotta. Nousukauden ja korkeasuhdanteen aikana on velkaa lyhennettävä. Yhdyn ed. Saarisen esittämään kantaan, että hallituksella tulisi olla erityinen valtionvelan lyhennysohjelma, joka hyväksyttäisiin täällä ja johon samalla sitouduttaisiin.

Toisaalta meillä on välttämättömiä tarpeita tässä maassa. Yksi esimerkki on liikenneinfra-

struktuurin kehittäminen. Rautatiet, tiestö ja vesiväylät kaipaavat lisää rahaa, jotta niiden kunto voitaisiin säilyttää edes nykytasolla. Periaatteen on oltava, että valtion omaisuutta voi vaihtaa toiseen lajiin valtion omaisuutta tarpeen mukaan, vaikkapa myymällä. Esimerkiksi teollisuusosakeita voi myydä, kun rahat käytetään esimerkiksi liikenneinfrastruktuuriin.

Toinen esimerkki menokohdasta, jossa voisi lopettaa ankaran käden politiikan, on kotimainen puolustustarviketeollisuus, joka on turvallisuuspolitiikkamme eräs pilari. Nykyrahoituksella ei teollisuus pärjää kovin kauan, joutuu saneeraamaan, ja osaava ja ammattitaitoinen henkilökunta jää pois. Se ei ole pitkän päälle kenenkään etu.

Toki myös elinkeinoelämän kehittämiseen, osaamiseen, tutkimukseen ja tuotekehittelyyn olisi satsattava lisää rahaa, kuten nyt osittain tapahtuukin. Tällä lailla luotaisiin lisää työtä ja työpaikkoja.

Haluan vielä lopuksi puuttua täällä käytyyn keskusteluun Postin toimintaedellytyksistä, vaikka se keskustelu voisi odottaa erityiskeskustelua eli pääministerin ilmoitusta ensi lauantaina. Haluan kuitenkin todeta tietooni tulleen, että Posti tuottaa 1999 voittoa 350 miljoonaa markkaa ja 500 miljoonaa markkaa vuonna 2000. Posti voisi käyttää näitä rahoja toimintansa tukemiseen ja tehtäviensä hoitoon, sillä Postin päätehtävä on mielestäni hoitaa hommansa hyvin ja vasta sen jälkeen tuottaa tulosta.

⁵³ **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän vuoden lisätalousarviosta on puhuttu jo aika monta tuntia, ja puheet ja kannanotot ovat olleet siinä mielessä aika yksimielisiä, että kun lisätalousarviossa yli 98 prosenttia on ohjattu valtion 410 miljardin markan velan lyhentämiseen, niin se on saanut yleisen hyväksynnän. Näin minä ainakin otaksun, kun olen kuunnellut näitä puheita. Sen vuoksi itsekkin haluan yhtyä näihin puheisiin. Kannatan lämpimästi äsken ed. Ihamäen esille ottamaa ajatusta, että valtio laati- si erityisen velanhoitosuunnitelman, joka tässä salissa hyväksyttäisiin. Siihen suunnitelmaan tietysti sisällytettäisiin ajatus siitä, että kun valtio myy omaisuuttaan, kuten nyt juuri on tapahtunut Soneran osalta, omaisuuden myyntitulot ohjattaisiin pääosin jättimäisen valtionvelan lyhentämiseen.

Ed. Ihamäki otti myös esille erittäin mielenkiintoisen ajatuksen, että voitaisiin hyväksyä val-

tion omaisuuden myynnin osalta ja valtionvelan lyhentämisen osalta kytkentä, että valtio voisi vaihtaa omaisuutta toiseen omaisuuteen. Jos valtio toisaalta myyntituloilla rakentaisi esimerkiksi tiestöä tai rautatietä, mitä tahansa infrastruktuuria tähän maahan, niin tämäkin voitaisiin hyväksyä ja sisällyttää velanhoitosuunnitelmaan. Erittäin kannatettava ajatus!

Tänä vuonna näyttäisi siltä, että valtionvelan lyhennykset ovat kaiken kaikkiaan noin 20 miljardia markkaa. Kun kokonaisvelka on tähän mennessä ollut 410 miljardia, tämänvuotisella lyhennysvauhdillakin koko velan poistuminen kestäisi oikeastaan ihmiskupolven ajan, 20 vuotta. Pitkä aika!

On erittäin hyvä asia, että lisätalousarviossa on kuitenkin riittänyt varoja myös moniin hankkeisiin. Haluan ottaa varsinaissuomalaisena kansanedustajana esille erityisesti E18-tien rakentamisen. Se on meille ja koko maalle mutta erityisesti maakunnalle erittäin tärkeä. Oikeastaan tällä hetkellä nykykunnossaan E18-tie eli valtakunnan ykköstie on suoranainen häpeäpiste maassamme. Tällä vauhdilla ollaan pikkuhiljaa sekin asia saamassa kuntoon.

Myöskin Turun seudun vesihuoltoon näyttää riittävän lisäbudjetista määrärahaa. Sekin on erittäin positiivinen asia. Me turunseutulaiset tiedämme, miten vaikea vesitilanne viime kesänä Turun seudulla yleisesti vallitsi.

Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään nostanut esille nimenomaan liikenneministeriön hallinnonalalta liikenneinfrastruktuurin rahoituksen. Ratojen kunnan heikkeneminen on toistaiseksi saatu pysähtymään lähinnä lisätalousarviossa osoitettujen määrärahojen turvin. Tieverkon osalta nykyisellä rahoituksella voidaan turvata vain päätieverkon kunto, mutta alempiasteisen tieverkon kunto rappeutuu, toteaa valiokunta mietinnössään. Tämä on aivan totta ja erinomaisen huolestuttava asia, että rahaa riittää ainoastaan päätieverkon kunnossapitoon. Nyt, kun talvikausi on edessä, Tielaitokselta saamieni tietojen mukaan päätieverkon ulkopuolista tiestöä ei hevin talviaikaan edes ylläpidetä. Tämän vuosikymmenen alussa vallitsi tilanne, jolloin rahaa riitti vielä — "riitti" voi sanoa lainausmerkeissä — myös tiestön rakentamiseen jopa 6 miljardia vuodessa. Siihen aikaan ei näytä tällä hetkellä olevan paluuta.

Haluan vielä nostaa esille maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta 150 miljoonan

markan määrärahan osoittamisen satovahinkojen korvaamiseen. Tässäkin tapauksessa nimenomaan eteläisessä Suomessa, erityisesti meillä Varsinais-Suomessa, koettiin jo toinen perättäinen katovuosi. Siksi on erinomaisen hyvä asia, että hallitus on nyt ripeästi ryhtynyt toimenpiteisiin, jotta satovahinkolain edellyttämiin korvauksiin riittäisi rahoitusta. Todennäköisesti yhteensä 179 miljoonan markan summalla satovahinkolain tarkoittamat korvaukset pystytään nyt maksamaan. Huomattakoon, että se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että viljelijöille korvattaisiin läheskään täysimääräisesti kadon aiheuttamat vahingot, vaan todellisuudessa viljelijät saavat korkeintaan vajaan puolet ilmoittamistaan satovahingoista.

Arvoisa puhemies! Täällä on otettu esille valtion omaisuuden myymisen osalta se, että on lyhytnäköistä, kun valtio myy omaisuuttaan, se maksaa velkoja pois, että se olisi lyhytnäköistä politiikkaa. Minun mielestäni sen sijaan tämä on hyvin järkevää politiikkaa. Lyhytnäköistä sen sijaan olisi käyttää omaisuuden myynnistä saadut tulot käyttömenojen kattamiseen, puhumattaakaan sellaisten hankkeiden rakentamiseen, jotka lisäisivät tulevaisuudessa käyttömenoja.

54 Leena Luhtanen /sd: Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvioesitys niin kuin mietintökin keskittyy siis pääasiassa valtionyhtiöiden myyntituloihin ja tässä tapauksessa Soneran myyntitulojen käyttöön. Tästä muutama sana.

Nythan Lipposen toisen hallituksen ohjelman mukaan valtion omaisuuden myynnistä saadut tulot ohjataan ensisijaisesti valtionvelan lyhentämiseen, sitten tutkimus- ja kehitystyön saavutetun menotason turvaamiseen sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten vahvistamiseen. Näin siis hallitusohjelma. Tässä voi todeta sen, että nyt Soneran myyntituloista leijonanosaa eli valtaosa ohjataan valtionvelan lyhentämiseen. Tässä voisin sanoa sen, että on tietysti osittain hyvä asia, että valtionvelkaa lyhennetään, mutta minun käsitykseni on se ja sen olen täällä monta kertaa todennut, että valtionvelan lyhentämistä huomattavasti tärkeämpi tavoite on mielestäni se, että myyntitulo tuottavista yrityksistä suunnataan edelleen uudelleentuottavaan toimintaan, ei siis käyttömenoihin, niin kuin toteisi myös edellinen puhuja, kansanedustaja Hemmilä, vaan tutkimukseen, kehitystyöhön ja uutta luovaan toimintaan.

Voin tuoda senkin esiin, että valtiovalta voisi omistajapolitiikassaan olla huomattavasti nykyistä luovempi ja innovatiivisempi ja miksei ottaa uusia yrityksiä, sijoitella uusiin tuottaviin yrityksiin jne. Minä näen, että pelkästään valtionvelan lyhentäminen on täysin tuottamatonta toimintaa eli kulunutta sanontaa noudattaakseni lypsävä lehmä tapetaan ja rahat pistetään siihen, mikä ei enää tuota. Vielä totean senkin, että en todellakaan kannata myöskään sitä, että myyntituloja käytetään erilaisiin käyttömenoihin tai erilaisiin lyhytnäköisiin toimintoihin.

Tutkimus- ja kehitystyön saavutetun menotason turvaamista koskeva lupaus todetaan hallitusohjelmassa. Mielestäni, rouva puhemies, nyt olisi ollut aika lunastaa tämäkin lupaus. Minulle on edelleenkin arvoitus se, millä tavalla tämä lupaus vaalikaudella oikein aiotaan lunastaa. Kysyn tätä siksi, että nyt, kun meillä kuitenkin bkt-osuus nousee, se tarkoittaa sitä, että ei voida enää vain turvata nykyistä panostusta, vaan meidän täytyy lisätä panostusta, jotta edes pysyisimme nykyisellä tasolla. Katson, että viisas kansakunta panostaisi myös vielä niin, että taso edelleenkin nousisi. Olen todella sitä mieltä, että joka ikisen budjetin, joka ikisen myyntitulon käytön yhteydessä pitäisi pohtia ja analysoida nykyistä perusteellisemmin sitä, mitä meille on ollut hyötyä tästä, että olemme panostaneet tutkimus- ja kehitystyöhön. Minun käsitykseni on, että siitä on ollut erittäin suurta hyötyä. Tätä tulisi analysoida tarkemmin niin, että meillä olisi pohjaa sitten ihan kättä pitempää näille vaatimuksillemme.

Kantani on siis se, että tutkimus- ja kehitystyöhön olisi pitänyt Sonera-myyntitulopanoksesta huomattavasti enemmän panostaa, tämän tyyppiseen toimintaan, tai haluaisin nähdä, mihin niitä rahoja tällä sektorilla laitetaan.

Varsinaisesti asiani oli Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimintaedellytysten vahvistaminen. Siitä voin todeta sen, että talousvaliokunnassa käsitellään parhaillaan lakiesitystä Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä. Tähänhän tämän lisätalousarvioesityksen mukaan, niin myös meidän lakiesityksemme mukaan, sijoitetaan 250 miljoonaa markkaa tällä hetkellä. Tavoitteena on se, että koko vaalikaudella sijoitus olisi miljardi markkaa. Voi sanoa sen, että nyt, kun myyntituloja on näinkin runsaasti käytettävissä, tietysti — ja nyt puhun suulla suuremmalla, kun totean, että minä valiokunnan asian- tunti joita ja valiokunnan mielipidettä siellä taus-

talla niin tulkitsin — me olisimme mieluusti nähneet myös sen, että panostukset Teollisuussijoitus Oy:hyn olisivat olleet suuremmat näin alkuvaiheessa. Valiokunnan mietintö ei ole vielä valmis. Sitä käsitellään täällä lähipäivinä, joten tästä on sitten tilaisuus keskustella tarkemmin.

Rouva puhemies! Siitä syystä vain, kun Teollisuussijoitus Oy -asia täällä oli monta kertaa esillä, sanon, että sitä koskeva mietintö on valmistumassa lähipäivinä. Toivon, että sitten keskustelemme Teollisuussijoitukselle annettavasta rahasta vielä tarkemmin ja perusteellisemmin. Hyvää on joka tapauksessa se, että meillä on tällainen kanava nyt olemassa kuin Teollisuussijoitus Oy. Vielä voin todeta senkin, että sen toiminta on laajennettu käsittämään myös palveluelinkeinoja. Sillä tavalla tämä on erittäin hyvä väylä myyntitulojen käytölle.

⁵⁵ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen toinen lisätalousarvio keskittyy hyvin pitkälle Sonera-yhtymän myyntitulojen käyttöön. Sen vuoksi haluan käyttää periaatteellisemmän puheenvuoron. Nimittäin tämä tilanne, että meillä on lähes 20 miljardia valtionyhtiön tuottamia myyntituloja, on varsin uusi tilanne suomalaisen yhteiskunnan ja Suomen valtiontaloudenkin näkökulmasta. Meillä on pitkään jatkunut nousukausi, joka on tuottanut Suomeen ennennäkemättömän paljon vaurautta, siitä esimerkkinä Soneran menestyminen.

Mutta kuumenevan talouden tutut ilmiöt ovatkin jälleen nousemassa esiin. Jutut menestyvistä yrityksistä, osakesijoittamisesta ja muuten rikkaituneista ovat jatkuvasti yleistyneet. Pitkät jonot pankeissa eivät enää aina johdukaan henkilökunnan puutteesta vaan osakeantien saamasta suosiosta. Monet merkit tuovat mieleen 80-luvun lopun, muistuttavat pahan ilman linnut. Optimistit ja noususta sivuun jääneet toivovat toisin. Tavallisille kansalaisille on kuitenkin ulkomaisten omistajien vaurastumisen ohella muodostunut vaurautta, jota tuskin kansainvälinen taantumaakaan hetkessä vie. Tässä suhteessa tilanne poikkeaa varsin olennaisesti 80-luvun lopun tilanteesta.

Kauppalehden mukaan varallisuusveron alaisuuteen kuuluu tänä vuonna lähes 40 000 suomalaista. Heidän verotettava, erilaisissa sijoituksissa oleva omaisuutensa on ylittänyt 1,1 miljoonan markan rajan. Vielä kolme vuotta sitten heitä oli vain puolet nykyisestä. Arvopaperi-lehti kertoi

vastikään yli 7 000 suomalaisen olevan Nokia-miljonäärejä. Jälkiviisaasti voikin sanoa, että kansalaisten vaurautta ja siten myös valtion verotuloja voisi olla enemmänkin, mikäli suomalaiset olisivat uskoneet omiin yhtiöihinsä.

Tämä on hyvinvoinnin kannalta, totta kai, erinomainen ja hyvä asia, mutta asiassa on vain yksi merkittävä mutta. Taloudellisen nousun huipulla on taipumus unohtaa kielteiset mutta tulevaisuuden kannalta keskeiset asiat. Tämä menestys ei välttämättä kannusta kurkistamaan kehityksen varjoihin ja varjopuoliin. Vaikka taloudellinen ja suurelta osin myös osaamisen pääoma ovat olleet kasvussa, olemme kuitenkin hukkaamassa henkistä pääomaa eri tavoin.

Tästä yhtenä esimerkkinä on alueellisen kehityksen jatkuvasti kiihtyvä epätasapaino, ja toinen hyvin merkittävä ja hälyttävä asia on nuorten työttömyyden kasvu, asia, josta julkisessa keskustelussa on lähes täysin pidättydytty. Sen vuoksi olemme yhteiskuntakehityksessä sellaisen polarisaation edessä, jossa tällä hetkellä on jo tosiasiana se, että tietty osa, kuitenkin hyvin vähäinen osa suomalaisista menestyy todella hyvin — voidaan sanoa, että vuolee jopa kultaa — mutta merkittävä osa suomalaisista voi pahoin, voi sanoa näin, että ehkä pahemmin kuin koskaan aikaisemmin toisen maailmansodan jälkeisen Suomen oloissa. Tämän vuoksi minusta olisi tarpeen syvällisemmin keskustella siitä, mitä todella globalisaatiokehitys merkitsee, mitä se merkitsee nimenomaan markkinaehtoisen toiminnan osalta ja mitä se merkitsee julkisten palvelujen tasapainoisen saatavuuden näkökulmasta.

Miksi haluan tarkastella markkinaehtoisen toiminnan merkitystä? Lähinnä sen vuoksi, arvoisa puhemies, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on sivuttu aivan perustellusti sitä, millä tavalla meidän pitää kiinnittää huomiota alueelliseen kehitykseen. Mutta valitettavasti niihin välineisiin, joilla aluekehitystä tasapainotetaan, ei ole puututtu. Jos ajattelemme tällaista pääomamassaa, jonka nyt käytämme sinällään hyvään tarkoitukseen, valtionvelan lyhentämiseen, mitä me olisimme voineet sillä tehdä, jos olisimme tarkemmin analysoineet sitä, minkä tyyppisiä alueellisia kokeiluja, aluekehityksen kokeiluja, olisimme voineet edes pienellä osalla käytettävistä pääomamäärästä käynnistää? Nimittäin tällä hetkellä me syvästi aliarvioimme markkinaehtoisen toiminnan keskittävää vaikutusta.

Haluan ottaa käytännön esimerkin siitä, mihin tämä johtaa. Tällä hetkellä, jos ajattelen tilannetta Oulun seudulla, jo omakotitalon vakuusarvo Oulussa ja Oulun ympäristökunnissa on täysin toista luokkaa, kun siirrytään muutama kymmenen kilometriä maaseudulle, saatikka, jos puhumme teollisuuskiinteistöjen vakuusarvosta. Arvioin, että jo parin miljoonan markan teollisuuskiinteistön vakuusarvossa saattaa olla miljoonan markan ero, kun siirrytään muutamia kymmeniä kilometrejä kasvun ytimeistä maaseutualueelle. Tähän liittyy vielä se, että kaikki rakentamiseen liittyvät kustannukset ovat markkinoiden ytimessä alhaisempia kuin ne ovat siirryttäessä maaseutualueille. Jos aliarvioimme näitä luontaisia keskittävään kehitykseen liittyviä tekijöitä, minusta olisi monin verroin rehellisempää Suomen eduskuntana sanoa suoraan se, että emme halua kohdistaa niitä toimenpiteitä, jolla aluekehitystä tasapainotetaan, tai sitten todeta se, että meidän pitää saada lisää tietoa, että ymmärrämme globalisaation vaikutukset, ennen kaikkea keskittävät vaikutukset, ja analysoida sitä, millä toimenpiteillä tähän kehitykseen voidaan vaikuttaa.

Sen vuoksi, arvoisa rouva puhemies, hämmästelten lisätalousarviota nimenomaan siksi, että tulevaisuusvaliokunta jo viime kaudella toisessa mietinnössään otti vahvasti kantaa siihen, että erilaisten alueelliseen kehittämiseen liittyvien kokeilujen käynnistämiseen pitää erityisesti kiinnittää huomiota. Valitettavasti tämän hallituskauden aikana kokeiluja ei ole saatu liikkeelle.

56 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Kuten monen edustajan suulla on jo todettu, lisätalousarvion merkittävin asia on Sonera-yhtymä Oyj:n osakkeiden myynnistä saatujen tulojen käyttäminen lähes kokonaan valtionvelan lyhentämiseen.

Jo toisen lisätalousarvion lähetekeskustelussa arvostelin sitä, että todella lähes kaikki tulot, siis lähes 20 miljardia markkaa, on tarkoitus käyttää valtionvelan lyhennykseen. Olisin toivonut, että erilaiseen koulutukseen, tutkimukseen, Tekesin eri te-keskusten voimavarojen lisäämiseen olisi kohdistettu enemmän voimavaroja. Tällä tavalla olisi mahdollistettu maakuntien yritysten investointeja ja niitten toimintaedellytysten parantamista. Tällä tavalla omalta osaltaan olisi mahdollistettu uutta toimeliaisuutta, ja tätä valitettavaa muuttotappiota, joka vielä on tietyltä alueelta

varsin voimakasta, olisi pystytty omalta osaltaan ehkäisemään. Sinänsä valtionvelan lyhentäminen on tietenkin oikeansuuntaista. Se luo tiettyä pelivaraa, vaikka valtiovarainministerin suulla on kyllä todettu, että tämä velan lainanhoitokulujen supistuminen, keveneminen ei olisikaan niin suurta kuin me oletamme. Joka tapauksessa katsoisin, että sillä pelivaralla me pystymme myös muita tiettyjä kipupisteitä helpottamaan.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi haluan vielä todeta, että myös polttoaineitten hinnan erittäin raju kohoaminen lyhyellä aikavälillä on omalta osaltaan ruokkimassa inflaatiota, vaikeuttamassa monenkin yrityksen toimintaedellytyksiä. Katsoisin, että nyt hyvin nopealla aikataululla hallituksen ja tämän talon tulisi puuttua siihen asiaan ja estää sillä tavalla pahemmat negatiiviset vaikutukset.

⁵⁷ **Antti Rantakangas /kesk:** Rouva puhemies! Elinkeinoelämän valtuuskunta, Eva, teki muutama aika sitten mielestäni erittäin merkittävän kannanoton, jossa se kiinnitti huomiota siihen, että alue-erot ovat Suomessa kasvaneet hyvin voimakkaasti, ja itse asiassa vaati voimakkaita ja uusia toimenpiteitä näitten alue-erojen kaventamiseksi. Tämä järjestö, joka on tunnettu hyvin voimakkaasti markkinatalouden vahvana kannattajana ja markkinavoimien kannattajana, oli siis nyt kääntänyt katseensa näitten alue-erojen tasaamiseen. Täytyy sanoa, että näyttää siltä, että ainoastaan Suomen hallitus on välinpitämätön näitten alue-erojen kasvamisen suhteen. Lähes kaikki muut tahot ovat sen tiedostaneet.

Tässä tilanteessa olisi ollut erityisen hyvä mahdollisuus vahvistaa nimenomaan maaseutualueitten ja haja-asutusalueitten toimintaedellytyksiä, kun tätä talouden liikkumavaraa nyt oli käytettävissä, erilaisilla verokannustimilla, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan investointirahoituksen parantamisratkaisuilla, polttoainehinnan veron alentamisella ja osaamisverkoston, nimenomaan haja-asutusalueitten osaamisverkoston, kehittämisellä. Tämä lisäbudjettiesitys ei kuitenkaan sisällä mitään uutta myönteistä haja-asutusalueitten ja maaseutualueitten kannalta. Eli siinä mielessä se on täydellinen pettymys, vaikkakin se sopii tähän hallituksen peruslinjaan, joka on hyvin vahvasti vain muutamaa keskusta ja keskusseutua kehittävä.

⁵⁸ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Tätä lisätalousarviota on ruodittu hyvin laajasti ja ansiokkaasti monelta kantilta. Aion keskittyä omalta osaltani vain hyvin lyhyen kaavan mukaan esittämään näkemyksiäni.

Minusta selkeästi tässä lisätalousarviossa esitetyt rahat kyllä menevät aivan suorastaan voisi sanoa miltei kaikki tänne Ruuhka-Suomen alueelle, ja on kokonaan kyllä unohdettu ja jäänyt vaille huomiota suurin osa tätä Suomenmaata. Myös muualla on elintärkeitä kohteita, joihin pitäisi rahoitusta tulla. Siellä rahoitusta odottaa hyvin kuumeisesti esimerkiksi vain hyvin moni hometekoulu, joita ei voida korjata tarpeeksi ajoissa, ja moni muukin elintärkeä rakennuskohde. Tullee muistaa, että näissä kouluissa ja rakennuksissa on kyse lasten ja niissä työskentelevien terveydestä. En näe oikein järkevänä tätä linjaa, että tällä tavalla asioita hoidetaan.

Samanlainen asia on tiestön kohentaminen koko vuoden ajan käytössä olevaksi. Meiltä löytyy alueita vielä, joilla tämä ei toteudu. Tähän tarkoitukseen pitäisi välttämättä siirtää pieniä rahamääriä, jotta saataisiin nämä kuntoon.

Myös kuntien heikkenevä talous jää kyllä vaille huomiota, ja silloin me vaarannamme palvelujen saatavuuden ja myös elinkeinoelämän kehittämisen. Odottaisin ja olisin odottanut tasapuolisempaa kehittämistä koko maassa. Tämöinen alueellinen eriarvoisuus näyttää vain lisääntyvän, eikä ole niin päin kuin tässä on paljon puhuttu, että pitäisi tasata näitä ongelmia ja edistää kehitystä ympäri maata. Näyttää siltä, että puheet ja teot eivät oikein ole nyt yhtä puuta tässäkin lisätalousarviossa.

⁵⁹ **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa kuluvan vuoden toisesta lisätalousarviosta tänään käydyssä keskustelussa on paljolti keskitytty Sonera Oyj:n menestyksen valtiolle tuomien miljardien käyttöön sekä hallituksen hakemiin valtuuksiin myydä lisää Soneran ja eräitten muitten yhtiöitten osakkeita.

Soneran erinomainen menestyminen onkin meidän kaikkien yhteinen etu. Tuskin kukaan osasi ennustaa pari vuotta sitten, minkälainen kultamuna valtiolla on Sonerassa hallussaan. Tulevaisuuden suuri haaste onkin se, miten valtio omistajana osaa parhaiten hyödyntää hallussaan olevat Soneran osakkeet.

Menestykseen myös tulevaisuudessa Soneran kaltainen kansainvälinen yhtiö tarvitsee laajat

toimintavapaudet, joihin liittyy myös kyky nopeisiin liiketaloudellisiin toimiin. Valtion on myös osaavana omistajana pystyttävä reagoimaan kulloiseenkin tilanteeseen ja osattava käyttää niitä keinoja, jotka kuhunkin aikaan ja talouden tilanteeseen parhaiten sopivat, mukaan lukien osakepääoman muutokset. Osaavan omistajan politiikan hoitamista varten olen valmis antamaan hallitukselle valtuudet myydä sopivana ajankohtana ja tarkoituksenmukaisina erinä lisätalousarviossa esitettyjen yhtiöitten osakkeita. Olen iloinen siitä, että tällä lisätalousarviolla pitkälle Soneran ansiosta pystytään lyhentämään valtion lainoja ja korkomenot alkavat nyt pienentyä mahdollistaen panostuksen tulevina vuosina myös konkreettisiin uusiin kehityshankkeisiin. Täällä on esitetty paljon hyviä hankkeita, joihin valtionyhtiöitten yksityistämisrahoja olisi voitu käyttää ja olisi sopiva käyttää, mutta jos haluamme hoitaa asioita pitkäjänteisesti, nykyisessä hyvässä taloudellisessa tilanteessa paras investointi tulevaisuuteen on pienentää korkomenoja, joiden vaikutus näkyy ja kertautuu tulevien vuosien talousarvioissa.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että tässä lisätalousarviossa jatketaan panostamista uusien, kehittyvien yritysten riskirahoitukseen Suomen Teollisuussijoitus Oy:n kautta sekä työntekijöitten koulutukseen työpaikoilla oppisopimuskoulutuksen kautta. Uusien innovaatioiden tuotteistaminen ja saaminen kansainvälisille markkinoille, riittävä riskirahoitus sekä motivoituneitten ja osaavien työntekijöitten saatavuus tulevat olemaan uusien soneroitten menestystekijöitä tulevaisuudessakin, joiden edellytysten luomiseen valtion on syytä panostaa myös tulevina aikoina.

⁶⁰ **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puemies! On hyvä, että tällä lisätalousarviolla voidaan lyhentää valtionvelkaa. Kuitenkaan ihan ongelmattomasti se ei ole. Olisin toivonut, että esimerkiksi teiden ja rautateiden ylläpitoon olisi herunut enemmän rahaa. Ymmärrän kyllä, että hallitus ei pystynyt enempää siihen nyt irrottamaan. Kuitenkin esimerkiksi Etelä-Hämeessä rahaa on löydettävä sen verran, että henkilöjunaliikenne välillä Lahti—Riihimäki säilyy.

Tässä yhteydessä voisi ottaa keskusteluun sen, että autoveroa on hallitusohjelman mukaisesti ryhdyttävä tuomaan alaspäin. Joka paikkaan emme Suomessa junalla pääse eikä joka paik-

kaan linja-auto kulje. Niinpä ihmiset tarvitsevat omia autoja. Oman auton käyttö on siis välttämättömä pakko. Se johtaa siihen, että mikäli haluamme pitää Suomen kokonaan asuttuna, on niille ihmisille, jotka asuvat haja-asutusalueilla, annettava esimerkiksi maksetusta polttoaineverosta palautusta osa, tai heidän osaltaan on autoverotusta tuotava alas. Haluan tässä kohtaa huomauttaa, että Suomen puolustus pohjautuu alueelliseen puolustukseen. Eikö se vaikuta asiaan mitään?

Turvapaikanhakijoiden vastaanottoon halutaan lisämäärärahaa hakijamäärän lisääntymisen vuoksi. Turvapaikka-anomukset on käsiteltävä nopeasti. Lisäksi moninkertainen turvapaikka-anomuskäytäntö on katkaistava. Tästä on esimerkiksi albaanijalkapallojoukkueen lupahakemus, jota on käsitelty KHO:ta myöten, ja nyt jalkapallojoukkueen jäsenet aloittavat anomusruljanssin uudelleen alusta. Totta kai vuosien saatossa asianomaisten tilanne muuttuu ja heistä tulee yhä enemmän suomalaisia, heillä on suomalaiset puoliset ja jopa lapsia. Niinpä asiat ovat pitkistyessään mutkistuneet.

Ilolla totean, että oppisopimuskoulutukseen myönnetään 180 miljoonaa markkaa valtion-osuuksiin, koska oppisopimukset ovat lisääntyneet ennakolta arvioitua enemmän.

Autovero näyttää tuottavan 350 miljoonaa markkaa enemmän kuin on arvioitu vuodelle 1999. Kokonaistuotoksi on arvioitu 5,8 miljardia markkaa. Siitä huolimatta uskallan arvostella autoverotusta. Hallitus on ohjelmassaan sopinut: "Autokannan uusiutumista nopeutetaan liikenneverotuksen rakennetta muuttamalla ottaen nykyistä painokkaammin huomioon ympäristövaikutukset, erityisesti polttoaineen kulutus ja liikenneturvallisuustekijät."

Kolme kirjallista kysymystä viidestä autoliikenteeseen liittyvästä kysymyksestä, joita olen tehnyt, liittyy autoveroon. Autoliitto ja sen kansainvälisten yksityisautoilijoiden yhteistyöjärjestö Ait&Fia, joka edustaa yli 40:tä miljoonaa eurooppalaista autoilijaa, tapasivat Brysselissä EU-parlamentaarikot 23. päivänä marraskuuta 1999. Fia:n presidentti Max Mosley esitti puheessaan 15 jäsenmaan autoliittojen kirjoittaman julistuksen, joka on osoitettu Euroopan yhteisön hallituksille ja Euroopan komissiolle. Hän mainitsi puheessaan uusien autojen olevan sata kertaa puhtaampia päästöjen suhteen kuin kymmenen vuotta sitten. Nyt on sovittu hiilidioksidipäästö-

jen vähentämisestä 25 prosentilla. Autojen turvallisuusvaatimukset ovat Euroopassa maailman tiukimmat nokka- ja sivutörmäysten suhteen. Mosley esitti samassa yhteydessä kirjeen, joka on lähetetty pääministerillemme ja jonka tarkoituksena on toimia taustatietona Helsingin kokouksessa 10. ja 11.12.1999, johon osallistuvat hallitusten päämiehet. Kokouksessa keskustellaan Euroopan yhteisön kuljetus- ja ympäristöstrategioista.

Kirjeen asiat ovat ajankohtaistuneet Suomesa polttoaineiden hinnannousun myötä. Kohonneet hinnat tuovat Suomen valtiolle lisätuloja 900 miljoonaa markkaa. Suomalaiselle kotitaloudelle se merkitsee yli 2 600 markkaa lisälas-kua vuodessa. Valtio kerää tieliikenteeltä yli 34 miljardia markkaa vuodessa. Tästä summasta palautuu tienkäyttäjille noin 10 prosenttia. Esimerkiksi jokaisesta kymmenestä markasta, jonka kulluttaja maksaa polttoaineesta, menee seitsemän markkaa valtiolle. Tästä summasta valtio palauttaa tienpitoon ja autoilijan palveluihin 70 penniä.

Miksi tämän kerron? Mielestäni vanhalle ja ympäristöhaitalliselle autokannalle on vihdoin-kin tehtävä jotakin. Näin korkeat autoverotulot eivät saa olla vain tulonlähteenä huolimatta siitä, miten huonossa kunnossa autokanta on päästöjen suhteen, turvallisuuden suhteen ja polttoai-neen kulutuksen suhteen. Lisäksi on muistetta-va, että auton tarve on Suomessa toisenlainen kuin tiheästi asutussa Manner-Euroopassa.

Päälinjoiltaan lisäbudjetti on oikean mittai-nen. Valtionvelkaa on lyhennettävä ja talous on saatava kuntoon.

⁶¹ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva pu-hemies! Lisätalousarvio on hyvin laadittu, ja sii-hen ei ole huomauttamista. Mutta olisin puuttu-nut Soneran osakkeitten myyntiin sillä tavalla, että vuosi sitten, kun ensimmäisen kerran Sone-ran osakkeita myytiin, kiinnitin huomiota siihen, että valtion pitäisi selvästi tuoda esille oma kan-tansa siihen, kuinka suuri valtion omistussuus on jatkossa. Nythän on tullut ilmi, että se olisi 34 prosenttia. Se on sijoittajalle hyvä tieto siinä mie-lessä, että nyt jos Soneran osakkeet olisi myyty 10 prosentin erissä, niin olen vakuuttunut siitä, että Sonerasta olisimme saaneet 25 miljardin si-jasta 50 miljardia markkaa. Edellisen osakean-

nin jälkeenhän kurssi on noussut 142 markasta 244 markkaan eli 11 miljardia on noussut. Käy-tännössä se tarkoittaa sitä, että jatkossakin Sone-raa pitäisi myydä 5 prosentin erissä, koska todel-la sijoittajat tietävät, mikä valtion omistussuus on jatkossa.

Toinen asia, johon puuttuisin, on Teollisuussi-joitus Oy siinä mielessä, että nyt kun tässä lisäta-lousarviossa annetaan 250 miljoonaa markkaa Teollisuussijoitus Oy:lle ja jatkossa kolmen seu-raavan vuoden aikana 250 miljoonaa markkaa, aina miljardiin markkaan saakka on valtion osuus, niin minun mielestäni Teollisuussijoitus Oy:n pitäisi perustaa teknologiarahasto ehdotto-masti niin, että 250 miljoonaa sijoitettaisiin tek-nologiarahastoon, siihen Tekes panisi 250 mil-joonaa, Sitra 250 miljoonaa ja yksityiset sijoitta-jat 250 miljoonaa, eli miljardin teknologiarahas-to pitäisi perustaa näillä rahoilla. Sen jälkeen nämä tietotaitohankkeet, jotka on Tekesin, Sit-ran ja yliopistojen toimesta meillä kehitetty val-miine liikeideoineen, pitäisi saada nyt pyöri-mään siemenrahoituksen kautta. Jatkossa meillä olisi peräti 3 miljardia rahaa käytettävänä tekno-logiarahastoon.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys laiksi asianajajista an-netun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 110/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 7/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsitte-lyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi haastemieslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 111/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 8/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 14/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 4/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Gunnar Jansson /r:** Fru talman! Den här ändringen av sjölagen är mycket väsentlig, som vi märkte under debatten i första och andra behandlingen. Ett enigt utskott, vilket i sig är en prestation, stannar både för att lagförslagen antas och för att till betänkandet fogas en kläm med ett uttalande från utskottets och riksdagens sida som kraftfullt stöder åtgärder som enligt regeringsprogrammet skall trygga den nationella sjöfarten. I anslutning till budgetförslaget för nästa år kämpar utskottet och grupperna med samma frågor för att säkerställa det som också uttalar i detta betänkande. Jag kan bara understryka vikten och betydelsen av att detta leder till resultat.

Arvoisa rouva puhemies! On sinänsä saavutus, että tämä muutosesitys ilmeisesti hyväksytään yksimielisesti ja että myös valiokunnan mietintöön on liitetty lausuma, joka samoin hyväksytään yksimielisesti pikkuhiljaa tai pian. Suomen merenkulku on taas syvässä kriisissä, eikä ainoastaan tämän lainmuutoksen yhteydessä vaan myös ensi vuoden budjettiesityksen yhteydessä käsitellään tätä samaa asiaa. Voin ainoastaan alleviivata, miten tärkeätä tämä on koko merenkuluelinkeinon henkiin jäämiselle hallitusohjelman mukaisesti. Sen takia ei ainoastaan tämä lakimuutos ole ihan tarpeellinen vaan myös tämä lausuma ja samoin se, että lausuma johtaa tuloksiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Liikennevaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 60/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**6) Hallituksen esitys laiksi siemenkauppala-
lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 106/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 10/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsitte-
lyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä
tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin elä-
kemaksun ja palkansaajan työttömyysva-
kuutusmaksun huomioon ottamisesta eräis-
sä päivärahoissa**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 66/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM
17/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsitte-
lyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä
tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**8) Hallituksen esitys laiksi Kasvinjalostus-
laitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja
laiksi kasvinjalostustoiminnan edistämises-
tä annetun lain muuttamisesta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 58/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 11/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsitte-
lyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväk-
syä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päät-
tyneeksi.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön si-
sältyvät kaksi lausumaehdotusta hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

**9) Hallituksen esitys laiksi Energiamarkki-
navirastosta**

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 43/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsitte-
lyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä
tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**10) Hallituksen esitys laiksi nimikirjalain 4
ja 9 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 113/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 7/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 131/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö

MmVM 12/1999 vp

Lakialoite LA 149/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelu:

1 Timo Kalli /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Voimassa olevan luopumislainsäädännön mukaan maataloudesta luopuminen voi tapahtua joko luovuttamalla tai vuokraamalla pellot nuoremalle viljelijälle sukupolvenvaihdoksena tai lisäalueeksi toiselle viljelijälle. Jos tällä hetkellä sopivaa viljelyn jatkajaa ei löydy, pellot voidaan tämän vuoden osalta luovuttaa muihin kuin maataloustarkoituksiin taikka jättää ne viljelemättä.

Nyt käsittelyssä olevan esityksen perusteluista käy ilmi, että luopumistukiohjelman piiriin on vuosina 95—98 tullut yhteensä 3 857 tilaa. Luopuminen on noin 60 prosentilla tiloista tapahtunut siten, että pellot on luovutettu lisämaaksi lähiviljelijälle. Sukupolvenvaihdos on tapahtunut 32 prosentilla tiloista. Lisämaaluovutukset ja sukupolvenvaihdokset on useimmiten toteutettu pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. 10 prosentilla luopuneista tiloista maataloudesta on myös luovuttu antamalla sitoumus pellon viljelemättömyydestä. Alueellisesti viljelemättömyyssitoumusten käyttö on vaihdellut hyvin paljon. Erittäin kysyttyä ja haluttua tämä on ollut itäisessä ja pohjoisessa Suomessa.

Varsinaisten sukupolvenvaihdosten määrä on jäänyt kuitenkin vähäiseksi. Luopumistukijärjestelmän piirissä tapahtui sukupolvenvaihdos vajalla 400 tilalla vuodessa, kun määrä vielä 80-

luvulla sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmässä oli keskimäärin 1 500—2 000 tilaa vuodessa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo esityksessä todetun mukaisesti, että maatalouden rakenteen parantaminen on keskeinen tavoite maa-seudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Maatalouden rakennetta voidaan parantaa kasvattamalla nykyistä tilakokoa ja kannustamalla ikääntyneitä viljelijöitä siirtämään tilanpito nuoremmalle viljelijälle, jolla on edellytykset tilan elinkelpoisuuden parantamiseen. Näiden nuorten ammattitaitoisten henkilöiden saaminen maatalousammattiin on maatalouden kehittämisen perusedellytyksiä. Myös porotaloudessa rakennekehitystarpeet ovat vastaavanlaiset kuin maataloudessa.

Tässä käsittelyn kohteena olevassa esityksessä on todettu, että luopumisjärjestelmää jatkattaessa maatalouden rakennekehityksen kannalta on pidetty tärkeämpänä sitä, että edistetään sukupolvenvaihdoksia ja tilakoon kasvattamista lisämaakaupoilla. Kun rahoitusyistä luopumistukijärjestelmää joudutaan rajoittamaan nykyisestä, nämä luopumistavat tulisi asettaa etusijalle.

Luopuminen vuosina 2000—2002 voisi siten tapahtua vain sukupolvenvaihdos- tai lisämaaluovutuksella, jossa omistusoikeus siirtyy luovutuksen saajalle. Luopuminen vuokrasopimuksella maataloustuotannosta luopumissitoumuksella tai luovutuksella muuhun kuin maataloustarkoituksiin ei enää oikeuta luopumistukeen.

Valiokunta edellytti lausunnossaan hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi, että vuokraus alle 30-vuotiaalle viljelijälle tulee säilyttää luopumisvaihtoehtona. Mietinnössään kuitenkin valiokunta kiinnittää huomiota hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti siihen, että monet nuoret viljelijät haluavat vakiinnuttaa tilanpitoonsa omistuspohjaiseksi, koska omistuksen katsotaan luovan varmemman pohjan kehittää tilaa. Jatkuvuuden turvaamiseksi tämä on erityisen tärkeää sellaisille nuorille viljelijöille, jotka harkitsevat merkittäviä investointeja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Nuorten viljelijöiden aseman parantamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että heidän osaltaan ryhdytään erityistoimenpiteisiin maatilan ja lisämaan hankinnan edistämiseksi, ja että siinä yhteydessä nopeasti selvitetään myös rahoituksen yleisiin edellytyksiin, muun muassa vakuuksiin mahdollisesti liittyvät ongelmat.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että maatalousmaan hinta maassamme on ainakin alueellisesti nyt kohoamassa. Valiokunta katsoo, että täydentämään jo mainittuja toimenpiteitä maatilaa ja lisäämään hankinnan helpottamiseksi tulee luoda myös menettely, jolla voidaan tehokkaammin vaikuttaa maatalousmaan hintakehitykseen. Mietinnössään valiokunta edellyttääkin, että nuorten viljelijöiden asemaa maatilaa hankinnan yhteydessä sekä lisäämään hankinnan myyntikauppojen perusteella helpotetaan eräin toimenpitein, joita on lueteltu valiokunnan lausumaehdotuksessa. Samalla valiokunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisuudet käyttää Maatalouden kehittämisrahastoa rahoituslähteenä ovat käymässä yhä rajallisemmiksi. Kehittämisrahastoa on viime vuosina valittavasti jouduttu käyttämään muuhun kuin varsinaiseen perustarkoitukseen, johon se aikanaan on luotu.

Edelleen valiokunta toteaa mietinnössään, että sen saaman selvityksen mukaan niin sanotut vuokraukset ja niiden osuudet luopumistapauksista koko maassa ovat olleet viime ja tänä vuonna sukupolvenvaihdoksissa noin 25 prosenttia ja lisäalueluovutuksissa noin 90 prosenttia, kun viljelemättömyyssitoumukset jätetään ulkopuolelle. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että viljelemättömyysvaihtoehdon pois sulkeminen voisi vaikeuttaa luopumismahdollisuuksia erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa sellaisilla alueilla, joilla tilanpidolle ei ole jatkajaa eikä pellolla valitettavasti ole lisäkysyntää. Vanhan luopumistukijärjestelmän viljelemättömyys- ja vuokrausperusteiden poistuminen tuottaakin suuria ongelmia juuri näillä alueilla maanviljelyksestä luopumista suunnitteleville, joilla ei nyt eikä aivan lähiaikoina ole näköpiirissä peltojen ostajia eikä liioin omassa ruokakunnassa jatkajaa.

Valiokunta katsoo, että näitä tilanteita varten pitäisi olla olemassa järjestely, jossa luopuja voi myydä pellot käypään hintaan tilapäiselle haltijalle. Mietinnössä valiokunta edellyttääkin, että hallitus luo mahdollisimman pian järjestelyn, jolla valtio ostaa tilapäisesti tarkoitettuun hallintaansa peltomaamääräaloja luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä, joilla ei ole ruokakunnassaan tilalle jatkajaa ja joiden pellolle ei löydy vapailta markkinoilta ostajaa. Valiokunta toivookin, että hallitus mahdollisimman nopeasti tuo tä-

män kaltaisen esityksen eduskunnan käsiteltäväksi.

Hallituksen esityksen mukaisesti valiokunta pitää myös tärkeänä, että laaditaan vuosittainen selvitys luopumistukijärjestelmän toteuttamisesta ja muutosten vaikutuksista maatalouden rakennekehitykseen maan eri osissa. On tärkeää, että hallitus myös reagoi nopeasti näihin muutoksiin ja tuo kattavan ehdotuksen, jolla niitä puutteita ja heikkouksia, joita tämä esitys tulee pitämään sisällään, voidaan mahdollisimman nopeasti korjata.

² Eero Lämsä /kesk: Arvoisa puhemies! Luopumistukijärjestelmällä on ainakin kaksi keskeistä tehtävää: viedä eteenpäin maatalouden rakennekehitystä ja näin parantaa maatilayrittäjyyden kannattavuutta ja toiseksi mahdollistaa ikääntyvien viljelijöiden siirtymistä varhaiseläkkeelle ja tätä kautta korjata viljelijäammattikunnan vinoutunutta ikärakennetta.

Luopumistukijärjestelmä on ollut käytössä koko EU-jäsenyyden ajan. Lähes samanlainen sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmä oli käytössä myös ennen EU-jäsenyyttä aina vuodesta 1974 saakka. Vuoden 1995 alussa arvioitiin silloisen hallitusohjelman mukaan, että meillä on noin 105 000 toimivaa maatilaa. Nyt tilaluku on noin 75 000. Peltoa on tuotannossa jonkin verran enemmän kuin vuonna 1995, joten tilojen keskikoko on kasvanut keskimäärin noin viidenneksen.

Tilakoko on kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta ongelma on ikärakenne. Nuoria ei ole riittävästi tulossa viljelijän ammattiin, jotta terve rakenteen kehitys olisi turvattu pitemmällä aikavälillä. Varsinaisia tilojen sukupolvenvaihdoskauppoja on tehty viime vuosina vajaat 400 kappaletta vuosittain. Määrän pitäisi olla ainakin kaksinkertainen, jotta meillä tulevaisuudessa olisi riittävä määrä viljelijöitä, maatilayrittäjiä.

Kotimaisen ruoan tuotannon keskeisimpiä perusedellytyksiä on, että suomalaiset maatilat ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä. Suomalaiset maatilat eivät voi olla kilpailukykyisiä, jos ilmastollisista ja pitkistä etäisyyksistä johtuvia kustannustekijöitä ei kompensoida maataloudelle. Nämä kustannustekijät on kompensoitava maataloudellemme erilaisin tukitoimenpitein tulevaisuudessakin.

Toinen hyvin merkittävä kilpailutekijä on maatalojemme koko. Juuri luonnonolosuhteista johtuen erityisesti kotieläintuotantotilojen kokotavoitetta määriteltäessä ei tule malliksi ottaa eurooppalaista tehotuotantoa, vaan lähtökohtana on oltava viljelijäperheen kohtuullinen työ määrä, eläinten hyvinvointi ja luontoystävällisyys. Näiden tekijöiden lopputuloksena on laadukas, puhdas ruoan raaka-aine kotimaiselle elintarviketeollisuudelle. On muistettava, että me emme voi kilpailla määrällä vaan laadulla. Maatalouden monivaikutteisuus, joka on hyvä määritelmä ja tavoite ja johon EU:n yhteisessä maatalouspoliittisessa linjauksessa pyritään, ei voi Suomessa toteutua, jos hallituksen taholta esitetty tilalukumäärä eli noin 35 000—40 000 tilaa, toteutuu tulevalla Agenda-kaudella.

Arvoisa puhemies! Me olemme Suomessa nyt maataloustuotannon kehittämisessä sellaisessa vaiheessa, että nyt tehtävillä erilaisilla päätöksillä ratkaistaan pitkälle tulevaisuuteen, minkälaisesta maataloudesta tulee olemaan, minkälainen tulee olemaan tilarakenne, mikä on ruoan kotimaisuusaste ja millä alueilla on tuotannon painopiste. Tasapainoisen ja nuoriin viljelijöihin uskoa luovan kehityksen kannalta voimassa olevaa luopumistukijärjestelmää olisi pitänyt jatkaa. Hallituksen esitys pitää sisällään muutamia hyviä korjaustoimenpiteitä, mutta vuokrauksen ja viljelemättömyyssopimuksen poisjättäminen lyö maataloutemme rakennekehitystä pahasti korville. Jo hallituksen esityksen perusteluissa ja monissa asiantuntijalausunnoissa asia tuli esille ja myös siinä, kun valiokunta edellytti omassa budjettilausunnossaan vuokrausvaihtoehdon jatkuvan ainakin ikärajoituksella. Tämä ei tässä esityksessä nyt kuitenkaan toteudu.

Arvoisa puhemies! Keskustan vastalause pitää sisällään lakialoitteemme mukaisesti vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehdot. Keskustan lakialoite oli voimaantulosäännöksen osalta samanlainen kuin hallituksen esitys, eli laki olisi ollut voimassa kolme vuotta. Tällä haluttiin viestittää sitä, että lukuisilla, varmasti sadoilla maataloilla oli suunniteltu tilakauppoja ja tuotannosta luopumista sillä ajatuksella, että nykyiset vaihtoehdot luopumiselle ovat käytössä. Tässä tilanteessa olisi tarvittu ehdottomasti nykyisen järjestelmän jatkumista ikään kuin siirtymäaikana. Kolmen vuoden aikana olisi voitu hyvissä ajoin päättää järjestelmän kehittämistarpeista ja jatkamisesta. Valitettavasti hallitus ei näin halunnut ja

tuo näin yhden epävarmuuden lisää viljelijöiden kannettavaksi.

Epävarmuuden tekijöitä maatalouden ylle on Lipposen hallitusten aikana rakennettu lähes viiden vuoden aikana aivan riittävästi. Tätä lutu-järjestelmän heikennystä ei olisi enää tarvittu. Kasvava epävarmuus maatalousammatin mahdollisuuksista johtaa siihen, että jatkajia ei tule olemaan riittävästi ja koko kotimainen ruoantuotanto on vaarassa.

Arvoisa puhemies! Hyvin olennainen asia hallituksen esityksessä on koko järjestelmän rahoitus. EU:n osarahoiteisuus poistui, koska hallitus luopui vaatimuksestaan sisällyttää varhaiseläkejärjestelmän rahoitus maatalouden ohjaus- ja tukirahastoon. Hallitus on myös lähtenyt siitä, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ei lisätä menoja, vaan pysytään tarkasti raameissa. Järjestelmän lisärahoitus toteutetaan niin, että EU:lta saatavat indeksointivarat eivät korottaista luonnonhaittakorvauksen määrää, vaan kansallinen osuus korvauksesta pienenisi. Näin ollen se vähenemä, joka alun perin oli tarkoitus käyttää kansalliseen osuuteen, on käytettävissä lutu-järjestelmän rahoittamiseen ja jatkamiseen.

Jos järjestelmästä aiheutuvat menot ylittävät luonnonhaittakorvauksista säästyyvät varat, lisämenot merkitsevät lisämenojen kattamista sellaisenaan järjestelmien menoista, joiden vuotuinen tarve voidaan päättää vuosittain, koska lakisääteisinä menoina luopumistuesta aiheutuviin menoihin on järjestelmän hyväksymisen jälkeen varat jostakin osoitettava. Käytännössä tämä merkitsee kansallisten suorien tukien tason mitoittamista siten, että niihin käytettävistä varoista voidaan kattaa myös ylimääräiset luopumistukijärjestelmän menot. Tulevaisuudessa viljelijät maksavat siis itse kasvavan osuuden järjestelmän menoista. Tätä ei voi hyväksyä, vaan järjestelmän rahoitus on toteutettava niin, että kansallista tulotukea ei käytetä tulevaisuudessa järjestelmän rahoittamiseen.

Arvoisa puhemies! Kun lakiesityksen toinen käsittely tulee, tulen siinä käyttämään puheenvuoron ja esittämään vastalauseessa olevia pykälämuutoksia.

³ **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen ohjelmassa sanotaan, että maatalouden luopumistuki- ja investointitukijärjestelmiä jatketaan. Näinhän ohjelmassa on edelleen. Kun ensi vuoden tulo- ja me-

noarvio tuli eduskuntaan, ei sinne ollutkaan merkitty markkoja, miten luopumistukijärjestelmää jatketaan. Nyt kuitenkin olemme käsittelemässä hallituksen esitystä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta, joka on toki parempi kuin ei mitään lakia. Tässä mielessä on syytä todeta se, että hallitus on tehnyt aivan oikeat johtopäätökset ja tuonut edes tämän lain, mutta kyllä se kovaa painostusta monelta taholta vaati, että näin tapahtui.

Luopumistukijärjestelmään on ollut viljelijöille räätälöity varhaiseläkejärjestelmä, joka on jo 70-luvulta lähtien ollut voimassa. Se on turvannut viljelystä luopuvan isännän ja emännän toimeentulon ennen vanhuuseläkettä. Sen tavoitteena on ollut tukea sukupolvenvaihdoksia ja myös suurentaa tilakokoa. Pellot on voitu myydä tai vuokrata tilanpidon jatkajalle tai naapureille lisämaaksi. Myös on ollut mahdollisuus viljelemättömyyssopimukseen.

Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä toi jo esille niitä näkökohtia, mitä on keskustan ja kristillisen liiton jättämässä vastalauseessa. Voi myöskin todeta mietinnöstä sen, että valiokunnassa kuullut asiantuntijat — ainakin osa asiantuntijoista, huomattava osa — ovat, kun lukee mietintöä hyvin tarkasti, asettuneet myös sille kannalle, että vuokrausmahdollisuus ja viljelemättömyys kuuluisivat tämän lain piiriin. Jos ed. Lämsän nimellä oleva lakialoite tulisi hyväksytyksi, luopumistukijärjestelmä aiheuttaisi ensi vuonna noin 40 miljoonan markan lisäkulut.

Luopumistuki on eläkepoliittisesti verrattavissa työttömyyseläkkeeseen, joka edelleen nähdään välttämättömäksi elinkeinoelämän rakennemuutoksessa. Työttömyyseläkkeen ja siihen johtavan eläkeputken tarpeellisuudesta ovat kaikki osapuolet, niin työmarkkinajärjestöt kuin hallitus, olleet yksimielisiä.

Maatalouden rakennemuutoksen kourissa kamppailevat viljelijät tarvitsevat myöskin toimivan varhaiseläkejärjestelmän. Siinä mielessä ed. Lämsän lakialoitteessa oleva viljelemättömyyssopimus- ja vuokrausvaihtoehto ovatkin välttämättömiä. Hallituksen esitys nimittäin hidastaa asiantuntijoiden mukaan rakennekehitystä ja aiheuttaa eriarvoisuutta varhaiseläkkeelle pääsemisessä.

Valiokunnan mietinnössä on kaksi lausumaehdotusta, jotka sinänsä ovat perusteltuja erityisesti nuorten viljelijöitten kannalta. Toisessa lausumaehdotuksessa vain mietityttää, että valtio tu-

lee ostamaan tiettyjä peltomääräaloja luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä. Tämä on varmasti perusteltua eräissä tapauksissa, mutta jos viljelemättömyyssopimus olisi sisällytetty tähän, niin tätä ei olisi tarvittu lainkaan, eli lakialoitteessa oleva esitys olisi tehnyt tämän tyhjäksi. Mutta on tietenkin niin, että hallituspuolueet ovat, kun eivät ole voineet hyväksyä parempaa ehdotusta, kirjoittaneet tietyn lievennyksen. Ehkä tämä on eräillä alueilla välttämätön.

Arvoisa rouva puhemies! Lakiesityksen käsittelyyn eduskunnassa sisältyy moniakin mielenkiintoisia, myös poliittisia piirteitä. Kun sosiaali- ja terveystoimikunta on antanut lausunnon maa- ja metsätalousvaliokunnalle, se on todennut, että kun lakiehdotuksella poistetaan mahdollisuus siirtyä peltojen vuokrauksen perusteella luopumistuelle, saattaa tällä olla kielteisiä vaikutuksia pyrkimykseen tilakoon kasvattamiseksi ja erityisesti nuorten viljelijöiden mahdollisuuksiin hankkia lisämaita erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Eläkepoliittisesti arvioiden tämä saattaa vähentää mahdollisuuksia ja halukkuutta luopumistukijärjestelmän käyttöön. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että sosiaali- ja terveystoimikuntakin pitää hallituksen esitystä tältä osin heikkona.

Arvoisa puhemies, mielenkiintoista sinänsä on, että vaikka hallitus on antanut lakiesityksen yksimielisesti, mietintöön sisältyy kolme vastalauseita. Sitä ei tarvitse ihmetellä, että oppositio- puolue on tehnyt vastaehdotuksen, jota on jo selostettu, ed. Lämsän ensimmäisenä allekirjoittaman lakialoitteen ja siihen perustuvan vastalauseeseen, mutta se, että sosialidemokraatit, päähallituspuolue, ja toinenkin hallituspuolue vasemmistoliitto kirjoittavat vastalauseen mietintöön, on minusta uskomatonta ja ennenkuulumatonta. On vahva enemmistöhallitus, jonka pitäisi asioita hoitaa, ja me käsittelemme kolmea vastalauseita äänestyksineen, kun viemme lakiesityksen eteenpäin. En ole ennen tällaista nähnyt enkä kokenut, vaikka aika kauan ja tässä talossa olen ollut. Ehkä niitä joitakin tapauksia on sattunut, mutta kyllä yleensä enemmistöhallitukset ovat pitäneet huolta edustajistaan, että noudatetaan linjaa, josta on yhteisesti sovittu, ja tuodaan yksimielinen esitys. Että kirjoitetaan vastalauseita, on minusta tietty pihvi luopumistukilain käsittelyssä.

Pidän hyvänä sitä, että laki on saatu edes tällaisena. Tämä on parempi kuin että olisi jääty ilman lakia, mutta kyllä suuresti ihmetyttää se, että

hallituspuolueet kirjoittelevat vastalauseita. Olisivat tulleet sitten suoraan keskustan ja kristillisen liiton tekemään muutosesitykseen mukaan. On mielenkiintoista kuulla, miten hallituspuolueen edustaja Ihmäki, joka valmistautuu vastauspuheenvuoroon, tähän vastaa.

4 Timo Ihmäki /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei pitäisi provosoida kun oikein provosoidaan, mutta täytyy kuitenkin todeta, että oli mielenkiintoinen tieto, että osa hallituspuolueista on kirjoittanut vastalauseita. Tämä ei oikein kuulu pelisääntöpolitiikkaan. Ed. Vihriälä on ollut täällä jo kauan, ja on hauskaa, että hän lopulta toteaa, että eduskuntatyö on verraten joustavaa.

5 Timo Kalli /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääosiltaan olen täysin samaa mieltä kuin ed. Vihriälä. Mutta kun hän epäroi ja ihmetteli, miksi tähän sisään on rakennettu viljelemättömyyden rinnalle valtion ostamismahdollisuus, niin asiantuntijakuulemisessa selkeästi nousi esiin, että nykyisessä järjestelmässä on saattanut olla tilanteita, joissa keskellä hyviä pelloja joku viljelijä on valinnut viljelemättömyyden. Kun naapuri olisi pellon tarvinnut kehittääkseen omaa tilaansa, niin jotta kehittäminen olisi mahdollista, olisi hyvin luontevaa, että valtio voisi olla ostajana ja sitä kautta osoittaa ja myydä maan sitä tarvitsevalle, tilaansa kehittäville naapurille.

Muilta osin olen täysin samaa mieltä ed. Vihriälän kanssa.

6 Jari Koskinen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vihriälä kyseli sen perään, minkä takia on useampia vastalauseita. Olen vähän jäävi siitä vastaamaan, koska en ole yhteenkään vastalauseeseen nimeäni kirjoittanut, mutta ehkä selvennyksen vuoksi voisin todeta, että perustelujen loppuosassa on kirjaus, joka tuli valiokunnan mietintöön, että hallituksen esityksen mukaisesti valiokunta pitää myös tärkeänä, että laaditaan vuosittainen selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja muutosten vaikutuksesta maatilojen rakennekehitykseen maan eri osissa. Meistä osa oli sitä mieltä, että tämä riittää, ettei varsinaisesti tarvitse vaatia edellyttämispönnössä sitä, että juuri vuoden 2001 talousarviota varten selvitys tuodaan, mutta osa oli sitä mieltä, että tämä muotoilu ei ole tarpeeksi täs-

mällinen. Mutta voin lohduttaa ed. Vihriälää siinä mielessä, että ennen kuin asiasta äänestetään, luulen, että hallitusrivitkin asiassa oikenevat.

7 Jukka Vihriälä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On syytä tietenkin todeta, että toinen päähallituspuolue, kokoomus, ei ole allekirjoittanut vastalauseita eivätkä rkp:n eduskuntaryhmän jäsenet eivätkä vihreät. Mutta pidän vastalauseita todella ihmeellisinä myös eduskunnan parlamentarismin kannalta. Kun tiettyt säännöt on politiikassa opittu, niin pitäisi olla sovitut menettelytavat. Jos ei kerran olla hallituksen kanssa samaa mieltä, sieltä lähdetään pois, tähän se tarkoittaa, kun ei hyväksytty hallituksen esitystä. Näin minä olen parlamentaarisen demokratian ymmärtänyt. Ehkä vasemmalta voidaan vastata, miksi tällä tavalla on menetelty.

8 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa puhemies! En minäkään osaa ottaa kantaa siihen sen enempää, miksi mietinnössä on vastalauseita niin paljon, mutta yhteisiin siihen, mitä ed. Jari Koskinen äsken vastauspuheenvuorossaan totesi, että eivätköhän hallituksen rivit sitten aikanaan oikene, ennen kuin olemme täällä asiat lopullisesti käsitelleet.

Luopumistuki ja nimenomaan nykyisen luopumistukijärjestelmän jatkaminen on keskustellut hyvin paljon eduskuntaa, nimenomaan valiokuntaa, sen jälkeen, kun asian käsittely todella kesällä hallituksen toimesta päättyi. Itse asiassa asian käsittely ajateltiin lopettaa heinäkuussa siihen paikkaan, eli nykyinen luopumistukijärjestelmä olisi päättynyt tämän vuoden loppussa, eikä jatkoa näyttänyt tulevan. Se, että nyt eduskunnassa on asiaa näin vakavasti pohdittu ja rakennettu tällainen järjestelmä, joka nyt hallituksen esityksenä on käsiteltävänä, on positiivista. Nimittäin nyt tilanne on se, että on saatu ikään kuin jalka oven väliin ja järjestelmää voidaan jatkaa. Sen lisäksi maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään toteaa, että seurantajärjestelmän avulla tarkastellaan, miten mahdollisesti tämän luopumistukijärjestelmän oleellinen muutos vaikuttaa maatalouden rakennekehitykseen sekä sosiaali- ja eläkepolitiikkaan.

Ed. Lämsä otti esille epävarmuustekijät, joita Lipposen hallitusten toimesta maatalouden niskoille on ajettu ja sysätty. Minä sen sijaan haluan muistuttaa siitä, että itse asiassa luopumistukijärjestelmän rakentaminen EU-jäsenyysneuvottelu-

jen aikoihin oli tietysti sinänsä hyvä asia, mutta epävarmuustekijät kuitenkin juontavat tältä osin jo sieltä Ahon hallituksen ajoilta.

Nyt käsittelyssä oleva luopumistukijärjestelmä tulee hyvään saumaan. Se tulee kuitenkin tilanteeseen, jossa erittäin tärkeätä, tähdennän erittäin tärkeätä, on se, että rakennekehitys saa jatkaa. Se, missä laajuudessa se jatkaa nyt tämän luopumistukijärjestelmän puitteissa, jää nähtäväksi. Olen kuitenkin varma siitä, että tilan myyntiin, siis tilan myyntiluvutuksiin liittyvät sukupolvenvaihdokset, tässä tapauksessa luopumiset ja luopumistukijärjestelmän piiriin liittyvät luopumiset, tulevat huomattavasti lisääntymään nykyisestä, kun vuokrausmahdollisuus poistuu. Olisi tietysti ollut ehdottomasti parempi asia, että vuokrausmahdollisuus olisi esimerkiksi nuorille viljelijöille saatu tässä tapauksessa aikaiseksi, mutta koska rahaa ei ole käyttää tähän tarkoitukseen, vuokrausmahdollisuus oli sitten vain yksinkertaisesti jätettävä pois. Minun mielestäni on tärkeämpää, että me turvaamme jatkavien viljelijöitten elinmahdollisuudet. Se on ensimmäinen asia, ja vasta seuraavana tulee näitten luopujien taloudellisen aseman turvaaminen.

Koska luopumistukijärjestelmän jatkaminen nykyisessä laajuudessa olisi väistämättä vaikuttanut jatkavien viljelijöiden tukitasoon, on siis ollut pakko tyytyä eräänlaisiin kompromisseihin. Kuitenkin valiokunta mietinnössään edellyttää, että nuorten viljelijöitten mahdollisuuksia maan hankintatilanteissa parannetaan, on kyseessä sitten sukupolvenvaihdos tai lisämaakauppa.

Valiokunnan lausumaehdotuksessa todetaan, että viljelijöitten aloitustuen avustussuuden enimmäismäärää nostetaan nykyisestä 70 000 markasta 130 000 markkaan ja nuorille viljelijöille maatilankin hankintaan myönnettävän valtion- tai korkotukilainan enimmäismäärä nostetaan nykyisestä 250 000 markasta 500 000 markkaan sekä vuotuisesta korkotukilainavaltuudesta osoitetaan lisämaan ostojen rahoittamiseen vähintään 250 miljoonaa markkaa. Nuorille viljelijöille lisämaan hankintaan myönnettyjen korkotukilainojen lyhennykset aloitettaisiin vasta kahden vuoden kuluttua lainan nostamisesta.

Jos nämä asiat toteutuvat, se parantaa nimenomaan nuorten viljelijöitten mahdollisuuksia paitsi sukupolvenvaihdostilanteessa myös sen jälkeen, kun nuoret viljelijät haluavat tietenkin olla kilpailussa mukana, kun naapurustosta lisämaata on tarjolla ostettavaksi.

Näillä sanoilla ja tällä puheella olen tukemassa hallituksen esitystä luopumistukijärjestelmän jatkamiseksi esitettyssä muodossaan.

⁹ Eero Lämsä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan pariin asiaan ed. Hemmilän puheenvuoroon liittyen. Hän löysi yhden syntipukin Ahon hallituksesta, että sieltä juontaisi tämä meidän heikko rakenteellinen kehityksemme. On totta, että silloin EU-jäsenyyden neuvotteluajana tuli pysähtyneisyys, mutta se johtui nimenomaan siitä, että oli viisasta odottaa, mikä on EU-liittymissopimuksen sisältö maatalouden osalta. Juuri tämän takia tarvittaisiin tehokkaita, joustavia järjestelmiä, että tätä rakennetta pystyttäisiin kehittämään, ja juuri tämän takia olisi pitänyt voimassa olevaa lakia siltä osin jatkaa, että myös vuokraus- ja viljelemättömyyssopimus olisivat olleet siinä mukana.

Toinen asia, jonka haluan tässä tuoda esille, on se, kun ed. Hemmilä sanoi, että kesällä oltiin tilanteessa, jossa oli uhkana, että koko laki lakautetaan. Se on aivan oikein, ja olisi toivottavaa, että ed. Hemmiläkin nostaisi esille sen, kuka tämän asian pelasti: ruotsalainen kansanpuolue. Sieltä tuli todellinen tahto, että saatiin hallitus rakentamaan uusi lakiesitys eikä tätä järjestelmää tarvinnut ajaa alas.

¹⁰ Timo Kalli /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan ed. Hemmilälle palauttaa mieleen, kun ed. Hemmilä yritti tuntonutuskissaan siirtää syyn Ahon hallituksen ja ilmeisesti keskustan niskaan, että itsekin muistan aikanaan, kun 90-luvun alkupuolella silloinen maa- ja metsätalousvaliokunta yritti löytää keinoja, joilla voidaan turvata jonkinlaisia selviytymismahdollisuuksia myöskin niille pienille tiloille, jotka joutuivat sopeutumaan tulevaan EU-jäsenyyteen. Silloin sen aikaiseen siirtymätukeen varattiin mahdollisuus myöskin pienille tiloille pinta-alalisän muodossa, joka sitten, valitettavasti, Lipposen ensimmäisen hallituksen aikana poistettiin ja toteutettiin siirtymäkauden tuen leikkaus. Näin ollen syntyi tilanne, jossa alkuperäinen perusajatus, jolla myöskin pieniä tiloja oli tarkoitus viedä eteenpäin muutaman vuoden rinnan luopumisjärjestelmän kanssa, tuhouttiin. Valintatilanne, joka nyt on syntynyt, ei mitenkään vastaa sitä ajattelua ja sitä suunnitelmaa, joka silloin jäsenyyden toteutuessa toteutettiin ja jolla mahdollistettiin se, että myöskin pienet tilat

olisivat voineet jatkaa jonkin aikaa eikä olisi tarvittu nykyisen kaltaista järjestelmää.

11 Pertti Hemmilä /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, mitä ed. Lämssä ja osittain ed. Kalli äsken totesivat. Haluaisin kuitenkin ed. Lämsälle muistuttaa, että vaikka ruotsalainen kansanpuolue tulikin ministerinsä nimissä hyvin esille tässä asiassa kesällä, eihän ruotsalainen kansanpuolue yksinään kuitenkaan yhtenä hallituspuolueena tätä asiaa varmasti hoitanut. Kyllä me kokoomuslaiset niin sanotun viljelijäsiiven edustajat varmasti teimme lujasti töitä asian puolesta ja muistutimme hallitusta myöskin hallitusohjelmasta. Muistutan tässä yhteydessä, että kokoomus puolueena tuli eduskuntaryhmänä kokonaisuudessaan elokuun lopulla esille. Eduskuntaryhmän kesäkokouksen kannanotossa nimenomaan vaadittiin yhteisesti luopumistukijärjestelmän mukaan ottamista vielä ensi vuodelle ja ensi vuodesta eteenpäin.

Mitä tulee siihen, kun totesin, että tämä juontaa Ahon hallituksen kaudelta, niin kyllähän Ahon hallituksen neuvottelutuloksena nimenomaan tämäkin järjestelmä, esimerkiksi 141 artiklan mukaiset vakavat vaikeudet ja vakavien vaikeuksien tukijärjestelmä, luotiin nimenomaan jäsenyysneuvotteluissa siirtymäajan mittaisiksi. Nämä kaikki on luotu siirtymäajan mittaisiksi, eli ne päättyvät tämän vuoden lopussa. Siitähän on kysymys, että epävarmuus rakennettiin jo silloin.

12 Jukka Vihriälä /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilälle sanon vielä sen verran, kun hän viittaa Ahon hallitukseen, että on myöskin syytä muistaa, keitä oli mukana Ahon hallituksessa. Kokoomus oli siellä myöskin vastuuta kantamassa. Se kantaa ihan yhtä suuren vastuun kuin keskustakin.

13 Pertti Hemmilä /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä, nyt muistuttaisin kuitenkin, ketkä olivat vastuussa nimenomaan maatalouden osalta neuvotteluissa. Kyllähän on ihan selvä asia, että kyllä keskusta varmaan kantaa vastuun myöskin. Mutta ei meidän kannata tässä yhteydessä tästä sen enempää lähteä kinastelemaan, koska tosiasiat puhuvat puolesta.

14 Anne Huotari /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eiköhän sovit niin, että molemmat puolueet, jotka olivat silloin hallituksessa ja neuvottelivat EU-sopimusta, ovat vastuussa siitä, mitä yhdessä ovat siellä tehneet. Paljon paremminkin maatalousasioita olisi siellä ehkä pystynyt hoitamaan.

15 Paula Lehtomäki /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Minä kun olen luonnostani tällainen positiivinen henkilö, haluan aloittaa siitä, mikä käsiteltävässä lakiesityksessä on hyvää. Se on tietysti se, että luopumistukijärjestelmä ylipäänsä jatkuu jollakin tavalla. Mutta kiertelemättä ja kaartelematta voidaan sanoa tässäkin salissa, että torsohan tämä esitys on, siitähän ei mihinkään päästä.

Hallituksen esitys luopumistukijärjestelmän jatkosta on omiaan luomaan epätasa-arvoa niin viljelijöiden keskuudessa kuin erityisesti eri alueiden välillä. Hallituksen esitys luopumistukijärjestelmän jatkosta kohtelee erittäin kaltoin Itä- ja Pohjois-Suomea. Esimerkiksi kotiseudullani Kainuussa noin 40 prosenttia luopumisjärjestelmän käyttäjistä on tähän asti tehnyt sen viljelemättömyyden kautta. Toinen 40 prosenttia on tapahtunut lisämaaksi luovuttamisen kautta, josta valtaosa vuokraamalla. Siis Kainuussa jopa neljä viidesosaa luopumistukijärjestelmän käyttäjistä jäisi esitetyillä ehdoilla tämän uuden vajavaisen järjestelmän ulkopuolelle. Meillä siis sen käyttäjien määrä saattaa romahtaa yhteen viidesosaan. Tämän ei kai voi mitenkään ajatella parantavan maatalouden rakennekehitystä seudulla, jossa maaseudun ja kylien asuttuna pitäminen on muutenkin vaakalaudalla.

Itä- ja Pohjois-Suomessa ei kerta kaikkiaan riitä peltomaalle ostajia, kun yksittäisillä kylillä saattaa olla vain muutama toimiva maatila. Se, että vuokraaminen ja viljelemättömyys ollaan jättämässä luopumistukijärjestelmän ulkopuolelle, käytännössä siis lähestulkoon lopettaa tämän järjestelmän Itä- ja Pohjois-Suomessa. Vuokraus olisi hyvä säilyttää järjestelmässä siksikin, että monille, varsinkin nuorille aktiiviviljelijöille vuokraus on toivottavin tapa lisämaan hankintaan jo taloudellisistakin syistä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on mietinnössään kyllä kiinnittänyt huomiota Itä- ja Pohjois-Suomen erityisongelmiin, mutta tarjoaa lääkkeeksi täysin riittämättömiä eväitä. Sen vuoksi

kannatankin ed. Lämsän ja kumppaneiden teemmää vastalauseita lakiesitykseen.

Mitä hallituksen esitys jättää ikääntyvälle viljelijälle? Se jättää heidät sellaiseen tilanteeseen, että lantalan laajennusinvestointiin kyllä saadaan tukea, mutta väsyneet ja ehkä vähän sairaatkin ihmiset eivät luopumistuelle pääse.

Arvoisa puhemies! Luopumistukiesitys on täysin johdonmukainen jatko sille politiikalle, jonka suuntaviivoja ministeri Hemilä on julkisuudessa esitellyt. Sen politiikan suoranaisena tavoitteena näyttää olevan romahduttaa maatalous Itä- ja Pohjois-Suomessa ja kutistaa tilojen määrää entisestään koko maassa. Kun kuitenkin samaan aikaan alue- ja kuntaministeri puhuu erittäin lämpimästi Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisestä ja kun näille alueille kohdistetaan merkittäviä aluepoliittisia toimia varsinkin EU:n tuella, niin on erittäin valittava todettava, etteivät aluepoliittiset pyrkimykset näytä käyvän maatalouspoliittisten pyrkimysten kanssa lainkaan käsi kädessä. Hallitukselle on tainnut käydä niin, että oikea käsi ei tiedä, mitä vasen tekee.

16 Pentti Tiusanen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lehtomäki toteaa jotenkin näin, että tämä on ministeri Hemilän johdonmukaisen politiikan seurausta. Mielestäni on johdonmukaisen politiikan seurausta Suomen liityttyä Euroopan unioniin, että Itä- ja Pohjois-Suomi tyhjenevät tällä tavalla kuin kuvasitte. On aika ikävää, että tämä tapahtui pääministeri Ahon hallituksen johdolla. Keskustapuolueen johdon kiihko Euroopan unionin jäsenyyteen ja syliin oli niin voimakas, että se kaikkein pyhin lehmä eli maatalous unohdettiin siinä hyvin totaalisesti. Tällä hetkellä nämä ongelmat ovat olemassa. Nimenomaan väen vähyys johtuu pitkälti Euroopan unionin jäsenyydestä. Tuo syy on hyvä muistaa.

Ed. Vihriälä kysyi aikaisemmin, miksi jotkut puolueet ovat hallituksessa, kun hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta sisältää eriäviä mielipiteitä. Ette kai, ed. Vihriälä, ajattele, että tämän takia sosialidemokraatit tai vasemmistoliitto lähtisivät hallituksesta? Tämä ei kai ole hallituskysymystyyppinen asia. Uskon, että ed. Hemmilä on aivan oikeassa, kun hän totesi, että asiat tästä selviävät.

Tällä hetkellä ongelmat kulkevat Wto:n kohdalla. Siinä meidän pitäisi löytää yhteistyötä niin,

että ei todellakaan tulisi sellaista maailmaa, että elintarvikkeet tuotetaan lähellä päiväntasaajaa ja täällä ei sitten kasva piippaakaan.

17 Antti Rantakangas /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoro oli niin uskomaton, että pitää ainakin eräiltä osin sitä oikaista. Kyllähän tosiasia on, että jos Lipposen ykköshallitus ja kakkoshallitus eivät olisi leikanneet kansallista tukea, jota EU antaisi viljelijöillemme maksaa, maatalouden tilanne olisi paljon parempi. EU antaa mahdollisuuden maksaa esimerkiksi pohjoista tukea 2,5 miljardin markan edestä, mutta sitä maksetaan tällä hetkellä 2 miljardin markan edestä. Lipposen hallitus, jossa vasemmistoliitto on varmin taukumies, on Itä- ja Pohjois-Suomen maatalouden alasajon arkkitehti.

18 Inkeri Kerola /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lämpimästi voin yhtyä ed. Rantakankaan sanoihin. Pyydänkin ed. Tiusasta miettimään. Katsomme erikoisen tarkasti tulevaisuuteen, kuinka valmis hän on sijoittamaan suuria summia kansallisista varoista maatalouteen ja maatalousyrityksiin sekä kuluttajan näkökulmasta kuluttajan tukemiseen.

19 Timo Kalli /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin haluan ed. Tiusaselle muistuttaa, että Suomen EU-jäsenyys toteutui ensinnäkin hakemuksesta. Hakemuksen jälkeen syntyi sopimus. Tästä sopimuksesta Suomen kansa neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä äänesti, ja pohjana oli hyvin laaja maatalouden siirtymäkauden tuki. Siirtymäkauden tuki oli aivan toisenlainen kuin Lipposen ykköshallitus monien leikkausten jälkeen toteutti. Jos maatalous olisi voinut elää Ahon hallituksen neuvotteleman siirtymäkauden tuen pohjalta, maatalouden tilanne olisi aivan toisenlainen kuin se on tänä päivänä.

20 Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan enemmistö on pitäytynyt hallituksen esityksessä. Tämä merkitsee sitä, että maatalousyrittäjien luopumistuen käyttö tulee jäämään odotettua vähäisemmäksi. Alueelliset erot tulevat olemaan suuret. Näin käy siksi, että esitys sallii tilan tai maiden luovuttamisen vain kaupan kautta. Tästä seuraa, että luopumisjärjestelmään alun alkaen olennaisena osana kuulu-

neet sosiaali- ja rakennepoliittiset tavoitteet jäävät toteutumatta.

Minusta vuokrausvaihtoehto ja myös viljelemättömyysvaihtoehto olisi tullut sisällyttää myös uuteen lakiin. Monilla nuorilla viljelijöillä on halu saada lisäpeltoa käyttöönsä, mutta he eivät pysty ostoa rahoittamaan. Myös epävarmuus ammatin tulevaisuudesta vaikuttaa siihen, että oston sijasta vuokraaminen olisi monesti ostoa paljon suositumpi vaihtoehto ja ainoa mahdollinen monille nuorille viljelijöille. On tietysti alueita, joilla pellot voivat siirtyä helposti kaupan kautta. Siellä nyt ehdotettu laki toimii, mutta on syytä tiedostaa, että näin ei tapahdu kaikkialla. Varsinkin Itä- ja Pohjois-Suomessa on alueita, joilla tätä mahdollisuutta ei ole, ostajia ei löydy. Kun näin on, laki kohtelee eri tavalla eri puolilla maata asuvia viljelijöitä. Itä- ja Pohjois-Suomesta löytyy kuitenkin yhtä lailla viljelijöitä, jotka olisivat valmiita siirtymään varhaiseläkkeelle samoin kuin eteläisimmillä alueilla asuvat viljelijät. Todennäköisesti tarve eläkeratkaisun aikaisamiseen on suurempi juuri näillä alueilla, joilla tuotantoedellytyksetkin ovat vaikeimpia. Tästä syystä luopumistukijärjestelmässä tulisi säilyttää niin vuokrausvaihtoehto kuin viljelemättömyysvaihtoehtokin.

Kun varhaiseläkejärjestelmä on katsottu myös maataloudessa tarpeelliseksi niin kuin muissakin ammateissa, ehtojen pitäisi olla sillä tavalla yhtäläisiä, että viljelijöillä olisi tosiasiallisesti yhtäläiset mahdollisuudet käyttää järjestelmää niin halutessaan.

Myönteistä uudessa laissa on se, että ensi keran myös porotalouden harjoittajat tulevat luopumistukijärjestelmän piiriin. Tarve tähän on ollut olemassa myös porotaloudessa tarpeellisen ja välttämättömän rakenneuudistuksen takia. Jotta porotaloudesta voi saada pääasiallisen toimeentulon, se edellyttää nykyisin huomattavan suuria porokarjoja. Poromäärän kasvattamiseen ei nuorilla poromiehillä ole monesti ollut mahdollisuutta siksi, että poroista huomattava osa on ollut vanhemmalla ikäpolvella, joka ei kuitenkaan enää juuri osallistu käytännön porotyöhön.

Nyt säädettävällä uudella lailla todennäköisesti voidaan edistää sitä, että vanhemmasta ikäluokasta ainakin huomattava osa luopuu poroistaan nuorempien poromiesten hyväksi. Tarve tähän järjestelmään olisi ollut jo kauan sitten. Hyvä, että vihdoinkin päästään tässäkin asiassa sanoista tekoihin.

21 Aulis Ranta-Muotio /kesk: Arvoisa rouva puhemies! On tietysti hyvä asia, että luopumistukijärjestelmää esitetään jatkettavaksi edes tällaisessa karsitussa muodossa koskien sukupolvenvaihdoistapauksia. Hallitushan esitti, niin kuin on melkein jokaisessa puheenvuorossa todettu, koko järjestelmän lopettamista, muistaakseni vuodesta 74 varsin hyvin toimineen järjestelmän lopettamista. Toki siinä on ollut vähän eri variaatioita, erilaisia vaiheita, mutta kuitenkin tämä on helpottanut paljon sukupolvenvaihdoistapauksia.

Eduskunnassa on kuullut viime vuosina hyvin paljon Lipposen hallituksen kaudella puhuttavan siitä, että keskustan harjoittama maatalouspolitiikka oli hyvin tempoilevaa ja nyt ollaan tavallaan vakaammalla pohjalla. Mielestäni luopumistukijärjestelmän käsittely osoittaa, että nyt on todella maatalouspolitiikka ollut tempoilevaa ja poukkoilevaa tämän asian osalta. Toimikuntahan yksimielisesti esitti kesällä järjestelmän jatkamista nykyisellään, ja hallitus esitti kokonaan sen lopettamista, ja toisaalta asia sitten kuitenkin otettiin onneksi nyt uudelleen käsittelyyn ja on tämä karsittu versio käsiteltävänä.

Suurin puute hallituksen esityksessä on peltojen vuokrausmahdollisuuden rajaaminen pois luopumistuen saannin ehdoista. Sukupolvenvaihdoistapauksissa ainakaan meidän alueellamme tämä ei kovin usein ole tullut kysymykseen, mutta on niitä tapauksia ja niillekin on omat perustelunsa, että oman perheen piirissä käytetään vuokrausjärjestelmää, eli se olisi hyvin voinut jatkua vaihtoehtona.

Sen sijaan peltojen vuokraus olisi välttämättä pidettävä luopumisen vaihtoehtona niillä ikääntyneillä viljelijöillä, joilla jatkajakysymys on vielä selkiintymättä. Näitä tapauksia on todella paljon. Lapset on koulutettu eri ammatteihin. Hyvin usein joku on saanut maataloudellisen koulutuksen mutta ei ole jostain syystä vielä valmis tilanpitoa aloittamaan, vaikka vanhemmat ovat jo eläkeiässä, ja muutama lisävuosi tekisi hyvää siinä harkinnassa. Näitä tapauksia on todella. Nyt, kun tämä on käsittelyssä, on aika paljon juuri luopujia, jotka ovat ottaneet ainakin meikäläiseen yhteyttä.

Toisaalta korostettiin, ed. Hemmiläkin sanoi, että jatkajan näkökulman täytyy olla tärkein, ja näin tietysti onkin, mutta asia on niinkin, että vuokraus on usein jatkajankin kannalta hyvä vaihtoehto, kun saa vuokrata lisämaata, suuren-

taa tilakokoa halvalla menetelmällä eli vuokraamalla.

Silloin kun aikoinaan neuvonnassa toimin, tulivat maksuvalmiuslaskelmasysteemit ja niistä tehtiin sitten jonkin ajan päästä seurantaselvitys. Siitä on jäänyt mieleen, että niillä tiloilla, jotka joutuivat taloudelliseen kriisiin, hyvin usein oli syynä se, että esimerkiksi kotieläinrakennusinvestointien, välttämättömien investointien, sala-ojituksen, ehkä asuinrakennuksen uusimisen jälkeen sitten hankittiin heti ostamalla lisämaata paljon ja siitä aiheutui melkoinen velkaongelma. Vuokraus olisi lisämaan hankinnassa hyvä vaihtoehto. Toki nyt valiokuntakin ponnessaan esittää ja ministeri on sillä kannalla, että näitä ostamisen ehtoja voidaan parantaa ja halpakorkoista lainoitusta tarjota. Se on aivan hyvä asia sinänsä, mutta on myös aivan varma asia, että se pääomittuu maan hintaan. Se kuitenkin ohjautuu myyjälle. Näin on käynyt kaikissa vastaavissa tapauksissa. Ainoastaan aiemmin, kun lisämaan osto oli ehtona, jos annettiin halpakorkoista lainoitusta, kauppahinta sai olla eri alueilla tietyn maksimihehtaarihinnan mukainen, ja sillä sitä voitiin rajata. Maitokiintiöiden arvo on pääomittunut tilojen arvoihin, ja niin tulee varmasti tässäkin käymään.

Pellon vuokraus on Suomessa aina ollut kansainvälisesti aika vähäistä. Prosenttiluku on Euroopan pienimpiä. Englanti taitaa olla kärkipäässä. Siellähän systeemi on sikäli vinoutunut, että omistajat asuvat Lontoossa ja käytännössä lähes kaikki viljelijät ovat vuokraviljelijöitä. Mutta meillä voitaisiin maatalouden kustannuspainetta keventää sillä, että vuokrausta edistettäisiin. Se olisi luopumistukijärjestelmässä ollut todella perusteltua säilyttää.

Valiokuntaryhmän vasemmistuedustajat ovat tehneet vastalauseen ja todenneet, että vuoden päästä pitää seurata tämän lain toimivuutta, kun vuokraus on jäänyt pois. Tästä henkii se, että tavallaan on tunnustettukin, että vuokrausvaihtoehto olisi ollut välttämättä säilytettävä, mutta on kuitenkin haluttu pysyä hallituksen esityksessä. Ed. Valpas on tullut pidemmälle, mutta hän rajaa tämän vain Itä- ja Pohjois-Suomeen. Se on Länsi-Suomessakin yhtä tärkeä. Etelä-Pohjanmaan Suomenselän alueella on aivan yhtä vaikeita viljelyalueita, samoin Pohjois-Satakunnassa. Tämä voisi, ed. Valpas, hyvin koskea koko Suomea, ja voi sitten lopullisessa ratkaisussa tulla keskustan vaihtoehtoon taakse.

22 Tapio Karjalainen /sd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On ihmetelty vastalauseita, ja olen illan mittaan kuullut myös mielestäni kuitenkin ystävällisiä neuvoja, miten hallituksessa pitää olla. Omalta osaltani totean, että minä en usko siihen, että hallitus on aina ehdottomasti oikeassa ja oppositio aina ehdottomasti väärässä. Ei hallituksella ole siis kaikkivoipaa viisautta, eikä oppositio ole peruuttamattoman tyhmä.

Sos.dem. ryhmällä oli valiokunnassa myös epäilyjä luopumiskorvausjärjestelmän toteuttamisessa ennen kaikkea vuokrausmahdollisuuden poisjäännin takia. Me näimme, että sillä saattaa olla negatiivisia vaikutuksia maatalouden rakennemuutoksen kannalta, alueellisesti ja ehkäpä lopullisesti kansantaloudelliseltakin kannalta. Siitä syystä halusimme paitsi yleisen seurannan, jota valiokunta edellyttää, sen lisäksi nopeaa tietoa niin, että mahdolliset virheet voidaan korjata nopeasti. Siitä syystä pidämme vastalauseettamme edelleen erittäin asiallisena ja lakiesityksen kannalta tärkeänä osana. Toivomme, että se saavuttaa ymmärrystä laajemminkin.

23 Pertti Hemmilä /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ranta-Muotio totesi, että nuorille viljelijöille vuokrausvaihtoehto voisi olla parempi ja turvallisempi taloudellisissa mielessä ja nimenomaan heidän tulevaisuutensa turvaamiseksi.

Olen kyllä eri mieltä. Nimittäin esitetyillä valtion rahoitustukimuodoilla kyllä nuorekin viljelijän kannattaa vakavasti harkita tilan ja viljelysmaan hankkimista omistukseensa, kun vuokrahinnat ovat eri alueilla Suomessa keskimäärin 5 prosenttia maan hankintahinnasta. Se tarkoittaa sitä, että 10 vuoden vuokrasopimus merkitsisi noin puolet maan hankintahinnasta maksettuna vuokran muodossa. Ei ole kovin järkevää ensin vuokrata ja sitten 10 vuoden kuluttua hankkia sitä maata omistukseensa.

Ed. Pulliainen merkitään läsnä olevaksi.

24 Aulis Ranta-Muotio /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hemmilälle sanoisin, että kyllä näiden molempien vaihtoehtojen täytyy olla valinnaisina. Ei vuokrahinta joka

paikassa ole yhtä korkea. Väitän, että monessa tapauksessa, jos aluksi pitää tuotantorakennusinvestoinnit heti tehdä ja muita tällaisia perusinvestointeja, niin järkevämpää on tilakoon kasvattaminen vuokraamalla, ja sitten, kun talous tulee vakaammaksi, hankkia tila omaksi. Luopumistukijärjestelmässä tavallaan pakotetaan tekemään osto heti, ja vaikka onkin halpakorkoista rahoitusta, niin kumminkin merkittävä pääomien sitominen tähän maahan.

²⁵ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Melko pitkä keskustelu on jo käyty lakiesityksestä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamiseksi. Varsin kattavasti asiat ovat tulleet esille. Mutta on syytä korostaa, että ei niinkään ole varmaan syytä hakea syyllisiä, ei ainakaan Ahon hallituksen ajalta eikä myöskään unionin jäseneksi liittymisestä, vaan on palautettava mieliin nämä lähempänä olevat ajat, ennen kaikkea se, että Lipposen hallituksen toimesta on leikattu kansallista maataloustukea. Toisaalta kun nyt Agenda-neuvottelujen yhteydessä haluttiin lfa-tuki maksaa koko maassa ja toisaalta Lipposen hallituksen unionin kanssa käymissä neuvotteluissa ei välttämättä haluttu hakea rahoitusta maatalousasetuksen täysimääräiseen soveltamiseen, on jouduttu tilanteeseen, jossa maatalousyrittäjän luopumistuki on tullut kyseenalaiseksi.

Kun hallitus jätti esityksen eduskunnalle, käydessä lähetekeskustelussa korostettiin hyvin paljon ennen kaikkea eri yrittäjäryhmien tasa-arvoista, tasapuolista kohtelua. Nyt kuitenkin tässä lakiesityksessä on valiokunnan mietinnön mukaan käymässä niin, että maatalousyrittäjille ei taata muihin ammattiryhmiin nähden tasapuolista oikeutta siirtyä varhaiseläkkeelle. Toisaalta, ennen kaikkea kun otetaan huomioon markkina-tilanne ja maan eri osien kehittämismahdollisuudet, Itä- ja Pohjois-Suomi jäävät eittämättä jälkeen muussa maasta tapahtuvasta kehityksestä myös tässä kysymyksessä. Siinä mielessä tuntuu erittäin valitettavalta, että hallituspuolueiden piirissä ei ole haluttu lähteä hakemaan niitä keinoja, joiden avulla asiassa voitaisiin saada ensinnäkin maatalousyrittäjiä ja toisaalta eri maakuntia tasapuolisesti kohteleva ratkaisu. Todella on korostettava edelleenkin sitä, että kun keinovalikoidaan haetaan luopumistuen perustaksi, olisi eittämättä pitänyt vuokravaihtoehto pitää mukana, koska kokemukset ja toteutuminen aikaisemmil-

ta vuosilta ovat osoittaneet, että lisämaan luovutukset ja sukupolvenvaihdokset ovat useimmiten tapahtuneet pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla. Tämä on ollut meille suomalaisille hyvin luonteva tapa toimia. Se on johtanut hyvään tulokseen. Se on edistänyt maatalouden rakennemuutosta, jota hallitus haluaa edistää edelleenkin, mutta vetää tällaisen keskeisen keinon pois.

Toisaalta nyt mietinnön liitännäisenä tarjotaan nuorille viljelijöille erilaisia tukipaketteja — niistä tietysti erinomaisen hyvä on aloitustuen avustusosuuden korottaminen — mutta toisaalta nostetaan korkotukilainakiintiöitä sekä viljelijäkohtaisesti että valtion budjetin osalta. Tämä on ikään kuin signaali siitä, että halutaan tilojen velkaannuttamista edelleen jatkaa, kun itse asiassa monet tilat ovat sen kautta joutuneet aikanaan vaikeuksiin. Siinä mielessä ennen kaikkea nyt olisi tullut miettiä sitä, miten taataan maatalouksissa kannattavan yritystoiminnan edellytykset maan eri osissa, ja hakea keinovalikoimia sitä kautta. Siinä mielessä kansallisen tuen pitäminen aikaisemmin sovitulla tasolla olisi ollut keskeistä. Toisaalta se, että luopumistukea olisi jätetty myös vuokravaihtoehto huomioon ottaen, olisi luonut maatalouden harjoittamiselle parhaat edellytykset myös rakennemuutos huomioon ottaen koko maassa.

Nämä näkökannat huomioon ottaen on helppo yhtyä ed. Lämsän nimellä kulkevaan vastalauseeseen ja rinnakkaislakialoitteeseen sekä todeta, että hallituksen esitys tällaisenaan ja valiokunnan mietintö eivät tyydytä.

²⁶ **Nils-Anders Granvik /r:** Värderade fru talman! Behandlingen av regeringens förslag till en fortsättning på systemet med avträdelsetöd har sysselsatt jord- och skogsbruksutskottet mer än någon annan fråga under hösten. Viljan att göra ytterligare förbättringar har varit uppenbar, men finansieringsramarna har varit en begränsande realitet. Att beakta är att det beslut, som regeringen fattade i augusti, betydde att avträdelsetödet skulle upphöra helt och hållet. Tack vare minister Enestams kläm, som omfattades av regeringen, ledde utvecklingen till att vi har ett lagförslag om fortsättning som räddar de mest väsentliga delarna av systemet.

Generationsväxlingarna kan fortsätta och betydande förbättringar i finansieringen för unga övertagande föreslås. Tyngdpunkten i lagförslaget har lagts vid att situationen för unga överta-

gande kommer att förbättras, tyvärr på bekostnad av den äldre överlåtande generationen. Betydande uppmjukningar av ett stelbent system föreslås. Det absoluta kravet som funnits i det gamla systemet om att avträdaren måste ha bedrivit jordbruk som huvudsyssla de senaste tio åren utgår. Det krav som verkligheten ställer på bonden om mångsyssleri beaktas i den nya lagen.

Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys, jota nyt käsitellään, sisältää sekä hyviä että huonoja asioita. Jatkajan asema on pyritty turvaamaan monella tavalla. Vuokramahdollisuuden poissulkeminen, vaikka se onkin kielteinen asia, tulee ilmeisesti vaikuttamaan siihen, että maan hinnat pysyvät paremmin kurissa. Maatalousmaa on hinnaltaan Suomessa kieltämättä yliarvostettu tuottavuusarvoonsa nähden. Toisaalta tämä on ymmärrettävää, kun otetaan huomioon se rakennemuutosvaatimus, joka maataloudelle on asetettu. Kilpailu viljelysmaasta on nostanut hinnat yli reaaliarvon.

Valiokunta edellyttää, että nuorten viljelijöiden taloudellista asemaa parannetaan. Aloitustuen avustussuutta esitetään nostettavaksi melkein puolella. Ostettaessa maatila valtion- tai korkotukilainan katto nostetaan 250 000 markasta 500 000 markkaan — asioita, jotka helpottavat nuoren viljelijän alkuun pääsemistä.

Valiokuntakäsittelyssä tuli liian myöhäisessä vaiheessa esille pari asiaa, joihin haluan kiinnittää huomiota.

Kun viljelijä ostaa lisämaata henkilöltä, joka jää eläkkeelle luopumistuen kautta, hän sitoutuu viljelemään maata vähintään viisi vuotta. Sitoumus ei saisi olla vastaanottavalle viljelijälle sukupolvenvaihdon tekemisen esteenä, koska tässä tapauksessa vastaanottava nuorempi sukupolvi sitoutuu jatkamaan viljelyä vähintään sovitun ajan. Hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin poistaakseen edellä kuvatun ongelman.

Viljelijä, joka luopumistukijärjestelmän kautta jää eläkkeelle ja jolla on myös toisesta ammatista ansaittua eläketurvaa, on huonommassa asemassa kuin muut ammattiryhmät, koska ainoastaan viljelystä ansaittu eläketurva otetaan huomioon varhaiseläkkeen aikana. Muissa ammattiryhmissä otetaan huomioon yhteenlasketut palkkatulot varhaiseläkkeen pohjaksi. Mielestäni hallituksen on selvítettävä, kuinka viljelijöiden varhaiseläkejärjestelmä voidaan rinnastaa muiden ammattiryhmien järjestelmiin.

27 Unto Valpas /vas: Arvoisa rouva puhemies! Kuulun myös niihin edustajiin, jotka eivät usko yhteen totuuteen, eli hallitus on tehnyt mielestäni huonon esityksen.

Hallitus on esittänyt, että voimassa olevasta laista, joka koskee maatalousyrittäjien luopumistukea, poistetaan vuokrausmahdollisuus. Maatalouden rakennetta voidaan parantaa kasvattamalla tilakokoa ja kannustamalla ikääntyneitä viljelijöitä siirtämään tilanpito nuoremmalle viljelijälle, jolla on edellytykset tilan elinkelpoisuuden parantamiseen. Vuokrausmahdollisuuden puuttuminen kärjistää lisämaan hankintatilannetta erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, aivan kuten ed. Lehtomäkikin totesi, varsinkin nyt, kun vuokrausmahdollisuudesta luopuminen tapahtuu hyvin nopealla aikataululla.

Hallituksen taholta on annettu ymmärtää, että valtion rahat eivät riitä vuokrausmahdollisuuden säilyttämiseen laissa. Tämän johdosta esitin maa- ja metsätalousvaliokunnassa vaihtoehtoa, jossa vuokraus mahdollistetaan Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä tilanne muodostuu vaikeimmaksi, jos hallituksen esitys toteutuu. Kustannukset olisivat esittämässäni vaihtoehdossa myös huomattavasti pienemmät kuin siinä vaihtoehdossa, jossa vuokraus ulottuisi koko maahan. Tarvetta tälle vaihtoehdolle olisi varmasti koko maassa.

Ed. Vihriälälle voisin todeta, että vastalauseet oli pakko tehdä, kun asiasta ei valiokunnassa päästy yksimielisyyteen. Uskon kuitenkin, että asiasta ei ihan hallituskysymystä tule, vaikka opposition täytyy näin toivoakin. Selvitys vuoravaihtoehdon pois jäämisen vaikutuksista on tehtävä ensi vuonna, jotta pelättävissä olevat virheet voidaan korjata, aivan kuten täällä on todettu. Sen takia selvitys on hyvin tarpeellinen.

Yhdyn myös siihen laajaan näkemykseen, että EU-ratkaisu aikoinaan oli päänavaus maatalouden alasajolle etenkin Pohjois- ja Itä-Suomen osalta, joten tässä asiassa eivät keskustankaan jauhot ole ihan puhtaat.

28 Hannu Aho /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelua on hyvin suurella mielenkiinnolla kuunnellut, on tullut esiin monenlaisia esityksiä ja tulkintoja ja, voisiko sanoa, vielä useammanlaisia näkemyksiä. Haluaisin ihan aluksi todeta, että taitaa olla aika vähissä se porukka tässä salissa, joka on saanut seurata niin läheltä lähtötilanteita kuin itse olen henkilökohtaisesti

saanut olla seuraamassa eli EU-neuvotteluita Suomen liittymisestä Euroopan unioniin (Ed. Pulliainen: Ilmankos pieleen meni!) ja toisaalta myös seuraamassa luopumistuen kehittämistä.

Täytyy todeta ed. Pulliaiselle, että minäkin olen ollut koko ajan samaa mieltä, että pieleen on monessa suhteessa mennyt, mutta voimat eivät muuhun riittäneet, koska Suomen kansa äänesti toisin.

Mitä tulee tilanteeseen, josta on puhuttu, että Suomen liittyessä EU:hun virheitä tuli tehtyä, osittain varmasti on näin. Tulee muistaa, että neuvottelutuloksen, joka saatiin, sai aikaan Ahon hallitus, mutta siinä oli myös muita kuin keskustapuoluelaisia. Hallitus ei päässyt yhteisymmärrykseen, mikä on erotuksen taso, mitä maataloudelle joudutaan maksamaan, jotta tästä selvitään. Ero oli merkittävä, ja siitä kantaa vastuun tämä sali, tietenkin silloiset päättäjät.

Silloin myös sovittiin sukupolvenvaihdosasia, miten rakennetta Suomessa kehitetään, miten annetaan mahdollisuuksia, ja myöhemmin luopumistukijärjestelmä, joka annettiin Suomen maatalouden rakenteen kehittämiseksi. En oikein jaksa uskoa, että tällä hallituksella ministeerineen, joka neuvotteli jatkokysymyksistä, on niin sanotusti puhtaat jauhot pussissa, koska selkeästi oltiin yksimielisiä luopumistuen jatkosta. Se neuvoteltiin Melan ja Brysselin välityksellä. Mitään ongelmia ei ollut asian jatkamisessa siinä muodossa kuin se meillä aikaisemminkin oli ollut käytäntönä. Sen jälkeen ongelmat tulivat, kun rahoituksesta oli kyse. Mutta näen vieläkin tänä päivänä, että jos Suomella olisi ollut todellinen tahtotila jatkaa alusta saakka luopumistukia siinä laajuudessa kuin meillä oli tarkoitus jatkaa, niin se olisi kyllä pystytty toteuttamaan. Minusta monessa asiassa on tahtotilasta kyse, millä painoarvolla asioita hoidetaan ja miten jatkossa rahoitusta tullaan saamaan.

Tässä on paljon käyty keskustelua hyvyydestä ja heikkouksista, ja myös henkilökohtaisesti näen, että heikkous on siinä, että tässä ei jatku vuokrausvaihtoehto, ja myös heikkous on siinä, että tämä on vain kolmivuotinen laki. Maatalous on hyvin pitkäjänteistä toimintaa siinä suhteessa, miten sitä kehitetään, ja varmaan kaikki olemme siitä yksimielisiä, että viljelijöiden annettiin ymmärtää, että luopumistuki jatkuu seuraavan rakennerahastokauden ajan ja silloin voidaan tehdä luopumisia normaaliin tahtiin niin kuin on aja-

teltu, ja näin myös erittäin moni viljelijä oli asennoitunut.

Viljelemättömyyssopimus on eräissä osissa Suomea hyvin tärkeä, ja sitähan voi käyttää vain, ellei ole muuta vaihtoehtoa. Maa on ilmoitettava kolme kertaa lehdessä joko vuokrattavaksi tai myynnissä olevaksi. Jos ei silloin tule ostajaa tai vuokraajaa, on oikeutettu käyttämään tätä järjestelmää nykyisin voimassa olevan lain puitteissa.

Tällä tuodaan kyllä hyvin paljon muillekin vaikeuksia kuin puhtaasti sille luopujalle. Niillä alueilla, joilla tämä on todella tärkeä luopumisen muoto, on myös tärkeä se rahamäärä, joka sitä kautta tulee kuntaan ja palvelujen ylläpitämiseen, käyttämiseen ja kehittämiseen muidenkin ihmisten kuin viljelijöitten osalta.

Minusta aivan turhaan vääristellään sillä tavalla, että tämä on puhtaasti viljelijää koskeva asia. Se on tärkeä sille, joka luopuu ja joka saa eläkkeen, mutta niin pieniä eläkkeitä kuin tästäkin tulee luopumistukena ei kyllä kenenkään ihmisen pitäisi kadehtia, vaan päinvastoin olla tyytyväinen, jos sillä joku pystyy elämään tämän päivän Suomessa ja on tyytyväinen elämänsä laatuun.

Toisaalta maatalouden kehityksen kannalta on äärimmäisen tärkeää, miten jatketaan koko maassa investointien rahoituspolitiikkaa. Sekin on vielä auki. On iso kysymys, miten saadaan vakavien vaikeuksien tuki jatkumaan, 141-tuki, ja millaisiksi siinä vaiheessa rahoitusvaihtoehdot tulevat muodostumaan. Tulevatko ne sellaisiksi, niin kuin tarkoitus on, että koko maassa oltaisiin samoissa asemassa niin linjojen kuin suurin piirtein markkojenkin suhteen? Siinä meillä taisteltavaa kyllä riittää.

Ongelmat ovat kärjistyneet kyllä myös luopumistukilain osalta siinä, kun Lipposen ensimmäinen hallitus leikkasi 750 miljoonaa kotimaista pakettia, jota oli jo siihen saakka alimitoitettusti laitettu voimaan ja täytäntöön, ja sitä ei ole palautettu kokonaisuudessaan maatalouteen, mihin se kuuluu. Sieltä sitä kautta on koko ajan hiertänyt, että on jäänyt vapaaksi se normaali rahamäärä, joka olisi kuulunut maatalouden tukemiseen korvaukseksi siitä, että kuluttajahinnat ovat tässä maassa laskeneet erittäin voimakkaasti ja sitä kautta antaneet muille kyllä reaalista ostovoimaa.

Silloin minusta on turha syytellä jotakin puoluetta. (Ed. Pulliainen: Keitä tässä pitäisi syytellä?) Tulee muistaa, että silloin kun tämä leikkaus

tapahtui, taisivat olla asialla myös nykyisessä hallituksessa olevat ministerit, jotka ajoivat erittäin voimakkaasti näitä leikkauksia eivätkä puolustaneet niiden palautuksia.

Toisaalta näen hyvin tärkeänä, että tämä laki olisi jatkunut seuraavan rakennerahastokauden loppuun saakka, sillä en kuulu niihin, jotka väittävät, että nyt ovat muodostuneet jo ne tilat, jotka aikovat tulevaisuudessa jatkaa. Olen vakaasti sitä mieltä, että ne tilat muodostuvat pikkuhiljaa silloin, kun se kohdalle sattuu, että laajentamista voidaan tehdä. Laajentuminen kuuluu Euroopan unionin maatalouspolitiikkaan. Ellei sitä tila pysty tekemään, se ei pysty myöskään tulevaisuudessa elämään tässä Euroopan yhteisön maatalouspolitiikassa. On vain kylmä totuus, että hehtareitten kautta tullaan jakamaan se palkka, jota maataloudesta jatkossa tulemme saamaan. Ei pidä unohtaa näitä tosiasioita, joiden edessä me olemme.

Näen kyllä hyvin tärkeänä, että näistä asioista käydään hyvin laajaa keskustelua, valotetaan eri näkökulmia, miten tulisi toimia. Silloin me myös kannamme yhdessä sitä vastuuta, jota toivon todella jatkossa kannettavan.

Toisaalta kun valiokunnassa keskusteltiin näistä asioista, niin on kyllä vähän pakko ihmetellä sitä linjausta. Siellä oli kuitenkin erilaisia näkemyksiä ja oli aikaisemmin vielä erilaisempia ja jopa positiivisempia näkemyksiä, joihin vähän uskoinkin jo, että ne ehkä saadaan menemään läpi, ennen kuin tämä viime paperi sorvattiin. Silloin alkoivat mennä liinat kiinni määrätyiltä tahoilta omiin näkemyksiin, miten tässä pitäisi edetä. Toivottavasti tämän rinnakkaisaloitteen taakse, joka mukana on, pystyvät ratkaisevassa vaiheessa tulemaan nekin, jotka pitävät perusteltuina näitä muita vaihtoehtoja eriävissä näkemyksissään.

Yhden asian haluaisin todeta kyllä: olen vähän skeptinen niiden oletamusten suhteen, jotka kuvittelevat, että tämä lisäpanostus, jota tässä lainoituksen muodossa annetaan, ei tulisi pääomittumaan ostettavaan maahan. Olen vakuuttunut ja varma, että jos vuokrausvaihtoehto olisi jatkunut, se olisi antanut paremmat vaihtoehdot jatkavalle viljelijälle kohtuuhintaisesti jatkossa pystyä lunastamaan itselleen vuokralla olevat pellot. Välttämättä sataprosenttisuuteen me emme pääse missään asiassa, mutta uskon kyllä, että pääsääntöisesti näin olisi tapahtunut.

Toisaalta näkisin hyvin tärkeänä, että jatkossa, kun seuraillaan, miten rakennekehitys tulee etenemään, olisi kiinnitettävä vakavaa huomiota ja luotava uusia mahdollisuuksia myös uusjakotilanteissa, joissa todella rakenteita pyritään kehittämään oikeansuuntaisesti. Valitettavasti sieläkin tulee vastaan tilanteita, joissa viljelijä, jolle lähialueet kuuluisivat, ei saakaan lunastettua niistä vaan ne menevät kauemmaksi. Siinä toivoisin valtiovallan väliintuloa, että se ottaisi jakotoimituksen ajaksi ne maat omaan haltuunsa ja sitten ne jaettaisiin.

Tämä laki ei kyllä anna tasa-arvoista kehittämispolitiikkaa koko maata ajatellen, jota sen pitäisi antaa. Silloin meillä löytyisi uusia mahdollisuuksia, mutta valitettavasti tällä systeemillä ei kyllä siihen päästä.

Lauselmissa, joita näihin liitetään, todetaan, että seurataan ja puututaan, jos ongelmia tulee. Meillä on tänäkin päivänä, jos me vain haluamme käyttää niitä seurantoja, mahdollisuuksia olemassa. Emme tarvitse mitään erityiskomiteoita katsomaan, miten tässä tulee käymään. Jokainen tietää, että rakennekehitys hidastuu, ja se, mitä tässä tulee tapahtumaan, on seurattavissa miltei päivittäin reaaliajassa Melassa pidettävissä tilastoissa. Ne ovat meidän kaikkien käytettävissämme, jos niitä halutaan käyttää. Uskon, että sieltä näitä tietoja saamme.

Toivon, että tähän asiaan vielä pystytään palaamaan, vaikka täällä vähän komennettiin hallitusta ruotuun, jopa esitettiin näkemystä, että kun äänestetään, kyllä tässä vielä kohennusta tapahtuu. Minä toivon taas sitä, että kohennusta tapahtuu toiseen suuntaan, siihen, mikä tuntuu oikealta. Uskon, että oikea vaihtoehto on tämä rinnakkaisaloite, ja toivon, että sen taakse saamme myös niitä, jotka ovat eriävän näkemyksen esittäneet, plus muita, jotka ovat näitten puheitten perusteella tulleet siihen tulokseen, että hallituksen esitys on huono vaihtoehto.

²⁹ **Jari Koskinen /kok:** Rouva puhemies! Ehkä pitää aloittaa samalla tavalla kuin moni muukin on aloittanut: sillä, että on tyytyväinen siitä, että ylipäättään luopumistukijärjestelmä jatkuu. Tästä eteenpäinkin kolme vuotta sukupolvenvaihdokset toimivat tällä järjestelmällä, maan myynti lisämaaksi on mahdollista ja myös maan ostaminen lisämaaksi ja sitä kautta luopumistukijärjestelmään pääseminen.

Eniten on herättänyt keskustelua se, miten käy vuokrauksen. Ehkä tässä on syytä tuoda esiin vähän niitä näkökohtia, minkä takia vuokraus ei jatku. Ensimmäisenä kohtana tietysti on kysymys puhtaasti pelkästään rahasta. On tietysti helppo sanoa niin kuin ed. H. Aho, että jos olisi todellinen tahtotila, se olisi pystytty toteuttamaan. Jos todella olisi tahdottu, EU:sta olisi saatu Emotrin kautta lisää rahaa Suomelle vaikka kuinka paljon. Se on tietysti helppo sanoa. Minäkin olisin 12-vuotiaana tahtonut mopoa, mutta sitä ei tullut, vaikka tahtotila oli varmasti todellinen. Suomi saa kuitenkin tälläkin hetkellä Emotrista huomattavan osan, ehkä paljon enemmän kuin meidän osuutemme olisi. Sen takia se on tulevaisuudessaakin noin 290 miljoonaa euroa, jos oikein luvut muistan.

On selvää, että siinä vaiheessa se ei riittänyt ihan kaikkeen. Valittavana oli, mitä halutaan sillä rahalla toteuttaa. Valittiin linjaksi se, että halutaan laajentaa lfa-tuki koko maahan ja myös lfa-tuen tasoa nostaa. Tämä oli mielestäni oikea linjaus, koska pitkään on keskusteltu siitä, minkä takia Suomessa on erilaiset tukijärjestelmät eri alueilla. Nyt, kun lfa-tuki laajenee koko maahan, sillä pystytään myös yhdenmukaistamaan erilaisia tukijärjestelyjä. Sama koskee myös ympäristötukea, jonka perustuki tulee olemaan sama koko maassa, ja sitten lisätuet menevät vähän eri tavalla.

Jos luopumistukijärjestelmä olisi jatkunut nykyisen kaltaisena, se olisi seuraavien seitsemän vuoden aikana maksanut 1,8 miljardia markkaa. Nyt tämän hallituksen esityksen myötä sen kustannus on noin 745 miljoonaa markkaa eli reilu miljardi markkaa vähemmän. Jostain tämä raha olisi pitänyt ottaa, ja kun en usko, että nämä budjetin kehykset tästä laajenevat, jos halutaan valtion velkaongelmaakin jollain tavalla hoitaa, sen takia oli pakko tyytyä tähän.

Aikanaan syksyllä käytiin keskustelua myös siitä, voisiko tätä vuokrausmahdollisuutta tehdä jollakin tavalla rajaamalla, puhuttiin mahdollisuudesta rajata se ehkä alle 30-vuotiaisiin tai alle 40-vuotiaisiin viljelijöihin. Tarkemmin sitä mietittyämme olin sitä mieltä ja aika moni tuli samaan johtopäätökseen kuin minä, että tämän tyyppinen rajanveto iän perusteella ei ole järkevä. Syntyy tilanteita, että joku saattaa olla juuri alle 30-vuotias mutta on kymmenen vuotta jo viljellyt tilaa. Taas joku toinen on 31-vuotias ja on vähän aikaa sitten vasta lunastanut itselleen ti-

lan, jolloin iän perusteella joutuu eriarvoiseen asemaan.

Sitten selvitettiin myös sitä, että rajanvedoksi tulisi se, milloin on tilan ottanut vastaan eli milloin sukupolvenvaihdos on tehty. Tässä olisi voitu rajata vuokrat sillä tavalla, että kun tilanpidon aloittamisesta on kulunut kaksi vuotta, olisi oikeus vuokrata maita. Karkea arvio tämän järjestelmän kustannuksista oli meidän laskelmiemme mukaan melkein 1,1 miljardia eli reippaat 300 miljoonaa markkaa enemmän kuin tällä hetkellä tämän esityksen pohjalta, eli tämäkin olisi maksanut lisää. Sen jälkeen olisi jälleen ollut kysymys siitä, tuleeko tällaisia kahden vuoden rajoja. Joku on alle ja joku on yli. Tietysti aina erilaisissa järjestelyissä tulee erilaisia rajoja. Se ehkä sulki senkin vaihtoehdon pois, kun muistetaan kuitenkin, että tämä on jonkin näköinen budjettiraami.

Tässä yhteydessä täytyy kyllä kiittää Maatalousyrittäjien eläkelaitosta. Se oli ainoa instanssi, joka pystyi toimittamaan edes jonkin näköisiä tilastotietoja asioista, itse asiassa aika hyviäkin tilastotietoja. Maa- ja metsätalousministeriöllä on tällainen hieno tike- vai mikä tilastohallintayksikkö heillä onkin, joka myös Internetiin päivittää sivuja. Kun niillä sivuilla kävi, sieltä löytyi maatilatilastot vuodelta 1997, eli ne olivat reilut kaksi vuotta vanhoja tilastoja. En ymmärrä, millä tavalla maataloushallinto voi toimia näin. Joka vuosi, joka kevät, viljelijät täyttävät tukihakemukset, joista tulevat selville hehtaarit tasan tarkkaan aarin tarkkuudella, mutta kuitenkin niitä ei pystytty päivittämään Internet-sivuille. Mutta onneksi oli Maatalousyrittäjien eläkelaitos, joka pystyi palvelemaan valiokunnan jäseniä tämän asian pohtimisessa.

On tietysti selvää, että jos on pakko valita se vaihtoehto, että joutuu myymään maan sen sijaan, että sen voisi vuokrata, niin se ei ole helppo asia. Maan omistamiseen ja siitä luopumiseen liittyy aina runsaasti tunnetta, ja sen tunteen kyllä ymmärtää hyvin. Mutta kun tulee todellinen tilanne ja pitää miettiä, haluaako luopua, ja vaihtoehtona on joko myyminen tai vuokraaminen, niin on tietysti helppo päätyä vuokraamiseen; katsotaan nyt, siirretään päätöstä. Luulen, että tämä asenne tulee muuttumaan siinä vaiheessa, jos halutaan luopua ja vaihtoehtona on ainoastaan maan myyminen. Maa myydään, jos todella halutaan luopua maatilasta. Siinä mielessä voi todeta, että kun tällä hetkellä lisämaa-asioista 90 pro-

senttia on tapahtunut vuokraamalla, niin tulevaisuudessa varmasti tämä tulee muuttumaan sillä tavalla, että kun myyntivaihtoehto on kerran ainoa vaihtoehto, niin tunnekin muuttuu ja sitä kautta maan myymistä tapahtuu.

Sitten on keskusteltu siitä, että jos nuorten viljelijöiden asemaa helpotetaan sillä tavalla, että on mahdollisuus saada lisälainoitusta maan ostoon, niin siirtyykö tämä mahdollisuus myös maan hintaan. Näin voi olla. Mutta samaan hengenvetoon voi kysyä, eikö tällä hetkellä pellon vuokrahintakin ole noussut. Eikö nykyinen tukijärjestelmä suoraan siirry myös pellon vuokrahintoihin? Kun tulevaisuudessa rakenneratkaisun myötä korostuu se, että tukea maksetaan peltohehtaarien perusteella, niin voi olettaa, että myös maan vuokrahinnat tulevat nousemaan. Siinä mielessä voi olla ehkä terveempääkin rakennkehitystä se, että maata ostetaan lisää ja sen perusteella tehdään esimerkiksi tulevaisuuteen suuntautuvia investointeja, kun tiedetään, että se maa on varmasti omassa omistuksessa.

Siitäkin olemme varmasti yhtä mieltä, että tätä järjestelmää pitää seurata. Tämä lakihan on voimassa kolme vuotta. Eli vähintään siinä vaiheessa pystytään katsomaan, mitä on tapahtunut. Toisaalta vuosittainkin pystytään seuraamaan. Se, millä tavalla sitten reagoidaan ja minkälaisia viestejä saadaan ympäri Suomea, onkin vaikeampi juttu. Kun yritin selvittää esimerkiksi sitä, mikä on pellon vuokra tällä hetkellä eri puolilla Suomea, niin mistään ei löytynyt ainakaan viikon selvittämisen perusteella tarkkoja tietoja siitä, mitä pellon vuokra tällä hetkellä on. Toivottavasti sitten, kun mietitään erilaisia vaihtoehtoja, on vähän parempia tilastotietojakin olemassa.

Täällä on kannettu huolta myös siitä, että maatalouden tulevaisuudenusko on mennyt. Se on tietysti Lipposen hallituksen syytä kaikki tyyni. Samaan hengenvetoon sanotaan myös, että maan hinnat ovat hirveästi nousseet. Mielestäni tässä on jonkinlainen ristiriita. Miten maan hinta voi hirveästi samaan aikaan nousta, kun kerran tulevaisuudenusko on mennyt? (Ed. Pulliainen: Usko on mennyt halpaan maahan!) Jos joku vaikka keskustapuolueesta kertoisi minulle, miten tämä yhtälö toimii.

Hyvää tässä asiassa on myös se, että nuorten viljelijöiden asemaan valiokunta kiinnittää huomiota erilaisilla parannusvaihtoehdoilla. Samoin yksi asia, mihin juurikaan keskustelussa ei ole viitattu, on se, että päätoimisuussäännökset väl-

jenevät. Tämä koskee sekä luopujia että luovutuksen saajia. Esimerkiksi luopujan kohdalla nyt riittää se, että on kymmenen vuotta harjoittanut maataloutta eivätkä esimerkiksi yhden vuoden satunnaiset sivutulot vie pois mahdollisuutta päästä luopumistuelle.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä yksi asia. Silloin, kun hallituksessa käsiteltiin maaseudun horisontaalista ohjelmaa, johon myös lutu-asiat ja lfa-asiat ja muut kuuluivat, niin silloin valtioneuvoston päätökseen kirjattiin, että hallitus selvittää paitsi luopumistukijärjestelmän jatkamisen, myös sen, että eduskuntaan pitäisi mahdollisimman nopeasti tuoda perintökaaren muutosehdotus eli niin sanottu suosiolahjasäännös. Nyt siitä on kulunut kohta nelisen kuukautta, kun tämä oli hallituksessa, viisikin kuukautta, koska muistaakseni elokuun alkupuolella päätös tehtiin, mutta edelleenkin hallitus ei ole tuonut suosiolahjasäännöstä eduskuntaan. Nyt täytyy vain toivoa ja pyytää, että oikeusministeri Johannes Koskinen mahdollisimman nopeasti antaisi esityksen hallitukselle ja pikaisesti eduskuntaan, että päästäisiin säätämään tämäkin asia kuntoon, koska se viime eduskuntakaudella jäi kesken, kun lakivaliokunta ei jostakin syystä saanut asiaa valmiiksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusukainen.

³⁰ **Anne Huotari /vas** : Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä ja maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnöllä on kivan kuuluinen nimi, kun sitä nimitetään lutuksi. Voisi luulla, että kysymys on aivan jostakin muusta kuin maatalouden luopumistuesta. Hyvä, että mielikuvitusta riittää.

Yhteiskunnassamme on käynnissä aikamoinen rakennemuutos kaiken kaikkiaan. Tulee paljon entisiä ammatteja, ja monista yrityksistä tulee entisiä. Samanaikaisesti syntyy uusia yrityksiä ja tulee uusia työpaikkoja. Kokonaisrakennemuutokseen on haettu ratkaisuja niille ihmisille, jotka eivät pysty enää sen pyörän mukana pyörimään. Niinpä yli 55-vuotiaille työttömille on muodostettu työttömyyseläkeputki, johon myös työssäolevia tipahtelee aika säännöllisin väliajoin. Sen sijaan maatalouden rakennemuutok-

sesta — joka tosin on alkanut jo 1950-luvulta, vaikka täällä on syytelty milloin EU:ta ja milloin mitään hallitusta siitä, että maatalous ei olisi enää kannattavaa — olen nähnyt sellaisiakin tilastoja, joissa 1950-luvulta lähtien rakennemuutos on ollut käynnissä. Se on ollut täysin luonnollista. Niinpä minäkin muistan, kun lapsena kuljettiin eräällä pellolla, joka oli useiden kymmenien kilometrien päässä. Kun siihen aikaan ei ollut kiirettä minnekään, niin siellä sitten käytiin heinää tekemässä. Tosin siihen meni päivä, vaikka siinä ei kovin kauan itse asiassa mennytkään.

Mutta tänä päivänä joka asiassa täytyy olla valtavan tehokas. Niinpä pitkät matkat myöskään pelloille eivät ole mitenkään järkeviä. Tähän asiaan voi peilata tilannetta, jossa tilakoot koko ajan suurenevat ja pienille ei oikeastaan ole tilaa, koska kaikki nämä investointituet ja muut on tarkoitettu lähinnä suurille tiloille. Niinpä pienet tilat, jotka ovat vielä tähän asti jaksaneet pyristellä tätä oravanpyörää vastaan tai yrittäneet pysyä siinä mukana, jäävät nyt tässä väliinputoajiksi. Heidän pitäisi investoida hurjasti, että he pystyisivät nämä ympäristönormit toteuttamaan, mitä esimerkiksi Kainuussa Aito Maito vaatii — ja aivan oikein vaatiikin, että koko tämän tuotteen tuotantoketjun on oltava sillä tavalla kestävä, että tämä Aito Maidon imago säilyy. Mutta ongelmaksi tulee se, että tilat ovat pieniä ja kaukana toisistaan, ja sen vuoksi välttämättä ei ole sellaista kiinnostusta ostamiseen tai ei ole mahdollisuutta myydä tilaa, kun ei ole ostajaa.

Ed. Jari Koskinen tuossa edellä puhui koko ajan tilojen myymisestä ja ostamisesta, ja hän ilmeisesti itse asuu sellaisella alueella, jossa tilat menevät kaupaksi. Mutta niin kuin ed. Lehtomäki täällä aiemmin jo kertoi, ongelmana on se, että esimerkiksi Kainuussa tilat ovat niin pieniä ja kaukana toisistaan, että myöskin ne tilat, jotka jatkavat, mieltivät kaksi kertaa ennen kuin rupeavat tekemään satojen tuhansien markkojen peltoinvestointeja, kun omakaan tulevaisuus näillä tiloilla, jotka jatkavat, ei ole mitenkään varma.

Siitä syystä olemme esittäneet hallituksessa neuvotellessa, että tämä vuokrausvaihtoehto olisi mahdollinen, että se mahdollistaisi pienemmille tiloille, jotka joutuvat nyt luopumaan, mahdollisuuden kuitenkin jonkinlaiseen toimeentuloon. Kompromissina esitimme vielä sellaista vaihtoehtoa, että vuokratulot olisi soviteltu luopumistuen kanssa, jolloin se ei olisi ollut niin kallis vaihtoehto.

Mutta jotenkin tästä on alkanut paistaa politiikka läpi. Kun katsoo tätä valiokunnan mietintöä ja kun huomaa, että vastalauseessa on enemmän nimiä kuin siinä porukassa, joka tämän mietinnön on hyväksynyt, niin ei oikein enää tiedä, onko tässä haluttu tehdä politiikkaa vai onko niin, että jokaisella on ollut oma tahto ja nämä erilaiset tahdot eivät ole saavuttaneet sitten yhteisymmärrystä niin, että olisi edes tämä vuokrausvaihtoehto mennyt läpi. Eli ihmettelen kovasti, oliko sittenkin niin, että keskusta ei aidosti halunnutkaan tätä pelkkää vuokrausvaihtoehtoa läpi, vaan haluaa nimenomaan säilyttää tämän oman vastalauseen ja olla kirkasotsaisesti sitten tämän kokonaisuuden takana ja sen vuoksi tämä vuokrausvaihtoehto ei sitten saavuttanut siellä valiokunnassa ratkaisua.

Niin kuin ed. Vihriälä täällä alkuillasta sanoi, kyllähän tämä valiokunnan mietintö näyttää aika hassulta kaiken kaikkiaan, mutta kaikki on tietysti sallittua tässä talossa, ja sellainen, joka ei ole kovinkaan paljon seurannut tätä asian käsittelyä, varmasti ihmettelee, miten tässä näin on käynyt.

Olen kuullut myös sen, että ministeri Hemilä on ollut valmis lisäämään vuokrausvaihtoehtoon tänne, mutta se olisi pitänyt sisällyttää maa- ja metsätalousministeriön budjettiin ja sieltä olisi pitänyt löytää uusi ratkaisu. Ilmeisesti on niin, että keskustakaan ei halunnut siihen lähteä mukaan eli löytää tätä kohtuullisen pientä rahasummaa sieltä maatalouden sisältä, vaan mieluummin maksetaan tukea niillekin, jotka eivät ole viljelemässä tilaansa vaan ovat jossakin muualla asumassa, niin kuin viime kaudella täällä eräskin sellainen päätös tehtiin. Eli uskoisin, että jos todella tahtoa olisi ollut, niin myös maa- ja metsätalousministeriön sisältä raha olisi löytynyt, jos näille väliinputoajille olisi haluttu löytää ratkaisu. Mutta ymmärrän kyllä niin MTK:n kuin keskustankin näkemyksen, että he haluavat puolustaa tässä niitä viljelijöitä, joilta he todennäköisesti ääniä saavat.

Puhemies: Etenemme nyt puhujalistaa reippaasti, koska meillä on kaksi istuntoa ja meillä on paljon asioita. Puheenvuoron toki voi aina pyytää.

³¹ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön perusteluissa todetaan, että valiokunta katsoo esityksessä todetun mukaisesti, että maatalouden rakenteen parantaminen on keskeinen ta-

voite maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Maatalouden rakennetta voidaan parantaa kasvattamalla tilakokoa ja kannustamalla ikääntyneitä viljelijöitä siirtämään tilanpito nuoremmille viljelijöille.

Tässä aika ihmeellisesti tuntuu kuitenkin sellaiselta, että ei tätä ole otettu kokonaisuutena huomioon eikä myöskään näistä tänä iltana käytyistä puheenvuoroista se oikein ole ilmi tullut.

Ed. Huotari käytti varsin ansiokkaan puheenvuoron tätä ennen, ja näin talvisodan alkamisen 60-vuotispäivänä — se ei ole juhlapäivä, vaan surun päivä — toteaisin tähän asiaan, että kun ed. Huotari puhui, että maatalouden rakennemuutos ja kehitys alkoi 50-luvulla, niin väitän, että se ratkaistiin 40-luvulla silloin, kun todella oli ruuasta puute Suomenmaassa. On valitettava asia, että en ole ottanut mukaan nähtäväksi niitä päätöksiä, joilla kotitilallani määrättiin luovutettavaksi lihaa, viljaa ja villaa niin ja niin paljon sellaiseen ja sellaiseen käyttöön, eli Kansanhuollon käyttöön. Toivoisin, että muistettaisiin myöskin näitä päätöksiä tehtäessä ne ajat, kun ne eivät niin kovin kaukana ole olemassa, kun maassa tiukalla oltiin ja olosuhteet olivat vaikeat.

Perimmiltään keskustelussa on ollut puheissa aina kokonaisen Suomen kehittäminen ja kokonaisen Suomen ylläpito ja sen yhtenäisyyden säilyttäminen. Uskon, että ne näinä aikoina syksyistä kaikissa muissakin puheissa kuin eduskunta-puheissa ovat hyvin läheisiä ja tärkeitä monille muillekin kuin viljelijöille. Kokonainen Suomi, missä viljelijä tuntee toimeentulomahdollisuutensa turvatuksi ja näkee myös sellaiset tulevaisuudenuskot, että viljelijällä on mahdollisuus elää ja harjoittaa ammattiaan siellä, missä hänen asuinpaikkansa on, on käsittäkseni jollakin lailla näkyvissä.

Joku edustajista puhuessaan totesi, että ei niin huonoa esitystä, etteikö vielä huonompi olisi voitu tehdä. Näin täytyy myös minun todeta. Kun hallitus kaikkine pyhine periaatteineen uhkasi, että huonoakaan vaihtoehtoa ei tule eikä synny, niin onhan tämä vähän parempi kuin että ihan tyhjän päällä olisi oltu. Kuitenkin vuokrausmahdollisuuden pois jättäminen on sellainen kysymys, jolla nimenomaan estetään kaikki rakennekehityksen nopeat toteuttamiset. Niin kuin puheenvuoroissa on todettu, raha, jota tässä liikutellaan, on maatalouden sisältä olevaa rahaa. Pienikin lisä olisi mahdollistanut vuokrauksen mukaan ottamisen ja kevyemmät ja pehmeämmät

siirrot, ja näistä ed. Huotarin mainitsemista pitkistä viljelysmatkoista olisi päästy syrjään.

Täytyy ihmetellä sitä tulevaisuuden viljelijää, joka ostelee peltöjä hullun lailla vähän sieltä täältä kymmenien kilometrien päästä. Miten viljelyä voidaan harjoittaa, tehdä ja toteuttaa niin, että se perustuu todelliseen viljelymotiiviin eikä vain siihen, että pello pidetään viljelyssä ja tapahtuu niin sanottu muodollinen viljely? Tähän ei saisi koskaan suomalainen yhteiskunta johtaa, että tehdään venäläisen mallin mukaan, ollaan ikään kuin tekevinään viljelytyötä, eikä se perustu todelliseen aktiiviviljelyyn, siihen, jossa sadon määrä ja oikea-aikainen korjuu ja keväällä tehty oikea-aikainen kylvö ovat ne menestymisen perustekijät, joilla tätä viedään eteenpäin.

Esityksen pohjassa on nähtävissä, niin kuin ed. Granvik totesi, hyviä ja huonoja esimerkkejä ja näköaloja. Kukaan ei voi tietää, onko tällä maan hintaa nostava vai laskeva merkitys. Aina-kin itse voisin näin ajatella, että perimmältään saattaa olla niin, että tällä on maan hintaan laskeva merkitys. Enemmän olisin sen vaihtoehdon puolesta veikkaamassa. Tietysti sillä omistavalla puolella — jos nyt ajatellaan, missä omistava puoli Suomenmaassa on olemassa, mutta käytettyjen puheenvuorojen perusteella se näyttäisi olevan ehkä kokoomusryhmän puolella, ainakin näin veikataan ja ymmärretään — varmasti tuntuisi hyvältä, jos maan hinta yleisesti ottaen las- kisi ja voitaisiin ajatella, että tässä tapahtuisi eräänlainen aluekaappaus, jos nyt näin kovaa nimitystä voitaisiin käyttää.

Keskustelun aikana on käytetty hyvin valaisevia, runsaita ja, väittäisin, yleisesti ottaen maltillisia puheenvuoroja. Tämän asian suhteen voisi käyttää todella kuumia ja koviakin sanoja, mutta onneksi keskustelu on pysynyt asialinjalla. Toteaisin kuitenkin, että lähetekeskustelun aikana syntyi sellainen vaikutelma ja käsitys, että eduskunta käyttää eduskunnan tahtoa ja asia etenee myös niin kuin eduskunnassa puhutaan ja asian perusteella annetaan ymmärtää. Valitettavasti minulla on huono muisti, mutta muistan kuitenkin hyvin, kuinka vasemmistoliiton ja myös sosialidemokraattien edustajista erittäin moni oli asian puitteissa puhumassa kaikkien hyvien vaihtoehtojen puolesta. Onko tuleva pikkujouluaika vai mikä muu juhlapäivä viennyt niin, että näitä edustajia ei näy koko salissa? (Ed. Pulliainen: Rahaa hankkimassa!) — Tämän perusteella, ed. Pulliainen, ovat hankkimassa puheenvuorolleen ainek-

sia, mutta kohta se on myöhäistä. Nyt pitäisi olla tekemässä päätöstä ja hoitamassa asia toisen käsitteilyn osalta sellaiseen järjestykseen, että lakiin tulisi oikea sisältö ja henki, sellainen henki, että tämä olisi tälle maalle kunniaksi ja menestykseksi myös eteenpäin.

Valiokuntamietintö ei sellaisenaan tue tätä asiaa. Toivon mukaan vastalauseista, joihin useammassa puheenvuorossa on viitattu, löytyy sellainen kokonaisuus, että asiaa päästään eteenpäin viemään. Toivottavasti, ja olen vakuuttavan varma, että siinä äänestyksessä, jossa asia esille tulee, myös nämä edustajat, jotka ovat nimensä vastalauseisiin piirtäneet, myöntävät olleensa oikeassa tai väärässä ja tulevat näiden oikeiden asioiden taakse niin, että laki saa paremman muodon kuin mietinnön perusteella näyttää.

Rouva puhemies! Toivon, että järki voittaa tässäkin asiassa vielä kerran ja eduskunta tekee hyvän päätöksen.

³² **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron tunti, puolitoista, pari sitten oikeastaan kahden edustajan puheenvuoron johdosta, ed. Tiusanen, joka juuri poistuu salista, ja toisaalta ed. Hemmilän puheenvuoron johdosta. Molemmat kansanedustajat ovat hyvin taitavia sanankäyttäjiä ja perehtyneet asioihinsa. Siitä huolimatta rohkenen kuitenkin heidän puheenvuorojaan muutamalla sanalla todella kosketella. (Ed. Tiusanen: Paikalla ollaan!)

Ensimmäkin ed. Hemmilä, joka ei ole paikalla, jotenkin kummalla erikoisella tavalla päätyi pohdiskelussaan siihen, että kun ongelmassa nyt ollaan, mitä ymmärsin hänenkin tarkoittaneen, luopumistukilain kanssa sen sisältöisenä kuin mietintö on kirjattu, hän jollakin tavalla kytki sen Suomen EU-jäsenyysneuvotteluihin ja siihen, että jotenkin syyn juuret olisivat tuossa neuvotteluprosessissa ja sen lopputuloksessa.

Haluan tältä paikalta sen selvästi ääneen sanoa, että EU-jäsenyyssojimus ei millään tavalla estä tämän ratkaisun tekemistä sen mukaisena kuin esimerkiksi tähän jätetty vastalause 3 on kirjoitettu. Ed. Hemmilä, ette löydä sieltä sellaista kohtaa, ei löydä ed. Tulonen eikä ed. Hemmilä eikä kukaan mukaan, joka voisi kertoa ja osoittaa, että EU-jäsenyyssojimukselta löytyisi jokin kohta, joka on este sen ajatuksen toteuttamiselle, joka vastalauseeseen 3 on kirjoitettu, eikä liioin löydä sellaista historiaa jäsenyysneuvottelun hoitamisesta, että siinä jollakin tavalla kokoomus

olisi halunnut taistella ja toimia tavalla, joka olisi tuottanut jotenkin maatalouden kannalta paremman lopputuloksen. En käy enempää tuota vaihetta 93—94 tässä kertaamaan enkä läpikäymään, mutta ehkä se, mitä äsken tuossa totesin kokoomuksen roolista, tässä yhteydessä kommentiksi riittää.

Nämä olivat siirtymäkauden järjestelyjä, ja se oli se, mikä siinä vaiheessa oli saatavissa aikaan. Koko EU-maatalouspolitiikka oli katkolla vuoden 99 loppuun saakka. Suomi meni kesken sojimuskausien — puhutaan nyt sojimuskausista — mukaan näihin neuvotteluihin. Suomi, Ruotsi ja Itävalta tässä mielessä olivat vähän heikommassa asemassa kuin ne, jotka aikanaan olivat asiasta päättäneet siitä kaudesta, joka nyt päättyy vuonna 99.

Mitä tulee vielä kokoomusedustajien käyttäytymiseen tämän lakiesityksen käsitteilyn yhteydessä, täytyy sanoa, että olen aika yllätynyt siitä, miten kokoomuksen edustajat ovat täällä menetelleet. Siitä kiitos heille, tietyllä tavalla kiitos, että ovat olleet johdonmukaisia. Täällä jo lähetekeskustelun yhteydessä erityisesti jäi mieleen ed. Mäki-Hakola, joka selkeästi vastusti vuokrauksen ja myöskin viljelemättömän pellon mukaan ottamista tämän menettelyn piiriin. Nyt näyttää siltä, että myöskin valiokunnan aikaansaannoksessa kokoomuksen linja on täsmälleen lähetekeskustelussa ed. Mäki-Hakolan piirtämien piirustusten mukainen.

Sen sijaan vasemmalla, niin kuin lähetekeskustelussakin saatettiin kuulla, myöskin näköjään nyt tämän mietinnön rivien välistä on luettavissa tietty huoli siitä, että esitys ei ole sitä, mitä sen pitäisi olla. Tietysti ei ole kovin paljon se, että sinne on tällainen kumma ponsi kirjoitettu. Jos tällaisen ponnien kerran kirjoittaa mietintöön, sen vanhan käytännön mukaan, mihin täällä on oppinut kymmenten vuosien aikaan, kyllä tuo olisi edellyttänyt sitä, että se sama sanoma olisi kirjoitettu selvästi pykäliin. On aika erikoista olla kannattamassa ja hyväksymässä hallituksen esitys, mutta sitten hyväksymässä pontta, joka puhuu kuitenkin pykälää vastaan. Minä jopa mietin, kun katsoin sitä, miten tämän talon toinen kerros on hyväksynyt, että tällainen menettely on mahdollista, mutta näköjään on, hyväksyä ponsi, joka tosiasiaassa on sitä vastaan, mitä itse pykäliin on näiltä osin kirjoitettu. En käy siinä toki arvostelemaan tietystikään toista kerrosta. Siellä

varmasti tiedetään ihan tarkkaan, miten asiassa pitää menetellä.

Kun ed. Tiusanen puolestaan maalaan niiden ongelmien syyksi, jotka maatalouden suhteen ovat olemassa, jopa tämän käsittelyssä olevan lain osalta, sen, että Suomi meni EU:n jäseneksi kansan asiasta ensin äänestettyä ja eduskunnan sen jälkeen enemmistöllään toteutettua kansan tahtoa, haluan tähän vain sanoa pari seikkaa.

Olen ed. Tiusasen kanssa samaa mieltä siitä, että kyllähän EU-jäsenyys oli Suomen maataloudelle kova juttu, erittäin kova juttu. Mutta, ed. Tiusanen, sen jälkeen kun liittymissopimus solmittiin, osa sitä sopimuskokonaisuutta olivat ne kansalliset toimet, johon kansalliseen tukeen haettiin EU:lta lupa. Se lupa saatiin. Siitä mitasta, minkä verran kansallista tukea piti käytettävän, tehtiin tietyllä tavalla päätökset. Nuo mitat olivat mukana niissä asiakirjoissa, joiden pohjalta Suomi päätti EU-jäsenyydestä.

Nyt, ed. Tiusanen, minä kerron teille, että kansallisista tuista teidän Lipposen ykköshallituksen aikana vuosina 95–99 leikattiin miljoonatarkkuudella 3 063 miljoonaa markkaa, 3 miljardia 63 miljoonaa markkaa. Sen lisäksi Lipposen ensimmäisten hallitusvuosien aikana kajottiin kahteen muuhun asiaan, jotka ovat suoraan pois maatalouden käytettävissä olevista tuloista. Te kajositte useampaan kertaan maatalouden osuuteen maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän rahoituksessa. Viljelijöiden osuutta siihen järjestelmään lisättiin teidän useammallakin päätöksellänne. Tämän lisäksi te hoiditte asiat niin, että maatalouden osuutta myöskin maatalouden lomatoiminnan osalta lisättiin. Nämä molemmat merkitsivät lisää kustannuksia maataloudelle. Näiden kaikkien asioiden yhteisvaikutus on paljon enemmän kuin äsken mainittu 3,063 miljardia markkaa. Jos edes nämä olisi hoidettu niin kuin liittymissopimuksen yhteydessä päätettiin, se ponnistus pohja, jolta Suomi nyt uudelle Agenda-kaudelle lähtee, olisi merkittävästi toisenlainen kuin se tällä hetkellä on.

Arvoisa puhemies! Näillä ikään kuin tämän nyt käsittelyssä olevan ratkaisun tietyllä tavalla viitekehyskuvauksilla — näen nämä äsken sanottu asiat tietyllä tavalla siksi viitekehyskeksi, johon myöskin luopumistukijärjestelmä istuu — olisin todella toivonut, että se ilmeinen tahto, joka vasemmiston monien kansanedustajien keskuudessa asui ja eli, olisi saanut vahvan esiintymisen. Hallituksen esityksessä on muutamia ihan

hyviäkin piirteitä tai puolia, ei pidä niitäkään panna maton alle. Olisin toivonut kuitenkin, että näiden kahden ilmiselvän puutteen osalta tuo korjaus olisi tehty.

Minulle on kerrottu, että asian toinen käsittely on vasta muutaman päivän päästä. Jos näin on, minä toivon voimia kaikille niille, joilla vielä on mahdollisuutta muuttaa hallituksen esitystä näiltä osin.

Puhemies: Myönnän tällä erää vastauspuheenpuheen edustajille Tiusanen ja Hemmilä, koska tämä kohdistettiin heille. Muistutan todella, että ääneen lausutaan vastauspuheenvuoro. Silloin kun kone ei ole päällä, ei sitä tarvitse painaa.

³³ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustaja ja ryhmänsä puheenjohtaja, kokenut parlamentaarikko ed. Pekkarinen on nyt varsin voimakkaasti reagoinut allekirjoittaneen vastauspuheenvuoroon, joka oli suunnattu ed. Lehtomäelle, kun hän totesi, että te, Lipponen yksi ja Lipponen kaksi -hallitus ja tämä eduskunta ovat autioittaneet maaseutua ja heikentäneet maatalouden toimintaa etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Totesin, että varsinainen lähtökohta, syy siihen, mistä tämä on alkanut, on Euroopan unionin jäsenyys. Totesin myös sen, että se kiihko, jolla Esko Ahon johtama hallitus ja keskustapuolueen johto halusivat Euroopan unionin syliin, oli niin voimakas, että jopa puolueen pyhä lehmä, maatalous, unohdettiin. Viittasin tässä huonoihin, puutteellisiin sopimuksiin, joihin epäsuorasti myös ed. Pekkarinen puheenvuorossaan viittasi.

Totean, arvoisa puhemies, että olemme toki siinä yhtä mieltä, että Euroopan unionin paineet ja haasteet pitäisi yhdessä pystyä hoitamaan mahdollisimman hyvin nyt. Mutta ed. Lehtomäen lähtökohtaiseen, ikään kuin puheenvuoronsa viimeiseen loppuhuipentumaan, jossa hän satoi vastuun vain Lipposen kahteen hallitukseen, halusin puheenvuorossani tuoda oikaisun.

³⁴ **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokenut parlamentaarikko, ed. Pekkarinen esitti hyvin vakuuttavasti, että Lipposen hallitus olisi muka leikannut EU-jäsenyyden neuvottelujen yhteydessä sovitusta maatalouden tukipaketista jopa 3 063 miljoonaa markkaa. Mutta ed. Pekkarinen varmasti yhtä hyvin kuin me muutkin tietää, että leijonanosa tästä

runsaasta 3 miljardista markasta oli jäsenyysneuvotteluissa jo sovittu siirtymäajan tuiksi, jotka lakkaavat tämän vuosituhannen päättyessä. Sen vuoksi aiemmin mainittu noin 500 miljoonaa markkaa kai on lähempänä totuutta.

Toinen asia on, että kyllähän jäsenyysneuvotteluissa, joita silloinen pääministeri Esko Aho johti, olisi voitu varmasti varsinkin eteläisen Suomen osalta ankkuroida paremmin Euroopan unionista tulevat varat suhteessa kansallisiin tukiiin.

³⁵ **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, ed. Hemmilä, että kyllä neuvotteluissa ja Suomen sisäisessä päätöksenteossa neuvottelustrategiasta ja neuvottelujen käymisestä — sen verran voi mennyt kosketella — teidän oman puolueenne pitäminen mukana edes sen mittaisen maataloustuen hyväksynnässä ja Suomen sitoutamisessa siihen, mikä toteutui, oli kivireen vetämistä. Ed. Hemmilä, valitettavasti joudun sanomaan tällä tavalla.

Mitä tulee siihen, kuinka paljon on leikattu, ed. Hemmilä, järjestelyhän oli se, että tuki oli aleneva. Kun katsotaan vuosittaiset tukitasot, joihin meillä olisi ollut mahdollisuus, niin alenevan tuen mahdollisiin rajoihin, kun verrataan sitä, mikä vuonna 95, 96, 97, 98 ja 99 tulee toteutuneeksi, kumulatiivinen ero mahdolliseen kattoon verrattuna on 3 063 miljoonaa markkaa. Näin kai se on.

³⁶ **Kyösti Karjula /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti valiokuntakäsittelyssä luopumistukilaki ei saanut riittäviä sisällöllisiä korjauksia. Sen seurauksena mietinnössä on useita vastalauseita, jotka nekään eivät tule poistamaan epäkohtia, jotka todella esitykseen sisältyvät.

Lakiesityshän rajautuu koskemaan sukupolvenvaihdoja ja lisämään luovutuksia, joissa peltojen omistusoikeus siirtyy. Suurin epäkohta on se, että maan vuokraus jää esityksen ulkopuolelle. Sen vuoksi esittäisinkin ja ihan vetoaisin, että kun nyt vielä asiaa tullaan käsittelemään, eikö löytyisi sellaista rakentavaa yksituumaista ratkaisua, jossa vuokrausehto voisi sisältyä lakiesitykseen. Sillä on erittäin suuri merkitys maatilojen tulevan toiminnan kannalta, mutta sillä on myös erittäin suuri merkitys maanviljelijöiden, maatalousyrittäjien varhaiseläkejärjestelmän toimivuuden kannalta.

³⁷ **Timo Kalli /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelun aikana on ihmetelty, että on niin monta vastalauseita ja niin monta vastalauseen allekirjoittajaa, niin ihan lyhyesti: Vastalause 3 lähtee siitä, että vuokraus ja viljelemättömyys säilyisi jatkossakin, niin kuin voimassa olevassa laissa on. Vastalauseessa 2 taas ed. Valpas teki ehdotuksen alueellisesta mahdollisuudesta, jota valitettavasti ei kukaan kannattanut. (Ed. Huotari: Miksi kepu ei kannattanut sitä?) — No, koska keskusta lähti siitä, että se pitää ulottaa koko maahan. — Vastalause 1 tuli vasta sen jälkeen, kun pykälät oli jo lyöty kiinni, ja samat perustelut ovat myös hallituksen esityksen perustelutekstissä. Tässä asiassa pyrittiin löytämään laajaa konsensusta, sovittiin jopa niin, että sama asia olisi nostettu lausumaksi kolmanteen kohtaan yksimielisenä, mutta valitettavasti politiikka ja asioiden hoito on välillä sen kaltaista, että pitää syntyä erilaisia ratkaisuja. Tässä syntyi tämän kaltainen ratkaisu.

Sitten muutama kommentti. Ed. Seppo Lahtela ennusteli, mahtaako ehdotuksen seurauksena maan hinta nousta vai laskea. Tämä kysymys on vakava asia. Jos maan hinta laskisi, se suoranaisesti vaikuttaisi heti tilojen vakuusarvoon ja siinä ei ole mikään pieni ja mitätön asia. Itse ennustan, että tällä ei tule olemaan maan hintaan oikeastaan minkäänlaista merkitystä.

Ed. Huotarille sanoisin, että mikäli olisi valittu alueellinen ratkaisu, se olisi vääristänyt tilannetta, koska myös eteläisemmässä Suomessa on maakuntia ja alueita, joissa viljelemättömyys jossakin kunnassa on hyvin merkittävä, vaikka kunnan tunnusluvut eivät vaikuta koko työvoima- ja elinkeinokeskuksen alueeseen, mutta yksittäisen kunnan osalta prosentit saattavat olla hyvinkin korkeat, ja sillä tavalla ratkaisu ei välttämättä olisi ollut oikeudenmukainen.

Itse myönnän ja ymmärrän, että tällä on alueellista merkitystä ja tällä ratkaisulla Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutu menettää kymmeniä miljoonia markkoja, jotka nyt tässä ehdotuksessa koituvat eteläisen Suomen ja aktiivisemmän viljelyn hyödyksi. Tämä pitää paikkansa ja se on syytä sanoa. Myös tähän samaan asiaan kiinnitti huomiota ed. Lehtomäki.

Ed. Granvik totesi, että hyvänä on se, että nuorta ja aloittavaa viljelijää tuetaan, ja mainitsi, että ensi vuoden alusta aloittavan viljelijän aloittamisavustusta, käynnistämistukea, nostetaan ja muutenkin mahdollisuuksia parannetaan. Tämä-

kin pitää paikkansa. Mutta ne viljelijät, joilla käynnistäminen on tapahtunut nyt tämän vuoden aikana tai aiemmin, eivät valitettavasti tästä pääse hyötymään. Tietenkin aina raja kulkee jossakin, ja tässä jos nyt aloittavien mahdollisuuksia parannetaan. Valitettavasti se ei koske niitä, jotka tämän aloittamisen jo ovat olleet tekemässä.

Minusta on syytä todeta, että on syntymässä ratkaisu, joka joiltain osin täyttää joitakin edellytyksiä, mutta valtaosaltaan se heikentää. Sille valitettavasti ei mitään voi muuten kuin parantamalla ratkaisua niin, että muutetaan pykälää ja niille pykälille hoidetaan rahoitus jostakin muust.

Edelleen ed. Huotari totesi, että ministeri Hemilän taholta olisi ollut olemassa joku aloite. Itse ainakaan en ole kokenut, että keskustaan tai keskustan valiokuntaryhmään olisi oltu yhteydessä, että vuokrausmahdollisuus jollakin tavalla olisi ollut hoidettavissa. Emme ainakaan olisi lähteneet sen kaltaiseen ratkaisuun, jossa kehyksen ja pääluokan sisältä olisi vielä tämän lisäksi siirretty aktiiviviljelijöiltä näille luopujille. En usko, että myöskään muut valiokuntaryhmät tähän olisivat olleet valmiit. Eli ei asiaan mielestäni liittynyt minkäänlaista politiikkaa tai politiikan peliä, eikä se sisällä sitä arviota, että jauhot olisivat olleet puhtaat tai ei-puhtaita. Kysymys on vain siitä, että järjestelmän säilyttäminen nykyisellään olisi edellyttänyt enemmän rahaa, ja sitä rahaa ei oltu valmiit tuomaan kehyksen ulkopuolelta ja sen seurauksena nyt näitä valitusvirsiä valitettavasti on jouduttu veisaamaan.

³⁸ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Täytyy minunkin kommentoida kuulemaani ja toisenpolvisesti kuulemaani. Ensinnäkin asetun ilman muuta tukemaan ed. Hemmilän aikaisempia puheita ja kommentoimaan ed. Pekkarisen puheita hyvin olennaisella asialla. Mikä oli se olennaisin puute, joka jäi EU-jäsenyysneuvottelutalokseen ja -sopimukseen keskustan neuvottelemassa? Se oli se, että pohjoista tukea ei sovittu EU-rahoitteiseksi tueksi merkitsemällä se Rooman sopimukseen omana artiklanaan. Se oli keskeinen pointti, ja vain tämä on olennaista. Siitä seuraa kaikki. On aivan eri asia, että se tuki on kansallisrahoitteinen kuin että se olisi EU-rahoitteinen. Tämä asia keskusteltiin tässä salissa silloin ennen vuotta 95 harvinaisen perusteellisesti. Siitä puhuttiin enemmän kuin mistään muusta.

Mutta ed. Pekkarinen, joka nyt lähti rahaa keräämään jostakin katteeksi tähän budjettiin, aktiivisesti unohtaa tämän juuri siitä syystä, että hän oli sisäministeriössä sotkemassa kaksi momenttiakin keskenään. Aluekehitysrahat olivat välillä tuolla ja välillä täällä, ja se meni totaalisesti pieleen. Siinä pyöri 500 miljoonaa markkaa eli puoli miljardia. Ed. Pekkarinen retorisesti taitavana tietysti heittelee huulta sinne sun tänne, mutta asianlaita noin pohjimmaltaan sattuu olemaan näin, todistaa henkilö, joka on kaikki kahinat täällä kuunnellut.

Arvoisa puhemies! Kommentoin myös toista puheenvuoroa, ja se on ed. Kallin äskenen puheenvuoro, mutta toisella tavalla. Perimmäinen kysymys on juuri se, jonka ed. Kalli sanoi, onko saatavissa raamiin lisää rahaa vai ei. En missään nimessä voisi olla nyt mukana sellaisessa hankkeessa, jossa nyt nimenomaan, kun on saatu nämä lfa:t ja muut koko maahan jnp. ja se rahoitusjärjestelmä jollakin tavalla sovittua, ruvettaisiin sitä rukkaamaan uudelleen. Siis kysymys on siitä, löytyykö se 300 miljoonaa tai mikä nyt sitten se MYELin mukainen rahamäärä on, löytyykö se raamin ulkopuolelta vai ei. Jos ei sitä löydy, niin kuin nyt näyttää, että sitä ei löydy, silloin täytyy jäljelle jäävin keinoin pyrkiä toteuttamaan sukupolvenvaihdokset niin hyvällä tavalla kuin mahdollista, niin pitkälle saakka huomioon ottaen Itä- ja Pohjois-Suomen erityisolosuhteet kuin mahdollista. Sitä varten täällä ovat kolmannen käsittelyn äänestykseen tulossa nämä lausumaehdotukset, ja kysytään sitä, onko niillä lausumaehdotuksilla merkitystä. Tässä nimenomaisessa tapauksessa niillä on eduskunnan hyväksymistä ehdoton sitovuus, aivan ehdoton sitovuus. Ne tullaan toteuttamaan ripusta räppyy.

Erikoisesti korostan sitä, että myös nyt pitää vakavasti lähteä siitä liikkeelle, että valtio toimii tässä maan välittäjänä eli ostaa maata, antaa sitä vuokralle tai ehkä sitten myy sen tuottajalle, joka haluaa laajentaa tiluksiaan peltojen osalta, niin että tämä sukupolvenvaihdos onnistuu mahdollisimman hyvin. Se, joka tässä menettää, on tietysti luopumistuen saaja, se on aivan totta, ja se on ikävä juttu. Mutta toiminnan jatkuminen tällä tulee turvatuksi tuotannon aloittavien osalta varsin hyvin. Rakennemuutos toteutuu sillä oikealla tavalla, että siirrytään omistuksesta omistukseen eikä vuokrauksesta vuokraukseen. Minä kuitenkin katson, että maatalous edelleen on omistukseen perustuvaa toimeliaisuutta Suomessa eikä

vuokraviljelijän syytinkihommia, niin kuin se voisi olla, jos asiat olisi toisin hoidettu historiallisesti.

Sitten, arvoisa puhemies, kun on paljon muutaakin puhuttavaa monella ja muista asioista, pitää edustajatovereita käytävän vasemmalta puolelta vähän rokottaa. Ensinnäkin mikä koskee sosialidemokraattien vastalauseita, minun täytyy olla äärimmäisen huolissani vallitsevasta tilanteesta, että yhteys ministeriön virkamiehiin on katkennut kokonaan. Onko tässä sopimattomasta käyttäytymisestä kysymys vai mistä, että täällä pitää ponnella sanoa, että hoitakaa meille tietoa pöytään? Eipäs siitä muuta.

Sitten oikein vasen laita. Minä olen ruvennut arvostamaan vuosien varrella vasemmistoliittoa sosiaalipoliittisista asioista, joihin kuuluu muun muassa osa-aikaeläke jnp. Mutta osa-aikaoppositiota minä en ymmärrä oikein millään.

³⁹ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen värikkään puheenvuoron jälkeen kuitenkin haluaisin sanoa ed. Kallille, joka on myös maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja, että te myönsitte, että tämä on myös alueellinen ratkaisu. Ihmettelen sitä, että mieluummin valitsette kirkasotsaisuuden, oikeassa olemisen, täällä salissa ja äänestytämisen kuin sen välivaihtoehtoon, joka olisi ollut edullinen ja johon ehkä olisi voinut löytyäkin tällainen rahoitus. Mutta te halusitte olla täällä oikeassa ja kertoa sen sitten Maaseudun Tulevaisuudessa, kun se seuraavan kerran ilmestyy. Nyt minusta ainakin teidän puheenvuoronne jälkeen tuntuu vielä enemmän pahalta se, että te ette todellakaan ole huolestuneita näistä ikääntyvistä ihmisistä, joilla ei ole juurikaan asiaa enää työmarkkinoille, koska aika moni 55-vuotias maataloustyötä pitkään tehnyt ei ole enää niin työkykyinen, että pystyisi menemään siihen oravanpyörään, mitä tehtaissa ja teollisuudessa on. Minne hän muuttaisi sieltä omalta tilaltaan? Myisi sen ilmeisesti, jos joku vain ostaisi, ja muuttaisi kaupunkiin, niinkö, koska siellä maaseudulla ei kovinkaan paljon työpaikkoja ole? Olen todella pettynyt siitä, että keskustusta ei halunnut löytää sitä ratkaisua, ja ehkä nyt uskonkin enemmän siihen, että siinä on se syy, minkä takia täällä on näin paljon näitä erilaisia vastalauseita.

⁴⁰ **Tapio Karjalainen /sd:** Arvoisa puhemies! Oikeastaan tämän puheenvuoroni pyysin valio-

kunnan puheenjohtajan ed. Kallin puheenvuoron johdosta, mutta ehkä ensin totean ed. Pulliaiselle, ettei yhteyksillä virkamiehiin tietenkään voi kerskua. Asiantuntijakuuleminen osoitti, että hallituksen näkemysten ja asiantuntijoiden näkemysten välillä on sellaisia ristiriitoja, että ne herättivät myös meidän ryhmämme epäluuloja ja arveluja siitä, onko tässä kaikki tarkoituksenmukaista.

Ihan historiankirjoituksen takia valiokunnan puheenjohtajan ed. Kallin puheenvuoroon. Ihan samasta asiasta ei ole kysymys meidän vastalauseessamme kuin siinä tekstissä, joka sisältyy mietintöön. Siellä on yleinen seurantavelvollisuus vuosittaisesta raportoinnista. Me lähdimme siitä, että jos tässä on ilmiselviä vaaroja, tulkoot ne heti esille, ja että ensi vuoden budjettia laadittaessa meillä olisi jo tietoa reagoida ensimmäisen kerran, jos ollaan menossa täysin harhaan.

⁴¹ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoroon tarttuen, kun ed. Pulliainen epäili ja ihmetteli monenlaisia vastalauseita, joita mietintöön liittyy, katson, että tässähän on erinomaisen hyvä mahdollisuus olemassa osoittaa mieltä ja suoraselkäisyyttä, että ollaan edes vastalauseitten kautta jollakin lailla kiinnostuneita tästä asiasta. Siinä mielessä arvostan suuresti ed. Valpasta, koska luotan, että hän suoraselkäisenä pysyy vastalauseittensa takana myöskin mahdollisessa lopullisessa päätöksenteossa, että otetaan ja kannetaan myöskin lähete-keskustelun periaatteitten mukaisesti huolta Itä-Suomesta, missä paljon pientä viljelyä ja pientiloja on olemassa, ja sen tulevaisuudesta. Uskon, että tulevassa puheenvuorossaan myöskin ed. Kähkönen tukee Itä-Suomea ja sen tulevaisuutta.

Rouva puhemies! Toivon, että nämä otetaan huomioon myöskin tässä keskustelussa.

⁴² **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Huotarin puheen johdosta. Voin todeta kaksi asiaa. Ensinnäkin se, millä tavalla Itä- ja Pohjois-Suomi otettiin huomioon, löytyy valiokunnan mietinnön toisesta edellyttämispöytäkirjasta, jossa haettiin niitä tilanteita varten, joissa ei löydy jatkajaa eikä ostajaa, jotta järjestelmää, millä nämä maat siirtyisivät jollain tavalla valtiolle, että nämä ihmiset voisivat toimeentuloa jollain muulla tavalla jatkaa ja pääsisivät maistaan eroon, jos ei muuten käy.

Toinen asia liittyy näihin erilaisiin lukuihin, joita keskustelussa on esiintynyt. Niin erilaisissa lehdissä kuin joissakin muissakin puhutaan paljon prosenttiluvuista. Mutta koska kysymys on yksilöllisestä ongelmasta, siitä, löytyykö jatkaja tai vuokraaja tai ostaja, näitä yksilöllisiä ongelmia on ympäri koko maata. Ihan esimerkin vuoksi, jos vuosina 1995—1999 lokakuun loppuun esimerkiksi Kainuussa on viljelemättömyyssopimuksia tehty yhteensä 37 kappaletta, niitä esimerkiksi Keski-Suomessa on samaan aikaan tehty 46 kappaletta eli Keski-Suomessa on enemmän niitä tiloja ja yksittäisiä ihmisiä, joille mahdollisesti tulee ongelma, joten pelkillä prosenttiluvuilla leikkiminen ei ihan anna koko kuvaa tästä tilanteesta.

⁴³ **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Huotarin vuodatuksen haluan sanoa selvennykseksi, että olisi pitänyt olla hyväksymässä tällainen esitys kuin ed. Valppaan esitys on. Meillä on tästä mustaa valkoisella, millä tavalla tämä järjestelmä on toiminut. Etelä-Savossa viljelemättömyyssopimuksia on tehty 22 prosentin verran tämän järjestelmän sisällä, Pohjois-Karjalassa 22 prosenttia ja Keski-Suomessa 17 prosenttia. On aika erikoista, jos otettaisiin vain jokin tietty alue. Me lähdimme siitä, että meidän lakialoitteemme pitää sisällään koko maan käsittävän viljelemättömyyssopimuksen, johon olisivat tulleet mukaan myös muut alueet kuin vain Itä-Suomi. Kuten ed. Kalli sanoi, myös etelästä löytyy kuntia ja alueita, joilla viljelemättömyyssopimuksella on ollut käyttöä. Tämä on ollut meidän perusteenamme tässä eikä todellakaan mikään politiikointi. Tämän halusin oikaista.

⁴⁴ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Samaan asiaan viitaten, onko keskustalla suoraskäistä politiikkaa täällä vai puhutaanko toista, näkisin, että näkemyksemme oli alusta asti se, että hoidetaan asiat sillä tavalla, että tuki on kaikkien saatavilla.

Viljelemättömyydestä. Se on tärkeä määrätyillä alueilla ja painottuu Itä-Suomeen hyvin pitkälle. Minusta äsken kuultiin kappaleita. Prosentit ja kappaleet ovat vähän eri asia. Tulee muistaa, että se on yhtä tärkeä niin Kainuussa kuin Keski-Suomessakin sille, joka saa viljelemättömyyssitoumuksen ja siitä eläkkeen. Heillä kummallakaan ei ole ollut muita vaihtoehtoja kuin tämä, koska ensin pitää käyttää muut vaihtoehdot,

että saa yleensä tämän eläkkeen käyttöön. Siinä mielessä pitää lähteä siitä, että viljelijät ovat tasa-arvoisia. Voin vakuuttaa, että tätä on pidetty hyvin tärkeänä osana nimenomaan siirtymäkauden aikana, koska nyt kuitenkin pääosa niistä, jotka tätä aikovat käyttää, olisivat siirtyneet. Siinä mielessä olisi ollut tarkoituksenmukaista käyttää koko rakennerahastokausi vanhalla systeemillä.

⁴⁵ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tästä asiasta on käytetty varmasti hyvin paljon puheenvuoroja, koska keskustelu vielä jatkuu.

Ensinnäkin haluan todeta, että tämä lakiesitys on selkeästi huonontamassa nykyistä luopumistukijärjestelmää. Hallituksen alkuperäinen esityshän lähti siitä, että tukeen oikeuttaisivat sukupolvenvaihdokset ja lisämaan luovutukset, jotka tapahtuvat omistusoikeuden luovutuksella. Todellakin ainakin Itä- ja Pohjois-Suomessa hallituksen alkuperäinen esitys on selkeästi hidastamassa ja vaikeuttamassa rakennemuutosta maatalouden puolella. Kun tämä tässä muodossa oli, itsekin toin julkii, että en voi olla sitä hyväksymässä. Olin todella optimisti, ja koko valiokunnan tahto oli, että tähän on saatava muutos.

Käsitin, että vuokrausmahdollisuutta vilpittömästi kaikki yrittivät. Otan esimerkiksi Pohjois-Karjalan lukuja. Ed. Jari Koskinen viittasi prosenttilukuihin — tulin saliin vasta äsken, en tiedä tarkalleen, mitä hän tarkoitti — mutta joka tapauksessa Pohjois-Karjalassa vuosina 1996—98 noin 19 prosenttia oli sukupolvenvaihdoksen kautta luopumisia, 60 prosenttia luovutuksia lisämaan kautta ja siitä noin 90 prosenttia vuokrauksen kautta, siis todella näin merkittäviä lukuja, ja viljelemättömyys 22 prosenttia. Hallituksen esityksestään alun perin nähtiin, että viljelemättömyyteen ei ole mahdollisuutta. Mutta niin kuin arvoisat edustajat hyvin tiedätte, on alueita, joilla on tietty peltoalueet, jotka joko pellon laadun tai sijainnin vuoksi eivät kelpaa kenellekään, kenellekään ei ole halukkuutta ostaa niitä.

Nyt mietinnön kautta on tähän tiettyjä höysteitä saatu, lievityksiä, parannusehdotuksia. Tietyllä tavalla viljelemättömyys mahdollistuisi, vaikka se ei tietenkään ole toivottavaa. Lausumassa 2 edellytetään, että mahdollisimman pian ryhdyttäisiin järjestelyihin, joilla valtio ostaisi hallintaansa tilapäisesti peltomääräalat, jotka eivät kelpaa kenellekään, ja valtio sitten mahdollisesti vuokraisi tai möisi nämä pellot vapaille markkinoille, kun halukas ostaja löytyy. Tässä tavallaan

yksi väylä ainakin osalle mahdollittamaan tilanteeseen joutuneista viljelijöistä, jotta luopuminen mahdollistuisi.

Toisaalta myyntiin ja ostamiseen liittyy helpottavia tekijöitä, ennen kaikkea nuorten viljelijöiden kohdalla. Koko ajan oli tarkoituskin valio-kunnassa mahdollistaa nuorille viljelijöille ostaminen. Siihen liittyvät aloitustuen avustusosuu-den enimmäismäärän kasvattaminen, korkotukilainat ja lyhennysten aloitusten siirtäminen.

Vuokrausmahdollisuuden, niin kuin sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnossa maa- ja metsätalousvaliokunnalle todetaan, poistumisella saattaa olla kielteisiä vaikutuksia. Me jokainen tiedämme, että näitä kielteisiä vaikutuksia on varmasti. Mutta vasemmistoa ja myös minua henkilökohtaisesti ihmetytti suuresti, että tänne valiokuntaamme mietintöön ei voitu yksimielisesti ottaa lausumaa, jossa edellytetään selvitystä luopumistukijärjestelmän toteutumisesta, erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vaikutuksista, jotta mahdollisimman nopeasti eli ennen kuin seuraavaa talousarviota käsitellään, saisimme raportoinnit tästä. Siellä voi hyvinkin yllättäviä vaikeuksia tulla eteen.

Joka tapauksessa, kun valiokunnassa myös kysyin ja taattiin, että nämä parannusehdotukset eivät ole yksinomaan sanahelinää vaan ne konkretisoituvat, niin olen päätenyt sille kannalle, että voin olla tämän hyväksymässä ja todella edellyttän, jos ja kun sitten todella voittamattomia vaikeuksia syntyy jatkossa, että sitten pystymme tekemään parannusesityksiä. On kylläkin myönnettävä, että erittäin monelle viljelijälle varmasti myös maan myyminen on tietyllä tavalla ylivoimainen tehtävä, mutta nämä parannusesitykset, jotka valiokunnan mietintöön liittyvät, helpottavat vain sen maan ostamista.

Arvoisa puhemies! Tiedän, että tämä esitys ei ole hyvä, mutta se on kuitenkin hyväksyttävissä.

46 Timo Kalli /kesk: Rouva puhemies! Pahoittelena, että tämä keskustelu venyy enkä itse sitä haluaisi. Mutta ed. Huotarille toteaisin, että lainsäädäntötyö ei ole huutokauppatoimintaa. Mietintö valmistuu tietyssä järjestyksessä. Jos käsittelyn pohjana on hallituksen ehdotus ja rinnakkain käsitellään lakialoitetta, jossa edellytetään kahden pykälän muutosta, ja jos toinen vastalause pitää sisällään vain sen mielipiteen, jossa ed. Valpas on esittänyt yhteen pykälään varausta alueellisuuteen, niin millä tavalla ed. Huotari

ymmärtää sen, että ne, jotka ovat olleet tämän lakialoitteen takana, voisivat yhtäkkiä hypätä siinä tilanteessa johonkin arvaamattomaan toiseen tilanteeseen? Kun toivottavasti perehdytte tähän käsittelyyn, niin tulette vakuuttuneeksi siitä, että ei ole olemassa mitään muuta mahdollisuutta kuin tämän kaltainen. Kaikki muu on huutokauppaa tai poliittista peliä.

Sitten tähän toiseen ponsilausemaan. Oli olemassa edellytys, valiokunta oikeastaan oli yksimielinen siitä, että jos olisi voitu menetellä niin kuin pohjassa edellytettiin, niin tämä sama asia olisi hyväksytty yksimielisesti edellyttämismuotoon. Mutta valitettavasti tässä vain tekniikka oli sen kaltainen, että se ei tätä sittemmin mahdollistanut.

47 Unto Valpas /vas: Arvoisa puhemies! Minusta tämä alueellinen tuki ei ole arvaamaton, koska se nimenomaan kohdentuu sinne, missä tilanne on vaikein. Tällä tavalla kustannukset olisi myöskin saatu sellaisiksi, että jos yhteistä tahtoa olisi ollut, niin se olisi voitu toteuttaa. Minusta tätä vuokrausvaihtoehtoa ei tosissaan haluttu mukaan lakiesitykseen. Tämä kyllä ainakin minulle selvisi valiokunnassa. Puhetta kyllä riitti asian puolesta.

Uskon, että esimerkiksi alueellinen kompromissi olisi ollut toteutettavissa, jos keskusta, kokoomus ja vihreätkin olisivat lähteneet tätä vakavasti ajamaan eteenpäin. (Ed. Pulliainen: Jos koko eduskunta ajaisi, niin kyllä se sitten!) Toivon kuitenkin, että vastalauseilla, jotka nyt on jätetty, saadaan jotain aikaan. Esimerkiksi seurantavollisuus, josta ed. Karjalainenkin mainitsi, antaisi lain korjaamiselle perustan, jolla sitten voitaisiin tehdä tarpeelliset muutokset, jos todetaan tai pelätään, että tämä laki, jota nyt käsitellään, on huono. Ihmettelenkin, miksi ei tällaisesta seurantaakaan voitu hyväksyä.

Kaiken kaikkiaan, jos vastalauseet on jätetty ja jos niillä edes jotain saadaan aikaan, niin minusta ne ovat silloin olleet ihan kohdallaan ja paikallaan.

48 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on semmoinen merkittävä linjanveto luopumistuen osalta tapahtumassa. Oikaisen oikeastaan joidenkin puheiden yli, koska edelliset puheenvuorojen käyttäjät ovat paneutuneet ongelma-kohtiin.

Minä nimittäin väitän, jotta eri puolilla Suomea ajatellaan eri tavalla luopumistuen muutoksen vaikutuksista. Se näkyy oikeastaan tuolla valiokunnassa aika hyvin. Niiden, jotka ovat kotoisin sileiltä peltoaukeilta ja lakeuksilta, käsitys on, jotta tämä esitys ei hirveästi vaikeuta millään muotoa jatkossa tätä luopumista. Mutta niillä, jotka ovat syrjäisemmiltä seuduilta, tuolta Itä- ja Pohjois-Suomesta ja ennen kaikkea Pohjois-Karjalasta vaikka, voi olla toisenlainen kulttuuri. Se kulttuuri mahdollisesti johtuu siitä, jotta ainakin tuolla meidän seutukunnalla on hyvin kiviset pellot ja niihin on jouduttu tekemään hirveän paljon työtä, jopa käsityötä, raivaamaan käsin kangella vääntäen kivet ja kannot sieltä pois, ja lakeuksilla ilmeisesti on vähän luonnollisesti ollut tasaisempaa. Ei ole semmoista työmaata ollut, ja sen takia väitän, että tällä myymisvaihtoehdolla, jos edellytetään luopumista kokonaan, tulee olemaan isommat vaikutukset koko järjestelmään ja sen toimivuuteen. Voi olla, että maahan kiintyminen on tiukempaa kuin jossakin sellaisella seudulla, missä on isommat pinta-alat. Se on luonnollista. Jos Itä-Suomea ajatellaan, niin sielähän talon ympärillä on pieni peltoaukea ja pieniä lämpäreitä. On aika iso kynnys myydä naapurille tai lähiseudun viljelijälle pellot ja itselle jättää vain tontti. Sen takia vuokrausvaihtoehdon näkökulma, jonka ed. Valpas vastalauseessaan on esittänyt, on ihan oikea. Se lähtee sellaisesta kulttuurellista näkökulmasta ja siitä, jotta ajattelumallit on toisenlaiset kuin mahdollisesti muualla. Näkemys vahvistui valiokuntatyössä erityisesti, kun kuunteli niitä edustajia, jotka ovat tulleet muilta seutukunnilta. Sen takia olisi toivonut, jotta ed. Valpas olisi ponneikkaammin ollut esittämässään sellaista ajatusta, että ratkaisu voisi olla alueellinen.

Tiedän kyllä ne vaikeudet, joita on olemassa, jos ratkaisu tehdään alueellisesti, koska silloin joudutaan tekemään vähän säännöksiä. Asian pitää olla mahdollisesti kokeiluluonteinen, ja siihen on liitettävä tiukka seuranta sen suhteen, miten se toteutuu. Siinä on kieltämättä eriarvoistavia tekijöitä sillä tavalla, että joku voi kysyä muualla Suomessa, miten tuolla voi tapahtua noin. Meillä on kotitaloustyön osalta suoritettu kokeilua, jota vielä jatkettiin. Sen takia minusta olisi pitänyt tämä asia hyväksyä jopa niin, kuin ed. Valpas esittää, mutta niin, että olisi lisätty kokeilu-sana siihen. Kokeillaan tämä aika ja sitten vedetään johtopäätökset.

Nyt ollaan kuitenkin valiokunnan enemmistön tahdon mukaisesti siinä tilanteessa, että vuokrausvaihtoehto luopumistuesta jää pois. Sen takia ihmettelen sitä, niin kuin edellisinkin puhujat, jotka vastalause 1:tä ovat olleet allekirjoittamassa, minkä takia valiokunnassa jotkut eivät halunneet kiireellistä seuranta, jotta vajaan vuoden päästä pitää olla tiedossa, mitä vuokrausvaihtoehdon poisjääminen vaikuttaa. Tällöin voitaisiin vetää johtopäätökset ja tehdä seurauksia tukevat toimenpiteet sillä tavalla, että voidaan eliminoida korvaamattomien vahinkojen tapahtuminen. Se kuitenkin tiedettiin, että jotakin tässä tapahtuu, koska rahoja tarvitaan lisää. Jos olisi pohjaton kassa ja tahtoa sen käyttämiseen, voitaisiin asia viedä ihan miten päin vain, mutta näyttää siltä, että pohjatonta kassaa ei löydy. Sen takia toivon, että ensimmäisen vastalauseen sisältämä ajatus, että seuranta olisi nopeaa ja sillä keinoin löytyisi poliittista tahtoa tehdä tähän riittäviä ratkaisuja, saavuttaisi eduskunnassa jopa enemmistön, että siitä tulisi eduskunnan tahto.

Jos tapahtuu siten, jotta seurataan myöhemmin, eli vuoden 2001 budjetti tehdään ilman mitään johtopäätöksiä, käy sillä tavalla, että asia on myöhässä ja tavallaan kaksi vuotta menetetty tässä pelissä. Rehellisesti pitää tunnustaa se, että itse kyllä toivoin, että tähän olisi voitu rakentaa vuokrausvaihtoehdon tyyppinen luiska, niin kuin edustajat Suomen keskustasta esittävät. Keskustan vastalauseessa kyllä esitetään myös viljelemättömyysvaihtoehdon pysyttämistä, ja sitä en sinällään näe enää tarpeellisena.

Jos vastalause olisi rakennettu pelkästään vuokrauksen osalta, joutuisi harkitsemaan hyvin pitkään, mitä nappia painelee, mutta kun siinä on viljelemättömyys, niin sen tietää. Meidän seutukunnalla on jo ollut esimerkkejä siitä. Siellä on jo ollut peltomaasta jopa puutetta ja on jouduttu purkamaan peltopaketteja ja tehty jopa sellaista lainsäädäntöä. Siinä mielessä se, että viljelemättömyyttä tuetaan, ei minusta ainakaan luo mitään uutta. Sen sijaan se ajattelu, joka valiokunnan mietintöön on sorvattu sisään ja jossa valtiolta jatkossa mahdollisesti tulee tarjoutumaan ostajaehdokkaaksi ja välittämään maata, on minusta järkevä vaihtoehto sillä tavalla, että jos joku haluaa luopua, niin siinä on se reikä nyt olemassa. Jos haluaa luovuttaa maansa pois, niin silloin ei tule sitä ongelmaa, jotta ei olisi ostajaa, mitä pelättiin.

Tämä on monien kompromissien tulos. Tässä on jotain hyvääkin, mutta aina, kun kompromisseja tehdään, siihen jää jotain pahaakin.

⁴⁹ **Katri Komi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Luopumisjärjestelmäläkkeethän eivät ole tosiasiallisesti alentaneet viljelijöiden keskimääräistä eläkeikää, eli se on sama, 59 vuotta, kuin muissakin ammattiryhmissä. Luopumisjärjestelmä on korvannut työkyvyttömyyseläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä. Nimenomaan luto on sopinut viljelijöille muita eläkkeitä paremmin sen vuoksi, että se antaa mahdollisuuden molemmille yrittäjäpuolisille samanaikaiseen eläkeratkaisuun. Ongelmana on, että jos esimerkiksi vain toinen jäisi yksilölliselle työkyvyttömyyseläkkeelle, se edellyttäisi maataloustuotannon vähentämistä ja siitä tulisi ongelmia toiselle puolisolalle, jonka pitäisi yrittää säilyttää työpaikkansa.

Toki hallituksen esitys on parempi kuin lutun lopettaminen kokonaan, mutta se täyttää vain minimivaatimukset. Varmaan jo aikaisemmin on todettu, että sosiaalipoliittisesti se on epätasa-arvoistava. Tilanne on niin erilainen Itä-, Pohjois-, Länsi- ja Etelä-Suomessa ja vielä eri perheissä tai eri suvuissa. Selvityksethän eivät auta niitä ihmisiä, jotka nyt ovat tehneet suunnitelmia tulevien vuosien varalle, oli sitten kyse viidestä vuodesta tai seitsemästä vuodesta. Mahdollisesti on ensin suunniteltu vuokrausta ja sen jälkeen sukupolvenvaihdosta. Nyt ajatukset menevät uusiksi.

Lähetekeskustelussa on ollut niin sosialidemokraattien, rkp:n, kokoomuksen kuin vasemistonkin puolelta huolta vuokrausmahdollisuudesta ja todettu, että se on välttämätön ja että nykyisen kaltaisen maiden vuokrausjärjestelmän säilyttäminen sisältää erittäin runsaasti maaseutuelinkeinon jatkuvuutta tukevia tekijöitä jne. On valitettavaa, ettei vuokrausta ja yleensäkin tukea keskustan esityksen taakse saatu. Tässähän vaihtoehtona on todellakin rinnakkaislakialoitteemme, joka tarkoittaisi entisen lain jatkamista kolmella vuodella. Saman tien aloitettaisiin kolmen vuoden päähän tähtäävän lakiesityksen muotoilu, jolloin olisi mahdollisuus toimia edes jollakin aikajänteellä suunnitelmallisesti myös maatiloilla, muutokseen kun tarvitaan aikaa henkisesti.

Ed. Lämsän ensimmäisenä allekirjoittaman lakialoitteen mukaan toimienhan nykyinen laki ei katkeaisi kuin veitsellä leikaten. Luopumisista on kuitenkin ollut vuokraustapauksia parin vii-

me vuoden aikana sukupolvenvaihdoksista noin 25 prosenttia ja lisäalueluovutuksista noin 90 prosenttia, joten lain jatkamisen tarpeellisuutta edes seuraavat kolme vuotta tuskin kukaan voi kiistää.

⁵⁰ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä lueteltiin luopumISRatkaisujen määriä. Totta kai on niin, että kun on ollut sellainen vaihtoehto, näitä on ollut suhteellisen paljon. Mutta näillä alueilla, esimerkiksi Keski-Suomessa, on varmasti enemmän niitä tiloja, jotka voivat ostaa vapaiksi jääviä tiloja. Itä- ja Pohjois-Suomessa ongelma on juuri se, että ostajia ei juurikaan ole. (Ed. Valpas: Juuri niin!)

Kiitoksia ed. Kallille oppitunnista. Se oli ihan opettavainen, mutta ehkä minä olen oppinut toisessa valiokunnassa työskentelemään hieman toisella tavalla. Siellä haetaan loppuun asti aina ratkaisua, joka olisi sellainen, josta voitaisiin yksimielisyys löytää. Kyllä tästä paistaa ihan selvästi läpi se, että te halusitte olla oikeassa. Jos olisitte lähteneet neuvottelemaan pelkästä vuokrauksesta ja siihen olisi haettu ratkaisuja, se ei olisi ollut enää niin kallis ja siihen olisi voinut ehkä löytyä ratkaisu.

Ed. Jari Koskiselle sanoisin vielä, että kun hän heitti toisen lausuman ratkaisuksi vuokrausmallin poisjäämiseen, toivottavasti hän myös huolehtii siitä, että tämä menee sitten läpi, että valtio tulee lunastamaan maat.

Kun ed. Komi sanoi, että tämä on korvannut tavallaan myös työttömyyseläkettä, huomautan vain, että viljelijät eivät pääse työttömyyseläkkeelle, koska Ahon hallituksen aikana siihen tuli sellainen ehto, että pitää olla vähintään viisi vuotta työssä 15 vuoden aikana, ennen kuin onnistuu pääsemään työttömyyseläkkeelle.

Ed. Pulliaiselle vielä lopuksi sanoisin, että varmaan sen jälkeen, kun valtio on lunastanut maat viljelijöiltä, tehdään sellainen peltojen suojeleohjelma, johon ruvetaan etsimään rahoitusta jostakin, jos löytyy.

⁵¹ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! On kai aiheellista palata vielä kerran viljelemättömyyssopimuksen tekoon. Minusta tässä on turha narrata sillä tavalla itseään, että jos valtio nyt ostaa jollakin alueella, sitten joku ostaa valtiolta ja jatkaa. Ellei siinäkään vaiheessa ole ollut ostajaa, toista viljelijää tai vuokraajaa tänä vuonna siinä lähistöllä, minä en jaksa uskoa, että sen jäl-

keenkään tulee siihen ostajia. Se on minusta pelin politiikkaa, se on totta. Mutta että valtio ostaisi maan itselleen johonkin muuhun käyttöön, se on oleellinen kysymys näissä asioissa ja sitä kannattaa miettiä jatkossa.

⁵² **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. H. Aholle: Näinhän on, että, jos valtio, niin kuin oletan, on ostamassa tarvittaessa, ei välttämättä maa kelpaa jatkossa kenellekään viljelijälle. Se on kyllä ymmärretty varmasti.

Mutta kaiken kaikkiaan myönnän itsekkin, niin kuin ed. Komi totesi, että tämä tässä muodossaan edistää sosiaalista eriarvoisuutta varsinkin muun muassa niillä alueilla, joilta itsekkin olen kotoisin, Itä-Suomessa. Alue on pääomaköyhää. Toisaalta jos ajatellaan toimintaympäristöä, sieltä ei löydy välttämättä työpaikkoja muilta alueilta. En tiedä, olenko sinisilmäinen. Tämä on tähän mennessä — tosin olen vasta vähän aikaa tässä talossa ollut — vaikein asia, mutta luotan, että näillä mietinnön lausumilla, ponsilla, on merkitystä. Toisaalta jos ja kun saamme ne selvitykset, niin kuin uskon, jos seuraukset ovat kohutuuttomia, niin kuin epäilen muun muassa näiden alueiden osalta, kun vuokraamismahdollisuutta ei enää ole, pystymme saamaan yhdessä korjausesitykset.

Koen myös sillä tavalla, että valiokunnan jäsenet, ainakin suurin osa heistä, vilpittömästi pyrkivät siihen, että vuokrausmahdollisuus olisi myös ollut mahdollista käytössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 79/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu jatkuu:

¹ **Timo Ihamäki /kok:** Arvoisa puhemies! Asia koskee sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamista. Lakimuutoksen tarkoitus on tehdä valtionosuusuudistus niin, että perustamishankkeisiin ei tulevaisuudessa enää annettaisi valtionosuuksia, vaan nekin rahat käytettäisiin lisäyksenä niin sanottuihin kuntien pieniin hankkeisiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämiseen. Järjestelmä on tarkoitus uudistaa siis siten, että voimavaroja suunnataan perustamishankkeiden sijasta valtioneuvoston vahvistamisen menokehysten rajoissa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista koskeviin hankkeisiin.

Asiasta on sosiaali- ja terveysvaliokunta tehnyt mietinnön ja hallintovaliokunta antanut siitä lausuntonsa. Hallintovaliokunnassa on oltu sitä mieltä, että valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus on tietysti mahdollista tehdä, mutta ei välttämättä niin, että sosiaali- ja terveyssektori aloittaa uudistuskäytännön ja esimerkiksi opetuspuolella tullaan perässä, jos tullaan, vaan kaikki valtionosuusuudistukset olisi tarkoituksenmukaista tehdä samanaikaisesti.

Valtionosuusjärjestelmän uusiminen on järkevää siten, että se tehokkaasti tukee palvelujärjestelmän kehittämistä ja esimerkiksi investointeja osaamiseen ja tietotaitoon. Tätä on pidettävä kannatettavana sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen kannalta. Mutta lakiehdotus aiheutti kritiikkiä niin hallintovaliokunnassa kuin sosiaali- ja terveysvaliokunnassakin. Lakiehdotus pitää sisällään oletaman, että Suomi on sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten osalta rakennettu jo valmiiksi eikä ainakaan suurempiin korjauksiin ole tarvetta. Lisäksi laki tulisi esityksen mukaan voimaan heti ensi vuoden alussa, jolloin jo tarpeelliseksi katsottuja ja vuorolistalle hyväksytyjäkin hankkeita kohdeltaisiin niin, että valtionosuudet poistuisivat tai vähenisivät monilta.

Hallituksen esitys olisi johtanut valtionosuu- den merkittävään pienenemiseen niin sanotuissa suurissa hankkeissa jo vuosina 2000 ja 2001. Vaikutusta olisi ollut kahdeksaan aikaisemmin hyväksyttyyn hankkeeseen, jotka ovat olleet pitkään jonossa odottaen valtionosuuspäätöstä. Taloudellisesti se olisi merkinnyt suoraan 70 miljoonan markan menetystä niille kunnille tai kun-

tayhtymille, joihin menetys aika yllättäen kohdistuusi.

Valiokunta ehdottaakin lain voimaantulosäänöstä muutettavaksi siten, että nykyisen valtionosuusjärjestelmän voimassaoloa jatketaan pari vuotta ja siirtymävaihe hoidetaan nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä. Vuonna 2000 se maksaa 10 miljoonaa markkaa ja vuonna 2001 5 miljoonaa markkaa, jotka on tarkoitettu lisätä valtionosuusraamiin. Nimenomaisena toivomuksena esitetään valtiovarainvaliokunnalle, että lisäys tulisi valtionosuusraamiin eikä sitä poimittaisi menokehysten sisältä. Mainittakoon, että valiokunnan päätös oli pitkän ja seikkaperäisen ratkaisun hakemisen tulos, josta lopulta löytyi ainakin hallituspuolueiden yksimielisyys.

Tällä ratkaisulla saataisiin kuntien ja kuntayhtymien kannalta myönteinen ratkaisu, etteivät ne menetä valtionosuutta hankkeista, joita on suunniteltu jo vuosia ja jotka ovat olleet valmiina toteutettaviksi jo pitkään, mutta valtionosuudet ovat viipyneet. Valtionosuuden heikentäminen jo suunnitelmissa olevilta hankkeilta oli kuntien kannalta kohtuutonta. Esimerkiksi käy pienehkö sisämaan kunta, Kangasniemen kunta, jonka terveyskeskusrakennukset ovat peruskorjauksen tarpeessa kaikkine laho- ja homeongelmineen ja jonka terveyskeskuksen laajentamishanke on ollut tapetilla jo kymmenkunta vuotta. Hanke on ollut todella pitkään vireillä kunnan kerätessä omaa rahoitusosuuttaan hintavaan hankkeeseen, eikä kunnalla yksinkertaisesti ole varaa korjata ja rakentaa ilman nykyisen suuruista valtionosuutta. Viime vuonna se olisikin ollut ensimmäisenä hankeluettelossa, mutta silloisen ministerin toimesta ei suurille hankkeille osoitettu lainkaan valtionosuutta ja rakentaminen jäi silloin väliin.

Kunta on perustanut hankkeensa siihen, että se saa nykyisin mukaisesti 50 prosenttia kustannuksista valtionosuutena. Uudessa lakiesityksessä olisi valtionosuus tippunut 25 prosenttiin, ja jos ei rakenna tai peruskorjaa parin vuoden aikana, mahdollisuus saada valtionosuutta loppuisi sen jälkeen kokonaan eikä kunnalla olisi mahdollisuutta hankkia omaa osuuttaan, joka on 16 miljoonaa markkaa ja sen lisäksi vielä 7–8 miljoonaa markkaa, kahden vuoden määräajassa. Jokin kohtuus oli paikallaan, ja mahdollisuus tuli, kun valtionosuusjärjestelmän voimaantuloa siirrettiin.

Sama koskee Vaasan sairaanhoitopiiriin, Oulun sosiaali- ja terveydenhuollon ja Vantaan ym-

päristökeskuksen hankkeita vuonna 1999, ja sama koskee Mikkelin vanhustenhuollon hanketta, Espoon sosiaali- ja terveydenhuollon hanketta, Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin hankkeita vuonna 2001.

En kannata myöskään lain hylkäämistä. Opposition esitys lain hylkäämisestä johtanee siihen vaaraan, että nykyisen valtionosuuslain voimassa ollessa ministeriö voi niukkuutta jakaessaan osoittaa kaikki rahat muihin sosiaali- ja terveydenhuollon tarkoituksiin eikä osoita niitä lainkaan hankkeisiin, kuten tapahtui edellisenä vuonna silloisen ministerin toimesta.

Järjestelmän uusiminen siten, että tulevaisuudessa voimavaroja suunnataan perustamishankkeiden sijasta, siis seinien rakentamisen sijasta, sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen ja toimintatapojen uudistamiseen, jossa investointeja kohdistetaan nimenomaan osaamiseen ja tietotaitoon, on mielestäni mielenkiintoinen ja kannustava, koska siten esityksen mukaan ja toivottavasti sosiaali- ja terveydenhuolto kehittyy ja ennen kaikkea laatu paranee. Lain toimivuuden seuranta on kuitenkin tärkeää, että rahat tulevat käytetyiksi mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Valiokunta tähdensi vielä mietinnössään, että lain hyväksyminen ei sulje pois mahdollisuutta edelleen käyttää varoja ja valtionosuutta myös rakennusinvestointeihin. Peruskorjaukset ovat välttämättömiä vanhenevissa laitoksissa. Kaiken kaikkiaan jatkossa kaikki on kiinni siitä, paljonko varoja on suunnata tälle sektorille.

² Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö sisältää kannanoton hallituksen esitykseen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitys oli mielestäni, suoraan sanoen, aivan käsittämätön. Se oli yksi irralleen otettu osa valtionosuusjärjestelmästä, joka kokonaisuutena käsittää sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös opetustoimen ja muut kuntien valtionosuusjärjestelmän osat. On syytä tarkastella valtionosuusjärjestelmää kokonaisuutena. Siinä on puutteita. Perusteissa ja määräytymisissä on tarkistamisen varaa ja tarvetta, se on kiistaton tosiasia. Mutta näin menetellen kuin hallitus on lähtenyt liikkeelle, tätä ei voi pitää millään taval-

la perusteltuna. Hallituksen alkuperäinen esitys on todella huono.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on myös tämän todennut, niin kuin edellä ed. Ihamäen puheenvuorostakin ilmeni, ja todennut, että tämä johtaisi täysin kohtuuttomaan tilanteeseen lähivuosina. Siksi valiokunta on tehnyt voimaantulosään- töön muutoksen niin, että tämä laki tulisi voimaan 1.1.2002 eli runsaan kahden vuoden kuluttua. Tämä muutos parantaa tätä esitystä hieman nimenomaan tässä väli-vuosina toteutuksessa olevien hankkeiden osalta, joille tämä hallituksen esitys siis oli erityisen kohtalokas. Mutta sittenkin katson, että tämän osan irrottaminen kokonaisuudesta ja lyöminen lukkoon tällä tavalla on virhe eduskunnalta ja antaa väärän signaalin hallitukselle, jos näin menetellään.

Meillä on sosiaali- ja terveydenhuollossa edelleen suuria tarpeita, eikä esimerkiksi väestökehityksen, väestön ikääntymisen myötä palvelujen tarve, myöskään näiden suurten hankkeiden ja laitosten kehittämisen ja rakentamisen osalta, ole loppunut. Vaikka olemmekin vaurastuneet kansakuntana voimakkaasti, niin tarve kasvaa. Ja sellainen luulo, joka tästä hallituksen toiminnasta tulee esiin, on mielestäni virheellinen, nimittäin se luulo, että kaikki olisi jo Suomessa valmiiksi rakennettu. Päinvastoin.

Jos näin meneteltäisiin, että valtion nykyisin porrastetusta valtionosuudesta näihin suuriin ja kaikkiin tämän koskettamiin hankkeisiin luovut-taisiin ja 25—50 prosentin valtionosuus pudotet-taisiin kaikissa hankkeissa 25 prosenttiin, se olisi selvä siirto tai ainakin leikkaus köyhiltä kunnilta ja toisaalta suhteellinen siirto rikkaille kunnille. Niin kuin aikaisemmin tämän asian käsitte-lyn yhteydessä olen todennut, niin tämän muutoksen jälkeen Kauniainen ja Posio ja Kangasniemi siinä välissä kaikki saisivat 25 prosenttia valtiolta rahaa tällaisiin hankkeisiin. Mielestäni siinä ei ole minkäänlaista oikeudenmukai-suuden ja kohtuuden häivää mukana, jos tällai-nen malli hyväksytään.

Tämä on käytännön aluepolitiikkaa myös varsin kirjaimellisesti ja antaa mielestäni lohdutto-man kuvan siitä ajattelumallista, joka aluepoliit-tisesti tässä maassa tällä hetkellä vallitsee. Ei voida mitenkään perustella sitä, että etelän tai pohjoisen rikkaimmat kunnat saisivat suhteessa saman valtionosuuden kuin kaikkein köyhimmät kunnat. Köyhimmissä kunnissa tilanne vielä on suhteessa niinkin kehittyvässä, että sieltä nuori,

työkykyinen väestö vähenee ja esimerkiksi van-husväestön suhteellinen osuus kasvaa, jolloin näiden palvelujen tarve ja myös tosiasiallinen tarpeen määrä kasvaa, koska eivät ikääntyvät ih-miset muuta pois, vaan nuoret muuttavat pois ja ikääntyvät elävät entistä pitempään, jolloin esi-merkiksi vanhustenhuollon palvelujen tarve kas-vaa.

Meidän on huolehdittava eduskuntana, val-tion vallan, lainsäädäntövallan käyttäjänä siitä, että kansalaiset saavat kaikissa osissa maata tasa-vertaisen kohtelun. Erityisesti tällaisena talviso-dan alkamisen muistopäivänä on syytä meidän muistaa ikääntyneitä ihmisiä, lähimmäisiämme, ja turvata heille turvalliset, hyvät olot ja hoito kaikkialla maassa. Ja jos asioita näin ajetaan, että köyhimmiltä kunnilta leikataan, mutta rikkaim-milta ei mitään, niin silloin tämä tasavertaisuus ei toteudu. Köyhillä kunnilla ei ole varaa näitä ra-kennushankkeita, suuria investointeja toteuttaa, ja silloin näiden kuntien vanhusten, erityisesti kannan huolta kasvavasta vanhusväestöstä, ase-ma ja tilanne vaikeutuu. He uhkaavat jäädä jopa heitteille, kun sieltä nuori väki poistuu heitä hoi-tamasta, jos yhteiskunta vetää oman vastuunsa pois.

Tällainen menettely on mielestäni edesvastuu-tonta, eikä sillä voi olla siunausta tulevaisuudes-sa. Siksi katson, että tämä hallituksen esitys on syytä hylätä kokonaan, jolloin eduskunta antaa selvän signaalin hallitukselle, että tällä pohjalla ei voida edetä, vaan on katsottava edelleen kunti-en taloudellisten resurssien mukaista valtion-osuutta näihinkin hankkeisiin. Sama koskee ope-tusministeriön hallinnonalan hankkeita.

Miksi löisimme nyt kiinni tämän vuoden 2002 alussa voimaan astuvaksi esitetyn uudistuksen, pienen, mutta sinänsä tavattoman tärkeän muu-toksen? Paljon viisaampaa mielestäni on jättää tämä hyväksymättä ja velvoittaa hallitus valmis-telemaan sellainen kokonaisuudistus, jossa ote-taan huomioon ne asiat, joihin muun muassa ed. Ihamäki äsken viittasi, muut kuin rakennushank-keet, muunlaiset investoinnit, mutta ei sillä taval-la, että kunnat pannaan samaan asemaan niiden taloudellisesta kantokyvystä riippumatta. Se ei ole oikea menettely.

Ed. Ihamäki edellä pelotteli mielestäni hie-man ikävällä tavalla sillä, että sosiaali- ja ter-veysministeri nyt toimisi niin kuin edellisen hal-lituksen sosiaali- ja terveysministeri toimi eli että

kaikki isojen hankkeitten valtionosuudet leikataan pois.

Ensinnäkin totean, että ei sitä varmasti tehnyt sosiaali- ja terveysministeri yksin eikä hän olisi varmaan edes halunnut sitä tehdä edellisessäkään hallituksessa, mutta valtiovarainministeriän tässä on kaiken takana. Kuka lienee nykyinen ja edellinen valtiovarainministeri, sitä voimme muistella. (Ed. Ihmäki: Entäs pääministeri?) — Todellakin, niin, pääministeri ja koko hallitus on tällaisesta politiikasta vastuussa. Se oli koko hallituksen ratkaisu, että näiltä hankkeilta leikattiin viime kaudella valtionosuudet, ja nyt jos menetellään tällä tavalla, siitä on vastuussa koko hallitus. Jos hallitus näin tekee, se ei kyllä ansaitse pienintäkään luottamusta näin vakavassa asiassa, eli ei hallitus saa kiristää eduskuntaa millään tavalla tällaisissa asioissa.

Siksi, arvoisa puhemies, katson, että ei ole perusteita hyväksyä koko tätä lakia edes kaukana tulevaisuudessa olevalla voimaantulolla, vaan koko uudistus tulee hylätä. Tosin viime perjantaina ilmeni ed. Stenius-Kaukosen puheista, ettei tätä ole tarkoitettukaan koskaan tulevaisuuteen, mutta nyt tässä keskustelussa on kuitenkin hieman toisenlainen sävy.

³ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessä on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö, joka perustuu hallituksen esitykseen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta. Tämä lakiehdotus on ensi vuoden budjetin mukaan osa sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmän uudistusta, jossa tarkoitus on luopua perustamishankkeitten valtionosuudesta ja siirtää nämä resurssit toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukeviin hankkeisiin sekä, ed. Ihmäki totesi, myös kuntien pienten hankkeitten rahoittamiseen. Tuo viimeksi mainittu ei näkynyt budjettiasiakirjoista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että perustamishankkeitten valtionosuus olisi vuonna 2000 ja sen jälkeen vahvistettavissa hankkeissa 25 prosenttia, kun nykyisessä järjestelmässä se on 25—50 prosenttia ja lisäksi pienten hankkeitten osalta hallitus esittää kahden vuoden mittaista siirtymävaihetta.

Valiokunta on mietinnössään lähtenyt siitä, että lain voimaantulosäännöstä muutetaan siten,

että nykyisen valtionosuusjärjestelmän voima-
saoloa jatketaan ja siirtymävaihe hoidetaan nykyisellä valtionosuusjärjestelmällä. Valiokunnan mietinnön mukaisesti laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002.

Kysymyksessä on hyvin vahvasti periaateratkaisu, linjavalinta, suoritetaanko valtionosuutta perustamishankkeisiin vai siirretäänkö nämä resurssit käyttökustannusten valtionosuuden perustaksi. Lähtökohdan arvioinnille antaa kunnallistaloudellisen tilan tarkastelu. Tämän päivän päiväjärjestyksen listalla olevassa kuntalain muutosehdotuksessa todetaan muun muassa kuntatalouden tilasta, että vuoden 1998 tilinpäätösten mukaan 214 kunnalla on taseessaan kattamaton alijäämä, ja toisaalta me tiedämme, että vuoden 1998 tilinpäätösten mukaisesti vuosikate oli alijäämäinen 71 kunnassa ja arvioiden mukaan vuonna 2001 tuo vuosikatteen alijäämä on jo 124 kunnassa. Harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia tälle vuodelle haki kaikkiaan 271 kuntaa, ja määrältään tuo haku oli 1,1 miljardia markkaa. Avustuksia voitiin myöntää vain 230 miljoonaa markkaa 93 kunnalle.

On selvää, että kuntien peruspalvelujen tuotantokyky riippuu siitä, minkälainen on kunnan talouden perusta ja pohja, ja vain terveellä perustalla oleva kunta kykenee vastaamaan peruspalvelujen tuottamisesta ja niitten saatavuudesta kuntalaisille. Siinä mielessä on erittäin keskeistä, että me arvioimme nyt tässä keskustelussa, miten kunnat kykenevät tästä velvoituksestaan ja perustehtävästään suoriutumaan. Siinä mielessä tuo keskustan valiokuntaryhmän esittämä vastalause ja hylkäävä ehdotus tämän lain osalta on perusteltu ja kannatettu, ja hallintovaliokunta oli mielestäni laatinut varsin vankat perusteet sille, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunta olisi voinut hyvin tehdä hylkäävän mietinnön. Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaisesti olisi kohtuullista, että näin suuri valtionosuusjärjestelmän muutos olisi suoritettu sen kokonaistarkastelun yhteydessä, joka on tarkoitus muutoinkin suorittaa valtionosuusjärjestelmän osalta, siten että se olisi tulossa voimaan vuonna 2002. Tällöin olisi voitu arvioida selkeästi kuntien palvelutuotantokyky ja se, miten perusrakenteet vaikuttavat missäkin tapauksessa palvelutuotantoon. Näin olisi kyetty turvaamaan kansalaisille peruspalvelujen saatavuus kaikissa kunnissa laadullisesti hyvinä ja määrällisesti riittävinä.

4 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana hallituksen esityksestä n:o 79. Todella täällä viitattiin perjantaiseen keskusteluun, joka oli hyvin mielenkiintoinen. Edustaja ja varsin kokenut parlamentaarikko, ja nimenomaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenenä, Marjatta Stenius-Kaukonen totesi — niin kuin täällä siteerattiin — ettei tämä laki tule koskaan varsinaisesti voimaan tällaisena. Tähän uskon. Siinä mielessä edellinen puheenvuoron käyttäjä ed. Nousiainen oli sinänsä ihan oikeassa. Yhdyn ajatukseen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta olisi voinut todeta mietinnössään, että laki ei ole sellainen, joka olisi aiheellista yleensä edes vuoden 2002 tammikuun alusta saada voimaan.

Mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt hyvää työtä, samoin hallintovaliokunta. Sen kannanotto on mielestäni varsin hyvä. Todellakin tässä tapahtuu niin, että köyhät kunnat, pienet vaikeuksissa olevat kunnat, kärsivät ja esimerkiksi Espoon tyyppisessä kunnassa valtionosuus säilyisi entisellään. Siihen tämä ei kajoaisi.

Todellakin, aivan oikein, on varsin paljon kiinteistöjä, sairaaloita, terveyskeskuksia, päiväkoteja, joita pitäisi peruskorjata ja joiden home- ja kosteusvaurioita olisi selvitettävä. Niiden korjausten toteuttaminen on toki edellytys sille, että terveydenhoitoa voitaisiin kehittää. Lain perusteissa puhutaan terveydenhoidon toiminnallisesta kehittämisestä ja ikään kuin uusien toimintatapojen etsimisestä sekä henkilöstön ammatillista osaamista tukevien, kunnallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittävien hankkeiden toteuttamisesta. Tämän tyyppisiä uusia avauksia esitetään. Mutta tarvitsemme edelleenkin peruskorjaushankkeita, niin sanottuja pieniä hankkeita, myös suurimpia yli 25 miljoonan markan hankkeita. Tässä mielessä yhdyn siihen kritiikkiin, mitä jo perjantainakin tätä hallituksen esitystä kohtaan on esitetty.

Totean lopuksi, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut tähän kahden vuoden aikalisän. Se riittänee ed. Marjatta Stenius-Kaukonen toiveen toteuttamiseen.

5 Juha Rehula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Me keskustalaiset olemme eri yhteyksissä myöntäneet sen, että meillä on valmiutta olla mukana tukemassa valtionosuusjärjestelmämme uudistamista niiltä osin kuin se on osoittautunut toimimattomaksi, osin jopa tavoitteidensa vastai-

seksi. Tämä tosin koskee pääosin käyttömenoihin kohdennettuja valtionosuuksia.

Valiokunnan mietinnön käsittelyn alkaessa perjantaina eräs edustaja kehui uudistusta hyväksi todeten muun muassa, että tähän suuntaan tulee edetä. Meidän ei tule panostaa seiniin, vaan palvelujen laatuun ja niiden sisältöön. Saman teki tänään ed. Ihamäki. Periaatteessa on helppo olla samaa mieltä siitä, että sisältö on seiniä tärkeämpää. Me kaikki kuitenkin varsin hyvin tiedämme, millaisen jonon muodostavat ne hankkeet, jotka toteutuakseen odottavat valtiovalan taholta myönteistä voimavara päätöstä. Tämä kymmenien ja kymmenien kohteiden jono kertoo siitä todellisesta tarpeesta, joka maakunnissa ympäri Suomea on olemassa. Tässä tapauksessa maakunta on myös maamme suurin muuttovoittoalue, pääkaupunkiseutu.

Pitkät hankelistat kertovat siis olennaisimman ongelman. Tarpeet palveluvarustuksen kehittämiseen ovat ilmiselvästi olemassa. Maa ei ole valmiiksi rakennettu, tämän on todennut muun muassa eduskunnassa erään asiantuntijakuulemisen yhteydessä nykyisen valtionosuusjärjestelmämme isä, maaherra Heikki Koski.

Kaikki hyvin tiedämme, että keskeisin ongelma on raha, tarkemmin ottaen sen puute. Miksi siis kuitenkin muuttamaan toimivaa järjestelmää, varsinkin kun hallituksen esityksestä ilmenevällä tavalla nyt käsittelyssä oleva esitys on ensivaihe tulevasta, josta meillä ei ole kuin ajatus, mitä tuleman pitää? Miksi on pitänyt laittaa keskeneräinen esitys eteenpäin? Omat epäilyni minulla tästä on.

Jos näkökulmana pidetään sitä, että on eduskunnan kannalta hyvä asia se, että nyt hyväksyttävänä olevan esityksen kautta on mahdollista saattaa valtioneuvoston ja ministeriön valmistelijoiden tietoon eduskunnan tahto valtionosuusjärjestelmän kehittämissuunnasta, niin tätä väitettä ei tue ainakaan se keskustelu, josta on maininta sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä, eikä myöskään keskustelu tässä salissa perjantaina tai ed. Ihamäen puheenvuoro tänään. Kun joillekin edustajille näyttää riittävän se, että saa oman maakunnan, oman alueen hankkeen nykyjärjestelmän mukaisen toteutuksen piiriin, tulevaisuudesta viis.

Meille keskustalaisille luonnollisestikin jokainen yksittäinen hanke on tärkeä, mutta vähintään yhtä tärkeää on se, mihin suuntaan koko järjestelmää halutaan viedä ja kehittää. Käsittelyssämme

oleva suunta ei meitä tyydytä, varsinkin kun ongelma ei ole itse systeemissä vaan se on taloudellisissa voimavaroissa. Kyse on valtion vastuusta, jotta lain velvoittamat palvelut voidaan tuottaa asianmukaisissa puitteissa ja olosuhteissa kunta-koosta riippumatta. Tähänhän ed. Tiusanenkin puheenvuorossaan äsken viittasi.

Myös hallintovaliokunta on kiinnittänyt tähän asiaan huomiota todeten lausunnossaan, että uudistus ei saa pienentää kunnille maksettavaa valtionosuuksien määrää. Hyväksytyksi tullessaan tämä esitys tulee aikaan saamaan muun muassa sen, että alkaa todella kova vaikuttaminen, toinen toistaan parempien perusteiden esille nostaminen sille, miksi juuri meidän hankkeemme tulee toteuttaa vielä vanhan järjestelmän mukaisesti. Ei tämäkään voi olla oikein.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan esittämä siirtymäajan jatkaminen ja lakiehdotuksen muuttaminen niin, että voimavarapäätösten mukaiset jo hyväksytyt hankkeet voidaan toteuttaa suunniteltujen valtionosuuksien puitteissa ja pienten hankkeiden valtionosuusjärjestelmän siirtymäaikaa jatkaen kahdesta vuodesta neljään vuoteen, on selkeä parannus hallituksen alkupe-
räiseen esitykseen verrattuna. Tämä on myönnettävä.

Meillä keskustassa oli valmiutta olla parantamassa hallituksen huonoa esitystä. Valiokunnan eri käsittelyvaiheiden jälkeen tarve kuunnella meidän perusteamme lakiesityksen parantamiselle näytti hiipuvan kuitenkin sitä mukaa kuin käsittely eteni. En tiedä sitten mistä se johtui.

Totean uudelleen, että valiokunnan hallitusryhmien sorvaama esitys on alkuperäistä esitystä huomattavasti parempi. Eri käsittelyvaiheissa on toki käynyt täysin selväksi se, että asian hylkääminen on esittämällämme tavalla se paras vaihtoehto. Tätä tiedän ainakin joidenkin yksittäisten hallituspuolueitten kansanedustajien myös kannattavan.

Hallintovaliokunta siis antoi lausuntonsa asiasta. Muutamia lainauksia tästä.

"Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtio osaltaan huolehtii perustamishankkeita koskevan järjestelmän toimivuudesta siten, että kunnat kykenevät huolehtimaan lakisääteisistä velvoitteistaan ja kansalaisten peruspalveluista. - - Pienet hankkeet koskettavat valiokunnan käsityksen mukaan erityisesti kuntia, joiden taloutteen lainmuutoksella on huomattava merkitys. - -

Valiokunta on ollut tietoinen siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä on muutoksessa monestakin syystä. Tämän vuoksi ei kuitenkaan ole syytä suoralta kädeltä luopua rakentamishankkeiden tukemisesta."

Edellä olevan lisäksi valiokunta toteaa, että se pitää välttämättömänä, että "perustamiskustannusten valtionosuusjärjestelmän mahdolliset muutosesitykset valmistellaan muun muassa edellä esitetyt seikat huomioon ottaen perusteellisesti ja ensisijaisesti valtionosuusjärjestelmän laajemman uudistamisen valmistelun yhteydessä osana valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutena." — Tämä siis hallintovaliokunnan yksimielisestä lausunnosta.

Edellä olevan perusteella on ollut hyvinkin helppo päätyä keskustan esittämälle kannalle, että esitys myös parannetussa muodossaan tulee eduskunnassa hylätä. Esitys on edelleenkin heikohko ja maistuu siis vahvasti sille, että kun on ikään kuin pitänyt saada jotakin tehdyksi, on siten tehty tällä tavalla.

Siirtymäajan jatkaminen ei tule siis poistamaan niitä ongelmakohtia, joita tämä esitys pitää todellisuudessa sisällään. Valiokuntamme puheenjohtaja totesi perjantaina täällä ensimmäisen käsittelyn keskustelun alettua, että siirtymäajan siirtämisellä ja myöhentämisellä listalla olevat hankkeet eivät kärsi. Rohkenen kuitenkin kysyä, mitä tämän jälkeen. Valtionosuuslistoille on valmiiksi jonottamassa aivan riittävästi toteuttamista odottavia hankkeita. Tulevasta meillä ei ainakaan vielä tähän päivään mennessä ole kuin jonkin asteisia mielikuvia, ja niiden toteutuminen ei ennakoiki pääosalle kuntia missään tapauksessa hyvää. Lakiesitys valiokunnan mietinnössä tehtyine parannuksineen on edelleenkin jyrkässä ristiriidassa kuntien velvoitteiden ja kansalaisten tarpeiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustan ja kristillisten vastalause lähtee siis siitä, että lain kolmannessa käsittelyssä lakiesitys hylätään, jolloin nykyinen valtionosuuslaki perustamishankkeiden osalta jää voimaan. Lakiesityksellä ja sen sisältämillä heikennyksillä nykyiseen järjestelmään verrattuna annetaan valtuudet asian jatkovalmistelulle. Samalla tulevat hyväksytyiksi ensi vaiheen heikennykset siirtymäkauden pidennyksestä huolimatta. Kuntien kantokyky ja taloudellinen tilanne tulee ottaa huomioon myös jatkossa valtionosuusjärjestelmää kehitettäessä.

Myös hallitusohjelmaa on hyvin vaikea tulkitella niin, että perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmä purettaisiin. Valtio ei voi vetäytyä vastuustaan. Toisaalta on ymmärrettävää, että ehkä tavoitteeksi on alun perinkin asetettu se, että vain menestyvät ja noin 20 000 asukkaan kuntayksiköt pystyvät jatkossa sosiaali- ja terveyspalveluihinsa panostamaan. Miksei tätä sitten ole tohdittu ääneen lausua? Tällaiselta tämä esitys kuitenkin maistuu ja toteutuessaan myös tätä tarkoittaa.

Perjantaina käydyssä keskustelussa tuli esiin, ettei laki ole tarkoitettukaan tulemaan voimaan. Voin vain ihmetellä tuolloin keskusteluun osallistuneen ed. Kankaanniemen tavoin, miksi laki sitten oikein säädetään, ellei se ole tarkoitettukaan tulemaan voimaan. Eikö olisi loogisempaa ja parempi, että kaiken edellä sanomani perusteella koko esitys hylätään jo tässä vaiheessa?

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Hallituksen esitys laiksi lähetetyistä työntekijöistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 138/1999 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö TyVM 7/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

14) Hallituksen esitys mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi rikoslain 34 luvun muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 152/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asioinnista hallinnossa

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 153/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 37 luvun 12 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 154/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 155/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys 155 koskee siis lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamista. Oleellista tässä on se, että pyritään lisäämään lääninhallituksen tehtäviin niiden toimialaan kuuluvien peruspalvelujen alueellinen arviointi, siis niiden peruspalvelujen, joita lääninhallitus on jo nyt seurannut, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden.

On mielestäni hyvin tärkeätä painottaa, voisi sanoa, jo runsaan vuosikymmenen jatkunutta kehitystä. Kuntien itsemääräämisoikeuden ja kunnallisen riippumattomuuden lisääntymisen suhteen ollaan nyt tulossa ikään kuin tien loppuun. Tarkoitin tällä sitä, että kunnat eivät todellakaan ole pystyneet vastaamaan niihin odotuksiin, joita niihin on kohdistettu, mitä niiden on ikään kuin katsottu pystyvän antamaan. Näin ollen olisikin hyvin tärkeätä, että lääninhallituksille annettaisiin todelliset työvälineet, etteivät ne ainoastaan jäisi peruspalveluja alueellisesti arvioimaan, vaan voisivat tehdä myös johtopäätöksiä, jotka johtaisivat tositoimiin. Tällä viitataan etenkin sosiaali- ja terveystalouden ongelmiin, joita kuntatallolla on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi Suomen Punaisesta Rististä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 156/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 157/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys pääomatulojen ja yhteisön tuloveroprosentin korottamisesta sekä siitä aiheutuviksi muutoksiksi tuloverolainsäädäntöön

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 158/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Verokannan korotusta pidän hyvänä, koska tällöin päästään lähemmäksi luonnollisten henkilöiden keskimääräistä verotusta. Samaan hengenvetoon kuitenkin totean, että verontilityslakiin sisältyvät jako-osuuksien muutokset lisäävät kuntien välisiä eroja edelleen. Niinpä hallituksen tulisi seurata kuntien talouden kehitystä ja tarvittaessa lisätä rahaa yleiseen valtionosuuteen ja harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin. Toisaalta kunnallistalouden tila, niin kuin perusteluissa todetaan, ei ole niin hyvä kuin hallitus antaa uskoa, sillä vuoden 98 tilinpäätösten mukaan kattamatonta alijäämää oli kertynyt 214 kunnalle.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Seurakunnat ovat myös kuntiakin enemmän riippuvaisia verotuloista. Jako-osuuden pienennys 2:sta 1,93:een lisää monen seurakunnan taloudellista ahdinkoa.

2 Juhani Sjöblom /kok: Arvoisa puhemies! Vaikka esitys perustuukin hallitusohjelmaan, sillä on varjopuolensa. Pk-yritysten tavoite kartuttaa omia pääomiaan heikkenee. Tällä korotusesityksellä kerätään yli miljardi markkaa. Muistutan vielä, että olemme jokin aika sitten muuttaneet poistoprosentin 30 prosentista 25 prosenttiin, jolla rassattiin myös noin miljardi markkaa yritystoiminnasta vuosittain.

3 Seppo Lahtela /kesk: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys on hyvin johdonmukainen hallitusohjelman kanssa. Johdonmukainen sellaisenaan, että pääomaveron korotusta lähdeverotuksen kautta pidetään tärkeänä hallitusohjelmaan sisältyvänä muotona, ja niin se on näköjään tuotukin tähän mukaan.

Siihen, mitä ed. Sjöblom äsken esitti ja kertoi, totean, että se pitää juuri paikkansa ja on juuri kohdallaan. Pidän vain erikoisena ihmeenä, että kovin vähän eduskuntaa kiinnostaa näinkin merkittävä asia, joka sisältyy yleensäkin omistavan piiriin verotukseen ja tuloverottamiseen yleensäkin. Pidän ihmeenä sitä, kun täällä on tänä iltana monia asioita puolusteltu ja perusteltu, niin tämä asia ei tunnu juuri ketään kiinnostavan. Sen, mikä liittyy niin pääomaveron korottamiseen kuin myös korkotulon lähdeverotuksesta annetun lain soveltamisalan muuttamiseen, luulisi kiinnostavan tätä salia nimenomaan oikein laajemminkin puitteissa.

Tämän näköalan perusteella katson, että jos asia hyväksytään tämän muotoisena, me liputamme, sen lisäksi, että Suomesta on liputettu erittäin paljon aluskantaa ulos, myös yritystoimintaa ja yritysten pääkonttoreita tasavallasta ulos. Tästä pitäisi olla erityisesti huolestunut. Meidän pitäisi luoda olosuhteet, jossa yritystoiminnan harjoittaminen Suomenmaassa on kilpailukykyistä, sen pitäisi olla sellaista, että tänne hakeudutaan, täällä pysytään ja tänne halutaan.

Mitä ed. Esa Lahtelan toteamukseen tulee, ettei vaikuta tämä vielä, totean sen, mitä joskus aikaisemminkin olen asiasta esittänyt, että tällä asialla ei ole varaa kokeilla ja pelailla, milloin se alkaa vaikuttaa ja tuntuu. Siinä vaiheessa, kun yritys on päättänyt sijoittua tämän tasavallan ulkopuolelle, se on menetetty yritys. Sen jälkeen joudutaan tekemään todella isot hankinnat ja veronalentamiset, ennen kuin yritys hakeutuu tänne ja ennen kuin yleensä myötätuuli kääntyy niin, että päästäisiin tänne lähemmä tulemaan.

Tiedän ja ymmärrän niin, että tämä liittyy hallitusohjelmassa oleviin ja liittyviin veronkevennyksiin yhtenä ratkaisuna, mitä tulee ansiotuloverotuksen alentamiseen. Mutta olisin oletanut ja nähnyt, että täällä olisi ollut myöskin kokoomuksen ja yleensä oikeistorintaman yrittävästä rintamasta, yrittävästä kansanosasta, edustajia, jotka olisivat olleet kiinnostuneita lakiehdotuksen lähetekeskustelusta ja siihen liittyvistä kannanotoista. Mutta näyttää niin, että tässä on pimenetty ja vaiennettu yrittävä siipi eikä kiinnosta edes koko salissaolo, puhumattakaan, että asiaan otettaisiin kantaa. Täällä on vain muutamia edustajia, joita asia kiinnostaa. Luulen, että myöskin vastaavalla tavalla olisi tämä korkotulosten verotukseen liittyvä asia vasemmistorintamaa, köyhän kansan puolustajia, enempikin kiinnostanut. Toivonkin sillä pohjalla, että syntyy sen muotoinen keskustelu, jossa todella pannaan maan asiat ja arvot tärkeysjärjestykseen jo lähetekeskusteluvaiheessa ja saadaan sellaiset eväät, että valiokuntiin löytyy ainesta ja pohjaa parannusehdotusten ja -esitysten tekemiselle tämän puitteissa.

Arvoisa herra puhemies! Koska ilta on jo suhteellisen pitkällä, en tässä puheenvuorossa viivytä pidemmältä, mutta olen valmis tarvittaessa palaamaan, ellei salista ala enemmän järkeä löytyä.

4 Pentti Tiusanen /vas: Arvoisa puhemies! Asia, jota nyt eduskunta käsittelee, hallituksen

esitys 158, on niitä huhtikuussa muodostetun Lipposen toisen hallituksen hallitusohjelman positiivisia asioita, se nimenomaan, että pääomatulojen ja yhteisön ja yhteisötuuden tuloveroprosentti korotetaan 28 prosentista 29 prosenttiin. Kun kuulutamme arvojen perään, kehittyneen ja moraalisesti arvokkaan yhteiskunnan keskeinen tuntomerkki on se, miten se pitää huolta niistä ihmisistä, joilla itsellään on kaikkein vähiten mahdollisuuksia huolehtia omista eduistaan: sairaat, vanhukset, lapset ja vammaiset. Siihen tarvitaan, hyvät kollegat, rahaa ja tuloja valtiolle, kunnille ja seurakunnille. Ne ovat varsin usein verotuloja. Hallituksen esitys lisää laskelmien mukaan vuonna 2000 noin 670 miljoonalla markalla valtion verotuloja, kuntien verotuloja noin 410 miljoonalla markalla ja seurakuntien tuloja noin 20 miljoonalla markalla.

On aivan selvää, että kuntien on hyvin vaikea uskottavasti rakentaa tulokehitystään nimenomaan yhteisöveron varaan. Se on asian toinen puoli. Se on epävakaa. Siitä ei tiedä, miten se kehittyy, mitkä ovat talouden tunnusluvut lähitulevaisuudessa, tarkoitan esimerkiksi vuonna 2005, jonne ei todellakaan ole sinnekään pitkä matka. Näin ollen on selvää, että myös yhteisöverokannassa ja yhteisöverotuloissa voi tapahtua hyvin merkittäviä heilahduksia ja muutoksia. Mutta tällä hetkellä asiaa tarkastellen ja lähivuosien tilannetta katsoen myös nyt julkistettujen ennusteiden valossa on selvää, että esityksen vaikutukset ovat myönteisiä.

Kun palaamme arvoihin, käytettäköön näitä satoja miljoonia markkoja palveluiden tuottamiseen, vaikeuksissa olevien kuntien tukemiseen, terveydenhoitoon ja etenkin sairaaloihin ja nimenomaan vanhempien ihmisten hoitamiseen. Itse ajattelen, että näitä rahoja tulisi jatkossa suunnata sairaalapalveluihin ja vanhusten palveluihin. Tässä viitataan ed. Seppo Lahtelan äskeiseen puheenvuoroon ja siinä haettuuihin arvoperusteisiin.

5 Esa Lahtela /sd: Arvoisa puhemies! Muutama sana arvoista tämän veropoliittisen keskustelun yhteydessä.

Minusta tämä on hyvä esitys sinällään, hyvään suuntaan menevä. Minusta nimittäin veropolitiikkaa pitäisi kehittää sellaiseksi, että pääomatulosta pitäisi periä sama vero kuin työtulosta. Sehän tarkoittaa, että työtuloverotusta pitäisi alentaa. Silloin ei olisi sitä keinottelumahdolli-

suutta eikä tarvitsisi veivata sitä, meneekö se pääomatulon kautta vai mitä kautta. Pitemmässä pelissä kehityssuuntaa pitäisi vielä niin päin jatkaa, jotta mikä tulee ilman työntekeä, on sijoitettua rahaa, mikä ilman hikeä tulee, sitähan pitää verottaa jatkossa kovemmin. Sen pitäisi olla suuntaus koko maailmassa, Euroopan unionin alueella, jotta eivät ne pääomat karkaa maasta ja unionin alueelta, koska jos joku hiellä hankkii rahaa, tekee työtä, senhän pitäisi olla kevyesti verotettua. Toivoisi ed. Seppo Lahtelankin tällaisen ajattelun hyväksyvän. Ymmärrän hänen pelkonsa siitä, jotta tässä voi tapahtua sillä tavalla, jos pääomaveroprosenttia nostetaan korkeammaksi mitä EU:ssa keskimäärin, että silloin tapahtuu sitä pakoa. Mutta tällä hetkellä sitä vaaraa ei vielä nyt ole olemassa, koska unionin alueella pääomaveroprosentit ovat keskimäärin korkeammat kuin Suomessa vielä nytkin tämän korotuksen jälkeen.

Kysymys on myöskin siitä, millä tavalla meidän palvelumme maksetaan, millä tavalla sosiaalista oikeudenmukaisuutta pystytään pitämään yhteiskunnassa yllä. Sen takia me tarvitsemme veroja, vaikka niitä eivät aina kaikki rakastaisikaan.

6 Kari Kantalainen /kok: Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Seppo Lahtela ystävällisesti kysyi, onko siellä porvaripuolella edustajia paikalla, tulin puhujakorokkeelle asti toteamaan, että meitäkin täällä on ja kuulolla näissä asioissa. Siinä mielessä muutama huomio käytyyn keskusteluun.

Ensin haluaisin ed. Tiusaselle todeta sen, että hyvinvointi vaatii tekijöitä ja ennen kaikkea se vaatii tuloksenteikijöitä. Tässä yhteiskunnassa olen ymmärtänyt niin, että keskeisimmin voidaan tulosta tehdä ja hyvinvointia rakentaa sillä, että meillä on ihmisiä, jotka ottavat harteilleen riskin kantamisen ja työllistävät ja sitä kautta luovat hyvinvointia. Se on lähtökohta. Jotta meillä yleisesti ottaen on mitään jaettavaa, me tarvitsemme tätä asiaa, ja siinä mielessä meillä on kylä esimerkkejä erilaisista järjestelmistä, joissa on toimittu eri tavalla.

Ed. Esa Lahtelalle sen verran, kun hän totesi, että pääomaverotuksen ja yhteisöverotuksen tasoa tulisi nostaa ylemmäksi, jotta päästäisiin lähemmäksi ansiotulojen verotuksen tasoa, voisin todeta selkeästi sen, että se on siinä mielessä hyvin mielenkiintoinen linjaus, että tällä hetkellä ei

tiedossani ole yhtään länsimaata, missä oltaisiin nostamassa yhteisö- ja pääomaverotuksen tasoa. Jopa länsinaapurimme Ruotsi on heidän ay-liikkeensä painostuksessa alentamassa pääomaverotuksen tasoa, ja meilläkin ratkaisun tulisi lähteä siitä, että kuilua saataisiin umpeen, että ansiotulojen verotuksen tasoa alennetaan. Nimenomaan näin päin, koska muussa tapauksessa seuraukset saattavat olla hyvinkin mielenkiintoiset.

Kun ed. Esa Lahtela viittasi siihen, että pääomaverotuksemme on EU:ssa hyvin alhaisella tasolla, tässä täytyy aina ottaa huomioon kaikki elementit. Kun verrataan verotuksen eri tasoja, katsotaan kokonaisveroastetta ja muita verotukseen liittyviä kysymyksiä, tässä mielessä emme suinkaan ole kovinkaan kilpailukykyisiä, joskaan kun nimellisesti pääomaverotus on vielä tässä tasossa kuin on, meillä ei ainakaan vielä tässä vaiheessa ole yrityspakoa tapahtunut.

Voisin ehkä sen verran historiaa tuoda esille, että vuonna 92, kun tehtiin suuri tuoreremontti, linjaus lähti siitä, että alennetaan yhteisöjen ja yritysten pääomaverotuksen tasoa tavoitteena se, että samassa yhteydessä poistettiin erilaiset tuloksenteekoon liittyvät keinot kuten varausmahdollisuudet, poisto-oikeuksia kavennettiin. Tätä kautta syntyi tilanne, jossa yritykset eivät ole pystyneet enää järjestelemään tulostaan. Kun päädyttiin 25 prosentin yhteisö- ja pääomaverotasoon, se on johtanut siihen, että tämän vuosikymmenen aikana yhteisöveron tuotto on seitsemänkertaistunut. Se osoittaa sen, että kun olemme asioissa järkevällä tasolla, silloin, totta kai, myös syntyy hyviä tuloksia ja tätä kautta kikkailuja, joita esimerkiksi saksalainen verojärjestelmä tänä päivänä vielä voi tarjota, ei meillä enää tarvitse eli järjestelmiä, joissa pelataan erilaisilla keinoilla ja saadaan sitä kautta asioita eteenpäin.

Lähtökohta todellakin on se, että meidän tulee olla veropolitiikassamme kilpailukykyinen. On selvä, että kansainvälistyvien ja kansainvälisten yritysten sijaintipaikkaan oleellisesti vaikuttavat harjoitettava vakaa talouspolitiikka, harjoitettava pitkäjänteinen, johdonmukainen ja hyvin enustettava veropolitiikka. Näitä meidän tulee todellakin valvoa tarkoin, jotta tämän tyyppiset elementit toteutuvat, ja verotuksen tässä mielessä tulee olla kohtuullisella tasolla.

On selvä, että kun 80 prosenttia uusista työpaikoista Suomessa syntyy pk-yrityksiin, aivan pieniin yrityksiin, tässä suhteessa meidän todellakin täytyy kantaa huolta siitä, että yrityksillä on kyky

ja halu ja into olla mukana työllistämässä ja sitä kautta rakentamassa hyvinvointia. Näin ollen mielestäni signaali, joka lakiesityksen yhteydessä on annettu, että verotuksen tasoa nostetaan prosentilla, on jo sinällensä väärän suuntainen. Mutta olen sen hyväksymässä johtuen siitä, että se on osa hallitusohjelman kokonaispakettia, ja kun meistä kukaan ei kaikkea saa, joudutaan tietysti kompromisseja tekemään.

Toivon, että meillä todellakin pikkuhiljaa aletaisiin ymmärtää se, että globaalitaloudessa emme enää elä yksin. Voimme hyvin helposti nähdä, että kun elämme maailmassa, missä rajat ovat katoamassa, pääomat siirtyvät hyvin herkästi yli rajojen, työt siirtyvät hyvin herkästi yli rajojen, työvoima välttämättä ei siirry. Tämän osalta minä ainakin haluaisin kantaa vastuuta kotimaisesta työstä, työllisyydestä. Siinä mielessä verotus on aivan keskeisessä asemassa.

7 Mauri Pekkarinen /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun pääoma- ja yhteisöverouudistus tehtiin, se tapahtui laman oloissa ja oli silloin välttämätön uudistus. Kokoomus ja keskusta muun muassa olivat silloin vankasti uudistusta eteenpäin viemässä ja toteuttamassa. Se, että näiden verojen tuotto on nyt moninkertaistunut, ei ole ihan järjestelmän ansiota. Totta kai yleinen taloudellinen kehitys on siihen vaikuttanut, niin kuin ed. Kantalainen ihan tarkkaan varmaan tietääkin.

Voin samassa yhteydessä todeta myös sen seikan, että nyt on käynyt niin, että eri pääomatulolajien keskinäinen tuotto on aika merkittävästi eriytynyt viime vuosien aikana, eriytynyt niin, että erityisesti osinkotulot ovat kasvaneet hyvin voimakkaasti. Kun näin on käynyt, minusta olisi tullut harkita sitä mahdollisuutta ja tarttuakin siihen mahdollisuuteen, että olisi eriytetty pääomaverojärjestelmä eri tulolajien mukaan. Minusta osinkotulojen osalta se, mitä hallitus esittää, on erittäin vankasti perusteltu. Yhdyn siinä ihan täysin siihen, mitä ed. Kantalainen äsken sanoi. Sen sijaan huomattavasti kyseenalaisempaa on suhtautuminen siihen, että myös muiden — vuokratulojen, metsätulojen, pienyritysjätulon ja tämän tapaisten tuloerien, maataloustulon tai talletuskorkojen tuottojen osalta — verokantaa nyt nostetaan. Tässä minusta on kriittisempi puoli. Mutta nimenomaan osinkotulojen osalta kyllä hyvin pitkälti ymmärrän sen, että veron nosto tapahtuu ja toteutetaan, pääperusteluna vielä kertaalleen

se, että nimenomaan äsken sanottujen osinkotulojen tuoton kasvu on ollut viime vuosien aikana koko kansantalouden yhteisen vyönkiristytksen ansiosta tavattoman nopea ja suuri.

8 Maria Kaisa Aula /kesk: Arvoisa puhemies! Ensiksi tämän hallituksen esityksen aika-tilausta. On mielestäni aika erikoista, että tämä lakiesitys annetaan eduskunnalle vasta nyt viimeisellä mahdollisella hetkellä ajatellen budjettilakien käsittelyä eduskunnassa. Näin on käynyt siitä huolimatta, että esitys perustuu hallitusohjelmaan, niin kuin edellä kuultiin. Onko hallituksella siis ollut tarkoitus laimentaa tai hillitä tästä asiasta käytyä keskustelua tämän pikakäsittelyn seurauksena? Seuraushan on se, että tämä esitys on käsiteltävä valtiovarainvaliokunnassa niin nopeassa aikataulussa, että mietintö tulee valmistumaan huomispäivän aikana mitä todennäköisimmin.

Arvoisa puhemies! Sitten itse asiasta. Mielestäni esitys pääomatulojen ja yhteisön tuloveroprosentin korottamisesta yhdellä prosentilla on tarpeeton ja se tulisi hylätä. Vuonna 93 uudistettu pääomatuloverojärjestelmä ja yhteisöjen verojärjestelmä on toiminut varsin hyvin. Se perustuu laajaan veropohjaan ja alun pitäen 25 prosentin verokantaan ja sitten vuodesta 95 alkaen 28 prosentin verokantaan. Se on tuon toimivuuden osoittanut, niin kuin edellä todettiin, että verotuotto on kasvanut voimakkaasti, ja jos Suomessa vertaillaan yhteisöjen verotuoton kansantuoteosuutta mihin tahansa muuhun Euroopan maahan, se on aivan korkeimmasta päästä.

Myös yritysverotus ja pääomatulojen verotus on Suomessa ollut sillä tavalla kansainvälisesti kilpailukykyistä, että se on tukenut yritysten sijoittumista Suomeen ja myös niiden omistuksen säilymistä Suomessa. Kansainvälinen verokilpailu pääoma- ja yritystulojen verotuksessa on tänä päivänä aika voimakasta, ja kehityssuunta ei ole suinkaan näitten verokantojen nostaminen, vaan laskeminen. Tämän esityksen toteutuminen merkitsee sitä, että Suomen yhteisöverokanta tulee olemaan jatkossa korkeampi kuin esimerkiksi Ruotsissa taikka Norjassa. Erityisesti talletusten verotuksessa 29 prosentin verokannan soveltaminen ilman, että pienet talletukset on jätetty verotuksen ulkopuolelle, on kansainvälisessä verotuksessa aivan Euroopan kireimpiä, huippuluokkaa. Vaikka esimerkiksi Saksassa on talle-

tuksissa 30 prosentin lähdevero, siellä ovat pienet talletukset, joiksi lasketaan jopa 15 000 markan talletukset, täysin verovapaita erityisen vähennyksen kautta.

Keskustelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että pääomatulojen ja tuloveroprosentin välistä eroa tulisi kaventaa. Näin tulisikin tehdä, mutta oikean tien silloin tulee olla tuloverotuksen keventäminen eikä pääomaverotuksen kiristäminen. Erityinen ongelma liittyy vielä siihen, että tämä johtaa pienten pääomatulojen osalta kireään verotukseen myös suhteessa tuloverotukseen. Nimittäin maataloudessa ja myös pienissä yrityksissä on paljon yrittäjiä, joitten vuotuinen tulo jää jopa 100 000 markan tienoille verotuksessa, ja näillä verotuksen tasoilla itse asiassa tämä pääomatuloverotus on kireämpi kuin tuloverotus. Pienyrittäjien ja ammatinharjoittajien, toiminimien, maatalousyrittäjien verotus muodostuu käytännössä kireämmäksi kuin vastaavan palkkatuloo saavan henkilön verotus. Tämän hallituksen esityksen toteuttaminen vain tekee tätä ongelmaa vielä suuremmaksi. Tällä hetkellä se taso, jolla pääomaverotus on edullisempi, on noin 100 000 markkaa, mutta tämän esityksen jälkeen se tulisi nousemaan noin 120 000 markkaan.

Tämä verotuksen kireys haittaa pienimpien yritysten, yhden henkilön yritysten kasvumahdollisuuksia. Tästä verokannan korottamisesta on syytä pidättäytyä vähintään siihen asti, kunnes pienten pääomatulojen saajille on annettu mahdollisuus valita ansiotuloverotuksen ja pääomatuloverotuksen välillä. Tätä verokantaa ei tule nostaa myöskään siksi, että metsäverotuksessa verovelvolliset tekivät vuonna 93 valintansa myyntivoittoverotuksen ja pinta-alaverotuksen välillä 25 prosentin verokannan vallitessa ja metsäverotuksen siirtymäkauden vielä kestäessä tulisi pysytellä mahdollisimman lähellä alkupeleistä verokantaa.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen ainoa myönteinen puoli on se, että se lisäisi kunnille tulevaa verotuottoa. Kunnat sen varmasti sinänsä tarvitsisivat ottaen huomioon sen, että valtionosuuksiin on tehty paljon leikkauksia. Toisaalta yhteisöveron nykyinen malli johtaisi siihen, että nämä verotuotot eivät menisi niihin kuntiin, joissa nämä leikkaukset ovat olleet suurimpia, eli se ei mitenkään sinänsä parantaisi kuntien välistä eriarvoisuutta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että huomenna valtiokunnan käsittelyssä tämä lakiesitys hylättäisiin.

9 Kari Kantalainen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan arvoisalle puheenjohtajalle totean sen veran, niin kuin hän hyvin tietääkin tämän asian, kun olemme kuulleet asiantuntijoita liittyen pienten pääomatulojen ja ansiotulojen problematiikkaan, että sen osaltahan me olemme juuri saaneet sekä Verohallitukselta että valtiovarainministeriön vero-osastolta selvityksen, jonka mukaan siellä todetaan, että johtuen vuodenvaihteen tietokoneproblematiikasta ja samoin siitä, että syntyy tällainen tuplatyö, jos ruvetaan tätä valinnaisuutta käymään, heillä ei tässä nopeassa vaiheessa ole ilmoituksensa mukaan valmiuksia tämän nopeaan käyttöönottoon. Näin ollen, kun verojaostossa tänään keskustelimme, olemme selkeästi näkemässä sen, että tiettyä vihreätä valoa, signaalia on näkyvissä, mutta halutaan ensin selvittää tekninen valmius, missä aikataulussa tämmöistä valinnaisuutta voidaan viedä eteenpäin.

10 Matti Huutola /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaatimukset ja esitys, ettei tulisi korottaa osinko- ja pääomatuloverotusta, ovat kyllä hiukan ristiriidassa niiden vaatimusten kanssa, joita keskustan suunnasta on aina kovasti esitetty kuntien talouden parantamiseksi ja hyvinvointiyhteiskuntapalvelujen säilyttämisen puolesta sivistyspuolella ja myös sosiaali- ja terveystieteiden puolella. Minusta nämä vaatimukset ovat selvästi ristiriidassa keskenään. Meidän hyvinvointiyhteiskuntamme on rakennettu perittävien verojen ja niistä annettavien palvelujen pohjalle, ja tätä Suomen kansa myös haluaa. Tulisiko ed. Aulan mielestä vaihtoehtoisesti kiristää palkansaajan verotusta? Viittaen vain siihen, että esimerkiksi peruspäivärahalla oleva, 120 markan peruspäivärahaa saava työtön maksaa 20 prosentin tuloveroa. Kun näitä mittasuhteita vertaa siihen, ketkä tässä maassa verot maksavat, niin ne ovat kyllä vielä palkansaajat. Pidän erittäin alhaisena vielä 29 prosentin verotusta.

11 Maria Kaisa Aula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaiselle totean, että minusta on erittäin myönteistä, että valtiokunnassa on, niin kuin onkin, asiantuntijakuu-

lemisten yhteydessä käsitelty pienten pääomatu-
lojen vero-ongelmaa. Mielestäni verokannan ko-
rottamisesta tulisi pidättäytyä siihen asti, kunnes
tämä asia on korjattu ja verohallinnolla on valmi-
us saada omat tietokoneohjelmansa ajan tasalle.

Ed. Huutolalle toistan vielä sen, mitä sanoin
puhujakorokkeeltakin: Ei tämä pääomaverokan-
nan korottaminen helpota esimerkiksi Lapin kun-
tien ongelmia juuri lainkaan, koska tiedätte hy-
vin, mikä tämä yhteisöveron jakojärjestelmä on.
Ei se kohdennu niihin kuntiin, joissa työttömyys
on korkea, vaan tuottoahan tulee enemmän ni-
ihin kuntiin, joissa kasvu on muutenkin vauhti-
kasta. Totta kai silloin, jos te hyväksyisitte ed.
Mannisen lakialoitteen mukaisen esityksen, jolla
pääomaveron tuotosta noin puolet käytettäisiin
kuntien yleisen valtionosuuden kautta tasoitta-
maan kuntien välisiä eroja, silloin tilanne olisi
toinen. Mutta ei ole ainakaan sellaista signaalia
näkynyt, että olisitte tätä esitystä hyväksymässä.
Kyllä kuntien yleinen valtionosuus ja siihen
osoitettavat rahat on se tie, jota kautta kuntien
eriarvoistumiskehitystä voidaan estää. Se ei ta-
pahdu yhteisöveroasian kautta.

¹² **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Halli-
tuksen esitys yhteisöveron korottamiseksi 28
prosentista 29 prosenttiin on mielestäni täysin oi-
kea ja paikallaan. Sitä olisi voinut korottaa vaika
hieman enemmänkin.

Edustajat Lahtela ja Kantalainen ovat puhu-
neet siitä, miten suomalainen pääoma käyttäy-
tyy, jos veroprosenttia nostetaan. Siitä huolimatta,
että veroprosentti on ollut erittäin alhainen,
suomalaiset pääomat ovat hakeutuneet ulkomail-
le, vaikka niitä on hyvin kevyesti verotettu Suo-
messä. Se ei ole ollut esteenä sille, ettei pääoma
olisi lähtenyt liikkeelle ulkomaille. Jos katsotaan
muun muassa vuotta 1996, pääomien nettoliike-
keessä oli Suomelle tappiota yli 11 miljardia
markkaa. Vuonna 1997 tämä nettotappio on 16
miljardia markkaa, eli pääomat ovat kyllä men-
neet ulkomaille, vaikka meillä on ollut alhainen
verokanta.

Toisena perusteena on käytetty sitä, että Suo-
messä yritysten maksamat sosiaaliturvamaksut
ovat niin korkeat. Jos yhteisövero on jossain
maassa korkeampi kuin Suomessa, sosiaaliturva-
maksuilla kompensoidaan sitä muissa maissa.
Mutta jos katsotaan esimerkiksi, että kun sosiaa-
liturvamaksut keskipalkasta EU-maissa 1997 ti-

laston mukaan ovat olleet Suomessa 23,39 pro-
senttia, työnantajan maksamat maksut, Saksassa
ne ovat olleet 21,25 prosenttia ja Belgiassa 32
prosenttia ja hieman päälle, Ranskassa 41 pro-
senttia, Italiassa 51 prosenttia. Eli nämä luvut
osoittavat ihan toista: näissä maissa sosiaalitur-
vamaksut ovat jopa korkeammat kuin Suomessa.
Silti siellä on korkeampi yhteisöveroprosentti.
Ruotsissa sosiaaliturvamaksujen määrä on ollut
31,54 prosenttia. Näilläkin perusteilla on aivan
oikein, että myös pääomaa verotetaan. Täällä on
aina puhuttu sitä, että halutaan suosia työtä, mut-
ta työtä tässä maassa ei kyllä sinänsä suosita, sil-
lä työ on erittäin kovasti verotettua, ja hyvinkin
pienipalkkainen työ. Kuten ed. Huutola totesi,
työttömyyspäivärahasta, peruspäivärahasta, joka
on 121 markkaa tällä hetkellä, menee 20 prosent-
tia veroa, ja se on kohtuuttoman kova vero ver-
rattuna esimerkiksi pääomatulojen verotukseen.
Tässähän on se epäkohta vielä, että vaikka nämä
tulot olisivat kuinka suuret, vaikka olisi kuinka
monta miljardia, veroprosentti on aina sama, kun
sen sijaan palkansaajan veroprosentti nousee, jos
palkat nousevat.

Yksi paha epäkohta on mielestäni myös se,
että edelleenkin voidaan katsoa palkkatuloja pää-
omatuloiksi. Tästä on lukuisia esimerkkejä, jois-
sa jopa miljardin liikevaihtoa tekevän omista-
jayrittäjän veroprosentti on pienempi kuin yri-
tyksen siivoojan. Ei se oikein kohtuulliselta tun-
nu sellainen ratkaisu. Kyllähän verosysteemi
suosii suoraan sanoen edelleenkin sitä, että yri-
tyksistä otetaan osinkotuloina ja muina pääoma-
tuloina tuottoja, ja ne ovat todella niin kevyesti
verotettuja, että se yrittäjille kannattaa. Mielestä-
ni Suomessa edelleenkin, kun sosiaaliturvamak-
suista ja samoin pääomien liikkeistä puhutaan,
on muistettava, että vaikka pääomaverotus on ol-
lut alhainen, pääomat ovat lähteneet Suomesta
ulkomaille. Vaikka sosiaaliturvamaksut ovat
Suomessa sinänsä työnantajan kohdalta suhteel-
lisen kilpailukykyisiä, en väitä sitä, etteikö pien-
yrittäjiltä voitaisi sosiaaliturvamaksuja alentaa.
Ne ovat pienyrittäjille monta kertaa kohtuutto-
man korkeita. Mutta erityisesti suuret, pääoma-
valtaiset yritykset kyllä pystyvät maksamaan so-
siaaliturvamaksut, ja kun verrataan kansainväli-
sesti EU-maita, Suomen sosiaaliturvamaksut ei-
vät ole millään tavalla poikkeavia siinä suhtees-
sa, että ne olisivat korkeampia, päinvastoin ne
ovat hyvin kilpailukykyisiä muihin maihin ver-
rattuna.

¹³ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Ihmettyttää vähän tämän asian käsittelyn kiireellisyys. Jos asia on huonosti valmisteltu, niin kuin on kuultu ja sanottukin, mielestäni olisi ollut äärimmäisen tärkeää, että pääomatulojen eriyttäminen olisi tehty ensin huolella, koska asia on näin, että pienistäkin tuloista osa siirtyy lakisääteisesti pääomatuloksi, ja silloin veroprosentti nousee korkeammaksi kuin se olisi normaalisti verotettuna. Minusta tämä ei voi olla oikein, ja se pitäisi muuttaa.

Ed. Tiusanen esitti, että kun tätä veroa nostetaan prosentilla, sitten käytetään sosiaaliin tarpeisiin tätä rahaa. Minä en päättäkään usko siihen, että näin tehtäisiin, koska nytkään Sonerasta, joka oli ilman hikeä saatua tuloa valtiolle, ei liennyt lisätalousarviossa rahaa näihin hankkeisiin. On aivan turha puhua sillä tavalla rahaa korvamerkittävän, koska siihen ei näytä olevan mitään valmiutta tällä hallituksella.

Pidän tärkeänä, että pienistä tuloista ei makseta korkeampaa veroa kuin suhteessa muutenaan. Pääomaveron on yksi tällainen vero, ja se pitäisi ehdottomasti saada eriytettyä. Otan esimerkiksi puun myyjät. Monesti on pieniäkin puun myyjiä. Heille nousee fiskaalivero tästä, vaikka se on hyvinkin pieni erä, jonka he myyvät. Nämä asiat eivät ole niin mustavalkoisia kuin miltä ne näyttävät.

¹⁴ **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Vasemmalla ei paljon tunnuta välitetävän yritystoiminnan menestymisestä Suomessa eikä pk-yritysten tulevaisuudesta. Se on arvoasia. Työllisyyden turvaaminen on myös arvoasia. Me tiedämme, että työllisyys paranee parhaiten pk-yritysten kautta. Tämä esitys ei ole positiivinen asia, vaan se on kompromissi.

Muistutan vielä, että mitkään muut verot eivät ole nousseet niin paljon kuin yhteisöverot tällä vuosikymmenellä: muutamasta miljardista yli 20 miljardiin. Jos vertaillaan Suomea muihin maihin, niin tulee ottaa huomioon suhde bruttokansantuotteeseen tässä tuotossa. Suomi on siinä kärjessä. Meillä ei ole varaa sellaisiin verokokeiluihin kuin Ruotsissa, missä kokeilut ovat aiheuttaneet pääkonttoripaon.

¹⁵ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallitus on lähtenyt määrätietoisesti toteuttamaan linjaansa. Ensiksi kiinteistövero nostettiin säättämällä alarajat korkeammiksi. Nyt on

pääomaveron korotuksen vuoro. Kun täällä todettiin, että ainoa positiivinen seikka on, että kunnat saavat yhteisöveron tuottoa lisää, niin nyt on kuitenkin muistettava, että yhteisöveronjakosuudet uudistettiin ja käytännössä imettiin takaisin kunnilta pois yhteisöveron tuotto, jonka ne olivat saamassa. Hyöty on siirtynyt valtiolle.

Minusta meidän pitäisi edistää toimivia pääomamarkkinoita ja pääoman muodostusta yrityksiin ja tukea ennen kaikkea yritystoiminnan kehittämisen kautta työllisyyttä ja uutta yritystoimintaa. Tässä mielessä juuri tämä pienten pääomatulojen verojen suhteellinen ankaruus on ongelma. Siinä mielessä pääomaverotus tulisi säilyttää entisellään.

¹⁶ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Sjöblom yritti väittää, että vasemmalla laidalla ei välitettäisi pk-yrityksistä. Kyllähän se taitaa niin olla, että osa edustajista siellä oikealla laidalla ei juuri niistä välitä, koska ei välitetä muista edellytyksistä, jotka ovat pk-yrityksille erittäin tärkeitä, siis ehkä suurempia merkitykseltään kuin pääomaveron, jonka tuotosta lasketaan esimerkiksi työnantajan sivukulut, tai jokin muu pienyrityksiä koskeva asia. Silloin kun pienen yrityksen ja isojen yritysten edut ovat vastakkaiset, niin kyllä näyttää siltä, että kokoomus nimenomaan kaatuu aina isojen yritysten puolelle ja pienet yritykset jäävät. Tämän olen huomannut monta kertaa esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tai silloin, kun hallituksesta tulee esityksiä. Olen toivonut, että pienyritysten puolelle tulisi myös kokoomus. Ehkä sen jälkeen saataisiin joitakin parannuksiaikin aikaan.

¹⁷ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kun kuunteli ed. Kuopan puheenvuoroa, niin tuntui siltä, että puhdas ryöstäminen yrittäjän puolelta olisi tässä valtakunnassa sallittu kaikin keinoin. Tässä asiassa oli se lieventävä loppuosa, että pienyrittäjiä voitaisiin kuitenkin sosiaaliturvan ja muiden maksujen suhteen kevyemmin käsitellä. Erityisen hyvin tuli esille edustajien Kantalainen ja Aula puheenvuoroista, että ennen kuin tämä asia loppuun käsitellään ja ratkaistaan, niin sitä pitäisi selvästi selkiyttää pienten yritysten osalta, jotka usein ovat myös työllistäviä, sillä lailla työllistäviä, että työllistävät muutakin kuin yrittäjän itsensä. Valinnan mahdollisuuden niin, että pääomaverotettava osuus ei olisi korkeampi kuin jos se tulo verotet-

taisiin ansiotuloverotuksen kautta, tulisi siinä olla.

Pidän erityisen huolestuttavana, että suomalainen vasemmisto kaiken kaikkiaan ei kanna ollenkaan huolta yrittämisen mahdollisuuksista ja niiden turvaamisesta. Ei voi olla palkanmaksajaa, ellei ole yritystä, josta palkka maksetaan. Isoissa yrityksissä on juristit ja asiantuntijat, jotka pystyvät hoitamaan tulon tasauksen, verotuksen tasaamisen, niin, että koskaan ei suuria veropiikkejä synny. Pienillä yrityksillä, pienyrittäjillä, joilla tulorajat ovat alhaiset ja saatava tulo on alhainen, on juuri ongelmia. Veronmaksu ei ole missään yrityksessä kuitenkaan mikään pahin ongelma, vaan verotettavan tulon aikaansaaminen on kaiken a ja o. Se on ongelmista kaikkein suurin.

¹⁸ **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että tässähän ei ole mistään ryöstämisestä kysymys. On aika erikoista, jos ed. S. Lahtela näkee niin, että tässä ryöstetään. Eduskunta on säätänyt verolait. Samalla tavalla työtön ihminen voisi sanoa, että häntä ryöstetään, kun hän alle toimeentulominimin olevasta tulosta joutuu maksamaan veron valtiolle. Tässä on sentään yrityksen voitosta ja tuotosta kysymys, josta maksetaan veroa. Siinäkin on vielä erilaisia järjestelyjä mahdollisuus suorittaa.

Kuten jo totesin, yritysten verotus Suomessa, vaikka se nousee prosentilla, on edelleenkin EU-maihin verrattuna hyvin kilpailukykyinen. Näin ollen ei ole mitään perusteita sille, etteivät myös yritykset voisi maksaa veroa. Täällä on myös todettu, että veron tuotto on kasvanut. Mutta täytyy katsoa, että yritysten voitot ovat kyllä myös kasvaneet. Sillä niistä tuloksistahan vero maksetaan. Näin ollen mielestäni on perusteltua, että yritykset osallistuvat myös omalta osaltaan yhteiskunnan ylläpitoon, koska kyllä työntekijäkunta kuitenkin on kaikkein kovimman taakan kantanut laman seurauksista ja kantaa edelleenkin. Montasataatuhatta ihmistä edelleenkin on työttöminä, ja he joutuvat kantamaan laman seurauksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovainvaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 159/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys laiksi valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 160/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Antti Rantakangas /kesk:** Herra puhemies! Tämän lain tausta liittyy Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenalin alasajoon ja lopettamiseen ja siihen, että Finnvera Osakeyhtiölle annetaan mahdollisuus erillisten neuvottelujen jälkeen ottaa suurin osa laina- ja takauskannasta haltuunsa ja nämä asiakkaat. Tässä toimialapykälää laajennetaan niin, että rakennustoiminta, vähittäiskauppa ja kuljetustoiminta voivat olla rahoitettavia toimialoja. Mutta sen sijaan maa- ja metsätalous on rajattu tämän lakimuutoksen ulkopuolelle. Mielestäni samassa yhteydessä olisi pitänyt sopia niitten satojen maatala-asiakkaitten kohtalosta nyt, kun tämä tosiaan liittyy Arsenalin alasajoon. Mutta nyt on käymässä niin, että nämä maatala-asiakkaat, jotka Arsenalin hoivissa ovat, jäävät tyhjän päälle ja todennäköisesti huutokaupataan perintätoimistoille. Sehän ei tiedä millään tavalla positiivista mahdollisuutta näille viljelijäperheillekään. Siltä osin tätä lakiesitystä pitäisi tarkentaa ja kokonaisuudessaan Arsenalin takaus- ja saamiskanta hoitaa Finnveran puolelle.

² **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä ratkaisu toimivien yritysten kannalta, ja tämä esitys pitää viedä tällaisenaan läpi. Uskon, että maatalouden osuus pystytään ratkaisemaan kyllä, mutta ei ole mitään syytä jarruttaa tämän esityksen läpivientiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi tilintarkastuslain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 161/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

24) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 162/1999 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ Antti Rantakangas /kesk: Arvoisa puhemies! On hyvä, että hallitusryhmät taipuivat tämän lakiesityksen jatkamiseen, mutta huono puoli on siinä, että tätä jatketaan vain vuodella. Minusta sitä olisi samalla pitänyt jatkaa vuoden 2004 loppuun, kuten esimerkiksi Ruotsissa, ja myös mitoitaa resurssit samalle tasolle eli noin 250 miljoonaa markkaan. Silloin meidän puunjalostusteollisuutemme ja nimenomaan pienyritystoimintamme olisi kuljetusten osalta ollut tasavertaisessa kilpailutilanteessa.

Nyt aiotaan kehittää logistiikkatukijärjestelmää. Tässä tietysti voi olla yksi mahdollisuus korvata tätä hyvin toimivaa kuljetustukijärjestelmää, mutta pahoin pelkään, että tässä kuitenkin resurssit jäävät minimaalisiksi ja niin selkeää järjestelmää, kuin tämä kuljetustukijärjestelmä on, ei aikaansaada näillä uusilla kaavailuilla. Joka tapauksessa tämä esitys pitäisi nyt saada nopeasti aikaan logistiikkatuesta, jos kerran ei ole edellytyksiä kuljetustukilain jatkamiseen vuoden 2004 loppuun. Tämä on kuitenkin tärkeä asia, koska kuljetuskustannukset ovat tärkeä kilpailutekijä ja Pohjois- ja Itä-Suomen yritykset joutuvat heikompaan asemaan, jos tällaisia tasaustajärjestelmiä ei ole. Erityisesti luonnonvaroihin liittyvät

alat kuten puuteollisuus ja kivi- ja maa-ainesteollisuus ovat tässä merkittävimmissä roolissa.

² Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa puhemies! On hyvä asia, että hallitus antaa edes jossakin asiassa periksi alueita ahdistavasta kovasta linjastaan. Kuljetusten alueellisesta tukemisesta oli tarkoitus luopua lopullisesti jo tulevassa vuodenvaihteessa. Vastaava pyrkimys oli myös edellisellä pääministeri Lipposen hallituksella. Myös silloin eduskunta sai hallituksen perääntymään.

Valitettavasti hallitus on suostunut esittämään kuljetustuelle vain vuoden jatkoaikaa. Tämä tietää sitä, että pallottelu tällä asialla tulee jatkuamaan. Toivonkin, että valiokunta ei tyydy tähän, vaan poistaa lain voimassaololta takarajan. Kuljetustuki on periaatteellisesti tärkeä asia alueille, vaikka tuen määrä on sinipunahallitusten aikana vähentynyt kohtuuttomasti. Vielä vuonna 1995 kuljetustukeen varattiin budjetissa noin 125 miljoonaa. Tänä vuonna määräraha on enää vain 16 miljoonaa. Toivon, että eduskunta antaa kuljetustuelle vahvan tuen ja kasvattaa määrärahaa huomattavasti nykyisestä.

³ Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa puhemies! Kuljetustuen kohteena on kuusi maakuntaa Pohjois- ja Itä-Suomesta, joille ovat ominaisia pitkät etäisyydet. Eniten tuesta hyötyvät ovat mekaanisen puuteollisuuden yrityksiä, jotka edelleen ovat suuria työllistäjiä välillisesti ja välittömästi. Juuri näiden yritysten kilpailijat ovat lähempänä markkinoita, joten maassamme sijaitsevia yrityksiä rasittavat kilpailijoita suuremmat kuljetuskustannukset.

Erityisen tärkeä tuki on aloittaville ja toimintaansa laajentaville yrityksille. Tulevaisuudessa kuljetustuen eliminoimisella valtion budjetista ei voi olla muuta merkitystä kuin negatiivisessa mielessä. Onko vara kajota työllisyyden hoitoon tätä kautta?

Kun nyt ensi vuosi on turvattu kuljetustuen osalta, toivoisin samalla, että tuesta tulisi pysyvä säilyksemme myös pohjoisessa Suomessa kilpailukykyisinä elinkeinoelämän eri aloilla. Viitteitä huolenaiheeseeni löytyy alenevasta määrärahasta, mikä osaltaan osoittaa hallituksen linjanvetoa alueellisesta eriarvoistamisesta ja keskittämisaajattelusta.

⁴ Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluaisin sanoa kiitokset tämän lain tulemi-

sesta tässä muodossa tässä salissa nyt oleville edustajille Tapio Karjalaiselle ja Esko Kurviselle. Olisin tietenkin toivonut, että tämä laki olisi saatu vuoden 2004 loppuun. Silloin olisi jäänyt aikaa valmistella niitä malleja, miten sen jälkeen aiotaan tämä pitkistä matkoista johtuva eriarvoisuus jollakin tavalla järjestää. Nyt logistiikkajärjestelmän kehittäminen on aivan liian nopealla aikataululla, koska sen pitäisi olla jo tavallaan ensi kevään aikana valmistelussa, ja kun olen keskustellut yritysten kanssa, jotka kuljetustukea saavat, niin ne ovat kertoneet, että logistiikkakeskusteluja on myös aiemmin ollut ja esimerkiksi Valtionrautatiet ei ole pystynyt tarjoamaan niin edullista vaihtoehtoa, että se olisi ollut ratkaisu esimerkiksi autojärjestelyille, joita tällä hetkellä on, ja sitä paitsi rautatieverkko ei ole niin tiheä juuri noilla alueilla, joilla kuljetustukea eniten saadaan, että se voisi ratkaista ongelmat.

Esimerkiksi Kainuussa on nyt lähtemässä liikkeelle useita kivenjalostusalan yrityksiä, joille tuki on tuiki tarpeellinen. Olen saanut kuulla, että tämä tukimuoto on ollut hyvin organisoitu ja selkeä ja siinä mielessä hyvä. Olen erittäin tyytyväinen lakiesitykseen.

⁵ **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta on juuri sitä uudenlaista aluepolitiikkaa, jossa vahvistetaan eri alueiden mahdollisuuksia käyttää omaa osaamista ja omia alueellisia vahvuuksia sekä parantaa yritystoiminnan edellytyksiä eri osissa maata. Kuljetustuki on vain yksi, mutta oikeaan osuva ja halpa täsmäase pk-yritysten kilpailukyvyyn säilyttämisessä kaukana markkinoilta sijaitsevilla alueilla. Alueellinen kuljetustuki on tähän aikaan sopiva tapa yhdistää EU:n kilpailuvaatimukset ja Suomen erityisolosuhteista johtuvat tarpeet. Harvaan asutuilla ja syrjäisillä alueilla toimivat pienyritykset tarvitsevat juuri tämän kaltaisia aluepoliittisia toimia, joissa kannustetaan yrityksiä hyödyntämään paikallista työvoimaa ja raaka-aineita luomalla yrityksille toimintaedellytyksiä sinne, missä on kohtuullisen hintaisia tuotantotekijöitä tarjolla.

Alueellinen kuljetustuki ei vääristä kilpailua, koska se maksetaan kuljetussuoritteesta eli se kohdistuu suoraan syntyneisiin lisäkustannuk-

siin, jotka aiheutuvat pitkistä matkoista. Se on selkeä, ei harkinnanvarainen ja epäbyrokrattinen toimi suoraan pienyrityksille. Kuljetustukea on maksettu viime vuonna yhteensä 16,3 miljoonaa markkaa yhteensä 247 pienyritykselle eli keskimäärin reilut 60 000 markkaa yritystä kohden vuodessa. Ruotsissa vastaava tuki on noin 15-kertainen Suomeen verrattuna.

Erityisen tyytyväinen olen siihen, että hallitus lupaa lakiesityksensä perusteluissa selvittää, että pienten ja keskisuurten yritysten kuljetuskustannuksia koetetaan alentaa edistämällä yritysten logistisen järjestelmän kehittämistä. Toivon, että hallitus käynnistää selvitystyön mahdollisimman pian ja nopealla aikataululla siten, että se voidaan toteuttaa vuoden 2001 varsinaisen talousarvion yhteydessä.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

25) Hallituksen esitys laeiksi kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 163/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

26) Hallituksen esitys tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 164/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

27) Hallituksen esitys yksityisten alojen työeläkelainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 165/1999 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

28) Laki sotilasvammalain 17 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 171/1999 vp (Jukka Vihriälä /keskym.)

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 28) asia.

29) Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 91/1999 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/1999 vp

Lakialoite LA 59, 121/1999 vp

Toivomusaloite TA 330/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

30) Hallituksen esitys eräiden perustuslakeihin viittaavien säännösten tarkistamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 148/1999 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 7/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

31) Hallituksen esitys laeiksi julkisen arvannon osoituksista ja tasavallan presidentin kansliasta annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 146/1999 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 8/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

32) Hallituksen esitys Kroatian kanssa tehdyn sijoitusten vastavuoroista edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 147/1999 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 8/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

33) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 143/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 20/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

34) Hallituksen esitys kiinnitysluottopankkilaiksi ja laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 97 c §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano

Hallituksen esitys HE 141/1999 vp

Talousvaliokunnan mietintö TaVM 13/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.45.

Täysistunto lopetetaan kello 23.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
